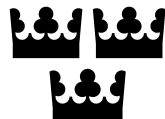

Utbildning och universitetsforskning

16

Förslag till statsbudget för 2000

Utbildning och universitetsforskning

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	15
2	Lagförslag	19
2.1	Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)	19
3	Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	21
3.1	Omfattning	22
3.2	Resultatbedömning	24
3.3	Forsknings- och utbildningssamarbete inom EU	33
3.4	Utgiftsutvecklingen	34
4	Förskola, skola och vuxenutbildning	37
4.1	Omfattning	37
4.2	Utgiftsutveckling	37
4.3	Resultatbedömning	39
4.3.1	Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg	39
4.3.2	Skolan	40
4.3.3	Vuxenutbildningen	43
4.3.4	Internationalisering i förskolan, skolan och vuxenutbildningen	46
4.3.5	Jämställdhet	48
4.4	Prioriteringar	49
4.4.1	Ökad måluppfyllelse i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg	49
4.4.2	Ökad måluppfyllelse i skolan	49
4.4.3	Vuxenutbildningen	57
4.5	Övriga frågor	60
4.5.1	Interkommunal ersättning för riksrekryterande påbyggnadsutbildningar	60
4.5.2	Svenska Statens Språkresor AB	63
4.6	Revisionens iakttagelser	63
4.7	Anslag	63
A1	Statens skolverk	63
A2	Utveckling av skolväsende och barnomsorg	66
A3	Forskning inom skolväsendet	68
A4	Program för IT i skolan	69
A5	Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna	70
A6	Statens institut för handikappfrågor i skolan	70

A7	Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp	72
A8	Specialskolor och resurscenter	73
A	9 Särskilda insatser på skolområdet.....	74
A10	Sameskolstyrelsen.....	75
A11	Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola.....	76
A12	Bidrag till svensk undervisning i utlandet.....	77
A13	Statens skolor för vuxna.....	78
A14	Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning	80
A15	Särskilda utbildningsinsatser för vuxna	82
A16	Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling	86
5	Universitet och högskolor.....	89
5.1	Universiteten och högskolorna centrala i ett lärande samhälle	89
5.2	Omfattning och resultatbedömning.....	92
5.3	Grundläggande högskoleutbildning	99
5.3.1	Utbyggnad av den högre utbildningen år 2000	99
5.3.2	Nya platser i högskolan åren 2001 och 2002.....	100
5.3.3	Matematik, naturvetenskap och teknik.....	104
5.3.4	Vårdutbildningar.....	105
5.3.5	Lärarytutbildningar	107
5.3.6	Konstnärliga utbildningar	110
5.4	Grundforskning och forskarutbildning	111
5.4.1	Fortsatt utbyggnad av grundforskning och forskarutbildning.....	114
5.4.2	Forskarutbildning	116
5.5	Särskilda frågor	119
5.5.1	Kvalitet	119
5.5.2	Jämställdhet och genusperspektiv.....	120
5.5.3	Internationellt samarbete	122
5.5.4	Samverkan med det omgivande samhället.....	124
5.5.5	IT i högskolan	126
5.5.6	Studenter med funktionshinder i högskolan	127
5.5.7	Utbildning i mänskliga rättigheter	128
5.6	Särskilda budgetfrågor m.m.	128
5.6.1	Mål för verksamheten och perioder.....	128
5.6.2	Avräkning av anslag och anslagsberäkningar	129
5.6.3	Ersättningsbelopp	131
B1	Uppsala universitet: Grundutbildning	132
B2	Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning.....	134
B3	Lunds universitet: Grundutbildning	135
B4	Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning.....	136
B5	Göteborgs universitet: Grundutbildning.....	137
B6	Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning	139
B7	Stockholms universitet: Grundutbildning.....	140
B8	Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning ...	141
B9	Umeå universitet: Grundutbildning.....	142
B10	Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	144
B11	Linköpings universitet: Grundutbildning.....	145
B12	Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning	146

B13	Karolinska institutet: Grundutbildning	148
B14	Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning	149
B15	Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	150
B16	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning	151
B17	Luleå tekniska universitet: Grundutbildning	152
B18	Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning	153
B19	Karlstads universitet: Grundutbildning	154
B20	Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning	156
B21	Växjö universitet: Grundutbildning	157
B22	Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning	158
B23	Örebro universitet: Grundutbildning	159
B24	Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning	161
B25	Mitthögskolan: Grundutbildning	162
B26	Mitthögskolan: Forskning.....	163
B27	Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Grundutbildning.....	164
B28	Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Forskning och forskarutbildning	165
B29	Malmö högskola: Grundutbildning	165
B30	Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning.....	166
B31	Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	167
B32	Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning.....	168
B33	Danshögskolan: Grundutbildning	169
B34	Dramatiska institutet: Grundutbildning	170
B35	Högskolan i Borås: Grundutbildning	171
B36	Högskolan Dalarna: Grundutbildning	172
B37	Högskolan på Gotland: Grundutbildning.....	173
B38	Högskolan i Gävle: Grundutbildning.....	175
B39	Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	176
B40	Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	177
B41	Högskolan i Skövde: Grundutbildning	179
B42	Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning.....	180
B43	Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	181
B44	Konstfack: Grundutbildning.....	182
B45	Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	183
B46	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	184
B47	Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	185
B48	Mälardalens högskola: Grundutbildning	186
B49	Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	187
B50	Södertörns högskola: Grundutbildning	188
B51	Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning.....	189
B52	Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m.	190
B53	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	195
B54	Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor.....	196
B56	Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	198
B57	Universitets och högskolors premier för de statliga avtalsförsäkringarna	198
6	Högskolemyndigheter m.fl.....	201
C1	Högskoleverket.....	201
C2	Verket för högskoleservice.....	202

	C3	Centrala studiestödsnämnden	203
7		Nationella och internationella forskningsresurser.....	207
	7.1	Forskningspolitiska utgångspunkter.....	207
	7.2	Omfattning	208
	7.3	Utgiftsutveckling.....	208
	7.4	Resultatbedömning.....	208
	7.4.1	Forskningsråden, Forskningsrådsnämnden och Rymdstyrelsen	209
	7.4.2	Nationella forskningsbibliotek	214
	7.4.3	Institutet för rymdfysik	215
	7.4.4	Polarforskningssekretariatet	216
	7.4.5	EU/FoU-rådet	216
	7.4.6	Forskningsstiftelserna	216
	7.4.7	Nationell samverkan i forskningsfrågor.....	218
	7.4.8	Internationellt forskningssamarbete	218
	7.5	Förändringar	220
	7.5.1	Det forskningspolitiska reformarbetet.....	220
	7.5.2	Forskningsetik	221
	7.5.3	Bioteknik	221
	7.5.4	Forskning för en hållbar utveckling	221
	7.5.5	Anslagsfrågor	221
	7.5.6	Ny organisation för verksamheten vid Statens psykologisk- pedagogiska bibliotek	222
	7.6	Revisionens iakttagelser	223
	7.7	Bemyndiganden om ekonomiska förpliktelser	223
	7.8	Anslag	226
	D1	Forskningsrådsnämnden: Forskning och forskningsinformation	226
	D2	Forskningsrådsnämnden: Förvaltning	226
	D3	Humanistisksamhällsvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	227
	D4	Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning.....	228
	D5	Medicinska forskningsrådet: Forskning	228
	D6	Medicinska forskningsrådet: Förvaltning	229
	D7	Naturvetenskapliga forskningsrådet: Forskning.....	229
	D8	Naturvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning	230
	D9	Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Forskning.....	230
	D10	Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning.....	231
	D11	Rymdforskning.....	231
	D12	Kungl. biblioteket	231
	D13	Institutet för rymdfysik	232
	D14	Polarforskningssekretariatet.....	233
	D15	Rådet för forsknings och utvecklingssamarbete mellan Sverige och EU	233
	D16	Särskilda utgifter för forskningsändamål	234
	D17	Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning	235
8		Gemensamma ändamål	237
	8.1	Omfattning	237
	8.2	Utgiftsutvecklingen	237
	8.3	Resultatbedömning.....	237

8.4	Anslag.....	237
	E1 Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	237
	E2 Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.	238

Tabellförteckning

Anslagsbelopp.....	15
3.1 Utgiftsutvecklingen.....	22
3.2 Utgiftsutvecklingen.....	34
4.1 Utgiftsutvecklingen.....	37
Anslagsutvecklingen.....	63
Beräkning av anslaget för år 2000.....	65
Anslagsutvecklingen.....	66
Beräkning av anslaget för år 2000.....	68
Anslagsutvecklingen.....	68
Anslagsutvecklingen.....	69
Anslagsutveckling.....	70
Anslagsutvecklingen.....	70
Anslagsutvecklingen.....	72
Anslagsutvecklingen.....	73
Anslagsutvecklingen.....	74
Anslagsutvecklingen.....	75
Anslagsutvecklingen.....	76
Anslagsutvecklingen.....	77
Anslagsutveckling.....	78
Budget för uppdragsverksamheten i Norrköping	79
Budget för uppdragsverksamhet i Härnösand.....	79
Anslagsutveckling.....	80
Beräkning av anslaget för år 2000.....	82
Anslagsutveckling.....	82
Anslagsutvecklingen.....	86
Beräkning av anslaget för 2000	88
5.1 Fakta om högskolan 1996–1998	94
5.2 Anslagsutveckling.....	94
5.3 Totala kostnader för högskolan	95
5.4 Antal helårsstudenter per lärosäte enligt uppdrag samt högskolornas prognos för åren 1997–1999	96
5.5 Examensmål	97
5.6 Mål avseende antal examina i forskarutbildningen inom respektive vetenskapsområde	98
5.7 Mål avseende antal examina i forskarutbildningen vid respektive lärosäte	98
5.8 Antal årsverken vid universitet och högskolor år 1998	99
5.9 Fördelning av 1 825 platser från hösten år 2000.....	100
5.10 Fördelning av medel för utbyggnaden åren 2001 – 2003.....	102
5.11 Beräknad fördelning av nya permanenta platser åren 2000, 2001 och 2002	103
5.12 Fördelning av platser för läkarutbildning	106
5.13 Examensmål och planeringsinriktning för läraryrkesutbildningarna	109
5.14 KK-stiftelsens plattformssatsning åren 2000–2001.....	114

5.15 Ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer	132
Anslagsutveckling	132
Examensmål.....	132
Resursfördelning.....	133
Anslagsutveckling	134
Examensmål.....	134
Resultat, forskning och forskarutbildning.....	134
Resursfördelning.....	135
Anslagsutveckling	135
Examensmål.....	135
Resursfördelning.....	136
Anslagsutveckling	136
Examensmål.....	137
Resultat, forskning och forskarutbildning.....	137
Resursfördelning.....	137
Anslagsutveckling	137
Examensmål.....	138
Resursfördelning.....	139
Anslagsutveckling	139
Examensmål.....	139
Resultat, forskning och forskarutbildning.....	139
Resursfördelning.....	140
Anslagsutveckling	140
Examensmål.....	140
Resursfördelning.....	141
Anslagsutveckling	141
Examensmål.....	142
Resultat, forskning och forskarutbildning.....	142
Resursfördelning.....	142
Anslagsutveckling	142
Examensmål.....	143
Resursfördelning.....	144
Anslagsutveckling	144
Examensmål.....	144
Resultat, forskning och forskarutbildning.....	144
Resursfördelning.....	145
Anslagsutveckling	145
Examensmål.....	145
Resursfördelning.....	146
Anslagsutveckling	146
Examensmål.....	147
Resultat, forskning och forskarutbildning.....	147
Resursfördelning.....	147
Anslagsutveckling	148
Resursfördelning.....	148
Anslagsutveckling	149
Examensmål.....	149
Resultat, forskning och forskarutbildning.....	149
Resursfördelning.....	149
Anslagsutveckling	150
Examensmål.....	150

Resursfördelning	151
Anslagsutveckling.....	151
Examensmål	151
Resultat, forskning och forskarutbildning	151
Resursfördelning	152
Anslagsutveckling.....	152
Examensmål	152
Resursfördelning	153
Anslagsutveckling.....	153
Examensmål	154
Resultat, forskning och forskarutbildning	154
Resursfördelning	154
Anslagsutveckling.....	154
Examensmål	155
Resursfördelning	155
Anslagsutveckling.....	156
Resursfördelning	156
Anslagsutveckling.....	157
Examensmål	157
Resursfördelning	158
Anslagsutveckling.....	158
Resursfördelning	159
Anslagsutveckling.....	159
Examensmål	159
Resursfördelning	160
Anslagsutveckling.....	161
Resursfördelning	161
Anslagsutveckling.....	162
Examensmål	162
Resursfördelning	163
Anslagsutveckling.....	163
Resursfördelning	163
Anslagsutveckling.....	164
Examensmål	164
Resursfördelning	165
Anslagsutveckling.....	165
Resursfördelning	165
Anslagsutveckling.....	165
Resursfördelning	166
Anslagsutveckling.....	166
Resursfördelning	167
Anslagsutveckling.....	167
Examensmål	167
Resursfördelning	168
Anslagsutveckling.....	168
Resursfördelning	169
Anslagsutveckling.....	169
Anslagsutveckling.....	170
Anslagsutveckling.....	171
Examensmål	171
Resursfördelning	172

Anslagsutveckling	172
Examensmål.....	172
Resursfördelning.....	173
Anslagsutveckling	173
Resursfördelning.....	174
Anslagsutveckling	175
Examensmål.....	175
Resursfördelning.....	176
Anslagsutveckling	176
Examensmål.....	176
Resursfördelning.....	177
Anslagsutveckling	177
Examensmål.....	178
Resursfördelning.....	179
Anslagsutveckling	179
Examensmål.....	179
Resursfördelning.....	180
Anslagsutveckling	180
Resursfördelning.....	181
Anslagsutveckling	181
Anslagsutveckling	182
Anslagsutveckling	183
Anslagsutveckling	184
Anslagsutveckling	185
Examensmål.....	185
Resursfördelning.....	186
Anslagsutveckling	186
Examensmål.....	186
Resursfördelning.....	187
Anslagsutveckling	187
Anslagsutveckling	188
Resursfördelning.....	189
Anslagsutveckling	189
Anslagsutveckling	190
Fördelning på anslagposter	191
Bidrag per landsting/kommun samt bidragsberättigade helårsstudenter budgetåret 2000.....	195
Anslagsutveckling	195
Fördelning på anslagposter	195
Anslagsutveckling	196
Fördelning på anslagposter	197
Anslagsutveckling	197
Budget för avgiftsfinansierad verksamhet	198
Anslagsutveckling	198
Medicinsk utbildning och forskning	198
Odontologisk utbildning och forskning	198
Anslagsutveckling	198
Anslagsutveckling	201
Budget för avgiftsbelagd verksamhet	202
Anslagsutvecklingen	202
Budget för avgiftsbelagd verksamhet	203

Anslagsutvecklingen.....	203
Nyckeltal för CSN:s verksamhet	203
Budget för avgiftsbelagd verksamhet	204
7.1 Utgiftsutvecklingen.....	208
7.2 Bemyndiganden	225
Anslagsutveckling.....	226
Anslagsutveckling.....	226
Anslagsutveckling.....	227
Anslagsutveckling.....	228
Anslagsutveckling.....	228
Anslagsutveckling.....	229
Anslagsutveckling.....	229
Anslagsutveckling.....	230
Anslagsutveckling.....	230
Anslagsförteckning	231
Anslagsutveckling.....	231
Anslagsutveckling.....	231
Anslagsutveckling.....	232
Anslagsutveckling.....	233
Anslagsutveckling.....	233
Anslagsutveckling.....	234
Anslagsutveckling.....	235
8.1 Utgiftsutvecklingen.....	237
Anslagsutvecklingen.....	237
Anslagsutveckling.....	238

Diagramförteckning

3.1 Antal elever i kommunal vuxenutbildning, ht 1968-1998.....	27
3.2 Högskolans expansion, prognos år 1999-2002	27
3.3 Andel studerande på högskolenivå av åldersgruppen 19-24 år, fördelat per föräldrarnas utbildningsnivå, 1995	30
3.4 Flödet till och från arbetsmarknaden, år 1991-1997.....	32
5.1 Antal kvinnor inom vissa lärarbefattningar	99

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100),
2. godkänner vad regeringen förordar om utbyggnaden av den högre utbildningen år 2000 (avsnitt 5.3.1),
3. godkänner vad regeringen förordar om utbyggnaden av den högre utbildningen år 2001 och 2002 (avsnitt 5.3.2),
4. godkänner vad regeringen förordar om konstnärliga utbildningar (avsnitt 5.3.6),
5. godkänner vad regeringen förordar om utbyggnad av forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor (avsnitt 5.4.1),
6. godkänner vad regeringen förordar om avräkning av särskilda åtaganden under anslag (avsnitt 5.6.2),
7. godkänner de belopp för ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer som regeringen förordar för de olika utbildningsområdena för budgetåret 2000 (avsnitt 5.6.3),
8. bemyndigar regeringen att under år 2000 högst göra de ekonomiska åtaganden i fråga om stöd till forskning som finansieras under verksamhetsområdet *Nationella och internationella forskningsresurser* som regeringen förordar (avsnittet 7.7),
9. för budgetåret 2000 anvisar anslagen under utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	
A1 Statens skolverk	ramanslag	301 568
A2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg	ramanslag	313 799
A3 Forskning inom skolväsendet	ramanslag	8 115
A4 Program för IT i skolan	ramanslag	501 254
A5 Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna	ramanslag	265 000
A6 Statens institut för handikappfrågor i skolan	ramanslag	123 098
A7 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp	ramanslag	21 470
A8 Specialskolor och resurscenter	ramanslag	453 129
A9 Särskilda insatser på skolområdet	ramanslag	276 353
A10 Sameskolstyrelsen	ramanslag	34 990

A11	Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola	ramanslag	123 793
A12	Bidrag till svensk undervisning i utlandet	ramanslag	73 091
A13	Statens skolor för vuxna	ramanslag	41 834
A14	Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning	ramanslag	140 701
A15	Särskilda utbildningsinsatser för vuxna	ramanslag	4 307 844
A16	Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling	ramanslag	17 163
B1	Uppsala universitet: Grundutbildning	ramanslag	802 766
B2	Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	976 369
B3	Lunds universitet: Grundutbildning	ramanslag	1 029 776
B4	Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	983 709
B5	Göteborgs universitet: Grundutbildning	ramanslag	984 972
B6	Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	799 136
B7	Stockholms universitet: Grundutbildning	ramanslag	685 183
B8	Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	798 090
B9	Umeå universitet: Grundutbildning	ramanslag	742 064
B10	Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	553 758
B11	Linköpings universitet: Grundutbildning	ramanslag	729 320
B12	Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	360 441
B13	Karolinska institutet: Grundutbildning	ramanslag	259 942
B14	Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	624 371
B15	Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	ramanslag	735 243
B16	Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	527 383
B17	Luleå tekniska universitet: Grundutbildning	ramanslag	398 973
B18	Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	184 019
B19	Karlstads universitet: Grundutbildning	ramanslag	314 527
B20	Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	75 405
B21	Växjö universitet: Grundutbildning	ramanslag	270 279
B22	Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	75 518
B23	Örebro universitet: Grundutbildning	ramanslag	323 509
B24	Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	75 630
B25	Mitthögskolan: Grundutbildning	ramanslag	453 409
B26	Mitthögskolan: Forskning	ramanslag	75 118
B27	Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Grundutbildning	ramanslag	161 113
B28	Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	23 580
B29	Malmö högskola: Grundutbildning	ramanslag	429 665
B30	Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	51 388
B31	Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	ramanslag	246 915
B32	Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning	ramanslag	23 509
B33	Danshögskolan: Grundutbildning	ramanslag	22 942
B34	Dramatiska institutet: Grundutbildning	ramanslag	56 200
B35	Högskolan i Borås: Grundutbildning	ramanslag	192 351
B36	Högskolan Dalarna: Grundutbildning	ramanslag	229 635
B37	Högskolan på Gotland: Grundutbildning	ramanslag	69 957
B38	Högskolan i Gävle: Grundutbildning	ramanslag	220 567
B39	Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	ramanslag	156 075
B40	Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	ramanslag	171 620
B41	Högskolan i Skövde: Grundutbildning	ramanslag	158 076

B42	Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning	ramanslag	139 532
B43	Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning	ramanslag	35 208
B44	Konstfack: Grundutbildning	ramanslag	99 516
B45	Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	ramanslag	46 893
B46	Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	ramanslag	88 319
B47	Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	ramanslag	305 055
B48	Mälardalens högskola: Grundutbildning	ramanslag	314 951
B49	Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning	ramanslag	13 856
B50	Södertöns högskola: Grundutbildning	ramanslag	172 114
B51	Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	ramanslag	22 540
B52	Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m.	ramanslag	1 543 659
B53	Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	ramanslag	451 293
B54	Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor	ramanslag	192 178
B55	Sunet	ramanslag	75 692
B56	Ersättning för klinisk utbildning och forskning	ramanslag	1 600 913
B57	Universitets och högskolors premier för de statliga avtalsförsäkringarna	ramanslag	1 557 530
C1	Högskoleverket	ramanslag	131 775
C2	Verket för högskoleservice	ramanslag	12 171
C3	Centrala studiestödsnämnden	ramanslag	343 250
D1	Forskningsrådsnämnden: Forskning och forskningsinformation	ramanslag	81 353
D2	Forskningsrådsnämnden: Förvaltning	ramanslag	25 008
D3	Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	ramanslag	208 467
D4	Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning	ramanslag	14 655
D5	Medicinska forskningsrådet: Forskning	ramanslag	339 342
D6	Medicinska forskningsrådet: Förvaltning	ramanslag	11 822
D7	Naturvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	ramanslag	747 544
D8	Naturvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning	ramanslag	21 891
D9	Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	ramanslag	243 647
D10	Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning	ramanslag	8 784
D11	Rymdforskning	ramanslag	142 075
D12	Kungl. biblioteket	ramanslag	200 811
D13	Institutet för rymdfysik	ramanslag	41 145
D14	Polarforskningssekreteriatet	ramanslag	22 836
D15	Rådet för forsknings- och utvecklingsarbete mellan Sverige och EU	ramanslag	11 994
D16	Särskilda utgifter för forskningsändamål	ramanslag	123 904
D17	Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning	ramanslag	64 726
E1	Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	ramanslag	37 629
E2	Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.	ramanslag	22 805
Summa			32 572 588

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 24 § skollagen (1985:1100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap. 24 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för *hemkommunen* att betala ersättning för gymnasial vuxenutbildning till den kommun eller det landsting som anordnar utbildningen. I sådana fall skall 5 kap. 33 § tillämpas i fråga om ungdomar fram till och med det första kalenderhalvåret det år då ungdomarna fyller tjugo år.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för *en kommun* att betala ersättning för gymnasial vuxenutbildning till den kommun eller det landsting som anordnar utbildningen. I sådana fall skall 5 kap. 33 § tillämpas i fråga om ungdomar fram till och med det första kalenderhalvåret det år då ungdomarna fyller tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.

¹ Lagen omtryckt 1997:1212.

3 Utgiftsområde 16

Utbildning och universitetsforskning

Satsningar på utbildning blir allt viktigare, både för den enskilde och för samhället i stort. En välutbildad befolkning är en grundförutsättning för att skapa tillväxt och välfärd och utveckla demokratin i samhället, samtidigt som god utbildning också ökar möjligheterna för den enskilde att leva ett rikt liv och stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Därför är det angeläget att ge alla människor, oavsett bakgrund, möjligheter att skaffa sig en bra grundutbildning, liksom möjligheter att lära nytt hela livet.

Sverige har en internationellt sett bra förskola och skola som dock behöver utvecklas ytterligare på flera områden. En bra utbildning förutsätter ett bra samarbete mellan stat, kommun, skola, föräldrar och arbetsliv. Gällande läroplaner skall genomföras och förbättringar skall ske inom de områden där man inte nått målen.

Förskolan är det första steget i det livslånga lärandet. Den nya läroplanen för förskolan tydliggör förskolans pedagogiska roll för utveckling och lärande. Regeringen ser det som angeläget att barn inte utestängs från förskolan. Regeringen prioriterar därför att fr.o.m. år 2001 stegvis genomföra en allmän förskola och maxtaxa i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg (barnomsorg).

Ungdomsskolan är också ett led i det livslånga lärandet. En ständig utveckling av den pedagogiska verksamheten är grunden för den framtida skolan. Därför måste skolledarrollen förtydligas och förstärkas. Kommunen och skolledaren har ett ansvar för att ge förutsättningar för persona-

lens kompetensutveckling och för att utveckla arbetsformer och arbetsätt i enlighet med intentionerna i läroplanerna. Ytterst är det i det demokratiska mötet mellan lärare och elever som läroplanen förverkligas. Måluppfyllelsen i skolan skall öka genom insatser för kvalitet och likvärdighet.

Elever är olika och har olika behov. De elever som har de största behoven skall också få mest resurser. Skolan måste bli bättre på att möta dessa elever. Såväl inom förskolan som skolan är det viktigt med olika kompetenser som arbetar sida vid sida för att nå målet en förskola och en skola för alla. Kunskapen om olika funktionshinder ökar och därmed behovet av utbildning i specialpedagogik. De statliga insatserna för kompetensutveckling i skolan förstärks. Inom gymnasieskolan prioriteras bland annat åtgärder för att stärka samarbetet mellan skolan och arbetslivet. Elevers rätt till stöd i gymnasieskolan kommer att stärkas.

Vuxenutbildningen skall förnyas till både innehåll och arbetsformer. Kunskapslyftet ger närmare en miljon människor möjligheten att bygga på sin grundutbildning under en femårsperiod. Regeringen lägger under år 2000 förslag till riktlinjer för den framtida kommunala vuxenutbildningen.

Den eftergymnasiala utbildningen skall utvecklas. Ett samlat förslag om den eftergymnasiala yrkesutbildningen kommer att presenteras. Utbyggnaden av högskolan fortsätter. Under pe-

rioden 1997–2002 inrättas 89 000 nya högskoleplatser i hela landet.

Studenternas inflytande över verksamheten skall stärkas och ännu större fokus läggas på kvaliteten inom den högre utbildningen. Ett led i detta arbete är den proposition om studentinflytande och utbildningskvalitet som regeringen kommer att överlämna till riksdagen under hösten 1999. Lärosätenas samverkan med det omgivande samhället bör utvecklas.

Den ojämlika rekryteringen till utbildning på alla nivåer måste minska. Universiteten och högskolorna måste arbeta mer medvetet med att bredda rekryteringen avseende social och etnisk mångfald till högre utbildning och bryta de könsbundna studievalen.

Studiestödet reformeras. En bred rekrytering till högre utbildning och vuxenutbildning förutsätter ett bra studiestöd. Regeringen avser att lägga fram en proposition om ett reformerat och sammanhållet studiestöd för införande under år 2001.

Det pedagogiska förnyelsearbetet måste intensifieras. Den moderna informationsteknologin lägger grunden för nya pedagogiska arbetsformer. Den möjliggör nya former av samarbete mellan skolor, universitet och högskolor i olika länder. Det är också viktigt att ta tillvara de möjligheter som den moderna teknologin ger att utveckla och utvidga distansutbildningen inom Sverige.

Internationellt utbyte skall uppmuntras. Den ökade globaliseringen har stor betydelse för utbildningen på alla nivåer. Redan i dag åker många skolelever och högskolestudenter utomlands för att studera eller göra praktik och många utländska ungdomar söker sig också till Sverige. Det är en utveckling som bör uppmuntras. Kontakterna med omvärlden, vilka även bör omfatta lärarna, ger nya idéer och kunskaper och ökar förståelsen för främmande länder och kulturer.

Satsning görs på grundforskning och forskarutbildning. Sverige skall fortsätta att vara en framstående forskningsnation. Forskning är en viktig tillväxtfaktor av strategisk betydelse för näringslivet och samhällets utveckling i övrigt. Andelen kvinnor i lärar- och forskarkåren skall öka.

Staten har ett särskilt ansvar för grundforskningen. Behovet av forskarutbildade ökar både inom högskolan och i samhället i övrigt. Därför höjs anslagen till grundforskning och forskarutbildning med sammanlagt 779 miljoner kronor fram till och med år 2002. Anslagshöjningen för

år 2000, som uppgår till 70 miljoner kronor, används framför allt till att utveckla verksamheten vid de tre nya universiteten i Karlstad, Växjö och Örebro.

3.1 Omfattning

Utgiftsområdet avser barnomsorg och skola, vuxenutbildning, kvalificerad yrkesutbildning, högskoleutbildning och forskning samt centrala myndigheter inom Utbildningsdepartementets område.

3.1 Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1998	Anslag 1999 ¹	Utgifts-prognos 1999 ²	Förslag anslag 2000	Beräknat anslag 2001	Beräknat anslag 2002
27 737	29 130	30 086	32 573	36 628	38 956

¹ Inklusivt beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1999 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

² Inklusivt äldreanslag.

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

- Vid utgången av 1998 fanns ett omfattande anslagssparande inom utgiftsområdet. Dispositionen av detta anslagssparande behandlas dels i tilläggsbudgeten, dels under respektive anslag. Som framgår av tabellen räknar regeringen med en betydande ökning av anslagen inom detta utgiftsområde de närmaste åren. I statsbudgeten för 1998 utgjorde statens utgifter inom utgiftsområde 16 sammanlagt 3,97 % av de totala anslagen i statsbudgeten. Budgetåret 1996 var denna andel 3,56 %.
- *Förskoleverksamheten* omfattade vid slutet av 1998 drygt 70 % av alla barn i åldern 1–5 år. Avgifterna varierar dock avsevärt mellan kommunerna. Taxornas utformning medför dessutom oönskade marginaleffekter, vilket bl.a. kan leda till att ekonomiskt utbyte av arbete uteblir. En stor del av de arbetslösa barn står utanför förskoleverksamheten.
- Flertalet sexåringar, förutom de 6 % som är inskrivna i grundskolan, finns i *förskoleklass*.
- Slutbetyg enligt det nya betygssystemet gavs för första gången i årskurs 9 i *grundskolan* år 1998. Samma år blev 91 % av eleverna behöriga för nationellt program i gymnasieskolan, vilket innebär att de blev godkända i svenska,

svenska som andraspråk, engelska och matematik. Elevantalet i grundskolan ökar till följd av de höga födelsetalen åren 1990–1992 och uppgick 1998 till 1 010 000. Enligt uppföljningar har höjningen av de generella bidragen till kommunerna samt det ökade elevantalet medfört ökade resurser för grundskolan 1998 och 1999.

- Av eleverna i grundskolan övergick 97 % till *gymnasieskolan* 1998, vilket var samma andel som tidigare år. Andelen elever som slutfört gymnasieskolutbildningen inom fyra år har dock minskat något, till närmare 80 %. Av de elever som slutfört gymnasieskolutbildningen 1998 har 83 % uppnått grundläggande behörighet för studier i högskolan. Övergången till högskolan inom tre år efter avslutad gymnasieskola har ökat påtagligt.
- *Kunskapslyftet* inleddes hösten 1997 och har inneburit en kraftig ökning av gymnasial vuxenutbildning. Antalet årsstudieplatser uppgick 18-månadersperioden den 1 juli 1997–den 31 december 1998 till drygt 149 000 (motsvarar 99 500 per 12 månader), vilket väl svarar mot den planerade volymen. År 1999 har resurser motsvarande 101 550 årsstudieplatser avsatts för kunskapslyftet. Studiedeltagande bland korttidsutbildade har successivt ökat under kunskapslyftsperioden.
- Försöksverksamheten med eftergymnasial *kvalificerad yrkesutbildning* (KY) har byggts ut och omfattar 12 000 platser fr.o.m. år 1999. År 1998 antogs 5 200 elever. Kommittén prioriterar nu utbildning som kan medverka till att lösa flaskhalsproblem på arbetsmarknaden.
- Intresset för *grundläggande högskoleutbildning* var under 1998 fortsatt högt. Till följd av tidigare överintag, som upphört, ökade dock inte antalet högskolenyborjare eller helårsstudenter. Fr.o.m. år 1999 beräknas antalet nyborjare öka. Antalet examinerade var ungefär oförändrat. Antalet examinerade från längre utbildningar ökar. Universiteten och högskolorna kommer överlag att ha svårt att klara uppställda examensmål åren 1997–1999 för grundskollärare för årskurserna 4–9 och för gymnasielärare, men ser ut att klara dem för civilingenjörsexamina och magisterexamina. För riket som helhet har utbildningsuppdragen för år 1998 fullgjorts, men ett ökande antal högskolor hade svårigheter med att klara målen.

- *Forskarutbildningen* ökade i omfattning under läsåret 1997/98. Antalet antagna steg från cirka 3 500 till 3 700, antalet aktiva forskarstudenter och antalet doktorsexamina ökade också något. Andelen kvinnor uppgick till 44 % bland de nyantagna och 32 % bland de examinerade. Regeringen har fastställt examensmål för treårsperioden 1997–1999 om drygt 5 600 forskarexamina. Av utfallet 1997 och 1998 att döma bör det kunna uppfyllas.
- Ett omfattande förberedelsearbete pågår inför *forskningspropositionen* år 2000. I propositionen Vissa forskningsfrågor (prop. 1998/99:94) har frågor om mål för forskningspolitiken och vissa principfrågor behandlats.

Större genomförda förändringar

- Förskolan har sedan hösten 1998 en egen läroplan. Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet omfattar sedan läsåret 1998/99 även förskoleklass och fritidshem.
- Förskoleklassen har införts för sexåringar.
- Statens skolverk har inlett arbetet med nationella kvalitetsgranskningar och har under år 1999 redovisat tre rapporter om rektorsuppdraget, undervisningen av elever i behov av särskilt stöd samt läs- och skrivprocesserna i undervisningen. Den 1 juli 1999 inrättades Skolverkets kvalitetsgranskningsnämnd.
- En omfattande utbyggnad och förnyelse av vuxenutbildning pågår som en följd av kunskapslyftet. Försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning har också successivt byggts ut.
- Tre nya universitet har inrättats i Karlstad, Växjö och Örebro. Högskolan i Karlskrona/Ronneby har tilldelats vetenskapsområdet teknik och Högskolan i Kalmar vetenskapsområdet naturvetenskap.
- Distansutbildningsmyndigheten i Härnösand inrättades den 1 juli 1999.

Mål för utgiftsområdet i sammanfattning²

- Ge barn stöd och stimulans för utveckling och lärande, underlätta för föräldrar att förena förvärvsarbete och studier med vård och ansvar för barn.
- Ge alla barn och ungdomar oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden lika tillgång till likvärdig utbildning av hög kvalitet.
- Ge vuxna möjlighet att få ny kunskap och att komplettera tidigare utbildning i takt med samhällets och arbetslivets krav samt individens behov och önskemål.
- Erbjudna en utbildning vid universitet och högskolor, som främjar kritiskt tänkande och ett vetenskapligt förhållningssätt och som är av hög och likvärdig kvalitet i alla delar av landet och därmed bidrar till en regionalt balanserad utveckling.
- Forskningen skall bidra med ny väsentlig kunskap till förmån för hälsa, kultur, välfärd, miljö, ekonomisk utveckling, sysselsättning och omställning mot en hållbar utveckling.

Prioriteringar

- En allmän förskola och maxtaxa i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg (barnomsorg) genomförs stegvis fr.o.m. år 2001.
- Måluppfyllelsen i skolan skall öka genom insatser för kvalitet och likvärdighet, bl.a. genom arbete med förnyelse av lärarutbildningarna, kompetensutveckling av lärare och andra åtgärder för att trygga lärarförsörjningen samt ett bättre stöd i specialpedagogiska frågor.
- Särskilda insatser skall vidtas för att förbättra förutsättningarna och resultaten för elever med utländsk bakgrund.

- Arbetet med att fullfölja intentionerna med kunskapslyftet och att nå särskilt prioriterade målgrupper, inte minst kortutbildade män och invandrare, skall fullföljas.
- Förslag till riktlinjer för den framtida kommunala vuxenutbildningen kommer att läggas fram för riksdagen.
- Försöksverksamhet med former för validering och värdering genomförs i syfte att ta vara på den vuxnes icke formella kunskap och kompetens.
- Arbete pågår för att utveckla de eftergymnasiala yrkesutbildningarna.
- Utbyggnaden av högskolan fortsätter. För år 2000 har 20 000 nya platser fördelats. Ytterligare 10 500 platser för år 2001 och 10 500 platser för år 2002 fördelas. Utbyggnaden sker med tyngdpunkt på naturvetenskap och teknik.
- Studentinflytandet skall stärkas och ännu större fokus läggas på förbättrad utbildningskvalitet.
- Arbetet med att bredda rekryteringen till högre utbildning och bryta de könsbundna studievalen skall intensifieras.
- Satsningen på grundforskning och forskarutbildning intensifieras under perioden 2000–2002. De nya resurserna för år 2000 används framför allt till att utveckla verksamheten vid de tre nya universiteten i Karlstad, Växjö och Örebro.
- Arbetet med att förbättra de forskningsfinansierande myndigheternas resultat vad gäller förnyelse inom forskningen, tvärvetenskap, jämställdhet, samhällsrelevans samt forskningsinformation skall fullföljas. Myndigheternas kompetens skall utnyttjas fullt ut för att ta fram ett allsidigt och kvalitativt underlag för forskningspropositionen år 2000.

3.2 Resultatbedömning

För att Sverige framgent skall vara en av världens främsta kunskapsnationer krävs att utbildningssystemets alla delar fortsätter att utvecklas. Regeringen ser kunskap och kompetens som ett centralt område för att Sverige skall få en god ekonomisk tillväxt och ökad sysselsättning. Den samlade utbildningspolitiken är därför ett av re-

² Målen finns bl.a. angivna i skollagen (1985:1100) samt i högskolelagen (1992:1434) och i propositionen Forskning och samhälle (prop. 1996/97:5, bet. 1996/97:UbU3, rskr 1996/97:99). I propositionen Vissa forskningsfrågor 1998/99:94 föreslår regeringen nya mål för forskningen. En utredning har tillsatts för att göra en skollagsöversyn. Kunskapslyftskommittén behandlar målfrågor för vuxenutbildning.

geringens viktigaste reformområden. Under 1998 fortsatte arbetet med att genomföra en av de största utbildningssatsningarna någonsin i vårt land, med bland annat kunskapslyftet och utbyggnaden av högskolan.

Enligt regeringens långsiktiga riktlinjer skall ytterligare förstärkningar ske under de kommande åren. I 1998 års budgetproposition (prop. 1998/99:1) föreslog regeringen bl.a. en utökning av de generella bidragen till kommuner och landsting för att bidra till höjd kvalitet i skola, vård och omsorg. I 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100) föreslog regeringen ytterligare satsningar utöver förslagen i budgetpropositionen. De totala anslagen för utgiftsområde 16 beräknas öka under perioden 1999–2002 från 27,7 till 37,0 miljarder kronor. År 2002 förväntas därmed utgiftsområde 16 omfatta 5,45 % av statens totala utgifter.

Måluppfyllelsen inom utgiftsområdet är beroende av ett stort antal aktörer i samhället. Verksamheterna inom utbildning och forskning finansieras i hög grad av medel från kommuner och landsting samt från offentliga, enskilda eller internationella företag och organisationer. Generella statsbidrag utgår till kommuner och landsting. En del anslagsmedel tillförs via andra departement, framför allt gäller detta medel till universitetens och högskolornas forskning.

Den sammanlagda driftskostnaden för all offentlig utbildningsverksamhet i Sverige inklusive studiestödskostnader, utgiftsområde 15, och all forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor, ökade från cirka 165 miljarder kronor år 1997 till drygt 170 miljarder kronor år 1998. Områden som inte ingår i denna kostnad är bl.a. arbetsmarknads- och personalutbildning, försvarsmaktens utbildningar och polishögskolan.

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Grunden för ett livslångt lärande läggs i förskolan. Förskoleverksamheten omfattade vid slutet av 1998 drygt 70 % av alla barn i åldern 1–5 år. Under perioden 1991 till 1997 har personaltättheten i förskoleverksamheten minskat relativt kraftigt främst till följd av att antalet platser ökat mer än antalet årsarbetare. Samtidigt har personalens utbildningsnivå höjts. Andelen högskoleutbildade var år 1998 nästan 60 %.

Skillnaderna i avgifter för förskola och skolbarnsomsorg är stor mellan kommunerna. Tids- och inkomstrelaterade avgifter kan förhindra en

ökning av sysselsättningen. Kommunerna behandlar barn till arbetslösa olika.

Regeringen har i 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100) avsatt ett utrymme för att fr.o.m. år 2001 stegvis införa en allmän förskola och en maxtaxa inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.

Förskoleklass

Läsåret 1998/99 gick 114 000 barn i förskoleklass. Förutom de knappt 6 % av landets sexåringar som var inskrivna i skolan befann sig så gott som samtliga i förskoleklasser. Statens skolverk följer enligt uppdrag utvecklingen av förskoleklasserna särskilt vad gäller integrationen mellan förskoleklasserna och skolan.

Grundskola

Elevantalet i grundskolan når nu den högsta nivån sedan år 1980 eller 1 010 000 elever varav 979 000 går i den kommunala grundskolan. Under 1990-talet har antalet lärare per 100 elever minskat från 9,1 till 7,6, dvs. antalet elever per lärare har ökat. Enligt Statens skolverk har kostnaderna per elev ökat från 1997 till 1998. Fr.o.m. 1997 har de generella statsbidragen till kommunerna höjts för att möjliggöra förbättringar för vård, skola och omsorg. Effekterna av detta har kartlagts av Statens skolverk 1998 och Finansdepartementet 1999. Enligt Finansdepartementets kartläggning är grundskolan den verksamhet som i störst utsträckning får del av de ökade resurserna.

Slutbetyg enligt det nya betygssystemet gavs första gången våren 1998. Drygt 90 % av eleverna nådde behörighet för nationellt program dvs. godkänt betyg i svenska alternativt svenska som andra språk, engelska och matematik. Ungefär 80 % av eleverna nådde kunskapsmålen i alla ämnen, men variationen mellan kommuner och skolor är stor.

Resultaten på ämnesprov i grundskolans årskurs 9 och en analys av Statens skolverk av sambandet mellan resurser och resultat visar på svårigheter för barn med utländsk bakgrund, särskilt de som är födda i utlandet. Regeringen prioriterar insatser för denna grupp bl.a. inom ramen för den s.k. storstadssatsningen. Det ökade elevantalet och de stora pensionsavgångarna leder till ett stort rekryteringsbehov av lärare. Åtgärder för att tillgodose detta rekryteringsbehov tas dels upp i lärarutbildningskommitténs betänkande Att lära och att leda, En lärarutbildning för samverkan och utveckling (SOU 1999:63), som är på

remiss, dels i förslag från SLUR-gruppen (en gemensam arbetsgrupp för Utbildningsdepartementet, Svenska Kommunförbundet och lärarnas och skolledarnas organisationer). Den nationella kvalitetsgranskning som Statens skolverk inlett är en utgångspunkt för omfattande satsningar på kompetensutveckling av lärare.

Särskola

Elevantalet i särskolan har ökat med 35 % sedan 1992/93. Förändringarna bör nog följars och utvärderas. Statens skolverk kommer i sin tillsyn, utvärdering och uppföljning att ge ökad vikt åt särskolan och särskilt då dess inre arbete.

Specialskola

I propositionen Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd (1998/99:105) har regeringen redovisat sin syn på specialskolan och på den statliga stödorganisationen. Propositionen behandlas av riksdagen. Regeringen bedömer att området även framgent behöver uppmärksammas.

Gymnasieskola

Den svenska gymnasieskolan har uppnått goda resultat i internationella jämförelser. Gymnasieskolan har blivit en skola för alla. År 1998 gick 97 % av eleverna i grundskolans årskurs 9 direkt över till gymnasieskolan, vilket var samma andel som tidigare år. Andelen intagna på sitt första handsval har minskat något. Andelen elever som avslutar sin gymnasieutbildning inom fyra år eller vid 20 års ålder, tenderar att minska och uppgår nu till under 80 %. Minskningen kan sättas i samband med förlängningen av gymnasieskolan till tre år på samtliga studievägar och det stora antalet elever på individuellt program.

Av de elever som fått slutbetyg uppnådde 83 % grundläggande behörighet för högskolestudier medan andelen 20-åringar med grundläggande behörighet minskade något. Övergången till högskolestudier inom tre år efter avslutad gymnasieskola har ökat påtagligt sedan början av 1990-talet. Skillnaden mellan olika program är stor och naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet ligger i detta avseende högst. Dessa två program har nu flera elever än andra nationella program tillsammans.

Förändringar på arbetsmarknaden och ökad studiefrekvens har bidragit till att andelen som börjar arbete direkt efter gymnasieskolan har minskat. År 1990 förvärvsarbetade närmare 56 % direkt efter gymnasieskolan med högre andelar

för elever på yrkesinriktade linjer än på mer teoretiskt inriktade linjer. Denna andel sjönk dramatiskt fram till 1993 till 18 % och har sedan stigit fram till 1995 samt förefaller sedan ha stabiliserats fram till 1997 på en lägre nivå än 1990, cirka 30 %. Förhållandet mellan programmen är den förväntade, dvs. med högre andelar för program med yrkesämnen.

Det framtida rekryteringsbehovet av lärare kommer att vara stort och andelen lärare med pedagogisk utbildning sjunker om inga åtgärder vidtas. Stora insatser görs för kompetensutveckling av lärare. Gymnasieskolan är föremål för en omfattande reformverksamhet. Statens skolverk har i uppdrag att se över kursplanerna i de nationella programmen. Regeringen avser att tillsätta en utredning för att bl.a. ta ställning till det framtida nationella programutbudet.

Vuxenutbildning

Arbetsmarknadsläget präglas i dag av en kombination av stor otillfredsställd efterfrågan på arbetskraft, särskilt av vissa nyckelkompetenser och hög men minskande arbetslöshet. I en sådan situation får vuxenutbildning i vid mening en särskilt stor betydelse.

De successivt stegrade kraven på arbetsmarknaden ställer vuxenutbildningen inför stora utmaningar.

Vuxenutbildningen befinner sig i ett intensivt reformskede. Kunskapslyftet inleddes hösten 1997 och har bland annat inneburit en kraftig ökning av den kommunala vuxenutbildningen åren 1997 och 1998. Ökningen är särskilt kraftig för personer över 30 år. Kunskapslyftet har också inneburit en ökning av andelen yrkeskurser.

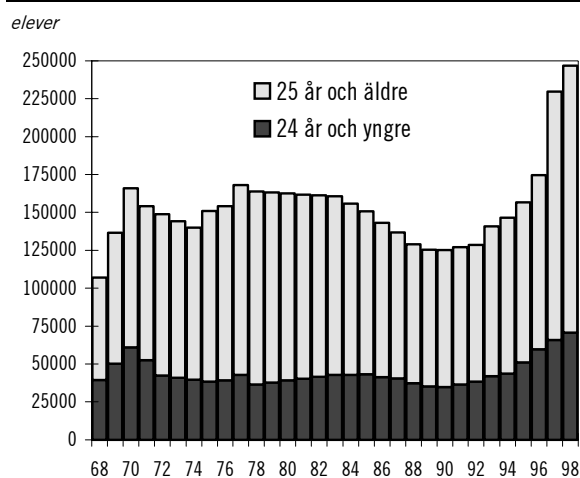
Verksamheten fördelas på kurser i allmänna ämnen – 53 %, kurser i yrkesämnen – 43 % och orienteringskurser – 4 %. Männens utgjorde en tredjedel av deltagarna hösten 1998. Under kunskapslyftsperioden har andelen deltagare med högst tvåårig gymnasieskola ökat successivt till 70 % hösten 1998. Detta tyder på att de prioriterade målgrupperna nås i högre utsträckning ju längre tid kunskapslyftet pågår.

Regeringen avser att under år 2000 presentera riktlinjer för den framtida vuxenutbildningen. Underlaget för detta arbete är Kunskapslyftskommitténs slutbetänkande år 2000 och ett omfattande uppföljnings- och utvärderingsarbete.

Redan nu finns ett brett uppföljnings- och utvärderingsmaterial. Detta material skall både användas som underlag för förslag om vuxenutbildningens framtida utformning och för utveck-

ling av verksamheten under den pågående försöksperioden.

Diagram 3.1 Antal elever i kommunal vuxenutbildning, ht 1968-1998

(Källa: SCB)

Vuxenutbildning för utvecklingsstörda

Sedan huvudmannaskapet för vuxenutbildningen för utvecklingsstörda (särvox) övergick från landstingen till kommunerna läsåret 1992/93 har antalet elever ökat stadigt och uppgick år 1998 till drygt 4 000. Knappt hälften studerade på grundsärskolenivå, var sjätte på gymnasiesärskolenivå och drygt var tredje studerade i träningskola. Majoriteten av eleverna var 30–44 år gamla.

Svenska för invandrare

Antalet elever i svenskundervisning för invandrare (sfi) minskar sedan läsåret 1994/95 beroende på minskad flyktinginvandring och uppgick läsåret 1997/98 till drygt 35 000. Riktvärdet för undervisningens omfattning i tid är 525 timmar. Av de elever som påbörjade sina studier läsåret 1995/96 hade 37 % uppnått sfi-nivån läsåret 1997/98 medan 10 % fortsatte sina studier läsåret 1998/99.

Kvalificerad yrkesutbildning

Försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning (KY) har bedrivits sedan år 1996 och successivt byggts ut. År 1998 antogs 5 200 elever.

Det finns i dagsläget drygt 200 KY-utbildningar fördelade på 14 branschområden. Av sammanlagt 1 200 elever som avslutat sin utbildning t.o.m. den 31 december 1998 hade ungefär 70 % löfte om anställning inom tre månader – ofta på ett företag som medverkat i utbildningen.

Kommittén för kvalificerad yrkesutbildning kommer med sitt slutbetänkande hösten 1999 innefattande en oberoende utvärdering.

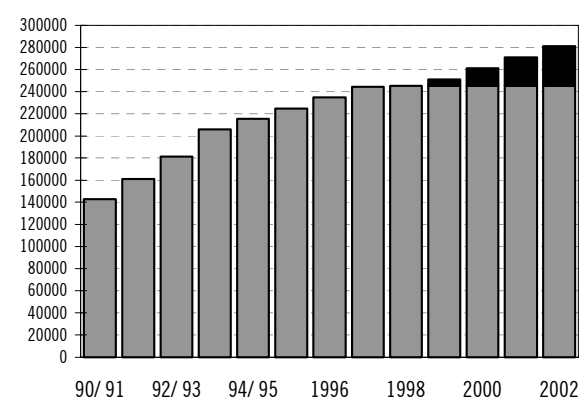
Regeringens utgångspunkt är att försöksverksamheten skall övergå i reguljär verksamhet och återkommer i frågan till riksdagen under senare delen av år 2000.

Högskoleutbildning

Den satsning på fler utbildningsplatser i högskolan som inleddes år 1997 och som ännu fortgår har gett utslag det första året, men är marginell mellan budgetåren 1997 och 1998. I stället har överproduktionen, dvs. det antal platser som ligger över det s.k. takbeloppet för ersättning i grundutbildningen, minskat. Intresset för högre utbildning är fortfarande betydligt större än tillgången på utbildningsplatser. Det förekommer dock flera utbildningsvägar med lågt sökandetryck. Samtidigt förväntas det framtida behovet av högskoleutbildade på arbetsmarknaden öka mer än tillgången trots tidigare beslut om expansion. Detta talar sammantaget för en fortsatt expansion av högskolan. I 1999 års ekonomiska vårproposition har därför regeringen föreslagit att högskolan skall byggas ut ytterligare år 2001 och 2002.

Diagram 3.2 Högskolans expansion, prognos år 1999-2002

helårsstudenter motsv.

(Källa: Högskoleverket och Utbildningsdepartementet)

Antalet högskolenybörjare minskade både läsåret 1996/97 och 1997/98. Denna minskning var särskilt påtaglig bland yngre män, men även bland kvinnorna märktes denna tendens läsåret 1997/98. Flera samverkande faktorer bidrar till att förklara minskningen. Tidigare förlängning av vissa utbildningar och att allt fler studerar längre period i högskolan bidrog till att förbruka resurstillskotten och därmed kunde inte antalet utbildningsplatser för högskolenybörjare öka. In-

tresset för högskolestudier är fortfarande mycket stort, men antalet sökande inför höstintagningarna tenderar att minska något, både 1998 och 1999. Samtidigt har arbetsmarknadsläget förbättrats. Antalet kvinnor som sökte och som inte tidigare läst i högskolan minskade från 73 700 hösten 1997 till 68 400 hösten 1998. Bland män minskade antalet sökande från 49 700 till 47 200. Samtidigt ökade antalet sökande bland de studerande som redan fanns registrerade i högskolan. Trots att några fler kunde antas hösten 1998 förblev konkurrensen om platserna därför ungefär lika stor som året före. Bland dem som sökte hösten 1998 och som inte läst i högskolan förut antogs bara 39 % av kvinnorna och bara 45 % av männen. Allt för många ungdomar har ej kunnat erbjudas en högskoleplats. Regeringens bedömning är att den expansion som sker under kommande år bör kunna bidra till att öka inflödet av nya studerande i högskolan. Skillnaderna mellan kvinnornas och männens utbildningsval, studiebenägenhet och framgång i antagningsprocessen analyseras närmare. Andelen av studenterna som avlägger examen var fortfarande för låg läsåret 1997/98 och denna frekvens måste förbättras inom flera av högskolans utbildningsområden.

Antalet svenska ungdomar som studerar utomlands fortsatte att öka under 1998 och en växande andel av gymnasieeleverna hoppas, enligt SCB:s enkätuppföljningar, på att kunna utnyttja denna möjlighet under de närmaste åren. Utlandsstudierna utgör ett viktigt komplement till det utbildningsutbud som finns i Sverige. Regeringen har en fortsatt generös inställning till utlandsstudier.

Ansträngningar under en följd av år i syfte att öka antalet studerande till högskolans naturvetenskapliga och tekniska utbildningar har fortsatt att ge goda effekter. Både inflödet och könsfördelningen har förbättrats markant. Antalet nybörjare på civilingenjörsprogrammen har ökat från 5 450 år 1993/94 till 6 100 år 1997/98. Kvinnorna svarade för cirka 95 % av detta nytillskott. På högskoleingenjörsutbildningarna, som under samma period ökat från 5 400 till 7 800 nybörjare, svarade kvinnorna för nästan hälften av ökningen. Sökandetrycket är dock fortfarande lågt. Målet för antalet examinerade civilingenjörer för innevarande treårsperiod kommer att uppnås enligt nuvarande prognos. Inom lärarutbildningarna har emellertid antalet studerande på program med matematisk och naturvetenskaplig inriktning knappast ökat alls trots stora insatser i skolan, det s.k. NOT-projektet och med s.k. basår, särskilda s.k. NT-SVUX-platser och flera andra

stimulansåtgärder. Regeringen bedömer att ansträngningarna för att stimulera ungdomars intresse för naturvetenskap och teknik måste fortsätta och dessutom intensifieras för lärarområdet. Stora grupper av ungdomar i gymnasieskolan, bl.a. många pojkar från hem utan studietradition, med goda förutsättningar för teoretiska studier inom tekniska området, har en låg grad av benägenhet för högskolestudier. Orsakerna till detta behöver analyseras närmare.

Antalet sökande till lärarutbildningarna har ökat kontinuerligt, från totalt cirka 16 000 hösten 1995 till drygt 20 000 hösten 1998. Generellt sett kan detta tolkas som ett tillfredsställande intresse för läraryrket. Tidigare års rekrytering av studerande till grundskolläraryrket med inriktning mot årskurserna 4–9 har emellertid varit för svag för att gällande examensmål skulle kunna uppnås. Detta gäller särskilt inriktningarna matematik, naturvetenskap och teknik. Under perioden 1994–1996 examinerades sammanlagt 2 300 färre grundskollärare för årskurserna 4–9 och 1 400 färre gymnasielärare än vad regeringen uppdragit åt högskolorna att försöka klara. Utfallsiffror för 1997 och 1998 tyder på ett nytt stort underskott av nyexaminerade för innevarande treårsperiod jämfört med högskolornas uppdrag. Detta har bidragit till att skolorna i landet haft stora svårigheter med att öka antalet lärare i den takt som ökade elevkullar har krävt. Skolornas rekrytering av lärare har dessutom försvårats av att lärarkåren tidigare minskade i samband med besparingar inom kommunerna. Läsåret 1992/93 fanns det 87 900 tjänstgörande lärare i grundskolan, vilket var färre än i slutet av 1980-talet. Fram till läsåret 1996/97 fortsatte grundskolans lärarkår att minska till 81 800 och har sedan ökat igen till drygt 84 900 under läsåret 1998/99.

Regeringen konstaterar att det krävs nya och snabba åtgärder inom lärarutbildningsområdet för att de fastställda examensmålen skall uppnås och den framtida tillgången på lärare kunna säkras. Lärarutbildningskommitténs bedömningar och rekommendationer utgör ett viktigt underlag i detta pågående arbete. Kommitténs betänkande remissbehandlas för närvarande.

Regeringens arbete med att främja jämställdheten inom högskoleområdet har inriktats på att verka för en jämnare könsfördelning inom lärarkåren, att minska de könsbundna studievalen, att integrera genusperspektiv i undervisningen samt att öka genusforskningen. Inom ramen för sin

verksamhet följer Högskoleverket upp de åtgärder som nu vidtas på högskolorna.

Forskning och forskarutbildning

Staten avsätter cirka 8,5 miljarder kronor till forskning och forskarutbildning år 2000 under utgiftsområde 16. Därav fördelas drygt 2 miljarder kronor av forskningsråd och andra forskningsfinansiärer.

Sedan år 1997 har alla högskolor fasta forskningsresurser. Den 1 januari 1999 inrättades Karlstads universitet, Växjö universitet och Örebro universitet. Regeringen har också förutskickat att Mitthögskolan skall ges förutsättningar att kunna utvecklas till universitet. Den 1 januari 1999 tilldelades Högskolan i Karlskrona/Ronneby vetenskapsområdet teknik och Högskolan i Kalmar vetenskapsområdet naturvetenskap. Vid samma tidpunkt fick Malmö högskola vetenskapsområdet medicin genom övertagande av odontologiska fakulteten vid Lunds universitet.

Regeringen aviserade i 1999 års ekonomiska vårproposition en satsning på grundforskning och forskarutbildning. Anslagshöjningen för år 2000 används framförallt till att utveckla verksamheten vid de tre nya universiteten.

Genom ändringar i högskoleförordningen (1993:100), som trädde i kraft den 1 april 1998, har regeringen skärpt reglerna avseende studiefinansieringen vid antagningen till forskarutbildning. Regeringen har dessutom angivit kvantitativa mål för examinationen per vetenskapsområde inom forskarutbildningen. Syftet är att öka antalet examinerade och att förbättra studievillkoren i forskarutbildningen. Antalet examine-rade under 1997 och 1998 tyder på att examensmålen överlag kommer att nås för treårsperioden 1997–1999. Lärosätena har vidtagit åtgärder för att effektivisera forskarutbildningen och en samlad utvärdering av reformen kan göras först om några år.

Forskningsråden, Forskningsrådsnämnden och Rymdstyrelsen har enligt regeringens bedömning fördelat medel till grundforskning av hög kvalitet som står sig väl vid internationella jämförelser. Myndigheterna har också arbetat aktivt med att anpassa sina beredningsorganisationer till nya krav. Insatserna för forskningsinformation har utökats. Myndigheterna har fortsatt sitt arbete med de särskilda uppgifter som rör forskningens förnyelse och samhällsrelevans, tvärvetenskap samt jämställdhet mellan kvinnor och män inom forskningen. Regeringen ser dessa

uppgifter som viktiga delar av rådets arbete för att värna den svenska forskningens kvalitet och internationella ställning.

Breddad rekrytering

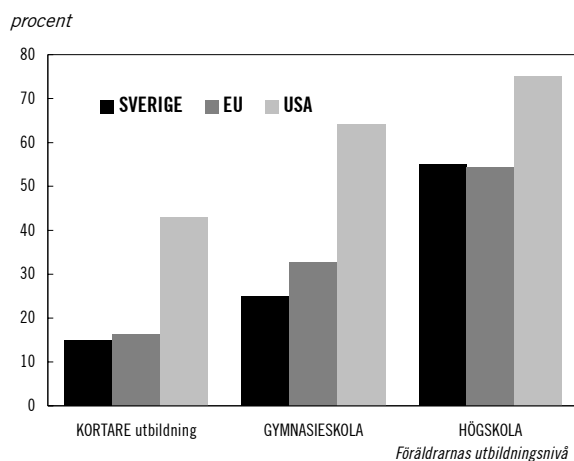
Studiebenägenheten bland ungdomar påverkas i hög grad av deras socioekonomiska bakgrund och föräldrarnas studieerfarenhet. Samtidigt är den i hög grad könsbetingad, beroende av etnisk bakgrund och regionalt olika. Val av utbildningsinriktning och uppnådd nivå inverkar i sin tur i allt högre grad på de egna valmöjligheterna på arbetsmarknaden. Med högre kunskapsnivå i samhället och minskat antal lågutbildade uppnås ett starkare samhälle som kommer att hävda sig ännu bättre i framtiden.

För att motverka snedrekryteringen till högskolan har regeringen tagit flera viktiga steg. Satsningen på vuxenutbildning, utbyggnaden av högskolan över hela landet, utbyggnaden av distansutbildningar och satsningar på s.k. basårsutbildning för personer med ofullständiga förkunskaper är exempel på åtgärder som har förbättrat studiemöjligheterna för många och även för många nya grupper i landet. Medvetenheten bland ungdomar om utbildningens betydelse för den egna framtiden har också ökat och blivit mer utbredd. Samtidigt har SCB konstaterat vissa positiva tendenser till minskad social snedrekrytering under 1990 -talet vid övergång från gymnasieskola till högskola. Detta ger förhoppningar inför framtiden. Förändringen över tid är emellertid ganska liten och långsam och skillnaderna mellan olika grupper är fortfarande mycket stora. Avgångskullarna från grundskolan väljer fortfarande i stor utsträckning gymnasieprogram i relation till den sociala bakgrunden. Bland de senaste årens ungdomsgrupper, vars föräldrar är högre tjänstemän eller akademiker, har närmare 60 % börjat i högskolan vid 21 års ålder. Bland ungdomar som kommer från hem med lågutbildade föräldrar är denna andel bara 10–15 %. Denna grupp kan bli betydligt större. Genom minskad social selektion på alla nivåer uppnås ett effektivare utnyttjande av de mänskliga tillgångar som finns i landet till gagn för den enskilda människan och för samhället i stort. Att minska den sociala snedrekryteringen förblir därför en viktig utbildningspolitisk uppgift på alla nivåer inom utbildningsväsendet.

Rapporter från OECD och EU visar att skillnaden mellan föräldrarnas utbildningsnivå bland dem som påbörjar respektive inte påbörjar högskolestudier, är mycket påtaglig i alla EU-länder. I några EU-länder, t.ex. Portugal, Spanien,

Frankrike och Belgien, som har förhållandevis många ungdomar med lågutbildade föräldrar, har emellertid övergångsfrekvensen till högskoleutbildning bland dessa ungdomar varit betydligt högre än i Sverige under början av 1990-talet. I andra EU-länder är denna frekvens ungefär lika eller lägre än i vårt land. I USA går en jämförelsevis stor andel vidare till högre utbildning bland ungdomar med lågutbildade föräldrar och en mycket stor andel bland ungdomar med högutbildade föräldrar. Begreppet högskoleutbildning har dock inte exakt samma innebörd i de olika länderna. Exempelvis räknas första årets collegeutbildning som högskolenivå i USA, men motsvarar gymnasieskolnivå i Sverige. De jämförelser som har gjorts speglar ändå det faktum att den sociala snedrekryteringen till högskoleutbildning är stor bland ungdomar i alla länder, så även i Sverige.

Diagram 3.3 Andel studerande på högskolenivå av åldersgruppen 19-24 år, fördelat per föräldrarnas utbildningsnivå, 1995

(Källa: EU, Eurydice, Key data 1997 och OECD, INES-projektet 1999)

Inom Utbildningsdepartementet prioriteras nu arbete som syftar till att dels öka direktrekryteringen från gymnasieskolan till högskolan, dels öka rekryteringsunderlaget till vissa högskoleutbildningar som är särskilt efterfrågade på arbetsmarknaden, dels minska snedrekryteringen sett ur ett socialt, könsbetingat, etniskt och regionalt perspektiv. Effekterna av gymnasieskolans och den kommunala vuxenutbildningens organisation och betygssystem i förhållande till högskolans organisation och antagningssystem behöver analyseras. Arbetet med att minska de sociala klyftor som finns inom utbildningsområdet intensifieras.

Jämställdhet

Jämställdhet är en prioriterad fråga inom hela utbildnings- och forskningsområdet.

Jämställdhet betonas i alla läroplaner – från förskola till vuxenutbildning. När det gäller *förskola och skola* är attityder och förhållningssätt särskilt viktiga. Därför är jämställdhetsaspekterna viktiga i det värdegrundsprojekt som pågår inom Utbildningsdepartementet. Enligt Statens skolverk synes jämställdhetsarbetet ha kommit i skymundan i skolarbetet. Det är därför viktigt att kommunerna uppmärksammar detta i uppföljningar och utvärderingar. Kommunerna har en nyckelroll i det långsiktiga jämställdhetsarbetet.

I grundskolan har flickorna genomgående både bättre betyg och provresultat i de nationella proven än pojkarna. I gymnasieskolan väljer kvinnor och män i stor utsträckning olika program. Sålunda dominerar männen inom industribygg-, fordons-, energi-, och el-programmen medan kvinnorna dominerar i omvårdnads-, hantverks-, och barn- och fritidsprogrammen. I övriga program är könsfördelningen jämnare. Förändringarna från år till år är rätt små men glädjande nog ökar på en gång andelen av en årskull som går till naturvetenskapsprogrammet och andelen kvinnor, som ökat från 34 % år 1993 till 40 % år 1998. Bland lärarna i grundskola och gymnasieskola dominerar kvinnorna. Regeringen vidtar därför en rad åtgärder för att öka antalet manliga lärare i skolan. Försöksverksamhet med utbildning av arbetslösa män pågår och riktade insatser görs för att rekrytera bl.a. officerare till skolan.

Inom flertalet *vuxenutbildningsformer* utgör kvinnorna en klar majoritet, men det finns undantag. I den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) och inom vuxenutbildningen för utvecklingsstörda (särsvux) väger det jämnt mellan könen. Inriktningen av studierna varierar dock mellan könen. Inom kommunal vuxenutbildning minskade andelen män något mellan våren 1998 och hösten 1998 särskilt i glesbygdsområden. Regeringen finner det bekymmersamt att andelen män inom kommunal vuxenutbildning är fortsatt låg och minskar. Statens skolverk bör därför i det fortsatta utvecklingsarbetet inom kunskapslyftet prioritera insatser för att rekrytera en större andel lågutbildade män.

Inom *högskolans grundutbildning* är kvinnorna i majoritet och utgjorde 55–60 % av grupperna registrerade, högskolenybörjare och examinerade under läsåret 1997/98. Inriktningen varierar ock-

så här mellan könen. Glädjande nog ökar andelen kvinnor inom civilingenjörsutbildningarna, vilka emellertid fortfarande klart domineras av män. Kvinnornas situation vid antagningen innehåller också problem. Vid antagningen hösten 1998 var det t.ex. fler kvinnor än män som sökte till utbildningar med många sökande i förhållande till antalet platser, d.v.s. andelen som blev antagna var i genomsnitt lägre bland kvinnor än bland män. Kvinnor kan ha missgynnats på flera sätt vid antagningen och analyser kring detta pågår inom Utbildningsdepartementet.

Inom *forskarutbildningen*, och än mer när det gäller anställning som forskare, är det männen som utgör majoriteten även om det sker en successiv utjämning.

Forskningsråden och Forskningsrådsnämnden arbetar långsiktigt för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män. Arbetet har gett tydliga resultat i form av en ökad andel kvinnor i rådens beredningsorganisationer och en ökad andel ansökningar från kvinnliga forskare. Andelen projekt som beviljas forskningsstöd är i regel lika hög bland kvinnliga som manliga forskare. Ett stort problem i jämställdhetsarbetet är dock att en mycket skev könsfördelning bland forskarna inom vissa forskningsområden leder till alltför få ansökningar från kvinnliga forskare.

Högskoleverket utvärderar och följer upp de åtgärder som vidtagits för att utjämna könsfördelningen i lärar- och forskarkåren och minska de könsbundna studievalen.

Regeringen återkommer senare med en samlad bedömning av jämställdhetsarbetets utveckling.

Arbetsmarknaden

Kunskap är en central faktor för tillväxt, utveckling och modernisering och Sverige skall konkurrera med kompetens och välutbildad arbetskraft. Regeringen ser utbildning som nyckeln till hög sysselsättning och en jämnt fördelad tillväxt.

En stor del av arbetsmarknaden präglas i dag av snabb teknisk förnyelse och snabb ekonomisk expansion och generellt sett har efterfrågan på välutbildad arbetskraft ökat i raskt tempo under de senaste åren. Detta förutsätter en effektiv personal- och arbetsmarknadsutbildning och ett utbildningsväsende som kan anpassa utbildningarnas volym och utbud till de förändrade kraven.

Under andra halvåret 1998 deltog omkring 45 % av samtliga förvärvsarbete i någon form av personalutbildning, vilket var en liten ökning jämfört med 1997 och nästan en fördubbling

jämfört med deltagandet i mitten av 1980-talet. En del av denna personalutbildning anordnades i form av uppdragsutbildning vid bl.a. högskolorna och den kommunala vuxenutbildningen. Arbetsgivarnas totala kostnad för personalutbildning uppskattas av SCB till i genomsnitt 46 miljarder kronor per kalenderår under perioden 1994–1998, varav cirka hälften inom vardera offentlig och privat sektor.

Enligt OECD:s internationella jämförelser har Sverige byggt ut fortbildnings- och vidareutbildningsverksamheten mer än flertalet andra länder vilket har bidragit till att arbetskraften uppnått högre kunskapsnivåer än samtliga övriga länder, som ingått i jämförelserna. Utbyggnaden av utbildningsmöjligheter för vuxna inom bland annat högskolan och den kommunala vuxenutbildningen, som startade tidigt i vårt land, har således varit framgångsrik.

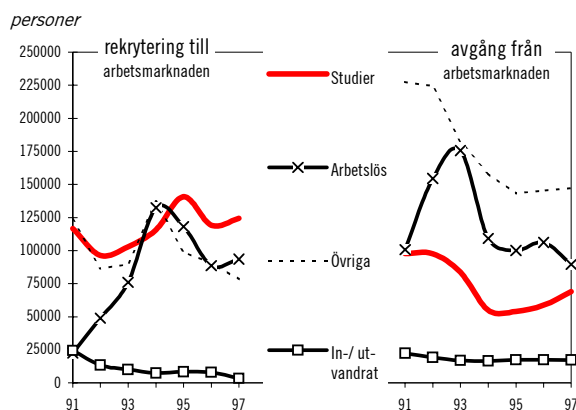
Under 1990-talet har utflödet från det svenska utbildningsväsendet svarat för en ökad del av de nyrekryteringar som sker på arbetsmarknaden och utbildningsväsendet har samtidigt tagit emot mycket stora grupper av studerande från arbetslivet. Ungefär 400 000 nyanställda under år 1997 rekryterades från en bransch till en annan. Ytterligare cirka 300 000 nyanställda saknade anställning året innan, varav drygt 124 000 kom från studier inom främst gymnasieskola, vuxenutbildning eller högskola, vilket betyder ett ökat utflöde jämfört med tidigare år på 1990-talet. Personer som slutar sin utbildning utgör således en ökad andel av de nyanställningar som sker varje år på arbetsmarknaden. Anställningen av arbetslösa har samtidigt börjat minska i takt med att arbetslösheten sjunker. Direktrekryteringen av personer från utlandet till den svenska arbetsmarknaden omfattar ganska få personer och tenderar också att minska. Däremot finns en stor grupp icke sysselsatta personer med utländsk bakgrund som vistats i Sverige i två eller flera år och vars kompetens har utnyttjats dåligt på den svenska arbetsmarknaden.

Samspelet mellan arbetsmarknad och utbildning kännetecknas också av ett stort flöde av människor från arbetsliv till utbildning. Nästan 70 000 anställda på arbetsmarknaden år 1996 återfanns som studerande vid mätillfället året därpå. Denna övergång till studier var betydligt större i början av 1990-talet samtidigt som mycket stora grupper förvärvsarbete då drabbades av arbetslöshet.

Växelspelet mellan arbete och studier kan förväntas fortsätta i stor omfattning. I denna pro-

cess berikas och förnyas arbetskraftens kompetens, men processen innebär också krav på en effektivare samverkan, förnyelse och anpassning för arbetsgivare, utbildningsansvariga och enskilda människor.

Diagram 3.4 Flödet till och från arbetsmarknaden, år 1991-1997

(Källa: SCB, prognosinstitutet)

I gemensamma analyser som genomförts av Statens skolverk och Högskoleverket konstateras att arbetsmarknaden är mycket differentierad. Kvinnor och män återfinns i stor utsträckning inom helt olika yrken. Den mångfald av utbildningar som kännetecknar det svenska utbildningsväsendet är en viktig tillgång för samhället, men utbildningssystemens förmåga att anpassa utbildningarnas dimensionering och innehåll på ett flexibelt sätt i förhållande till arbetsmarknadens utveckling måste effektiviseras. Arbetet med att minska snedfördelning mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet bidrar även till en långsiktigt jämnare könsfördelning inom arbetsmarknadens olika sektorer och är därför en fortsatt angelägen uppgift.

Samspelet mellan utbildning och arbete innebär återkommande obalanser i form av brist och överskott på kompetens. Skolans lärarförsörjning är ett aktuellt sådant område just nu. Äldreomsorgen riskerar att utvecklas till ett ännu större bristområde inom några år. För att svenskt näringsliv skall kunna hävda sig väl på den internationella arbetsmarknaden är det samtidigt nödvändigt att stimulera och expandera utbildningar inom områden som är särskilt efterfrågade inom industrin och inom den expanderande tjänstesektorn, dvs. framför allt högskoleutbildningar inom naturvetenskap, teknik inklusive informationsteknologi samt olika specifika nyckelområden. Den ökade internationalisering-

en innebär dessutom att det blir allt viktigare för de studerande att skaffa sig kännedom om eller egen erfarenhet av omvärlden utanför Sveriges gränser. För utbildningsområdet krävs en mycket långsiktig planering. För den föränderliga arbetsmarknaden blir kompetensbehov ofta en akut angelägenhet.

Enligt regeringens bedömning krävs en fortsatt utveckling av samarbetet mellan utbildningsväsendets olika aktörer och det omgivande samhället samt förnyade analyser av det framtida utbildningsbehovet och om hur utbildningssystemet skall kunna bli mer flexibelt i samspelet mellan individ och arbetsmarknad.

Satsningar på utbildning och kompetensutveckling utgör ett centralt inslag och är oftast ett prioriterat område i utkasten till de **regionala tillväxtavtal** som nyligen utarbetats. De regionala tillväxtavtalen utgör inget avtal i juridisk mening utan är en överenskommelse mellan regionala och centrala aktörer om att gemensamt arbeta med ett antal prioriterade områden i avsikt att skapa tillväxt i regionen. Det offentliga utbildningssystemet är och bör vara en viktig aktör i detta sammanhang med en tyngdpunkt på vuxenutbildning och högre utbildning.

Flera av avtalen innehåller förslag och synpunkter som rör regelförenklningar. Vidare framförs förslag till hur personer med ett gediget yrkeskunnande men låg formell utbildning enklare skall kunna delta i fortbildning och vidareutbildning inom de ordinarie utbildningssystemen och kunna tillgodoräkna sig detta som en formell merit. Ökade insatser på områden som avser validering av yrkeskunskap och yrkeskompetens efterlyses. Arbetet med avtalsutkasten har också fokuserat på frågor om hur den högre utbildningen kan göras tillgänglig för fler människor genom utveckling av IT-baserad utbildning, distansutbildning och genom utveckling av pedagogik för yrkesverksamma. Förslag som syftar till ökad utbildning i entreprenörskap är också vanliga i avtalstexterna.

De regionala tillväxtavtalen utgör en viktig källa för information och goda idéer om hur det offentliga utbildningssystemets roll kan utvecklas så att det främjar tillväxten i landets olika regioner.

Medel inom ramen för kunskapslyftet och den kvalificerade yrkesutbildningen, KY, kommer inte att kunna disponeras inom ramen för tillväxtavtalen. Däremot kan verksamheterna betraktas som viktiga resurser i det regionala tillväxtkapitalet och ett verktyg för tillväxt i ett

regionalt perspektiv. De regionala tillväxtavtalen utgör också ett nytt tillskott i den ordinarie dialogen mellan högskolor och regioner och mellan högskolor och Utbildningsdepartementet. De delar av högskolans verksamhet i tillväxtavtalen som finansieras över Utbildningsdepartementets anslag hanteras av respektive lärosäte och dess styrelse.

3.3 Forsknings- och utbildningssamarbete inom EU

Sverige deltog aktivt i det fjärde ramprogrammet för forskning och utveckling inom EU men kunde inte påverka programmets inriktning. I förberedelserna för det femte ramprogrammet för forskning och utveckling, som gäller åren 1999–2002, deltog Sverige aktivt och har också kunnat påverka inriktningen inte minst när det gäller valet av sakområden. Programmet behandlas utförligare i avsnittet Nationella och internationella forskningsresurser.

EU:s utbildningsprogram Sokrates för skola och högre utbildning och Leonardo da Vinci för yrkesutbildning, som båda startade 1995, avslutas i sin första etapp den 31 december 1999. Europeiska kommissionen föreslog dock 1998 en förlängning av programmen och i april 1999 beslöt ministerrådet att en andra etapp av Leonardo da Vinci skall genomföras under perioden 2000–2006 med en total budget om 1 150 miljoner euro. Förhandlingarna om ett för ministerrådet och Europaparlamentet gemensamt beslut om en andra etapp också av Sokrates beräknas vara avslutade före årsskiftet.

De nya programmen skall som de nuvarande ge stöd till nätverk och partnerskap mellan utbildningsanordnare, gemensamma projekt samt rörlighet och utbyten. Genomförandebestämmelserna har dock förenklats väsentligt och ansvaret för verksamhetsbeslut i större utsträckning lagts på medlemsländerna. Programmen har också fått en enklare och enhetligare struktur och verksamheter skall fortsättningsvis kunna genomföras även över programgränserna, något som Sverige fäst stor vikt vid.

Leonardo da Vinci vänder sig till alla berörda inom hela yrkesutbildningsområdet och skall särskilt utveckla kvalitet, förnyelse och den europeiska dimensionen i yrkesutbildningar på alla nivåer. Merparten av programmedlen fördelas i lika delar på praktik - och utbytesprojekt respektive pilotprojekt. Sverige har starkt bidragit till att alla verksamheter i den andra program-etappen kommer att vara öppna för alla åldersgrupper.

Sokrates skall särskilt bidra till utvecklingen av en utbildning av god kvalitet och vänder sig i första hand till elever, studenter och andra studerande, lärare och utbildningsanordnare. Budgeten för den innevarande femårsperioden är 920 miljoner euro.

I den andra etappen av Sokrates ges vuxenutbildning, inom ramen för den nya åtgärden Grundtvig, vars utformning Sverige haft stort inflytande över, status av eget insatsområde vid sidan av de nuvarande huvudverksamheterna, Erasmus för högre utbildning och Comenius för skolan. Erasmus kommer som hitills att få drygt hälften av programmedlen medan skola och vuxenutbildning förväntas få en större budgetandel än i innevarande program, bl.a. på grund av att det nuvarande språkprogrammet Lingua till största delen integreras med Comenius. Därutöver utgår stöd till övergripande åtgärder som utveckling av distansundervisning och användning av informations- och kommunikationsteknik samt informations- och erfarenhetsutbyte.

Ministerrådet godkände i den gemensamma ståndpunkt om kommissionens förslag till förlängning av Sokrates som antogs i december 1998 en budget för perioden 2000–2006 om 1 550 miljoner euro, medan Europaparlamentet i sitt yttrande över ståndpunkten förordade ett totalt belopp om 2 500 miljoner.

Leonardo da Vinci och Sokrates omfattas båda av EES-avtalet och har i och med avtal som träffades under 1999 öppnats för samtliga associerade, öst- och centraleuropeiska länder samt Cypern. I den andra etappen av programmen kommer även Malta och Turkiet att medverka.

3.4 Utgiftsutvecklingen

Tabell 3.2 Utgiftsutvecklingen
Miljoner kronor (löpande priser)

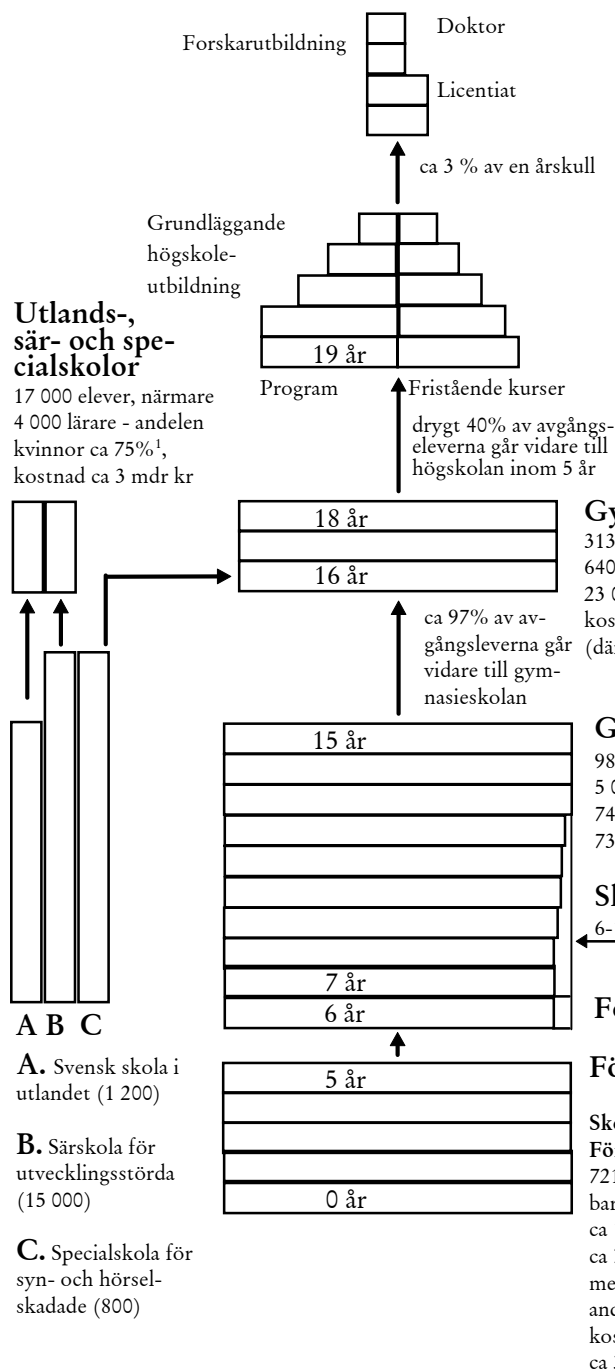
	Utfall 1998	Anslag 1999 ¹	Utgifts- prognos 1999 ²	Förslag anslag 2000	Beräknat anslag 2001	Beräknat anslag 2002
Förskola, skola och vuxenutbildning	5 543	6 902	6 829	7 003	9 106	10 004
Universitet och högskolor	19 307	19 500	20 071	22 712	24 657	26 045
Vissa centrala myndigheter	476	453	542	487	479	487
Nationella och internationella forskningsresurser	2 330	2 219	2 557	2 310	2 325	2 365
Gemensamma ändamål	54	56	87	61	61	55
Totalt för utgiftsområde 16	27 737	29 130	30 086	32 573	36 628	38 956

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1999 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

² Inklusive äldreanslag.

SVERIGES UTBILDNINGSVÄSENDE

(Uppgifter avseende budgetåret 1998 eller läsåret 1997/98)

Personal- och studerandantal avser helårsekvivalenter (helårsstudenter m.m.) om inte annat anges.

¹) Andelen kvinnor avser tjänstgörande lärare (ej heltidstjänster). ²) avser antal elever läsåret 1997/98.

³) Exklusive förskoleklass som infördes 1 januari 1998 och redovisas fr.o.m. läsåret 1998/99.

Kostnadsuppgifterna för 1998 är preliminära (bedömningar utifrån urval och delvis obearbetat material).

Total driftskostnad för stat, kommuner och landsting är ca 172 miljarder kronor.

Utbildningar som inte finns med i uppställningen är bl.a.: Polishögskolan, försvarsmaktens utbildningar, arbetsmarknads- och personalutbildning (varav personalutbildning omfattade uppskattningsvis 100 000 helårsekvivalenter kalenderåret 1998).

Kommunernas kostnader för skolväsende och barnomsorg täcks till en del genom ett generellt statsbidrag via utgiftsområde 25. Folkbildningen redovisas inom utgiftsområde 17.

4 Förskola, skola och vuxenutbildning

4.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar anslag till myndigheter för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola, vuxenutbildning samt utveckling och forskning inom skolområdet, särskilda stödinsatser för elever med funktionshinder, de statliga skolorna (sameskolorna, specialskolorna och statens skolor för vuxna) samt Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling. Vidare finns anslag för viss verksamhet inom det kommunala skolväsendet, driften av kompletterande skolor m.m. samt till svensk undervisning i utlandet. I området ingår också den särskilda vuxenutbildningssatsningen kunskapslyftet och försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning (KY).

Det är kommunerna, och i vissa fall landstingen, som har ansvaret inom den offentliga verksamheten för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg (barnomsorg), förskoleklass, grundskola, gymnasieskola, särskola, kommunal vuxenutbildning, sårvux och svenskundervisning för invandrare. Det generella statsbidraget från staten till kommunerna bidrar till att täcka en del av kostnaderna för verksamheten. Därtill kommer särskilda riktade statsbidrag för främst kunskapslyftet och försöksverksamheten med KY. Resterande kostnader täcks till övervägande del av kommunala skattemedel. Kostnaderna för nämnda verksamheter utgör nära hälften av de totala nettokostnaderna i kommunerna. Statsbidraget redovisas inom utgiftsområde 25. Allmänna bidrag till kommunerna.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1998	Anslag 1999 ¹	Utgifts- prognos 1999	Förslag anslag 2000	Beräknat anslag 2001	Beräknat anslag 2002
5 543	6 902	6 829	7 003	9 106	10 004

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1999 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Förskoleverksamheten, i form av förskola och familjedaghem, omfattade vid slutet av 1998 73 % av alla barn i åldern 1–5 år. Detta innebär i princip full behovstäckning i enlighet med nu gällande lagstiftning. Förutom de knappt 6 % som var inskrivna i grundskolan var så gott som samtliga sexåringar inskrivna i förskoleklass. Skolbarnsomsorgen omfattade 64 % av alla barn i åldern 6–9 år. I åldersgruppen 10–12 år var andelen inskrivna barn 7 %.

Mellan åren 1997 och 1998 har antalet barn i förskolan minskat medan totalkostnaden ökat något. Sammantaget innebär detta enligt Statens skolverks preliminära bedömning av kostnadsutfallet för år 1998 en ökning av kostnaden per inskrivet barn. Jämförelser mellan åren 1997 och 1998 försvåras av att verksamhetsformerna har ändrats i och med inrättandet av den nya skolformen förskoleklass. Antalet barn i fritidshem har ökat mellan åren 1997 och 1998, vilket till stor del beror på att antalet sexåringar som är inskrivna i fritidshem ökat. Kostnaden per inskrivet barn i fritidshem har likaså ökat. I familje-

daghemmen har antalet barn fortsatt att minska mellan åren 1997 och 1998. Även den totala kostnaden och kostnaden per inskrivet barn har minskat.

Enligt preliminära uppgifter från Skolverket har kostnaderna per elev i grundskolan exklusive lokalkostnader ökat år 1998 jämfört med år 1997 medan kostnaderna inklusive lokalkostnader minskat. När det gäller undervisningskostnaderna har dessa beräknats öka något i likhet med utfallet för år 1997 jämfört med år 1996. Ökningen förklaras huvudsakligen av löneökningar. På grund av översyn av Skolverkets insamling av uppgifter rörande kostnaderna i syfte att nå en överensstämmelse med det s.k. räkenskapssammandragets (RS) uppgifter, är det emellertid svårt att dra någon entydig slutsats om kostnadsutvecklingen totalt och per elev. Förändringarna är särskilt märkbara vad gäller kostnadsuppgifterna för lokaler. Ytterligare analyser kommer att göras i den slutliga redovisningen Jämförelsetal för huvudmän.

De nya behörighetskraven för tillträde till gymnasieskolans nationella program som gäller fr.o.m. intagningen hösten 1998 tydliggör kunskapsmålen i svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik och ställer krav på skolan när det gäller att sätta in resurser och åtgärder för de elever som inte får godkänt i något ämne. En procent av eleverna slutade år 9 utan slutbetyg och 91 % av eleverna uppnådde behörighet till nationellt gymnasieprogram. Ca 9 % saknade betyg i de behörighetsgivande ämnena. Av de elever som avslutade gymnasieskolan läsåret 1997/98 var det 83 % som fick slutbetyg.

I gymnasieskolan har kostnaden per elev enligt preliminära uppgifter ökat något mellan åren 1997 och 1998. Liksom för grundskolan har definitionen av kostnad för lokaler förändrats jämfört med föregående års insamling. Kostnaden per elev exklusive lokaler bedöms ha ökat mer än den totala kostnaden (inklusive lokaler). Undervisningskostnaden beräknas ha stigit jämfört med utfallet för år 1997. Förändringen förklaras främst av löneökningar.

Antalet studerande i den kommunala vuxenutbildningen, grundläggande och gymnasial vuxenutbildning, inbegripet kunskapslyftet har ökat kraftigt. Under läsåret 1997/98 uppgick antalet studerande till 316 698 vilket innebär en ökning med 34 % jämfört med föregående år. Det totala antalet lärare inom komvux var under läsåret 1997/98 12 919. Genom kunskapslyftet

bedrivs kommunal vuxenutbildning i landets samtliga kommuner.

Kostnaden per heltidsstuderande i den kommunala vuxenutbildningen har minskat mellan åren 1997 och 1998 enligt preliminära uppgifter från Skolverket. En förklaring till minskningen är vissa stordriftsfördelar.

Förändringar

Från och med hösten 1998 omfattar förskoleverksamheten i huvudsak barn enbart i åldern 1–5 år. Sexåringarna går huvudsakligen i förskoleklass och vid behov av omsorg även i fritidshem. 6 % av sexåringarna är inskrivna i skolan. Förskolan har sedan den 1 augusti 1998 en egen läroplan (Lpfö 98). Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) omfattar fr.o.m. läsåret 1998/99 också förskoleklass och fritidshem.

Under hösten 1998 genomfördes för första gången nationella kvalitetsgranskningar. Tre områden har studerats: rektorsuppdraget, undervisningen för elever i behov av särskilt stöd samt läs- och skrivprocesserna i undervisningen. Ett 70-tal skolor i ett femtontal kommuner har besökts för att kunna ge svar på frågeställningarna enligt regeringsuppdraget till Statens skolverk (U1997/444/S). Nya uppdrag har lämnats sommaren 1999: en likvärdig och rättvis betygssättning, det kommunala ansvaret för helheten i utbildningen med fokus på övergångar och skolbyten samt kvaliteten i utbildning som anordnas på entreprenad. Redovisning skall ske senast den 1 september 2000 (U1999/2319/S).

En omfattande reformering av vuxenutbildningen pågår. Kunskapslyftet fortsätter med i stort sett samma platsvolym som byggts upp under tidigare år. Den kvalificerade yrkesutbildningen har utökats enligt tidigare riksdagsbeslut.

Prioriteringar

Regeringen prioriterar

- att fr.o.m. år 2001 stegvis genomföra en allmän förskola och maxtaxa i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg (barnomsorg)
- att öka måluppfyllelsen i förskola, skola och vuxenutbildning genom insatser för kvalitet och likvärdighet, bl.a. genom ökad undervisningstid på program med yrkesämnen i gymnasieskolan

- att förbättra lärarförsörjningen, att öka andelen forskarutbildade lärare, att stärka skolledarrollen och att satsa på kompetensutveckling främst av förskollärare och lärare och att ge ett bättre stöd i specialpedagogiska frågor
- att göra insatser för att förbättra förutsättningar och resultat för elever med utländsk bakgrund i alla skolformer
- att förstärka vägledningen i skola och vuxenutbildning
- att nå särskilt prioriterade målgrupper i kunskapslyftet, bl.a. genom stöd till uppsökande verksamhet och stöd till vuxenpedagogisk utveckling
- att utveckla former för validering av vuxnas icke formella kunskaper
- att fastställa riktlinjer för den framtida vuxenutbildningen efter kunskapslyftet
- att utveckla den eftergymnasiala yrkesutbildningen.

4.3 Resultatbedömning

Regeringen har i skrivelsen Utvecklingen inom den kommunala sektorn (skr. 1998/99:97) redovisat hur ekonomin och verksamheten i kommuner och landsting har utvecklats på ett positivt sätt de senaste åren. Vidare har regeringen i skrivelsen Samverkan, ansvar och utveckling – Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning (skr. 1998/99:121) gett sin syn på utvecklingen inom området de kommande åren.

4.3.1 Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

I kommunerna råder i enlighet med gällande lagstiftning i princip balans mellan tillgång och efterfrågan av förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Enstaka kommuner kan dock fortfarande ha mer eller mindre tillfälliga problem att tillhandahålla förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg utan oskäligt dröjsmål.

Kommunerna har olika regler för tillgång till förskoleverksamhet vid arbetslöshet. I 60 % av kommunerna behåller förskolebarn sin plats om någon av föräldrarna blir arbetslös. I resterande kommuner mister barnet platsen direkt eller efter kort tid. I endast 28 % av kommunerna ställs

inga krav på förvärvsarbete eller studier för att barn skall erhålla en plats inom verksamheten.

Personalens utbildningsnivå har höjts inom samtliga verksamhetsformer. Andelen högskoleutbildade – förskollärare och fritidspedagoger – är nära 60 %.

Skolverket har i oktober 1998 i en rapport till regeringen om planer och prioriteringar för sitt arbete med förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen redovisat ett antal områden som verket bedömer särskilt bör uppmärksammas under den närmaste treårsperioden. Det gäller bl.a. tillgång till förskola bland olika grupper i befolkningen, de yngsta barnen, barn i behov av särskilt stöd och barn med utländsk bakgrund, kvaliteten i fritidshem samt genomförandet av förskolans läroplan.

Förskolans läroplan preciserar vilka krav staten ställer på verksamheten och därmed vilka krav barn och föräldrar kan ställa på förskolan. Läroplanen gör förskolan mer tillgänglig för utvärdering och kvalitetsredovisning utifrån nationellt fastlagda mål och riktlinjer. Det finns anledning att uppmärksamma behovet och fördelningen av kommunala resurser för kompetensutveckling i förskolan.

Antalet barn har ökat kraftigt inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg under 1990-talet både till följd av ett ökat barnafödande och hög kvinnlig förvärvsfrekvens. Trots detta har antalet årsarbetare minskat inom förskoleverksamheten. I fritidshemmen har antalet årsarbetare stigit, dock inte lika snabbt som antalet inskrivna barn. Barngruppernas storlek har därmed ökat, vilket resulterat i att de totala kostnaderna i fasta priser för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen i det närmaste var lika stora år 1997 som år 1991 trots att drygt 180 000 fler barn fick plats under denna period.

Den andel av kommunernas kostnad för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg som finansieras genom föräldraavgifter var år 1997 16,5 %. Skillnaden mellan och inom kommungrupperna är stora, från 12 % i glesbygdskommuner till 18 % i förortskommuner. År 1991 var andelen 10 %. Kommunernas tids- och inkomstrelaterade avgifter inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen leder till marginaleffekter och minskar det ekonomiska utbytet av arbete, vilket motverkar en ökning av sysselsättningen. Avgifterna riskerar även att leda till att barn inte får del av den pedagogiska verksamheten i förskola och fritidshem.

4.3.2 Skolan

I ett internationellt perspektiv står sig den svenska skolans resultat väl, vilket bl.a. redovisats i utvecklingsplanen. De goda resultat som t.ex. eleverna nått vid de nationella proven i engelska överensstämmer med de resultat som redovisas i en internationell studie som genomfördes år 1996 på ett urval 15-åriga elever (Undervisningen i engelska. En jämförelse mellan tre EU-länder: Frankrike, Spanien och Sverige. Skolverket 1998).

Det finns också positiva resultat från en internationell studie om kunskaper i matematik och fysik hos samtliga elever i gymnasieskolans avångsklasser år 1995, Third International Mathematics and Science Study, TIMSS. I studien deltog 21 länder, varav åtta uppfyllde de centralt fastställda kriterierna för deltagande och urval. Sverige har i undersökningen tillsammans med Schweiz och Nya Zeeland en tätposition både i matematik och fysik. Vad gäller resultatet i matematik för elever med teknisk eller naturvetenskaplig inriktning ligger de svenska eleverna i mitten av den grupp om åtta länder som genomfört studien korrekt. I fysik presterade eleverna från Norge och Sverige de bästa resultaten.

I många undersökningar ges en positiv bild av barnens och ungdomarnas hälsa och välbefinnande. Liksom i andra länder varierar dock studieresultaten i hög grad mellan olika skolor.

Sverige måste även i fortsättningen ha en tätposition internationellt och vidmakthålla en god utbildningsstandard. Både i grundskolan och i gymnasieskolan finns för många elever som inte når målen, trots de ansträngningar som görs lokalt i kommuner och på skolor. Liksom i många andra länder finns problem med bristande studieresultat och dålig målpuppfyllelse. Utbildningssystemet måste därför fortsätta att utvecklas. Stat och kommun har därvid ett gemensamt ansvar. Regeringens insatser måste således fortsätta att fokuseras på åtgärder som förbättrar resultaten och målpuppfyllelsen och som ökar kvaliteten.

Varje kommun och skola skall värdera resultaten och genomföra konkreta förbättringar i enlighet med förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet. I en granskning av den kommunala styrningen (Skola i utveckling – en temabild av grundskolan 1998) konstaterar Skolverket att det inom kommunerna finns stora brister i den lokala uppföljningen, utvärderingen och egenkontrollen. Den kommunala styrningen av skolan har enligt gransk-

ningen inte hittat rätt tillvägagångssätt och skolan saknar också former för uppföljning och utvärdering av det egna arbetet. Enligt rapporten riktar dock skolorna nu en allt större uppmärksamhet mot uppföljning och utvärdering. Ett intensivt utvecklingsarbete har kommit i gång på flera håll och den kommunala organisationen har i allmänhet stabiliserats efter många organisatoriska förändringar. Regeringen har inrättat Skolverkets kvalitetsgranskningsnämnd och gett Skolverket i uppdrag att utarbeta Allmänna råd för kvalitetsredovisning i kommunerna. Dessutom har direktiv lämnats till en skollagsöversyn.

Förskoleklassen

Läsåret 1998/99 gick knappt 114 000 barn i förskoleklass. Två procent av dessa var femåringar och övriga var sexåringar. Förutom de knappt 6 % som var inskrivna i skolan var så gott som samtliga sexåringar inskrivna i förskoleklass. Antalet sexåringar som är inskrivna i grundskolans år 1 har minskat de senaste åren. Minskningen bör ses i ljuset av att förskoleklassen införts som egen skolform och i hög utsträckning integrerats med grundskolan. Ungefär 85 % av barnen går i förskoleklass som är lokalmässigt förlagd till skolans lokaler. Antalet barn i fritidshem har ökat kraftigt, vilket delvis förklaras av att antalet sexåringar som tas emot i fritidshem har ökat i samband med förskoleklassens införande.

Skolverket har i samband med en första avrapportering av integrationen mellan förskoleklass och skola (Dnr 98:2144) konstaterat att variationerna är stora när det gäller organisation av och innehåll i integrationen både mellan och inom kommuner. Verket skall följa utvecklingen i kommunerna fram till år 2001 bl.a. genom fallstudier och fördjupade studier. Skolverkets studier skall, enligt regleringsbrevet för 1999, fördjupas vad gäller integrationens betydelse för arbetsformerna och möjligheterna att stimulera utveckling och lärande.

Grundskolan

Ansvarsfördelningen mellan stat och kommun bygger på decentralisering och målstyrning. Kommunerna har dessutom under 1990-talet decentraliserat allt fler beslut till de enskilda skolorna. Resurserna till skolorna fördelas dels

schablonmässigt utifrån elevantal, dels efter behov.

Skolverket beskriver i sin rapport Barnomsorg och skola i siffror att ca 91 % av eleverna våren 1998 uppnådde behörighet till nationella program, vilket visar på ett gott resultat för den svenska grundskolan. Enligt preliminära siffror (Kvalitetsutvecklingen i svensk barnomsorg och skola 1999, rapport från Skolverket) var andelen något lägre år 1999, nämligen 90,2 %. Betygen är oförändrade, möjligen något sämre än år 1998. I svenska har 4 %, i engelska 6 %, i matematik 7 % och i svenska som andraspråk ca 23 % av de betygsatta inte nått målen. Elever med utländsk bakgrund är överrepresenterade bland elever som inte nått målen. Även om det är för tidigt att avgöra om förändringarna visar på en trend eller en tillfällig variation finner regeringen detta oroande. Skolverket har på regeringens uppdrag under år 1998 genomfört granskningar av kvaliteten i skolan med avseende på bl.a. undervisningen för elever i behov av särskilt stöd. Granskningen visar att området nästan alltid är prioriterat i kommunernas skolplaner och i skolornas verksamhet. Även i budgetskrivningarna prioriterar de flesta kommunerna elever i behov av särskilt stöd. Granskningen visar också att stödundervisningen behöver en bättre pedagogisk ledning samt att uppföljningen och utvärderingen behöver förbättras. Detsamma gäller för kvaliteten på åtgärdsprogrammen.

Lärartätheten i grundskolan har minskat under 1990-talet. På grund av minskade resurser har kommunerna försökt hålla tillbaka kostnaderna för undervisningen, särskilt inom modersmålsundervisning, svenska som andraspråk och specialundervisning. År 1991 uppgick lärartätheten till 9,1 lärare per 100 elever vilket kan jämföras med 7,6 lärare per 100 elever år 1998, vilket bl.a. medfört en utveckling mot större grupper och klasser.

I syfte att kartlägga om kommunerna fattat särskilda beslut med anledning av de höjda generella statsbidragen år 1997 inom skolans verksamhet gjorde Skolverket en undersökning i början av år 1998. Undersökningen visar att av de 190 kommuner av totalt 280 svarande som fattat särskilda beslut i fullmäktige och/eller på nämndnivå, hade ca 57 % fattat beslut om en eller flera åtgärder som kan härledas till intentionerna i 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) inom skolverksamheten. Den övervägande delen satsningar är inriktade på elever i behov av särskilt stöd och personalför-

stärkningar. I början av år 1999 genomförde Finansdepartementet en fördjupad analys av kommunernas och landstingens ekonomiska utveckling. Totalt svarade 227 kommuner. Nio av tio kommuner uppgav bl.a. att grundskolans kostnadsvolym kommer att öka eller vara oförändrad under 1999 jämfört med 1998. Grundskolan är den verksamhet som enligt enkätsvaren i störst utsträckning får utökade resurser. Den huvudsakliga orsaken till volymförändringarna anges vara den demografiska förändringen.

Skolverket har nyligen presenterat den första stora svenska undersökningen om sambandet mellan resurser och resultat på skolnivå – en studie av landets grundskolor med elever i år 9 (Skolverkets rapport nr 170). Syftet med studien är att kartlägga yttre resursmässiga förutsättningar som har betydelse för skolornas resultat. Centrala frågeställningar har varit om den svenska skolan har en kompensatorisk resursfördelning och om resursfördelningen i så fall har betydelse för resultatet på skolnivå. Studien omfattar 900 kommunala grundskolor och drygt 92 000 elever som avslutat år 9 i dessa skolor läsåret 1994/95.

Skolverket konstaterar att resurser betyder olika mycket för skolor med olika förutsättningar. Enligt undersökningen finns det en positiv renodlad effekt av lärarresurserna på resultatet. Den renodlade effekten är av större betydelse för skolor med sämre förutsättningar. Det konstateras också att resursernas storlek kan förbättra elevernas förutsättningar i skolan men inte fullt ut kompensera dem. Undersökningen finner att oavsett kön och föräldrarnas utbildningsnivå är det negativt för en elevs betygsutfall att vara första generationens invandrare jämfört med att inte ha utländsk bakgrund. När det gäller andra generationens invandrare föreligger det egentligen inte någon skillnad i medelbetyg mellan dessa och de elever som inte har någon utländsk bakgrund om samtidigt hänsyn tas till elevens kön och föräldrarnas utbildningsbakgrund. Eftersom medelbetyget inte tar hänsyn till eventuellt saknade betyg kan skillnaderna i praktiken vara större än vad analysen visar.

Ämnesproven i svenska, matematik och engelska för år 9, som är obligatoriska och ingår i det nationella provsystemet genomfördes första gången vårterminen 1998. Syftet med proven är att de skall konkretisera kursplanens mål och samtidigt stödja en likvärdig betygssättning.

Enligt provresultaten uppnådde 94 % av eleverna målen i svenska, dvs. motsvarande betyget

godkänd eller mer. I matematik uppnådde 90 % målen och i engelska 97 %. Preliminära siffror från Skolverket för 1999 visar att 96 % av eleverna nått målen i ämnesproven i svenska och engelska. Samtidigt fick ungefär hälften av eleverna något av betygen Väl godkänd eller Mycket väl godkänd. I ämnesproven i matematik uppnådde endast 86 % målen. Detta är ett något sämre resultat än 1998, vilket även gäller engelska. Flickorna hade ett något högre provbetyg i svenska och engelska än pojkarna. I matematik var betygsfördelningen i provresultaten relativt likartad mellan könen. Elever födda i Sverige vars föräldrar är födda utomlands klarade sig bättre än elever födda utomlands, men sämre än elever med svensk bakgrund. Det är stora skillnader i graden av måluppfyllelse mellan skolorna. Elever i fristående skolor har högre provbetyg än elever i kommunala skolor. Ju högre utbildning elevernas föräldrar har desto högre provbetyg presterar eleverna.

Specialskolan

Andelen elever i behov av särskilt stöd i specialskolan är stort och av flera av skolornas årsredovisningar framgår att uppemot 20–30 % av eleverna har omfattande svårigheter att uppnå målen för utbildningen. Statens institut för handikappfrågor i skolan (SIH) bedömer de av skolorna lämnade uppgifterna som allvarliga, vilket är en bedömning som regeringen delar. I propositionen Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd (prop. 1998/99:105), som regeringen nyligen överlämnat till riksdagen, redovisar regeringen bedömning av vilka insatser som behöver göras för att öka måluppfyllelsen i specialskolan för döva och hörselskadade.

Särskolan

Antalet elever i särskolan har ökat successivt under de senaste åren. Ökningen bedöms ha flera orsaker. Målen i läroplanen har tydliggjorts samtidigt som skolformen blivit mer tillgänglig sedan kommunerna övertog huvudmannaskapet. Förändringar av antalet elever bör nog följas och utvärderas.

Skolverket har i augusti 1999 redovisat sina prioriteringar och planerade insatser i syfte att öka tillsyn, uppföljning och utvärdering av särskolan. I rapporten diskuteras olika faktorer

som påverkar kvaliteten i särskolan och de insatser som verket ämnar att göra. Samtidigt redovisade verket en uppföljning och utvärdering av försöksverksamheten med ökat föräldrainsflytande över val av skolform för utvecklingsstörda barn. Regeringen avser att ta initiativ med anledning av dessa redovisningar.

Gymnasieskolan

Det är en större andel av en årskull som i dag slutför gymnasieskolan än som över huvud taget togs in i gymnasieskolan på 1970-talet. Därtill har alla gymnasieutbildningar, inklusive yrkesutbildningarna, blivit treåriga. Gymnasieskolan har genomgått en kvalitetshöjning på så sätt att alla elever, främst elever på yrkesutbildningarna, nu får en bredare utbildning som bl.a. inkluderar en gemensam kärna av kurser i allmänna ämnen. Därigenom ger den svenska gymnasieskolan en utbildning som både skall ge djup och bredd.

Av de elever på nationellt program som började gymnasieskolan hösten 1995 erhöll 75 % slutbetyg inom tre år. Av de elever som började året innan erhöll 77 % slutbetyg inom tre år. Inom fyra år hade denna siffra stigit till 83 %. Spridningen är stor mellan olika program. Högst andel slutbetyg hade elever från naturvetenskapsprogrammet, för dem som började 1995 var det 83 %, året innan 84 % och inom fyra år 92 %. Lägst andel av de som började 1995, ca 60 %, hade elever på yrkestekniska program. Spridningen är även beroende av om eleverna kommer direkt från grundskolan eller ej, om eleverna är födda i Sverige eller utomlands samt vilken utbildningsbakgrund föräldrarna har. I gruppen elever födda i utlandet är det en låg andel som fullföljt gymnasieskolan inom tre eller fyra år.

Av de elever som fick slutbetyg våren 1998 uppfyllde 83 % kraven på grundläggande behörighet för högskolestudier. Övergången från gymnasieskolan till högskolan inom tre år har ökat påtagligt under 1990-talet. Variationen i övergångsfrekvens är stor mellan enskilda kommuner.

En andra utvärdering av gymnasieprogrammen har genomförts av Skolverket. Studien bygger på uppgifter från 41 skolor fördelade över fem gymnasieprogram: estetiska programmet, handels- och administrationsprogrammet, hotell- och restaurangprogrammet, livsmedelsprogrammet samt samhällsvetenskapsprogrammet. Utvärderingen bekräftar att programmen med

yrkesämnen har svårigheter att förnya sitt innehåll i takt med de förändringar som sker på arbetsmarknaden och i omvärlden i övrigt. I naturvetenskapsprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet finns svårigheter att sätta in programmets olika ämnen och kurser i ett för eleverna meningsfullt sammanhang.

4.3.3 Vuxenutbildningen

Den vuxenutbildning som bedrivs inom utgiftsområdet omfattar den kommunala vuxenutbildningen inklusive kunskapslyftet, vuxenutbildning för utvecklingsstörda, svenskundervisning för invandrare, statens skolor för vuxna samt eftergymnasial yrkesutbildning.

Den kommunala vuxenutbildningen och kunskapslyftet

Den gymnasiala vuxenutbildningen omfattar dels den kommunalt finansierade vuxenutbildningen, dels den statliga satsningen kunskapslyftet. Målen för vuxenutbildningen är att ge vuxna tillfälle att utifrån individuella önskemål komplettera sin utbildning för att stärka individen för arbetslivet och i det kulturella och politiska livet. Målen för kunskapslyftet är att höja utbildningsnivån och därigenom bidra till ökad sysselsättning, tillväxt och minskad arbetslöshet. Målgruppen för kunskapslyftet är i första hand arbetslösa som helt eller delvis saknar treårig gymnasieutbildning. Målgruppen för den kommunalt finansierade vuxenutbildningen är i första hand de som har störst behov av utbildning.

Enligt Skolverkets uppföljningar var det totala antalet studerande inom kommunal vuxenutbildning 316 698 under läsåret 1997/98.

Den gymnasiala vuxenutbildningen har ökat kraftigt under de senaste åren som en följd av kunskapslyftet.

Antalet utbildningsanordnare har ökat. Hösten 1997 anordnades 14 % av det totala utbildningsutbudet inom kommunal vuxenutbildning av andra utbildningsanordnare än kommun och landsting och våren 1998 var andelen 19 %.

Verksamheten fördelas på kurser i allmänna ämnen – 53 %, kurser i yrkesämnen – 43 % och orienteringskurser – 4 %. Andelen yrkesutbildning har ökat kraftigt sedan kunskapslyftet startade och har fortsatt att öka. Det är främst inom områdena data och omvårdnad som de yrkesin-

riktade kurserna återfinns. Ämnesgruppen övriga kurser, som framför allt innehåller yrkesinriktade ämnen ökade från 14 % hösten 1997 till 19 % hösten 1998. Datakunskap, matematik och svenska/svenska som andraspråk var i likhet med hösten 1997 de tre enskilt största ämnena i gymnasial vuxenutbildning, inklusive kunskapslyftet, under år 1998.

Andelen lokala kurser har fortsatt att öka inom den gymnasiala vuxenutbildningen. Hösten 1997 var andelen 6 % och hösten 1998 hade den ökat till 11 %, vilket kan tyda på att vuxenutbildningen i högre grad har anpassat sig till regionala och lokala behov.

En sammanställning av svaren på en enkät från Skolverket till kommunerna visar att kommunerna har genomfört verksamhet motsvarande 147 000 heltidsplatser under det första halvåret 1999 inom kommunal vuxenutbildning inklusive kunskapslyftet.

De studerandes utbildningsbakgrund varierar. Under kunskapslyftsperioden har andelen med högst tvåårig gymnasieutbildning successivt ökat. Hösten 1998 var andelen 70 % jämfört med 63 % hösten 1997. Detta tyder på att de prioriterade målgrupperna nås i högre utsträckning ju längre tid kunskapslyftet pågått.

Av deltagarna hösten 1998 var i genomsnitt 33 % män. Största andelen män finns i storstäderna, 39 %. I glesbygdskommuner var andelen 28 %. Under våren 1998 var 55 % av kursdeltagarna över 30 år, en ökning med 6 % jämfört med hösten 1997. I genomsnitt var 18 % av kursdeltagarna utlandsfödda.

Den grundläggande vuxenutbildningens andel av den totala kommunala vuxenutbildningen har minskat de senaste åren men det finns stora variationer mellan kommunerna. Hösten 1997 deltog 13 % av det totala antalet studerande i kommunal vuxenutbildning i grundläggande vuxenutbildning. Hösten 1998 hade andelen studerande på grundläggande nivå sjunkit till 9 %, vilket tyder på att ökningen av vuxenutbildningen praktiskt taget uteslutande skett på gymnasial nivå.

Utvecklingen inom kunskapslyftet

Kunskapslyftet har mötts av ett mycket stort intresse både hos målgrupperna för satsningen – dvs. i första hand arbetslösa vuxna som helt eller delvis saknar treårig gymnasieutbildning – och i kommunerna. Tillströmningen av sökande har varit mycket stor, vilket både rapporter från

kommunerna och ansökningarna om studiestöd visat.

Den 1 juli 1998 övertog Skolverket ansvaret för att leda och följa arbetet med kunskapslyftet. I uppdraget ingår bl.a. att följa och halvårsvis rapportera om kunskapslyftet.

Skolverkets delrapport nr 4, som bygger på preliminära uppgifter, visar också att det under hösten 1998 var en fortsatt ökning av antalet studerande. Verksamheten hösten 1998 motsvarade 144 630 heltidsplatser i den gymnasiala vuxenutbildningen, varav 107 630 inom ramen för det statliga stödet till kunskapslyftet.

Skolverkets rapport visar att de flesta kommuner har ökat sin verksamhet under hösten 1998 medan några har minskat jämfört med våren 1998. Den största ökningen har skett i storstäder, 9 %, samtidigt som landsbygdskommuner minskat mest.

Andelen kvinnor i kommunal vuxenutbildning har under lång tid varit dubbelt så stor som andelen män, men minskade något mellan våren 1998 och hösten 1998.

Kunskapslyftskommittén (dir. 1995:67, 1996:71, 1997:104) lämnade ett delbetänkande, Vuxenutbildning för alla? Andra året med Kunskapslyftet (SOU 1999:39), till regeringen i april 1999. Av betänkandet framgår att utvärderingarna hittills visar att deltagare i kunskapslyftet och särskilt personer som studerar med det särskilda studiestödet UBS väl svarar mot de åsyftade målgrupperna. Det gäller både ålder och utbildningsbakgrund liksom andelen invandrare och människor med funktionshinder.

En utvärdering som utförts på uppdrag av Kunskapslyftskommittén visar att av de grupper som började studera i kunskapslyftet hösten 1997 hade nästan hälften fått arbete i februari 1999. En dryg tredjedel hade fortsatt att studera, varav knappt hälften på högskolenivå. En knapp femtedel var arbetslösa.

Kommittén bedömer att kommunerna bör satsa på regionala kontakter och att de regionala tillväxtavtalen och kompetensråden bör utgöra en plattform för en mer heltäckande utbildningsplanering.

Ett eftersatt område som kommittén pekar på är forskning samt spridning av forskningsresultat avseende vuxenutbildning och livslångt lärande. För att få ett bredare och internationellt perspektiv på de svenska reformerna avseende vuxenutbildning har Kunskapslyftskommittén inbjudit ett forskarlag av internationella experter att studera utvecklingen i Sverige och komma

med synpunkter på strategival för framtidens vuxenutbildningsutbildningspolitik. Hösten 1999 kommer experterna att lägga fram en rapport.

I en särskild del av betänkandet redovisas de rättigheter studerande med funktionshinder i vuxenutbildningen har samt vilket ansvar kommuner och myndigheter har för att vuxenutbildningen görs tillgänglig för människor med funktionshinder.

För att bredda diskussionen om vuxenutbildningens framtid har Utbildningsdepartementet, Skolverket och Kunskapslyftskommittén gemensamt inbjudit kommunalpolitiker och personer som arbetar med vuxenutbildning till fyra rikstäckande konferenser under augusti och september 1999.

Regeringen fördelade medel för uppsökande verksamhet m.m. för år 1998 till LO, TCO, SACO, LRF, SFR samt LEDARNA. Riksdagen begärde i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1999 att regeringen skulle återkomma till riksdagen med en mer utförlig rapport om hur medlen har använts. Regeringen har mot bakgrund av detta gett en särskild utredare i uppdrag att granska och värdera genomförandet och effekten av det statliga stödet under år 1997 och år 1998. Utredarens slutsatser kommenteras under anslaget A15 Särskilda utbildningsinsatser för vuxna. Regeringens bedömning är att de fackliga organisationerna medverkar till att motivera och rekrytera kortutbildade bl.a. som ett resultat av de särskilda medlen för uppsökande verksamhet.

I samband med 1999 års ekonomiska vår proposition (prop. 1998/99:100, bet. 1998/99:FiU20, rskr. 1998/99:256) beslutade riksdagen om vissa förändringar av den tidigare planerade utbyggnaden av kunskapslyftet. Beslutet innebär att volymen i kunskapslyftet har reducerats något men att den i stort sett skall ligga kvar på samma nivå som år 1999 under hela satsningen fram till och med första halvåret 2002. Regeringen avser att under år 2000 återkomma till riksdagen efter det att underlag lämnats av den parlamentariska Kunskapslyftskommittén om perioden efter år 2002.

Vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvox)

Sedan särvox läsåret 1992/93 övergick till kommunalt huvudmannaskap har antalet studerande ökat stadigt. Under 1998 deltog totalt 4 137 ele-

ver. De allra flesta, dvs. 48 %, studerade på grundskolenivå, 36 % studerade på träningskolenivå och 16 % på gymnasieskolenivå. Majoriteten av eleverna återfinns i åldersspannet 30–44 år oavsett vilken av de tre nivåerna de studerar på. Skolverket har på uppdrag av regeringen gjort en utvärdering av särvtux. Av rapporten En utvärdering av särvtux (Dnr 96:565) framgår att det föreligger ett behov av översyn av särvtux främst vad gäller antalet platser, gruppstorlek och den tid som de studerande befinner sig i utbildning.

Svenska för invandrare

Antalet elever i svenskundervisning för invandrare (sfi) kulminerade under läsåret 1994/95, då bl.a. ett stort antal flyktingar från det forna Jugoslavien blivit kommunplacerade. Från detta läsår till läsåret 1997/98 har elevantalet minskat med drygt 40 % och uppgick för läsåret 1997/98 till 35 746.

Av de deltagare som påbörjade sfi-studierna läsåret 1997/98 hade 16 % uppnått sfi-nivån redan under samma läsår och 60 % fortsatte sina sfi-studier. Kommunernas totala kostnader för sfi var år 1997 610 miljoner kronor, vilket var 14 % lägre än år 1996 i löpande priser.

Kompletterande skolor

Fristående skolor på gymnasial eller eftergymnasial nivå kan ställas under statlig tillsyn som kompletterande skolor. Våren 1999 hade 125 skolor ställts under statlig tillsyn. Av dessa erhöll 42 skolor statsbidrag och berättigade till studiestöd för eleverna medan ytterligare 22 skolor enbart berättigade till studiestöd.

Regeringen har i propositionen Vissa skolfrågor m.m. (prop. 1998/99:110) föreslagit att beslutanderätten skall föras över till Skolverket beträffande statlig tillsyn och statsbidrag för kompletterande utbildningar samt att förslaget skall träda i kraft från den 1 mars 2000.

Påbyggnadsutbildningar

Påbyggnadsutbildningarna syftar enligt skollagen till att ge vuxna en sådan utbildning som leder till en ny nivå inom deras yrke eller till ett nytt yrke. Läsåret 1997/98 deltog 8 381 studerande i på-

byggnadsutbildningar. 1998 hade Skolverket 537 registrerade påbyggnadsutbildningar.

Behovet av översyn av påbyggnadsutbildningarna har ökat i takt med arbetslivets förändringar. Regeringen beslutade i januari 1999 om nya regler för fördelning av riksrekryterande platser som kan ge rätt till interkommunal ersättning. Detta innebär att Skolverket beslutar fr.o.m. hösten 1999 om tilldelning av platser efter ansökan från kommunerna.

I samband med att regeringen utarbetar ett förslag till dimensionering och organisation av de eftergymnasiala yrkesutbildningarna är det naturligt att påbyggnadsutbildningarna också behandlas.

Regeringen föreslår en ändring av skollagen vad gäller reglerna för interkommunal ersättning för riksrekryterande påbyggnadsutbildningar. Se övriga frågor punkt 4.5.1.

Kvalificerad yrkesutbildning (KY)

Försöksverksamheten med kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning (KY) leds av kommittén för kvalificerad yrkesutbildning. Kommittén ansvarar för tillsyn och uppföljning av verksamheten samt för att en fristående utvärdering av verksamheten kommer till stånd. Kommittén har träffat avtal om utvärdering av verksamheten och en rapport från denna skall lämnas under hösten 1999. Kommittén skall lämna sitt slutbetänkande senast i december år 1999.

Målet med verksamheten är att pröva nya eftergymnasiala utbildningar, nya pedagogiska former och nya anordnare. Utbildningen skall förena praktisk inriktning med fördjupade teoretiska kunskaper. Företrädare från arbetslivet utgör en majoritet i ledningsgruppen för varje utbildning för att säkerställa att utbildningarna är anpassade till arbetsmarknadens behov på såväl kortare som längre sikt.

Under 1996 och 1997 påbörjade totalt omkring 4 500 personer en utbildning inom KY och i dagsläget finns drygt 200 olika KY-utbildningar fördelade på 14 branschområden. Antalet anordnare av kvalificerad yrkesutbildning har tredubblats sedan starten för att år 1998 uppgå till närmare 140. Intresset från såväl arbetslivet som de sökande är mycket stort. Till de ansöknings-tillfällen som hittills genomförts har långt fler ansökningar inkommit än vad kommittén har haft resurser att fördela.

Under 1998 antogs drygt 5 200 nya elever, varav ungefär hälften utgjordes av kvinnliga studerande. Av de 1 200 studerande som t.o.m. 31 december 1998 avslutat sin utbildning hade ca 70 % löfte om anställning inom tre månader, närmare hälften har fått arbete på ett företag som medverkat i lärande i arbete. I samband med tillsyn och uppföljning görs bl.a. skriftliga studerandeenkäter. Sammanställningar av studerandeenkäterna, drygt 1 200, visar att de studerande överlag är nöjda med utbildningarna.

I enlighet med vad som angavs i 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) har försöksverksamheten utökats till att omfatta 12 000 platser fr.o.m. år 1999 samtidigt som försöksverksamheten förlängts t.o.m. år 2001. Regeringens utgångspunkt är att försöksverksamheten efter år 2001 skall övergå i reguljär verksamhet och återkommer till riksdagen i frågan under senare delen av år 2000.

Statens skolor för vuxna

Målet för Statens skolor för vuxna i Norrköping (SSVN) och Härnösand (SSVH) är att öka tillgängligheten av vuxenutbildning genom att erbjuda och utveckla motsvarande kommunal vuxenutbildning i form av distansutbildning.

Antalet kursdeltagare var under år 1998 närmare 30 000, vilket är en ökning med ca 50 %. Ökningen kan huvudsakligen förklaras med den stora tillströmningen till kunskapslyftet.

Skolorna har under året arbetat med olika projekt för att stimulera kommunerna att utveckla metoder och funktioner för distansutbildning. SSV-skolorna spelar en allt större roll i kommunernas strävan efter att öka tillgängligheten av vuxenutbildning.

4.3.4 Internationalisering i förskolan, skolan och vuxenutbildningen

Regeringen har i utvecklingsplanen (skr. 1998/99:121) redovisat sin syn på internationaliseringen i förskolan, skolan och vuxenutbildningen. Av utvecklingsplanen framgår att det internationella perspektivet finns uttryckt i läroplanerna för alla skolformer liksom i läroplanen för förskolan.

EU-samarbetet

EU:s utbildningsprogram som beskrivits i inledningen ger elever, lärare och skolor stora möjligheter att på olika sätt arbeta med internationalisering, särskilt inom ramen för skolprogrammet Comenius och språkprogrammet Lingua. Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling ansvarar för genomförandet av programmen i Sverige.

Utbildningsområdet har haft en viktig roll också i det europeiska arbetet med en gemensam sysselsättningspolitik. Bland annat på svenskt initiativ har det livslånga lärandet lyfts fram som ett viktigt instrument för ökad sysselsättning och tillväxt. I den svenska nationella handlingsplanen för sysselsättning spelar regeringens insatser för att förstärka kvaliteten i grundskolan och insatserna för att förnya gymnasieskolan en viktig roll tillsammans med satsningen på kunskapslyftet och försöksverksamheten med kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning (KY).

Sverige lade år 1996 fram ett förslag om att inrätta ett europeiskt skoldatanätverk i samarbete med Europeiska kommissionen. Syftet är att öka nyttan i de nationella nätverken samt att höja kvaliteten och dela kostnaderna för tjänster som alla kan dra nytta av.

EU-länderna, Norge och Island samarbetar inom det specialpedagogiska området i European Agency for Development in Special Needs Education. Syftet är att uppmuntra och främja forskning och utvecklingsarbete samt samla in och distribuera ny information och forskningsresultat.

Nordiskt skolsamarbete

Utbildningssamarbetet inom Norden, som främst bedrivs inom ramen för Nordiska Ministerrådet, syftar till att stärka den nordiska dimensionen i utbildningen samt främja utbyten mellan länderna för att öka kunskaperna om nordisk kultur och nordiska språk. Ett påtagligt resultat av det nordiska samarbetet är avtalet på gymnasieområdet. Detta avtal innebär att elever i Norden har rätt att gå en gymnasieutbildning i ett annat nordiskt land. Nästan 200 svenska elever har gått i ett annat nordiskt lands gymnasieskola. I svenska gymnasieskolor finns elever från varje nordiskt land, de flesta från Finland och Norge.

Gymnasieelever kan delta i utbytesprogram som syftar till att utveckla kunskaperna i skolan om nordisk kultur och stärka färdigheterna i de nordiska språken. Nordiskt samarbete pågår även när det gäller informationstekniken i utbildning och forskning. Ett nordiskt skoldatanät, ODIN, drivs dessutom sedan några år tillbaka i syfte bl.a. att kunna sprida information om olika projekt.

I den nordiska skolsamverkan har länderna bl.a. arbetat med nätverksprojekt för undervisningen av elever med små och sällan förekommande handikapp. Sverige har genom SIH ansvarat för IT och specialundervisning. Projektet har byggt upp ett virtuellt kunskapscentrum, NordSpes, som skall ses som en del i det nordiska skoldatanätet.

På vuxenutbildnings- och folkbildningsområdet bedrivs det nordiska samarbetet främst genom utvecklingsprojekt och kompetensutveckling för personal inom området.

Övrigt internationellt samarbete

För att stimulera språkundervisning har Europarådet under många år bedrivit olika språkprojekt som handlar om metoder och undervisning i främmande språk, bl.a. utveckling av läroplaner och kursplaner. För Sveriges del har detta bl.a. påverkat utformningen av kursplanerna i moderna språk. Sverige har fr.o.m. den 1 januari 1999 anslutit sig till det centrum för spridning av Europarådets arbete på språkområdet som upprättats i Graz i Österrike. Inom Europarådet kommer på förslag av språkprojekten år 2001 att bli Språkens år vilket betyder att moderna språk kommer att uppmärksammas.

Europarådet har också engagerat sig i frågor om utbildning för demokratiskt medborgarskap och projekt som stärker den europeiska dimensionen. Ett tusental lärare och lärarutbildare i medlemsländerna får årligen möjlighet att med hjälp av stipendier fortbilda sig utomlands.

UNESCO är FN:s organisation för utbildning, vetenskap, kultur och medier. Sverige deltar på ministernivå i UNESCO:s arbete med att främja vuxnas möjligheter till lärande.

För att på skolnivå stödja utbildning för internationell förståelse och fredligt samarbete finns Associated Schools Project (ASP). Projektets två syften är att pröva nya former för att utveckla undervisning i internationell förståelse och att underlätta utbyte av information och kontakter

mellan lärare och elever i olika länder. I Sverige finns för närvarande ca 10 ASP-skolor. Inom ramen för ASP har ett nätverk bildats mellan skolor i länderna runt Östersjön – The Baltic Sea Project. Syftet är att öka elevernas medvetande om miljöproblem i Östersjöområdet. Ca 70 svenska skolor deltar i nätverket.

Utbildningssamarbetet i OECD främjar ett vidgat internationellt perspektiv på svensk förskola och skola. Organisationen publicerar i nära samarbete med medlemsländerna ett relativt stort antal rapporter som berör viktiga aspekter av den nationella skolutvecklingen. En central del av OECD:s arbete på utbildningsområdet gäller utvecklingen av för samtliga medlemsländer gemensamma indikatorer. Sverige har under 1990-talet deltagit i en rad olika projekt som syftar till att stödja kvalitetsutvecklingen i de nationella skolsystemen.

OECD startade våren 1998 projektet Early Childhood Education and Care Policy (ECEC). Förutom de nordiska länderna deltar sju europeiska länder samt USA. Syftet med projektet är att förse medlemsländerna inom OECD med information, baserad på olika länders policy och erfarenheter inom barnomsorgsområdet som underlag för planering och utveckling. I en sammanfattande slutrapport, som utarbetas inom OECD, skall en jämförande värderande analys göras av de tolv ländernas barnomsorg.

Sverige har också deltagit i projektet Transition from Initial Education to Working Life, som har undersökt övergången mellan utbildning och arbetsliv i ett antal OECD-länder. OECD har granskat och analyserat ett antal länder i detta avseende. Projektet avslutas med en konferens i juni 2000.

Sverige har vidare deltagit i ett OECD-projekt som syftar till att belysa olika nationella system för att främja livslångt lärande för alla. I OECD:s syntesrapport framhålls Sverige tillsammans med Finland, Japan och Nederländerna som ett av de mest utvecklade länderna när det gäller det livslånga lärandet. Projektet avslutas med en konferens i början av år 2000.

OECD gör olika kunskapsmätningar, bl.a. undersöks läskunnigheten hos den vuxna befolkningen i ett antal länder. Sverige låg i topp i alla färdighetsskalorna i undersökningens första omgång. En uppföljning kommer att göras och analysen skall utvidgas till 25 länder från år 2000.

En ny utvidgad studie av vuxnas kompetenser och färdigheter utifrån de nya krav som ställs i arbetslivet har påbörjats inom OECD där Sveri-

ge beslutat att delta. Den svenska studien kommer att genomföras i samarbete mellan Utbildnings- och Näringsdepartementen.

4.3.5 Jämställdhet

Förskolan, förskoleklassen, det obligatoriska skolväsendet och gymnasieskolan

Jämställdhet betonas i samtliga läroplaner. I förskolans läroplan (Lpfö 98) framhålls t.ex. att förskolan skall motverka traditionella könsroller och könsroller. I läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94) respektive de frivilliga skolformerna (Lpf 94) framhålls under avsnittet Skolans värdegrund och uppdrag bl.a. att skolan aktivt och medvetet skall främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter.

Flickors och pojkars villkor i skolan är inte lika. I olika studier framhålls att det finns skillnader mellan flickor och pojkar i fråga om studieresultat, inflytande, tid och uppmärksamhet från lärare, val av gymnasieprogram etc. Därför är det viktigt att vara uppmärksam på och arbeta med hur skolan bemöter flickor och pojkar. Skolan måste anpassa undervisningen så att den tillgodoser både flickors och pojkars intressen och socialisation.

I grundskolan har flickorna betydligt bättre betyg än pojkar. Detta gällde i det tidigare betygssystemet likaväl som i det nya. Pojkarna hade våren 1998 i större utsträckning betyget Godkänd i alla ämnen utom i idrott och hälsa medan flickorna i större utsträckning hade betygen Väl godkänd eller Mycket väl godkänd.

Även resultaten på de nationella proven i år 9 utfaller till flickornas fördel. Detta gäller särskilt i ämnet svenska där 61 % av flickorna fick något av betygen Väl godkänd eller Mycket väl godkänd våren 1999. Motsvarande siffra för pojkarna var 33 %. Tidigare nationella prov och standardprov liksom internationella undersökningar visar på samma mönster, dvs. att flickorna lyckas förhållandevis bättre.

Skolverket har i regleringsbrevet för år 1999 fått i uppdrag att redovisa sina erfarenheter av hur det övergripande kunskapsområdet jämställdhet implementeras i undervisningen samt vilka åtgärder som vidtas för att undervisningen skall tillgodose både flickors/kvinnors och pojkars/mäns likvärdiga möjligheter till utveckling och lärande. I Skolverkets utvärdering Skolan

och värdegrunden och det s.k. JÄMSAM-projektet framgår att många lärare inte uppfattar jämställdhet som angeläget att arbeta med på något särskilt sätt. Många tycker att skolan redan är jämställd eller att det allmänna arbetet med värdefrågor automatiskt inbegriper jämställdhet och att man därför inte behöver lägga ned extra resurser på det. Man saknar därför konkreta metoder att arbeta med jämställdhet. Enligt Skolverkets redovisning synes arbetet med jämställdhet ha kommit i skymundan de senaste åren. Det är därför viktigt att kommunerna uppmärksammar jämställdhetsarbetet i sin uppföljning och utvärdering i samband med annat värdegrundsarbete.

Jämställdhet är en viktig värdegrundsfråga som handlar om förhållningssätt. För att stödja och stimulera det lokala arbetet med värdegrunden i förskola, skola och vuxenutbildning har ett Värdegrundsprojekt inom Utbildningsdepartementet startats.

Skolverket har fått i uppdrag att utarbeta ett referensmaterial om hur man lokalt, i kommuner och skolor, kan arbeta med värdegrundsfrågor, t.ex. mobbning och trakasserier på grund av kön. Materialet kommer att presenteras i slutet av november 1999.

I detta sammanhang bör nämnas det nya teknikprogram som införs i gymnasieskolan från år 2000 och där kursinnehållet utformats i syfte att i större utsträckning attrahera både flickor och pojkar. Sverige behöver fler personer med teknisk kompetens på olika nivåer. Eftersom det fortfarande är få flickor som läser tekniska ämnen är en av regeringens utgångspunkter för utformningen av det nya teknikprogrammet att det skall skapas ett ökat intresse för teknik och teknisk utbildning hos både flickor och pojkar.

Av antalet elever från grundskolan går 22 % av en årskull nu till det naturvetenskapliga programmet i gymnasieskolan. 1993 var det drygt 18 %. Andelen flickor på naturvetenskapsprogrammet är nu 40 %, medan andelen var 34 % år 1993.

Fördelningen av flickor och pojkar på de nationella, specialutformade och individuella programmen i gymnasieskolan är praktiskt taget oförändrad mellan åren 1997 och 1998 med ett par undantag.

Regeringen vidtar olika åtgärder inom lärarutbildningen för att få fler manliga lärare i skolan. Sålunda pågår en försöksverksamhet med utbildning av arbetslösa män till lärare vid Lärarhögskolan i Stockholm. Erfarenheterna av denna försöksverksamhet är hittills goda och verksam-

heten planeras att utökas. Riktade insatser mot officerare och andra grupper med eftergymnasial utbildning eller högskoleutbildning som görs, kan också medföra att flera män rekryteras till lärarutbildningen. Skolverket stöder också projekt i syfte att få fler äldre män i skolor som resurspersoner.

Vuxenutbildningen

Ett viktigt mål inom vuxenutbildningen är att bryta den könssegregerade arbetsmarknaden, vilket innebär att utbildningsvalen kan bli mindre könsbundna.

Andelen kvinnor i kommunal vuxenutbildning har under lång tid varit dubbelt så stor som andelen män. Trots att många kommuner genomför riktade insatser för att nå fler män, minskade andelen män mellan våren 1998 och hösten 1998 med 1,5 % till 32 %. Störst är minskningen i glesbygdskommuner, där andelen män minskade med nära 4 %.

Män och kvinnor söker sig till olika ämnen. Jämfört med tidigare år har inte några större förändringar inträffat, men trenden är dock att de könsbundna valen minskar något för både män och kvinnor.

Vad gäller den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) var av dem som började studera år 1998 andelen män 51 % och kvinnor 49 %, vilket är en ökning av andelen kvinnor med 3 % jämfört med föregående år. Könsfördelningen mellan olika utbildningsområden följer dock även för KY-utbildningen de traditionella könsmönstren. Trenden under treårsperioden 1996–1998 är dock att utbildningsvalen blir allt mindre könsbundna.

Inom särsvux var läsåret 1997/98 andelen kvinnor 48 %. Andelen kvinnor i svenskundervisning för invandrare (sfi) har varit relativt oförändrad under den senaste treårsperioden. Hösten 1998 var 39 % av de studerande män. Inom distansutbildning som anordnas av Statens skolor för vuxna var andelen män 44 % under år 1998.

Inom den särskilda satsningen på utvecklingsprojekt för vuxenlärare, den s. k. vuxenlärarsatsningen, var insatser för att nå lågutbildade män ett av de prioriterade områdena.

Regeringen finner det bekymmersamt att andelen män inom kommunal vuxenutbildning är fortsatt låg och att den minskade under år 1998, trots satsningar från kommunerna för att öka männens deltagande. Regeringen anser det an-

geläget att Skolverket i det fortsatta utvecklingsarbetet inom kunskapslyftet och i kontakterna med kommunerna även i fortsättningen prioriterar insatser som kan bidra till att bryta de könsbundna utbildningsvalen i vuxenutbildningen och insatser för att öka rekryteringen av lågutbildade män. Det är dock glädjande att andelen kvinnor ökat inom KY-utbildningarna och att könsfördelningen där nu är jämn.

4.4 Prioriteringar

4.4.1 Ökad måluppfyllelse i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Allmän förskola och maxtaxa i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Regeringen har i 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100) avsatt ett utrymme för att fr.o.m. år 2001 stegvis införa en allmän förskola och en maxtaxa inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen.

Storstadsdelegationen inom Regeringskansliet har till uppgift att förbereda utvecklingsavtal mellan staten och sju storstadskommuner om åtgärder i socialt utsatta bostadsområden. I avtalen, som avses börja löpa hösten 1999, kommer medel att fördelas bl.a. till en utbyggd förskoleverksamhet. 150 miljoner kronor om året har avsatts under en treårsperiod (1 juli 1999 – 1 juli 2002). Regeringen beräknar nu ytterligare 75 miljoner kronor för verksamheten hösten 2002. För att kommunerna skall få del av dessa medel bör ambitionen vara att 3–5-åringarna i de berörda bostadsområdena erbjuds avgiftsfri förskola under minst tre timmar om dagen med en särskild inriktning på barns språkutveckling. Vid behov kan särskilda övergångsbestämmelser tillämpas i avtalen mellan kommunerna och staten.

4.4.2 Ökad måluppfyllelse i skolan

Insatser för kvalitet och likvärdighet

I 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) presenterade regeringen ett program med tio punkter i syfte att stärka skolans kvalitet och trygga en nationellt likvärdig skola. Regeringen föreslog att 110 miljoner kronor

skulle avsättas årligen under perioden 1999–2001 för att genomföra programmet.

Kommunerna skall årligen genomföra kvalitetsredovisningar på kommun- och skolnivå enligt förordningen (1997:702) om kvalitetsredovisning inom skolväsendet. Även fristående skolor och riksinternatskolor omfattas av skyldigheten att årligen upprätta kvalitetsredovisningar. Regeringen har understrukit vikten av det lokala kvalitetsarbetet i flera sammanhang, bl.a. i förslaget till försöksverksamhet med avskaffad timplan i propositionen Vissa skolfrågor m.m. (prop. 1998/99:110) och i sin utvecklingsplan Samverkan, ansvar och utveckling (skr. 1998/99:121).

Samordning av lagstiftningen, införandet av förskoleklassen som egen skolform, införandet av förskolans läroplan samt anpassningen av läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) till verksamheterna i förskoleklass och fritidshem bidrar till att stärka förutsättningarna för en fördjupad integrering mellan förskolans, skolans och fritidshemmets pedagogik. I kommunerna har de lokalmässiga och organisatoriska förutsättningarna för en verksamhetsmässig integrering ökat dramatiskt under 1990-talet.

Skolverkets kvalitetsgranskningsnämnd, som inrättades den 1 juli 1999, kommer att vara ett viktigt instrument för regeringens bedömning av kvaliteten i förskola, skola och vuxenutbildning. Beslut om förändrad instruktion för Skolverket samt nya uppdrag avseende nationella kvalitetsgranskningar har fattats under våren 1999. De nya uppdragen för 1999/2000 innefattar en granskning av likvärdigheten i betygssättningen, kommunernas ansvar för helheten i utbildningen med betoning på övergångar och skolbyten samt den utbildning i gymnasieskolan och vuxenutbildningen, som utförs på entreprenad.

För att stödja lärarnas bedömning och betygssättning och ge möjlighet till en uppföljning av betygssättningen kommer Skolverket inom kort att få i uppdrag att bygga upp en nationell provbank.

Kvalitet innebär bl.a. att skolan öppnar sig mot samhället. För att stärka kontakterna mellan skolan och arbetslivet har regeringen tillsatt en arbetsgrupp med uppdrag att diskutera gemensamma frågor och föreslå åtgärder inom områdena kvalitetsutveckling av yrkesutbildning och APU, samverkansformer mellan skola och arbetsliv, lärlingsutbildning m.m.

Kulturen har en viktig roll i skolan. Regeringen har tillsatt en arbetsgrupp under ledning av

Utbildningsdepartementet för beredning av policyfrågor rörande kultur i skolan. Arbetsgruppen skall stärka och vidareutveckla det strategiska arbetet med kultur i skolan på nationell nivå.

I det nationella programmet för IT i skolan, som bl.a. skall utveckla IT som ett pedagogiskt verktyg i skolan, finns en särskild delegation för IT i skolan, ITiS. Delegationen har i uppdrag att fördela de medel till kompetensutveckling för lärare, stöd till kommunernas tillgång till Internet etc. som ingår i satsningen.

Nya initiativ för förbättrad måloppfyllelse

Läroplaner och lärarförberedning

För att skapa en läroplaner som bättre svarar mot dagens och framtidens krav på läraryrket har en parlamentarisk kommitté haft i uppdrag att bl.a. se över läroplanernas innehåll, dimensionering och utformning. Läroplanerutredningen överlämnade den 15 juni 1999 sina förslag till en reformering av läroplanerna i betänkandet Att lära och leda – En läroplan för samverkan och utveckling (SOU 1999:63). Kommittén har också föreslagit en ny skolledarutbildning. Kommitténs betänkande är nu föremål för remissbehandling. Regeringen avser att senare återkomma till riksdagen med anledning av lämnade förslag.

En av de viktigaste förutsättningarna för skolans kvalitet är god tillgång till kompetenta lärare. Regeringen har kraftfullt ökat examensmålen för läroplanerna under de senaste åren. Trots det föreligger svårigheter att rekrytera lärare i vissa ämnen, främst matematik, naturvetenskap och teknik. Stora pensionsavgångar är att vänta under de närmaste åren. Regeringen kommer att vidta ett antal särskilda åtgärder utöver redan beslutad utbyggnad av läroplanerna för att minska risken för lärarbrist.

Med anledning av den s.k. avsiktsförklaringen för läraryrkets utveckling och rekrytering har ett gemensamt arbete i en arbetsgrupp mellan Utbildningsdepartementet, Svenska Kommunförbundet samt lärarnas och skolledarnas organisationer avsatt en rad förslag till åtgärder. Åtgärderna, bl.a. i form av en försöksverksamhet med läroplaner i kombination med anställning samt möjligheter för lärare att kombinera tjänstgöring och forskning finns redovisade i rapporten från arbetsgruppen i mars 1999 (SLUR). I rapporten föreslås en försöksverksamhet för rekrytering till läraryrket som prövar

en utvecklad samverkan mellan kommunala arbetsgivare och högskolans lärarutbildning med resurser för 100 helårsplatser, dvs. 200 platser på halvtid. Regeringen genomför därutöver en särskild satsning på forskningsutbildning och forskarförberedande utbildning för lärare som är verksamma i skolväsendet.

För att främja läraryrkets utveckling och rekrytering krävs en kombination av åtgärder såväl på lokal som central nivå. En annan åtgärd är ett större utvecklingsprojekt med fokus på skolan som en modern och stimulerande arbetsplats, där olika utvecklingsvägar och karriärmöjligheter skall prövas i praktiken. Lärare med forskarutbildning och forskarbakgrund skall särskilt stimuleras att finna nya vägar att utveckla skolan och höja kvaliteten i verksamheten. Härigenom kan de traditionella lektoraten ges ett nytt innehåll som starkare än tidigare betonar skolans behov av närhet till forskning och bidra till spridning av dess resultat.

Forskning

Utbildningsforskningens frågeställningar är i dag fler och större och kan inte enbart identifieras som skolans problem. Det innebär att kunskap och forskning behöver byggas upp systematiskt inom många områden. Skolverket har i dag ett ansvar för att identifiera områden där behovet av forskning finns och där det är brist på forskning.

Regeringen anser att det finns flera skäl till att forskningsinsatserna på utbildningsområdet måste intensifieras. Den ökade bredden och variationen inom utbildningsväsendet och de förändrade principerna för styrning och utveckling av skolan har skapat behov av ny forskning. Strävan efter likvärdighet i utbildningssystemet, internationaliseringen och behov av jämförelser av utbildningssystem och resultat är andra faktorer, liksom utvecklingen av informationstekniken.

Förskoleverksamhetens utveckling och därigenom barns utveckling och lärande bör följas systematiskt. Kunskapslyftet inom vuxenutbildningen och en ökad betoning av ett livslångt lärande har vidgat ansvarsområdet. Behovet av forskning och utveckling är stort även när det gäller undervisningen av elever i behov av särskilt stöd. Försöksverksamheten med en grundskola utan nationell timplan kommer också att kräva insatser.

Regeringen avser att återkomma till frågan om forskning inom utbildningsområdet i samband med den forskningspolitiska propositionen år 2000. Även i samband med behandlingen av Lä-

rarutbildningskommitténs förslag kommer frågan att aktualiseras.

Värdegrundsprojektet

Kvaliteten i förskola, skola och vuxenutbildning är beroende av hur de värderingar, som är grundläggande i samhället och i skolan tillämpas i praktiken. Att förmedla och förankra samhällets värdegrund är en pedagogisk fråga som kräver kunskap och kompetens. Utvärderingar visar att skolornas arbete med t.ex. demokrati, jämställdhet och mångkulturalitet skiljer sig mycket åt.

För att stödja och stimulera det lokala arbetet med att omsätta värdegrunden i förskola, skola och vuxenutbildning i praktisk handling, har ett projekt inom Utbildningsdepartementet, värdegrundsprojektet, startats i februari 1999. Projektet omfattar förskolan och alla skolformer och arbetar under ett års tid fram till den 31 mars år 2000. Projektgruppen sprider kunskaper och erfarenheter om det värdegrundsarbete som pågår runt om i landet. Barn och unga är i fokus som projektets viktigaste målgrupp. För att bidra till att ge värdegrunden ett elevperspektiv har ett ungdomsråd bestående av tio ungdomar från gymnasieskolor runt om i landet knutits till projektet

Projektet anordnar bl.a. ett antal konferenser, ger stöd åt olika elevorganisationer i syfte att stärka demokrati och elevinflytande, samt sprider pedagogiska diskussionmaterial till barn och unga. För att skapa diskussion och reflektion kring viktiga etiska frågor och sprida och värdera lärande exempel på skolor och kommuner som arbetar långsiktigt utifrån en helhetssyn på värdegrunden kommer en slutbok att presenteras i februari år 2000. Kunskapen om hur arbetet med värdegrunden ser ut i vuxenutbildningen och högre utbildning skall öka genom kartläggning och utvärdering. I mars år 2000 kommer dessutom en åtgärdsrapport att presenteras.

Insatser för att förbättra förutsättningar och resultat för elever med utländsk bakgrund

Förskolan och skolan är mötesplatser för många olika kulturer, vilket innebär ett stort ansvar men också möjligheter att arbeta med denna mångfald och ett internationellt perspektiv. Även om varje barn alltid kommer till skolan med sin egen historia med unika kunskaper och erfarenheter, har detta blivit tydligare i dag, när en femtedel av eleverna har minst en förälder med utländsk bakgrund. En diskussion kring pedagogiken i skolor, där eleverna har sina rötter i många olika

länder och kulturer, behöver därför stimuleras. Skolverket kommer under året att få i uppdrag att kartlägga och granska hur olika pedagogiska tillvägagångssätt används i undervisningen i dessa skolor.

I områden, där en stor del av befolkningen har utländsk bakgrund, kan skolorna behöva stimulans för att hitta nya vägar för att bidra till elevernas språkutveckling. Regeringen har därför inom ramen för den s.k. storstadssatsningen avsatt 50 miljoner per år under en treårsperiod med början den 1 juli 1999 för särskilda insatser för språkutveckling i skolan. För år 2000 föreslås ytterligare 45 miljoner kronor. Storstadsdelegationen, som tillsattes i januari 1999, har under våren förberett och inlett diskussioner om lokala utvecklingsavtal med sju kommuner, som enligt riksdagens beslut med anledning av propositionen Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet (prop. 1997/98:165) skall erbjudas att teckna sådana avtal. I samtliga sju kommuner pågår ett omfattande arbete med att utforma förslag till innehåll i avtalen. Detta arbete pågår under kontinuerlig kontakt med Storstadsdelegationen. Kontakterna ger vid handen att kommunerna överlag ger hög prioritet åt utvecklingsinsatser inom förskola, skola och vuxenutbildning. Avtal mellan staten och samtliga sju kommuner beräknas föreligga under hösten 1999.

Lärarna behöver stöd för att öka sin kunskap och kompetens att arbeta i mångkulturella skolor. Förutom de insatser som kommunerna gör avser också regeringen att avsätta medel för kompetensutveckling för lärare i skolor med elever med många olika nationaliteter och språk.

Även lärare i svenska för invandrare (sfi) kan behöva delta i denna typ av kompetensutveckling. För dessa kan det handla om att få ökade möjligheter till kontakter med arbetslivet, men även att utveckla projekt som stöd för hela familjers språkutveckling och integrering i det svenska samhället.

Utbildningsdepartementets värdegrundsprojekt bedriver ett arbete som berör samhällets mångfald. Därutöver har ett flertal utredningar och kartläggningar under de senaste åren behandlat situationen för barn och ungdomar med utländsk bakgrund.

Stöd i specialpedagogiska frågor

I propositionen Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd (prop. 1998/99:105) har regeringen utvecklat sin syn på

specialpedagogiska frågor. Det är kommunernas ansvar att alla elever skall erbjudas en skolsituation som är anpassad till deras förutsättningar. Samtidigt finns behov av spetskompetens i specialpedagogiska frågor som inte varje kommun kan bygga upp och hålla aktuell på egen hand. Kommunernas förutsättningar att själva svara för denna typ av spetskompetens skiljer sig åt, bl.a. beroende på storlek. De samlade resurser som finns inom myndigheter, kommuner och lands- ting är omfattande och innefattar en bred och specialiserad kompetens. För att bättre nyttja denna samlade resurs bör statens insatser för stöd till skolhuvudmännen i specialpedagogiska frågor för elever med funktionshinder samordnas i en myndighet, där kommunerna bör göras mer delaktiga. Regeringen anser även att de statliga resurscenterverksamheterna vid Ekeskolan, Hällsboskolan samt Åsbackaskolan bör utökas för att förstärka stödet i form av spetskompetens till kommunerna. Regeringen bedömer att en organisationskommitté bör ges i uppdrag att skyndsamt utveckla och lägga förslag om en konkret utformning av en förändrad stödorganisation.

Kompetensutveckling av lärare och stöd till utvecklingsprojekt

Målstyrningen bygger på att det finns kompetenta lärare, som får förutsättningar att ta ett stort eget ansvar. Skolan och vuxenutbildningen behöver lärare som vill utveckla verksamheten och sin egen kompetens. Lärarna förväntas ta ansvar för sin egen kompetensutveckling samtidigt som arbetsgivaren har ansvar för att inventera och följa upp behovet.

Det framgår av skollagen (1985:1100) att kommunerna har ansvar för att kompetensutveckling för lärare kommer till stånd och att personal i skolan får del av den. Staten har ett ansvar för att det finns tillgång till kompetensutveckling och vidareutbildning av god kvalitet i hela landet. Staten har också ett särskilt ansvar för att det finns tillgång till sådana insatser, som är betingade av centralt beslutade skolreformer, t.ex. införandet av nya läroplaner.

Regeringen bedömer att behovet av kompetensutveckling för lärare är stort. Utvärderingar som Skolverket låtit göra visar att kommunerna inte alltid lever upp till sin skyldighet enligt skollagen att ge sin personal de nödvändiga förutsättningarna.

Regeringen anser att det behöver tas ett samlat initiativ kring kompetensutveckling av lärare i

alla skolformer. Regeringen ämnar därför inbjuda företrädare för Svenska Kommunförbundet och lärarnas och skolledarnas fackliga organisationer till gemensamma diskussioner, bl.a. om ansvarsfördelning, resurser, uppföljning och utvärdering av kompetensutveckling.

De regionala pedagogiska utvecklingscentrum som byggs upp i anslutning till vissa universitet och högskolor med lärarutbildning runt om i landet har på vissa håll redan fått en central roll för kompetensutveckling och forskning. Regeringen anser att det är mycket viktigt att verksamheten vid de regionala pedagogiska utvecklingscentrum, som nu växer fram, bedrivs i nära samarbete mellan intressenterna. Utvecklingen vid centrumen skall också ingå i diskussionen mellan staten och företrädarna för kommuner, lärare och skolledare.

Skolan och vuxenutbildningen behöver fler lärare med forskarutbildning. Forskarutbildade lärare kan genom sina djupa kunskaper få ett särskilt ansvar för utveckling av undervisningen. De kan också genom sin vetenskapliga bakgrund och erfarenhet vara ett särskilt stöd i att utveckla metoder för dokumentation, uppföljning och utvärdering av skolverksamheten. Regeringen avser att inom ramen för den s.k. avsiktsförklaringen på olika sätt göra insatser som ger lärare ökade möjligheter att delta i forskningsprojekt.

Särskilda insatser

Regeringen prioriterar insatser som sätts in tidigt i utbildningssystemet. Erfarenheten visar att effekterna blir större ju tidigare insatser görs. För att ge kommunerna bättre förutsättningar att uppfylla målen beräknar regeringen att sammanlagt 500 miljoner kronor bör avsättas för utvecklingsinsatser inom skolväsendet under en treårsperiod. Bl.a. kommer en omfattande satsning att göras på kompetensutveckling av lärare inom en rad strategiska områden. Regeringen återkommer med förslag till ytterligare insatser för lärare, skolledare och annan pedagogisk personal i skolväsendet. Arbetet med att stärka skolledarrollen och insatser för elever i behov av särskilt stöd kommer särskilt att uppmärksammas.

Undervisning av elever i behov av särskilt stöd

Ett av de angivna ändamålen för denna satsning är att stärka förutsättningarna för elever i behov av särskilt stöd att nå målen i ungdomsskolan. Lärares kompetensutveckling uppmärksammas härvid särskilt. Satsningen bör inriktas på att öka kompetensen i arbetslagen, i gymnasieskolan också hos vissa nyckelpersoner, för att kunna möta behoven hos elever med varierande förutsättningar och behov. Det kan t.ex. handla om att skapa en generell förståelse för vad ett funktionshinder kan innebära, eller om att öka kunskaperna om mer vanligt förekommande problem som läs- och skrivsvårigheter/dyslexi eller koncentrationssvårigheter. Det handlar således om att ge förskollärare och lärare viss specialpedagogisk baskompetens, i syfte att öka förutsättningarna för att elever i behov av särskilt stöd skall få detta inom ramen för den ordinarie skolorganisationen.

Språkutveckling

Samhället ställer höga krav på förmåga att kunna hantera, tillgodogöra sig och värdera texter. I de flesta arbeten ingår moment av att själv kunna producera texter. När kraven på läs- och skrivförmåga ökar blir skolans roll allt viktigare. Elevernas språkutveckling är ett av skolans absolut viktigaste uppdrag. Elever som får svårigheter i läs- och skrivprocessen måste få speciell uppmärksamhet och en individuell studieplanering.

Många barn med utländsk bakgrund lever i miljöer där få människor har svenska som modersmål. Det är i förskolan och i skolan som dessa barns möjligheter att lära sig god svenska måste tillvaratas.

Skolverkets inspektörer har genomfört en kvalitetsgranskning av läs- och skrivprocessen som ett led i undervisningen i skolorna. Granskningen visade att miljöerna för läs- och skrivprocessen varierar i skolorna. Vissa av de skolor som granskades visade sig ha en god läs- och skrivmiljö för eleverna. Alla lärare tar ansvar för språkutvecklingen i alla ämnen och det förekommer få inslag av isolerad färdighetsträning.

Alla skolor erbjuder inte en sådan positiv språkmiljö. Regeringen anser därför att medel bör avsättas i tre år för att stödja och stimulera arbetet med att förbättra läs- och skrivmiljöerna i skolorna. Förskollärare och lärare skall kunna få möjlighet att delta i kompetensutveckling där arbetslag med olika lärarkategorier prioriteras. Medlen skall fördelas av Skolverket.

Skolbiblioteket

Dagens styrsystem för skolan innebär ett lokalt ansvar, men också stort utrymme för lokalt nytänkande. I detta ansvar ingår också att utveckla skolbiblioteken. Skolbiblioteken kan dels sägas ha en informationsuppgift, dels en kulturuppgift. Den kunskapssyn, som finns i läroplanerna, där elevernas undersökande arbete, nyfikenhet och lust att lära sätts i centrum, kan konkretiseras i arbetet med skolbiblioteken. Skolbiblioteken kan således spela en viktig roll i skolutvecklingen och ett välutrustat skolbibliotek kan bidra till att den öppna skolan förverkligas. Regeringen avser därför att särskilt uppmärksamma utvecklingen av skolbibliotekens pedagogiska roll i skolan.

Arbetslag och samarbete i gymnasieskolan

I gymnasieskolan börjar arbetslaget bli allt vanligare. Lärarna ser varandra som resurser, som berikar och breddar basen i det pedagogiska arbetet. Samarbete och samplanering mellan t.ex. lärare i yrkesämnen och kärnämnen i gymnasieskolan behövs för att skapa en bättre inlärnings-situation för eleverna. En stimulans av denna utveckling är nödvändig, bl.a. genom kompetensutveckling.

Yrkeslärare i gymnasieskolan

Utvecklingen inom arbetslivet blir allt snabbare, särskilt med avseende på teknikutveckling och internationell konkurrens. Inom gymnasieskolans yrkesutbildningar är det därför viktigt att undervisningen är aktuell och har hög kvalitet. Yrkeslärarnas kompetens är därvid av strategisk karaktär. Regeringen har beräknat särskilda medel för kompetensutveckling av lärare i yrkesämnen och ser en fortsättning av dessa insatser som nödvändig.

Matematik

Matematiken kan beskrivas som en form av språk, ett sätt att kommunicera. Matematiken ger bl.a. möjligheter att beskriva och informera om idéer på ett precist och kortfattat sätt. Matematikinläring är som mest framgångsrik när man får tillfälle att kommunicera och utöva matematik i meningsfulla och relevanta situationer. Eleverna behöver få möjligheter att söka efter förståelse och lösningar på problem. I förskolan behöver barnen få stöd i att upptäcka och använda matematik i meningsfulla sammanhang och utveckla förståelse för grundläggande matematiska begrepp.

Bristande förkunskaper i matematik är ett problem inte bara vid övergången från skolan till utbildningar inom den naturvetenskapliga sektorn inom högskolan utan också för många studerande inom exempelvis den samhällsvetenskapliga sektorn.

För att utveckla undervisningen i matematik och åstadkomma ett mer kreativt förhållningssätt behöver kompetensen hos lärarna uppmärksammas. Olika forskningsinsatser och studier kring matematikämnet och matematikundervisningen behöver initieras. Regeringen avser ta initiativ till sådana insatser inom ramen för ett särskilt matematikprojekt för att få underlag för framtida utvecklingsinsatser. Vissa insatser genom kompetensutveckling av lärare, baserade på dagens kunskaper om matematikundervisningens förutsättningar, bör kunna göras tidigare, t.ex. för lärare i gymnasieskolans program med yrkesämnena.

Naturvetenskap, teknik och miljö

Skolverket och Högskoleverket har fått regeringens uppdrag att bedriva ett nytt femårigt NOT-projekt i syfte att stimulera intresset för området. Projektet har två inriktningar: dels att bidra till att utveckla metoder för undervisning, dels fortsatt arbete med attitydpåverkan för att öka intresset hos eleverna.

Under perioden 1999–2001 kommer enligt vad som redovisades i budgetpropositionen för 1999 (prop. 1998/99:1, utg.omr. 16) ett särskilt stöd med sammanlagt 75 miljoner att utgå till kompetensutveckling av lärare i naturvetenskap, teknik och miljö. Regeringen har för år 1999 uppdragit åt Skolverket att fördela 20 miljoner kronor till kommunerna för grundläggande ämnesmässig kompetensutveckling och utveckling av den didaktiska kompetensen. Regeringen anser att de bästa effekterna uppnås om lärare, som undervisar de yngsta barnen, prioriteras.

Utvecklingsprojekt

Förutom de olika utvecklingsprojekt som drivs på eget initiativ och med egna resurser i kommuner, förskolor, skolor och vuxenutbildning har centrala organisationer och myndigheter också gjort insatser under de senaste åren, t.ex. de projekt som bedrivs av parterna inom ramen för skolutvecklingsavtalet. Genom de medel som regeringen anslagit för utveckling av skolväsendet, de s.k. Ylva-pengarna, har 168 skolor fått ett stöd på sammanlagt 75 miljoner kronor för att utveckla lärarrollen i samarbete med högskolan.

Antalet ansökningar var ca 1 200. Den s.k. vuxenlärarsatsningen är ett initiativ inom vuxenutbildningen, där regeringen från anslaget till viss verksamhet inom vuxenutbildning avsatt 30 miljoner kronor för utvecklingsprojekt. Det stora intresset för dessa utvecklingsprojekt och den utveckling som pågår lokalt visar på de stora möjligheter som finns att arbeta med förnyelse och försöksverksamhet. Regeringen ämnar på olika sätt fortsätta att stimulera denna utveckling.

Vägledning i skola och vuxenutbildning

Betydelsen av studie- och yrkesvägledning i såväl grund- och gymnasieskolan som i vuxenutbildningen ökar med anledning av arbetslivets komplexitet och snabba förändringstakt. Behovet av utökade möjligheter till återkommande utbildning i varierande former och till övergång mellan olika utbildningsvägar ökar. Det finns också behov av att stärka ungas etablering på arbetsmarknaden, dvs. att skapa fungerande övergångar från skola till arbetsliv. Möjligheterna till studier utomlands har ökat. Samtidigt kommer många människor till Sverige med varierande utbildningar bakom sig. Som en följd därav förändras även utbildningssystemen och behovet av studie- och yrkesvägledning ökar. Syftet och inriktningen i vägledningsinsatserna skiftar beroende på elevernas ålder och skolform.

I grundskolan syftar vägledningen bl.a. till att förbereda eleverna för deras val av program i gymnasieskolan. Genom samtal med studievägledarna kan eleverna bli mer medvetna om sina intressen, om de olika alternativ som finns och se sig själva i förhållande till omvärldens krav. Eleven kan på så sätt börja utveckla en handlingsstrategi inför framtiden.

Syftet med vägledningen i gymnasieskolan är att stödja elevens förmåga att planera sin framtid. För att en elev skall kunna fatta beslut om val inom gymnasieskolan och om fortsatt lärande i arbete och studier krävs att eleven har en god bild av de möjligheter som finns på arbetsmarknaden och dess krav på utbildning. Sådana beslut fattas inte vid ett tillfälle utan är resultat av en lång och sammansatt process.

Vägledningen i gymnasieskolan och i vuxenutbildningen är också viktig för att fånga upp utbildningsbehov och för att stödja otraditionella och icke könsbundna utbildningsval och för att motverka social snedrekrytering. Inom vuxenutbildningen är det även väsentligt att motivera människor till utbildning och att bidra till lång-

siktiga lösningar för individen. Det innebär att det måste finnas många sätt att bedriva vägledning (se även rubrik 4.4.3 Vuxenutbildningen, avsnitt Vägledning).

Förutsättningarna för studievägledningsfunktionen har förändrats genom de snabba förändringarna i utbildningsväsendet och på arbetsmarknaden. Samtidigt har informationstekniken erbjudit nya hjälpmedel i vägledningsarbetet. Även organisationsformerna utvecklas. I flera kommuner har t.ex. särskilda vägledningscentrum öppnats.

Regeringen anser att det finns skäl att utreda frågor som rör vägledningens funktion och kvalitet med utgångspunkt i såväl individers som samhällets förändrade krav. Behovet av utbildning och kompetensutveckling för vägledare bör också utredas mot bakgrund av Lärarutbildningskommitténs förslag. Regeringen avser att under hösten 1999 tillsätta en utredning rörande frågor om vägledning i alla skolformer.

Vissa skolformsvisa insatser

Grundskolan

Försöksverksamhet utan timplan i grundskolan

För att klara sitt uppdrag att ge varje elev förutsättningar att nå så långt som möjligt i sin utveckling behöver skolan planera och utnyttja sina resurser på ett flexibelt och målinriktat sätt. Timplanens roll har varit att på nationell nivå uttrycka vilken ambitionsnivå som är möjlig att ha inom kursplanens ram. Målen måste dock bli de viktigaste styrinstrumenten, inte den tid som används för att nå dit. Även förskoleklassens 525 timmar är en del av skolan och det första steget i att genomföra och uppfylla läroplanens mål. Fritidshemmet kan också bidra till måluppfyllelsen.

I propositionen Vissa skolfrågor m.m. (prop. 1998/99:110) har regeringen aviserat en försöksverksamhet, där ett antal kommuner bör få organisera sin grundskoleverksamhet utan en centralt fastställd timplan. Försöksverksamheten kommer att följas upp och utvärderas. Ramen för undervisningstiden totalt i grundskolan bör vara densamma i alla skolor, även om användningen av tid för olika ämnen och moment blir en fråga för den enskilda skolan. En avdramatisering av timplanen skulle, enligt regeringens uppfattning, på sikt stärka och renodla målstyrningen och på så sätt bidra till att ge eleverna ökade möjligheter att nå skolans mål. Kommunerna och skolorna

måste dock fortsätta att utveckla sina system för mål- och utvärderingsarbete för att kvalitet och likvärdighet skall garanteras. Bättre instrument för kvalitetsutveckling, kvalitetssäkring och likvärdighet än timplanen behöver skapas.

Under förutsättning att riksdagens delar regeringens bedömning kommer ett åttiotal kommuner att få tillfälle att delta i försöksverksamheten. En delegation med representanter för intressenterna bör styra och utvärdera försöket.

Lokala styrelser med föräldramajoritet

En försöksverksamhet med lokala styrelser med föräldramajoritet inleddes 1996 och skall avslutas år 2001. Cirka 170 grund- och särskolor deltar på eget initiativ i försöksverksamheten. De utvärderingar som hittills gjorts visar på en positiv inställning både hos föräldrar, skolpersonal och kommuner. Försöket skall nu utvärderas, innan regeringen överväger att permanenta möjligheten att inrätta lokala styrelser.

Specialskolan

Regeringen har i propositionen Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd (prop. 1998/99:105) föreslagit att myndigheterna för de nuvarande regionala specialsolorna samt Åsbackaskolan avvecklas och i stället samordnas i en myndighet. Den främsta utgångspunkten för detta är att stärka utvecklingen av skolornas inre arbete och därmed uppnå en ökad måluppfyllelse. Den nya myndigheten, som föreslås ledas av en styrelse, bör svara för samordning av resurser, planering och uppföljning samt stödja kvalitetsutvecklingen i skolorna. Generell pedagogisk kompetens, dokumentation och utvärdering och ökad kunskap om hur döva barn lär sig svenska är några av de utvecklingsområden som lyfts fram i propositionen. Även den teckenspråkiga miljön behöver stärkas. Den föreslagna styrelsen bör disponera särskilda medel för åtgärderna.

Särskolan

Skolverkets uppföljning och utvärdering kommer att fokuseras på det inre arbetet i särskolan. Förändringar av andelen elever i särskolan i förhållande till grundskolan bör följas och utvärderas.

Gymnasieskolan

Gymnasieskolans uppdrag är att ge alla elever de grundläggande kunskaper, som behövs för att kvalificera dem för ett aktivt deltagande i ett demokratiskt samhällsliv, för medverkan i ett utvecklande arbetsliv och för vidare studier. Den gemensamma grund i gymnasieskolans utbildningar, som bl.a. kärnämnen avser att ge, är därför en nödvändighet för ett framtida vuxenliv.

Regeringen prioriterar arbete för att resultaten i gymnasieskolan ytterligare förbättras och att andelen elever med slutbetyg ökar. Fortsatta åtgärder för att stimulera kvaliteten och likvärdigheten i gymnasieskolan är nödvändiga för att Sverige skall kunna fortsätta att mäta sig med de främsta kunskapsnationerna. De ökade anslagen till kommunsektorn ger enligt regeringens bedömning bättre förutsättningar för kommunerna att utveckla gymnasieskolans kvalitet.

Ett utvecklat samarbete med arbetslivet är en viktig och nödvändig förutsättning för att förbättra gymnasieskolans kvalitet. Detta gäller särskilt gymnasieskolans yrkesutbildningar t.ex. vad gäller samarbete i programråd, utvecklingen av APU och i pågående försöksverksamhet med lärlingsutbildning. Utbildningsdepartementet har därför tillsatt en särskild arbetsgrupp med arbetsmarknadens parter. Arbetsgruppen kommer bl.a. att följa försöksverksamheten och analysera erfarenheterna med den nya lärlingsutbildningen innan dess innehåll och struktur slutligen fastställs.

Aktuella åtgärder

Gymnasieskolan är i dag i realiteten en obligatorisk skola. Alla elever behöver den kompetens som gymnasieskolan skall ge. Många elever har dock svårigheter att nå gymnasieskolans mål. Regeringen bedömer att det finns starka skäl att ge gymnasieskolan utökade möjligheter att nå utbildningsmålen. En ökad total undervisningstid i gymnasieskolan ger bättre förutsättningar för eleverna att nå målen.

Det är framför allt på program med yrkesämnen som måluppfyllelsen räknat i andel slutbetyg efter tre år i gymnasieskolan är lägst. Regeringen avser senast i den ekonomiska vårpropositionen att komma med förslag om att öka det garanterade antalet undervisningstimmar för elever på gymnasieskolans program med yrkesämnen. Inom en ökad timram kan gymnasiesolorna fördela undervisningstiden på det sätt som de lokala förutsättningarna kräver.

Regeringens proposition Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet (prop. 1997/98:169, bet. 1998/99:UbU3, rskr. 1998/99:160) innehöll flera förslag som syftar till att öka och säkerställa kvaliteten i gymnasieskolans utbildningar. Efter riksdagens behandling av propositionen har regeringen uppdragit åt Skolverket att, i samband med en översyn av de nuvarande kursplanerna i kärnämnen, pröva och ta fram alternativ till en uppdelning av kurserna i kärnämnen svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik. Denna prövning skall redovisas senast den 15 oktober 1999.

Riksdagen har ställt sig bakom principerna för en gymnasieexamen, men frågan hur en examen på gymnasial nivå skall utformas skall ytterligare utredas av regeringen. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med förslag i frågan under februari år 2000.

Utbildningsutskottet (bet. 1998/99:UbU3) har uttalat att alla elever bör ges möjlighet att bli minst godkända i de kurser som ingår i programmet. Regeringen avser att i gymnasieförordningen (1992:394) förtydliga gymnasieelevers rätt till stöd. Regeringen kommer även att förtydliga bestämmelserna om elevers rätt till undervisning i gymnasieskolan.

I propositionen Vissa skolfrågor m.m. (1998/99:110) har regeringen föreslagit att det individuella programmets huvudsyfte skall förtydligas, nämligen att förbereda eleverna för att övergå till ett nationellt eller specialutformat program. Medel kommer i enlighet med ovan nämnda proposition att avsättas för projekt som skall syfta till att stödja och stimulera utvecklingen av det individuella programmet.

Åtgärder på längre sikt

I sin skrivelse Samverkan, ansvar och utveckling – Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning (skr. 1998/99:121) bedömer regeringen, bl.a. mot bakgrund av Skolverkets förslag till inriktningar och verkets pågående utvärdering av de nationella programmen, att det behövs en översyn av gymnasieskolans programutbud. Ett framtida programutbud bör omfatta färre program än i dag. Översynen skall ta sin utgångspunkt i de omstruktureringar av morgondagens arbetsmarknad som forskning och branscher pekat på. Det är viktigt att gymnasieskolans utbud utformas utifrån ungdomars intresseområden, vilket också kan bidra till att öka rekryteringen, minska den sociala snedrekryteringen och skapa förutsättningar för

ett friare utbildnings- och yrkesval för flickor och pojkar. Framtidens gymnasiala utbildningar måste konstrueras så att alla elever – oavsett val av program – får uppleva att studierna är meningsfulla och utvecklande inom de egna intresseområdena.

Regeringen avser därför att tillsätta en utredning med uppdrag att utreda och bereda ett förslag till revidering av det nationella programutbudet. Utredningen kommer även att få i uppdrag att utvärdera effekterna dels av gymnasieskolor i mindre kommuner, t.ex. vad gäller elevernas val och utbildningens kvalitet, dels av det ökade utbudet av lokala utbildningsinriktningar.

De nya tillträdesreglerna till högskolan påverkar gymnasieskolans organisation, t.ex. beträffande elevernas val av program och kurser. Likaså har möjligheterna att pröva betyg bl.a. medfört en ökad övergång till kommunal vuxenutbildning och därmed i princip en förlängning av gymnasietiden. Inom Regeringskansliet pågår för närvarande en analys av nuvarande regelsystem och effekterna bl.a. när det gäller antalet elever som går direkt till högskolan.

4.4.3 Vuxenutbildningen

Regeringens prioriteringar inom vuxenutbildningsområdet har presenterats i Samverkan, ansvar och utveckling – Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning (rskr. 1998/99:121).

Regeringen avser att under år 2000, efter det att den parlamentariska Kunskapslyftskommittén lämnat sitt slutbetänkande, återkomma till riksdagen med riktlinjer för den framtida kommunala vuxenutbildningen. Regeringen avser också att under senare delen av år 2000 till riksdagen återkomma med ett samlat förslag om den eftergymnasiala yrkesutbildningens organisation och dimensionering, grundat på den försöksverksamhet med kvalificerad yrkesutbildning som pågått sedan år 1996.

Kunskapslyftet – rekrytering och kvalitetssäkring.

Arbetet med att förverkliga intentionerna med kunskapslyftet fortsätter. Syftet är dels att ge fler vuxna möjlighet att höja kunskap och kompetens för vidare studier eller arbete, dels att medverka till en reformering av svensk vuxenutbildning.

Kunskapslyftet vänder sig särskilt till lågutbildade arbetslösa.

Regeringen anser det särskilt angeläget att under år 2000 intensifiera arbetet med att nå de prioriterade målgrupperna samt att säkerställa kvaliteten i utbildningarna bl.a. mot bakgrund av det stora antalet lokala kurser som skapats och de externa utbildningsanordnare som tillkommit.

Trots det stora intresset för kunskapslyftet återstår mycket arbete med att rekrytera de särskilt prioriterade målgrupperna, dvs. de som har kort utbildning – särskilt män, som visar en större tveksamhet för studier än kvinnor. En annan viktig målgrupp är invandrare. Ytterligare insatser krävs för att lyckas med rekryteringen av dessa grupper.

Av dessa skäl bör Skolverket i kontakterna med kommunerna ytterligare stimulera insatser som medverkar till att de särskilt prioriterade grupperna nås av utbildning och arbetslivets efterfrågan.

Det särskilda stöd som fördelats till de fackliga organisationerna med flera för bl.a. rekrytering och uppsökande verksamhet till kunskapslyftet har visat sig ha positiva effekter. De insatser som de fackliga organisationerna gjort har nått ut till målgruppen för kunskapslyftet och intresset för studier har breddats. Organisationerna har även utvecklat arbetsformer som innebär att de har goda möjligheter att nå även de mest svår motive-rade grupperna. För att denna positiva utveckling skall kunna fortgå krävs att organisationerna ges möjlighet till långsiktig planering. Regeringen bedömer därför att stödet bör finnas kvar under hela kunskapslyftsperioden. Regeringen avser att återkomma till riksdagen om hur dessa medel skall fördelas efter kunskapslyftsperioden i samband med behandlingen av Kunskapslyftskommitténs slutbetänkande.

Antalet lokala kurser och externa utbildningsanordnare har stadigt ökat, varför regeringen anser det särskilt angeläget att kvaliteten i utbildningarna granskas och säkerställs. Skolverkets kvalitetsgranskningsnämnd har bl.a. mot bakgrund av detta fått i uppdrag att granska hur lagen om entreprenad i skola och vuxenutbildning fungerar. I uppdraget ingår också att analysera vilka konsekvenser det får för de studerande att många olika utbildningsanordnare har engagerats.

Vuxenutbildningens förnyelse

Kunskapslyftet skall bidra till att utveckla och förnya vuxenutbildningen både till innehåll och arbetsformer. Arbetet följs och utvärderas av Kunskapslyftskommittén.

Som ett led i den successiva reformeringen har regeringen avsatt särskilda medel för att stärka den vuxenpedagogiska utvecklingen genom riktade insatser till vuxenlärare. Syftet är dels att stärka lärarna i sin yrkesroll, dels att medverka till att lärarna utvecklar nya arbetssätt och arbetsformer som tillgodoser de speciella behov och krav som vuxna studerande har. De utvecklingsprojekt som initierats av lärare inom vuxenutbildningen fortsätter under år 2000 och erfarenheterna och resultaten av projekten utgör ännu ett led i förnyelsen av vuxenutbildningen. Regeringen avser att på liknande sätt stödja utvecklingen inom grundläggande vuxenutbildning och sÄrvux med särskilt riktade kompetensutvecklingsinsatser till lärare. Regeringen har för avsikt att under år 2000 komma med förslag till riksdagen för utvecklingen av sÄrvux mot bakgrund av den utvärdering av sÄrvux som Skolverket presenterat.

För att ytterligare stärka utvecklingen och kompetensen i utbildning för vuxna avser regeringen att ge ett regionalt pedagogiskt centrum i uppdrag att initiera och stimulera samverkan och kompetensutveckling vad gäller vuxnas lärande. Centrumet skall medverka till att resultat av forskning om vuxenlärandets villkor och behov kommer till praktisk användning.

Vägledning

En viktig del i vuxenutbildningen är att underlätta steget in till utbildning för vuxna bl.a. genom förbättrad vägledning. För att nå svårrekryterade målgrupper krävs insatser med uppsökande verksamhet samt tydlig och tillgänglig information och vägledning. Vägledningen är också viktig för att fånga upp utbildningsbehov, för att stödja otraditionella och icke könsbundna utbildningsval samt för att motverka social snedrekrytering. Erfarenheter har visat att samverkan mellan utbildningsanordnare och fackliga organisationer bidrar till att stimulera och motivera dessa grupper. Denna samverkan mellan kommuner och fackliga organisationer bör utvecklas och även omfatta de lokala arbetsförmedlingarna. Regeringen avser som tidigare

beskrivits att tillsätta en utredning rörande vägledning i alla skolformer (se även rubrik 4.4.2 Ökad måluppfyllelse i skolan, avsnitt Vägledning i skolan och vuxenutbildning).

Validering

Att tillvarata och värdera de kunskaper som människor skaffat sig i arbets-, samhälls- och familjeliv är ett viktigt utvecklingsområde inom vuxenutbildningen och en försöksverksamhet med former för validering utgör ett led i reformeringsarbetet. Former för värdering av yrkeskompetens och yrkesutbildningar från andra länder har presenterats i utredningen om Validering av utländsk yrkeskompetens (SOU 1998:165). Syftet med värderings- och valideringsarbetet är, enligt utredningen, att den enskildes kunskaper och kompetenser skall kunna omsättas i nationella dokument som betyg eller yrkesbevis av olika slag.

Regeringen anser att det är av stor vikt att ta vara på den vuxnes icke formella kompetens och att en analys av den enskildes kunskaper, förutsättningar och utbildningsbehov skall ligga till grund för såväl validering som utbildningens utformning. Regeringen avser därför att initiera pilotprojekt med validering av invandras yrkeskunskaper i ett antal län samt att under år 2000 utvidga verksamheten till en bredare försöksverksamhet som skall omfatta alla vuxnas yrkeserfarenheter och kunskaper.

Svenska för invandrare (sfi)

Utvecklingen av undervisningen i svenska för invandrare är ett område som regeringen avser att prioritera.

Regeringen har för avsikt att låta utreda frågan om sfi organisatoriskt bör föras in i kommunal vuxenutbildning samt analysera konsekvenserna av detta och hur samarbetet med aktörer utanför det kommunala utbildningssystemet samtidigt kan stärkas.

Eftergymnasial yrkesutbildning

Den eftergymnasiala yrkesutbildningen är en växande och utifrån arbetslivets utgångspunkt alltmer betydelsefull del av utbildningssystemet. Dessa utbildningar uppvisar emellertid en myck-

et splittrad bild med många olika utbildningar som byggts upp med olika regelverk och styrning. För att få en bättre anpassning av utbildningsutbudet och behovet av kompetens behövs en gemensam plattform för utbildningsanordnare och arbetslivet.

Inom regeringskansliet har en projektgrupp tillsatts med uppgift att visa på olika alternativ avseende organisation och dimensionering av ett framtida eftergymnasialt yrkesutbildningssystem som beskrivits i Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning – Samverkan, ansvar och utveckling (skr. 1998/99:121). Projektgruppen avser avrapportera under våren år 2000. Utgångspunkten för den framtida eftergymnasiala yrkesutbildningen bör vara den starka arbetslivsanknytning och flexibilitet som kännetecknar försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning. Regeringen avser, att utifrån det arbete som genomförs i projektgruppen och det slutbetänkande som lämnas av KY-kommittén, återkomma i frågan till riksdagen under senare delen av år 2000, med ett samlat förslag om hur den eftergymnasiala yrkesutbildningen skall dimensioneras och organiseras från och med år 2002. Regeringens utgångspunkt är att försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning skall övergå i reguljär verksamhet efter år 2001.

Grundläggande vuxenutbildning

Som en följd av kunskapslyftets satsning på kortutbildade har i vissa kommuner andelen studerande på grundläggande nivå ökat kraftigt. Regeringen har tilldelat kommuner där ökningen överstigit 10 % särskilda medel även för grundläggande vuxenutbildning. I riket som helhet har andelen studerande på grundläggande vuxenutbildning trots detta inte ökat. Regeringen anser, att det finns skäl att även under den resterande kunskapslyftsperioden fördela 5 000 platser till kommuner, där ökningen inom grundläggande vuxenutbildning är mycket stor på grund av att en stor andel saknar utbildning motsvarande grundskola. Kommunerna har skyldighet att aktivt verka för att nå dem som har rätt till grundläggande vuxenutbildning och för att motivera dem att delta i utbildning. Regeringen ser det som angeläget att kommunerna prioriterar vuxna som saknar den grundläggande kompetensen inom ramen för det generella statsbidraget till kommunerna. Ett viktigt led i kunskapslyftssatsningen är att tillgodose de studerande utifrån in-

dividuela behov. För många vuxna kan det innebära att börja på grundläggande nivå eller att förena studier på grundläggande och gymnasial nivå. Regeringen ser det som angeläget att Skolverket i kontakterna med kommunerna tydliggör det ansvaret.

Deltagare i behov av särskilt stöd

Människor med funktionshinder är till större del arbetslösa och andelen med låg utbildning är högre jämfört med den övriga befolkningen. Om hinder för deras utbildning kan överbryggas kan det medföra ökade möjligheter för dem att komma ut på arbetsmarknaden. Vuxenutbildning kan också vara en del av en rehabilitering och en väg ut ur isolering och förtidspensionering. Regeringen har mot denna bakgrund gett Kunskapslyftskommittén i uppdrag att utreda situationen för studerande med funktionshinder inom alla former av vuxenutbildning. Ansvarsfördelningen mellan stat, kommun, landsting och den enskilde skall också kartläggas och analyseras. Uppdraget skall redovisas slutligt i mars år 2000. Kommittén har i sitt delbetänkande Vuxenutbildning för alla? Andra året med Kunskapslyftet (SOU 1999:39) bl.a. visat på behoven av läromedel och specialpedagogiskt stöd. Statens institut för handikappfrågor i skolan (SIH) har analyserat behovet av utbildning och kompetens för teckenspråklärare samt behoven av tolkar inom teckenspråksområdet.

Regeringen anser att förutsättningarna för studerande med funktionshinder och deltagare med behov av särskilt stöd måste stärkas och avser att återkomma med förslag på åtgärder efter det att Kunskapslyftskommittén lämnat sitt slutbetänkande våren år 2000.

Distansutbildning

Distansutbildning är ett viktigt led i förnyelsen av utbildningssystemen, inte minst inom vuxenutbildningen. Förutsättningarna att nå nya grupper ökar med hjälp av distansutbildning. Distansutbildning ökar också förutsättningarna för ett flexibelt lärande.

Regeringen anser det viktigt att SSV-skolorna, med den erfarenhet de har av distansutbildning fortsätter det utvecklingsarbete, som nu påbörjats i syfte att stimulera kommunerna, folkbildningen och andra utbildningsanordnare att an-

vända distansutbildning bl.a. för att uppnå större flexibilitet vad gäller tid och rum.

En särskild arbetsgrupp har tillsatts med uppgift att leda projektverksamhet under åren 1999 och 2000. Målsättningen är förutom att utveckla distansmetoder inom gymnasial vuxenutbildning, även att utveckla funktioner vid SSV-skolorna till stöd för flexibel utbildning genomförd av kommunala vuxenutbildningsanordnare. Arbetsgruppen skall föreslå projekt för vilka regeringen beslutar om tilldelning av medel.

Regeringen anser att ett samarbete mellan de båda SSV-skolorna är viktigt för att öka samutnyttjandet i verksamheten.

4.5 Övriga frågor

4.5.1 Interkommunal ersättning för riksrekryterande påbyggnadsutbildningar

Sammanfattning

I syfte att ändra reglerna om interkommunal ersättning för riksrekryterande påbyggnadsutbildningar inom kommunal vuxenutbildning (komvux) föreslår regeringen en ändring i skolagens bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter på området.

Ärendet och dess beredning

En arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet har under våren 1999 utarbetat en promemoria om interkommunal ersättning för riksrekryterande påbyggnadsutbildningar inom komvux (pm 1999-05-12, dnr U1999/1925/V).

I promemorian föreslås att skyldigheten att betala interkommunal ersättning enligt 2 kap. 17 § förordningen (1992:403) om kommunal vuxenutbildning skall ändras så att en kommun eller ett landsting som har tagit in en elev som är hemmahörande i en annan kommun till en påbyggnadsutbildning skall ha rätt till ersättning för sina kostnader för elevens utbildning från den kommun som var elevens hemkommun vid tidpunkten för beslutet om intagningen till utbildningen. För att förslaget skall kunna ge-

nomföras krävs det enligt promemorian att bemyndigandet i 11 kap. 24 § skollagen (1985:1100) skall ändras så att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för – inte bara hemkommuner – utan också andra kommuner att betala ersättning för påbyggnadsutbildning till den kommun eller det landsting som anordnar utbildningen.

Promemorian har remissbehandlats.

Gällande bestämmelser

Bemyndigande

Enligt 11 kap. 24 § skollagen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldighet för hemkommunen att betala ersättning för gymnasial vuxenutbildning till den kommun eller det landsting som anordnar utbildningen. Av 11 kap. 2 § tredje stycket följer att bestämmelsen gäller också påbyggnadsutbildning.

Skyldigheten för hemkommuner att betala interkommunal ersättning motsvaras av en skyldighet att ta emot behöriga sökande från andra kommuner. Skyldigheten att ta emot behöriga sökande gäller enligt 11 kap. 20 § skollagen om hemkommunen har åtagit sig att svara för kostnaderna för elevens utbildning eller om det är fråga om en sådan utbildning eller utbildningsplats för vilken en kommun eller ett landsting har rätt till ersättning enligt föreskrifter som utfärdats med stöd av 11 kap. 24 §.

Hemkommun

För den som är bosatt i landet avses i skollagen med hemkommun den kommun i vilken personen är folkbokförd. Är personen inte folkbokförd i landet eller är kvarskrivnen i en kommun enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) avses med hemkommun den kommun i vilken personen vistas stadigvarande eller, om personen saknar stadigvarande vistelseort, den kommun i vilken personen för tillfället uppehåller sig (1 kap. 15 § första stycket skollagen).

Enligt folkbokföringslagen skall en person vara folkbokförd där han eller hon anses vara bosatt, och bosatt anses en person som huvudregel vara där han eller hon tillbringar sin s.k. dygnsvila eller kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila (6 och 7 §§).

För elever under 18 år finns det vissa särskilda regler i folkbokföringslagen om var de skall anses

vara bosatta. Normalt har emellertid de elever som genomgår en påbyggnadsutbildning fyllt 18 år.

Tvingande regler om interkommunal ersättning

Regeringen har meddelat föreskrifter om interkommunal ersättning för påbyggnadsutbildning i förordningen (1992:403) om kommunal vuxenutbildning. I 2 kap. 17 § föreskrivs att en kommun som har tagit in en elev som är hemmahörande i en annan kommun till en påbyggnadsutbildning har rätt till ersättning för sina kostnader för elevens utbildning från elevens hemkommun enligt bestämmelserna i 18 och 19 §§. Detsamma gäller för ett landsting som har tagit in en elev till en sådan utbildning. Det är med andra ord i regel den kommun där eleven är folkbokförd som är ersättningskyldig för elevens utbildning.

Rätt till interkommunal ersättning föreligger enligt 2 kap. 18 § om eleven har tagits in på en teknikerutbildning som anordnas enligt Statens skolverks föreskrifter om Teknikerutbildning inom kommunal vuxenutbildning (SKOLFS 1996:6).

Rätt till ersättning föreligger också enligt 2 kap. 19 § för de utbildningar och det antal årsstudieplatser som Statens skolverk efter ansökan beslutar om. Regeringen beslutar särskilt om det sammanlagda antalet årsstudieplatser.

Regeringens överväganden

Regeringens förslag: Bemyndigandet i 11 kap. 24 § skollagen skall ändras så att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun att betala ersättning för gymnasial vuxenutbildning till den kommun eller det landsting som anordnar utbildningen.

Ändringen skall träda i kraft den 1 januari 2000.

Arbetsgruppens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Av de remissinstanser som yttrat sig har samtliga, utom en, tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. Ingen av remissinstanserna har framfört några synpunkter på utformningen av förslaget till ändring av bemyndigandet i skollagen. Enligt Svenska Kom-

munförbundet bör emellertid bemyndigandet inte användas i andra sammanhang än nu aktuella.

Många av remissinstanserna välkomnar förslaget och menar att interkommunala intäkter är en förutsättning för anordnande av påbyggnadsutbildningar. En av remissinstanserna, Riksförbundet för kommunal och statlig vuxenutbildning, Rvux, menar dock att förslaget bara innebär en viss förbättring av nuvarande system och att förslaget endast har en marginell effekt på grund av bl.a. att det nuvarande antalet riksrekryterande platser, 8 519, är otillräckligt. Nacka kommun anser att de nya reglerna bör omfatta även icke riksrekryterande påbyggnadsutbildningar och övrig utbildning inom komvux. Stockholms stad instämmer inte i förslaget och föreslår att översynen och ändringen av ersättningsreglerna skjuts upp till år 2002, då kvalificerad yrkesutbildning föreslås övergå i reguljär verksamhet.

Skälen för regeringens förslag: En kommun eller ett landsting har inte någon generell skyldighet att ta emot en behörig sökande från en annan kommun till en påbyggnadsutbildning. I det följande avses med kommun som anordnar påbyggnadsutbildning även landsting som anordnar sådan utbildning. En skyldighet att ta emot behöriga sökanden föreligger dock enligt vad som tidigare har anförts om hemkommunen har åtagit sig att svara för kostnaderna för elevens utbildning eller om det är fråga om en sådan utbildning för vilken en kommun har rätt till interkommunal ersättning enligt föreskrifter som har utfärdats med stöd av 11 kap. 24 § skollagen.

Ett flertal kommuner är emellertid i dag inte villiga att åta sig att betala kostnaderna för att en elev skall få gå i en annan kommuns påbyggnadsutbildning, och den anordnande kommunen är normalt inte beredd att ta på sig en sådan kostnad. En skyldighet att åta sig att svara för en elevs utbildning föreligger endast, om en sökande med hänsyn till sina personliga förhållanden har särskilda skäl att få gå i en annan kommuns påbyggnadsutbildning (11 kap. 21 § andra stycket skollagen). Detta medför att vuxna många gånger inte har tillgång till annan utbildning än den som anordnas i hemkommunen.

Elevunderlaget för många påbyggnadsutbildningar är för litet för att de skall kunna anordnas i varje kommun. Många angelägna men "smala" utbildningar kan därmed inte komma till stånd eller endast anordnas på ett fåtal orter. Utbildningsanordnaren kan sällan få tillräckligt stora

grupper och därmed en rimlig kostnad per kursplats med deltagare huvudsakligen från den egna kommunen. Det krävs i stället en regional eller nationell rekrytering. Om detta inte fungerar, innebär det att utbudet av påbyggnadsutbildningar utarmas.

Regelsystemet för de riksrekryterande påbyggnadsutbildningarna innebär, som framgått ovan, att ersättningsskyldigheten åvilar elevens hemkommun. En stor del av eleverna är vid tidpunkten för beslut om intagning bosatta i en annan kommun än den kommun som anordnar utbildningen. Om en sådan elev därefter flyttar och bosätter sig i anordnarkommunen upphör i regel den ursprungliga hemkommunens ersättningsskyldighet, eftersom denna kommun inte längre är att betrakta som hemkommun. Givetvis får en sådan ordning betydelse för kommuners benägenhet att anordna påbyggnadsutbildning. Det är inte realistiskt att tro att de kommuner som anordnar påbyggnadsutbildning är beredda att ta på sig kostnaderna för elever från andra kommuner (jfr prop. 1994/95:100 bil. 9 s. 35 och prop. 1995/96:145 s. 18). Syftet med införandet av tvingande regler om interkommunal ersättning var ju just att främja anordnandet av utbildningar av riksintresse.

Mot den nu angivna bakgrunden bör regelsystemet ändras på ett sätt som innebär att en kommun som har tagit in en sökande från en annan kommun som elev på en påbyggnadsutbildning har rätt till ersättning för sina kostnader för elevens utbildning från den kommun som var elevens hemkommun vid tidpunkten för beslutet om intagningen till utbildningen.

Eftersom bemyndigandet i 11 kap. 24 § skollagen inte medger att någon annan kommun än hemkommunen – dvs. i regel den kommun där eleven är folkbokförd – åläggs ersättningsskyldighet, bör bestämmelsen ändras.

Regeringen föreslår att bemyndigandet utformas så att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för – inte bara hemkommuner – utan även andra kommuner att betala ersättning för gymnasial vuxenutbildning till den kommun som anordnar utbildningen. Av 11 kap. 2 § tredje stycket följer att bestämmelsen gäller också påbyggnadsutbildning.

De nya reglerna bör träda i kraft den 1 januari 2000. De äldre bestämmelserna om ersättningsskyldighet bör dock gälla för utbildningar som har påbörjats före ikraftträdandet.

4.5.2 Svenska Statens Språkresor AB

Efter förslag i propositionen Vissa skolfrågor m.m. (prop.1995/96:206) har riksdagen anvisat 18 miljoner kronor på tilläggsbudget för avveckling av Svenska Statens Språkresor AB (bet. 1996/97:UbU5, rskr. 1996/97:15). Avvecklingen av språkreseverksamheten är nu i det närmaste genomförd och beräknas slutföras under hösten. I maj 1999 beslöt styrelsen att likvidera företaget. Av anvisade 18 miljoner kronor har 9,9 miljoner förbrukats. Återstående medel kommer inte att tas i anspråk.

4.6 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) granskar varje år myndigheternas årsredovisningar och delårsrapporter. Inom verksamhetsområdet har ingen myndighet erhållit invändning i revisionsberättelsen avseende årsredovisningen för räkenskapsåret 1998. Dock har RRV lämnat revisionsrapport beträffande några myndigheter.

Regeringens bedömning avseende Sameskolstyrelsen och Svenska EU-Programkontoret för utbildning och kompetensutveckling framgår under respektive anslag.

4.7 Anslag

A1 Statens skolverk

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1998	Utfall	275 004	Anslags-sparande	25 182
1999	Anslag	270 481	Utgifts-prognos	285 000
2000	Förslag	301 568		
2001	Beräknat	306 517 ¹		
2002	Beräknat	311 750 ¹		

¹ Motsvarar 301 568 tkr i 2000 års prisnivå.

Statens skolverk är statlig sektorsföreträdare för det offentliga skolväsendet och för den av det allmänna anordnade förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen (barnomsorgen). Målet för Skolverket är att genom uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkringsarbete, särskilda utvecklingsinsatser, tillsyn samt nyttjande av forsk-

ningsresultat aktivt verka för att de mål och riktlinjer förverkligas för förskola, skola och vuxenutbildning, som riksdagen och regeringen har fastställt.

Skolverket har fått kraftigt vidgat ansvarsområde genom att förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg tillförts verket samt genom ansvaret för kunskapslyftet. Dessa verksamheters andel av Skolverkets totala kostnader, räknat på alla programmen, har ökat från 2 % 1997 till 7 % under 1998. Skolverket har vidare fått ett ökat ansvar att säkra kvalitet och likvärdighet i undervisningen genom särskilda uppdrag från regeringen att genomföra kvalitetsgranskningar inom specifika områden. En särskild kvalitetsgranskningsnämnd har inrättats vid Skolverket fr.o.m. den 1 juli 1999.

Med anledning av ökade åtaganden har Skolverket under budgetåret 1998 använt drygt 38 miljoner kronor mer än som tilldelats för nämnda budgetår. Dessa medel har tagits från det anslagssparande som Skolverket disponerat från tidigare budgetår. En större del av kvarvarande anslagssparande, som fanns vid utgången av 1998, beräknar Skolverket använda under 1999 för de ökade åtaganden och de uppdrag regeringen redovisar i regleringsbrevet för 1999. Resterrande överskott vid utgången av 1999 beräknas att användas och vara förbrukat vid utgången av år 2000.

Skolverket anför att detta anslag behöver tillföras 5 miljoner kronor som en engångsanvisning för år 2000 för intensifierat utvecklingsarbete avseende produktion och distribution av prov. Skolverket bedömer också att verket behöver tillföras ytterligare resurser för införande av projektarbete i gymnasieskolan, arbetsuppgifter rörande kompletterande fristående skolor samt deltagande i större internationella undersökningar.

Riksdagens revisorer har på eget initiativ granskat Skolverket och skolans utveckling, vilket redovisas i rapporten Skolverket och skolans utveckling (Förslag till riksdagen 1998/99:RR8).

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Skolverkets organisation består av en central del i Stockholm och en regional del, fältorganisationen (avdelningen för analys och stöd till kommuner och skolor). Skolverket hade 265 fast an-

ställda den 31 december 1998, varav 105 arbetar inom fältorganisationen. På grund av den ökande mängd uppgifter som verket fått, har antalet fast anställda ökat från tidigare års 236 fast anställda. Under året har ett stort antal experter anlåtts under kortare eller längre perioder på projektbasis. Ca 30 utbildningsinspektörer har arbetat med de särskilda kvalitetsgranskningarna.

Skolverket har under 1998 prioriterat arbetet för att skolorna skall nå måluppfyllelse genom

- kunskapsuppbyggnad om styrsystemet och om måluppfyllelse och kvalitet i verksamheterna
- att likvärdigheten skall diskuteras på alla nivåer
- att driva på utvecklingen av kommunernas styrning och egenkontroll och kommunernas arbete med uppföljning och utvärdering
- att befästa reformgenomförandet.

Arbetet inom Skolverket har bedrivits med målsättningen att utveckla användbara kvalitetsindikatorer och att stödja kommuner och skolor i den lokala uppföljningen och utvärderingen av skolan.

Skolverket redovisar sin verksamhet 1998 under olika verksamhetsprogram.

Uppföljningsprogrammet kännetecknas av långsiktighet och av förvaltning och vidareutveckling av stora grundläggande informationssystem, som skall ge faktaunderlag för diskussionen inom ansvarsområdet. Skolverket utvecklar sina uppföljningssystem kontinuerligt. Särskilt angeläget har det varit att införliva de nya verksamheterna förskoleverksamhet, förskoleklass, skolbarnsomsorg och kunskapslyftet i den nationella uppföljningen.

Målet för utvärderingsprogrammet är att främja barnomsorgens, skolans och vuxenutbildningens utveckling mot de nationella målen genom att förse staten och huvudmännen med kunskap om verksamheternas kvalitet och utveckling. Särskild uppmärksamhet har under 1998 ägnats åt variationer och olikheter i utbildningsresultat, skolans styrning, den pågående reformeringen av grundskolan, integration av skola och barnomsorg samt kunskapslyftet. Insatserna har under 1998 prioriterats mot grundskolan.

Målet för Skolverkets tillsyn är att främja utvecklingen av barnomsorgen och skolväsendet mot de nationella målen genom en kontroll av att statliga bestämmelser efterlevs. Tillsynen har särskilt fokuserat kommunernas styrning och egenkontroll, elever i behov av särskilt stöd samt

kränkande behandling. Andelen av Skolverkets totala resurser som har använts för tillsyn är ca 8 %. Skolverket har strävat efter att öka sin egeninitierade tillsyn över det offentliga skolväsendet för att kunna fullgöra uppdraget att granska alla kommuner inom en sjuårsperiod räknat fr.o.m. år 1997.

Skolverket har under året genomfört nationella kvalitetsgranskningar enligt särskilt uppdrag från regeringen. Resultatet av kvalitetsgranskningarna har redovisats i en rapport till regeringen i januari 1999. Skolverket redovisar positiva erfarenheter av det första årets arbete med nationella kvalitetsgranskningar. Kommunerna har påbörjat arbetet med kvalitetsredovisningar (SFS 1997:702) men kommit olika långt.

Utvecklingsprogrammet är det program som ökat mest under året i kostnader räknat. Utveckling av skolans mål- och styrdokument samt stöd till skolutveckling står för den största ökningen inom programmet. Resursåtgången har ökat framför allt för barnomsorgen. Skolverket redovisar sitt arbete med att se över samtliga nationellt fastställda kursplaner. Det omfattande förändringsskede som barnomsorg och skolväsende befinner sig i återspeglas i ett stort antal ansökningar från nämnda verksamheter om stöd till kompetensutveckling och andra särskilda skolutvecklingsprojekt. En tydlig koppling mellan kompetensutveckling och mer långsiktig skolutveckling noteras.

Målet för forskningsprogrammet har under året varit att fördela medel till forskning inom skol- och utbildningsområdet, stödja etablering av nätverk av forskare samt stödja publicering och främja utnyttjande av forskningsresultat. Skolverket har under året reviderat sitt forskningsprogram och i en särskild forskningsplan redovisat sin planerade framtida forskningsverksamhet. Verket kommer i fortsättningen att lägga större vikt vid forskningsstrategiska områden, där forskning saknas eller är ringa, samt vid forskningsanvändning och spridning av forskning.

Skolverket har också under år 1998 genomfört en större omorganisation för att bättre svara mot de krav som nya uppdrag och det vidgade ansvarsområdet ställer.

Resultatbedömning

Skolverket ger i årsredovisningen en utförlig redovisning av sitt arbete under de olika program-

men. Skolverket har i allt väsentligt redovisat uppdrag och åiterrapporteringar enligt regleringsbrevet. Skolverket redovisar mer resultatinformation och behov av åtgärder än tidigare, vilket regeringen efterfrågat och bedömer positivt. Regeringen har under ett antal år begärt ökning av tillsynen, vilket däremot inte infriats.

Enligt regleringsbrevet har Skolverket i uppdrag att utveckla indikatorer som belyser kvalitetsutvecklingen inom såväl barnomsorg som det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna. Verket skulle i årsredovisningen redovisa vilka indikatorer som utvecklats. Skolverket hann inte färdigställa detta arbete. Redovisningen har i stället skett i augusti 1999.

Slutsatser

Skolverket har genom regeringens skrivelse Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning – kvalitet och likvärdighet (skr. 1996/97:112) fått en förändrad och tyngre roll som sektorsföreträdare för skolområdet. Förslag och målsättningar som presenterades i utvecklingsplanen har förts vidare genom bl.a. de första genomförda nationella kvalitetsgranskningarna samt i de propositioner som därefter presenterats såsom propositionen om Läroplan för förskola (prop. 1997/98:93), propositionen Gymnasieskola i utveckling – kvalitet och likvärdighet (prop. 1997/98:169), propositionen Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd (prop. 1998/99:105), och propositionen Vissa skolfrågor m.m. (prop. 1998/99:110). Arbetet att utvärdera och säkra utbildningens kvalitet och likvärdighet är en nyckelfråga och kommer att stärkas ytterligare genom Skolverkets kvalitetsgranskningsnämnd. Regeringen har i utvecklingsplanen Samverkan, ansvar och utveckling – Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning (skr. 1998/99:121) utvecklat sin syn på prioriterade områden under de kommande åren.

De mål som fastlagts för Skolverket bör gälla även under år 2000. Skolverket skall inom sitt ansvarsområde aktivt främja och säkra uppfyllelsen av de nationella målen. Därvid skall särskilt verksamhetens kvalitet och likvärdighet hävdas.

Utvecklingen av uppföljningsbara kvalitetsindikatorer är här central. Skolverket bör fortsatt intensifiera sitt arbete att stödja kommunerna i reformarbetet och stärka kommunernas förmåga att genom egen uppföljning, utvärdering och tillsyn utveckla barnomsorgen och sitt skolväsende. Skolverkets arbete skall ske med den inriktning som presenterats i båda de ovan nämnda utvecklingsplanerna. Regeringen utgår också från att Skolverket ökar den egeninitierade tillsynen i enlighet med begäran i regleringsbrevet.

Regeringen anser att Skolverket bör få använda sitt anslagssparande för de utvidgade verksamhetsområdena verket fått avseende barnomsorg och vuxenutbildning samt ökat antal uppdrag avseende skolväsendet i övrigt. För kvalitetsgranskningsnämndens verksamhet tillförs Skolverket 25 miljoner kronor på helårsbasis. Detta innebär att anslaget för år 2000 tillförts 12 miljoner kronor, eftersom anslaget för år 1999 tillfördes 13 miljoner kronor. Regeringen bedömer att övriga kostnader som Skolverket tar upp i sitt budgetunderlag kan rymmas inom tilldelade medel.

Skolverket bör även för budgetåret 2000 få rätten att disponera högst 8 miljoner kronor under sitt ramanslag för att stödja forskning.

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd kompensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 12 692 000 kronor.

Beräkning av anslaget för år 2000

Tusental kronor

Anslag 1999	270 481
Pris- och löneomräkning	6 395
Justering av premier	12 692
Överföring från anslaget A2	12 000
Förslag 2000	301 568

För åren 2001 och 2002 beräknas anslaget uppgå till oförändrad nivå i förhållande till år 2000. Detta innebär att anvisade medel för kvalitetsgranskningsnämnden och nationella prov som anvisats inom ramen för tiopunktsprogrammet föreslås utgå även fortsättningsvis.

A2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1998	Utfall	333 984 ¹	Anslags- sparande	90 504 ¹
1999	Anslag	297 736 ¹	Utgifts- prognos	331 154 ¹
2000	Förslag	313 799		
2001	Beräknat	371 118		
2002	Beräknat	622 899		

¹ Avser ramanslagen A2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg, äldreanslagen A4 Stöd för utveckling av skolväsendet, A6 Fortbildning m.m. och A7 Genomförande av skolreformer samt för år 1998 anslaget A4 Genomförande av skolreformer.

Det övergripande syftet med verksamheterna under anslaget är att utveckla de nationella mål- och styrdokumenterna och att ge stöd och stimulans till barnomsorgens och skolväsendets utveckling mot de nationella målen.

Från anslaget bekostas rektorsutbildning och kompetensutveckling för barnomsorgens, skolans och vuxenutbildningens personal, utvecklingsarbete (kursplaner, betygskriterier), visst produktionsstöd till läromedel och bidrag till vissa organisationer. Medel fördelas som stöd för att främja internationella kontakter, t.ex. Sveriges anslutning till det europeiska centrumet för modernerna språk i Graz, för CEDEFOP:s verksamhet och för administration av utbytesprogrammet Education Européenne. Medlen används också till övergripande projekt inom områden såsom IT, jämställdhet och miljö. Vidare utbetalas medel till Sveriges musik- och kulturskoleråd, till Teknikcentrum i Linköping och till Sveriges deltagande i OECD-projektet Decentralised Programme on Educational Building samt till OECD-projektet International Life Skills Survey (ILSS).

På anslaget har under ett par år funnits ett stort anslagssparande beroende på i huvudsak att olika skolutvecklingsprojekt kommit igång senare än planerat. Utvecklingen på anslaget under 1998 och utfallet vid budgetårets utgång visar att tilldelade medel samt anslagssparande tagits i anspråk för de ändamål som de är avsedda för. Det anslagssparande som fanns kvar vid utgången av december 1998 under anslagen A2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg (30 613 000 kronor) och A4 Genomförande av skolreformer (38 737 000 kronor) är intecknade för projektstöd som kommer att betalas under 1999. Kvarvarande medel under de från budgetåret 1995/96 uppförda reservationsanslagen A4 Stöd för ut-

veckling av skolväsendet (6 508 000 kronor), A6 Fortbildning m.m. (7 942 000 kronor) och A7 Genomförande av skolreformer (6 704 000 kronor) är också intecknade och kommer att förbrukas i sin helhet under 1999.

Skolverket utgår i sina bedömningar och beräkningar av medelsbehovet under anslaget från en oförändrad ambitionsnivå vad gäller verksamhetsövergripande mål för barnomsorg och skola, och att den statliga ambitionen att stödja skolans utveckling och att säkra uppfyllelsen av de nationella målen ligger fast. Skolverket beräknar behovet för utvecklingsarbete till sammanlagt 60,6 miljoner kronor, vilket är en ökning med 13 miljoner kronor för utvecklingsarbete.

Regeringens överväganden

Resultatinformation/resultatbedömning

De statliga insatserna för att stödja utveckling inom barnomsorg och skolväsende inriktas mot att

- utveckla de nationella mål- och styrdokumenterna så att de fortlöpande svarar mot krav på aktualitet och funktionalitet samt lämna förslag om förändringar i mål eller regelsystem där så bedöms nödvändigt
- stödja reformering av barnomsorg och skolväsende med särskild tonvikt på områden som bedöms som kritiska i reformeringen eller där svårigheter uppstått
- främja barnomsorgens, skolans och vuxenutbildningens utveckling mot de nationella målen inom områden som antingen utifrån analys av undersökningsresultat är eller kan bli problemområden, eller som bör samordnas nationellt eller som särskilt lyfts fram i läroplanerna.

Skolverket redovisar ett omfattande arbete under detta anslag. Kursplaner, nationella mål- och styrdokument revideras och arbete pågår med en total översyn av mål- och styrdokumenterna. Skolverket ger stöd till genomförande av skolreformer, bl.a. genom seminarier från Skolverket centralt och från fältorganisationen och genom skriftligt material. Ett omfattande referens- och kommentarmaterial och kunskapsöversikter utarbetas. En stor del av anslaget omfattar stöd till kompetensutveckling av personal inom barnomsorg, skola och vuxenutbildning samt stöd till skolutveckling. Skolverket bidrar till utvecklingen av IT-användningen genom

kunskapsproduktion och erfarenhetsspridning. Främst genom Skoldatanätet bidrar Skolverket till att ge skolorna goda förutsättningar i deras arbete att implementera IT i undervisningen.

Skolverket bedriver ett nödvändigt och viktigt arbete med medel från detta anslag. Det är önskvärt att Skolverket i större utsträckning försöker redovisa effekter av verkets insatser. Skolverket redovisar effekter av sina reformstödjande skrifter, fältenheternas seminarier, den statliga rektorsutbildningen och stöd till IT-utvecklingen. Effekterna av Skolverkets stöd till kompetensutveckling och skolutvecklingsprojekt i övrigt bör uppmärksammas mer av verket. Skolverket aktualiserar behovet av en diskussion om hur de statliga medlen skall hanteras med tanke på den mer långsiktiga inriktning som kommuners, förskolor och skolans ansökningar om medel för utvecklingsarbete och kompetensutveckling visar.

Slutsatser

Ett omfattande reformarbete pågår inom skolområdet. Reformarbetet omfattar främst integrationen skola – förskola samt utvecklingen inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen. En utveckling pågår också att öka samarbetet mellan barnomsorgen, skolan och vuxenutbildningen i kommunerna med högskolan inom ramen för regionala pedagogiska utvecklingscentra. Inom ramen för tilldelade medel bör Skolverket på olika sätt stödja detta förändringsarbete samt redovisa resultat av sina insatser.

Som ett led i arbetet med måluppfyllelse i verksamheterna gör regeringen för närvarande omfattande insatser rörande kompetensutveckling och stöd till skolutvecklingsprojekt. Som en följd av den ekonomiska vårpropositionen 1999 (prop. 1998/99:100) avsätter regeringen 500 miljoner kronor under en treårsperiod för utvecklingsinsatser inom skolväsendet, varav en del avser kompetensutveckling. Medlen fördelar sig med 30 miljoner kronor år 2000, 80 miljoner kronor år 2001 och 390 miljoner kronor år 2002. Därtill kommer medel som tidigare erhållits i det s.k. tiopunktsprogrammet.

Genom tiopunktsprogrammet från 1998 genomförs under 1999 kompetensutvecklingsinsatser för lärare i naturvetenskap, teknik och miljö samt för lärare i yrkesämnen. Dessa satsningar beräknas fortsätta under år 2000 med sammanlagt ca 50 miljoner kronor.

Av medlen från anslaget avses under år 2000 omfattande kompetensutveckling inom det specialpedagogiska området riktas mot lärare inom förskoleklassen och det obligatoriska skolväsendet. Vidare avses resurser avsättas för kompetensutveckling inom det metodologiska området för lärare i skolor med elever med många olika nationaliteter och språk, språkutveckling (läs- och skrivprocessen), samt för utveckling av arbetssätt och arbetsorganisation avseende lärare i kärnämnen och karaktärsämnen i gymnasieskolan. En del av utvecklingsinsatserna kommer att avse skolbibliotekens pedagogiska roll i skolan. Skolverket bör få i uppdrag att fördela medlen efter ansökan av kommun eller skola. Behoven av kompetensutveckling redovisas i avsnitt 4.4.2 under rubriken Nya initiativ för förbättrad måluppfyllelse.

Inom ramen för arbetet med den s.k. avsiktsförklaringen avser regeringen att stödja lärares möjlighet att delta i forskningsprojekt och andra utvecklingsprojekt med medel under detta anslag. För insatserna redogörs i avsnitt 4.4.2 under rubriken Nya initiativ för förbättrad måluppfyllelse.

Skolverket har den 1 mars 1999 redovisat ett uppdrag angående romska elevers skolsituation. Skolverket föreslår att särskilda utvecklingsmedel avsätts. Enligt regeringen bör medel från detta anslag också användas för att stödja lokalt utvecklingsarbete.

Lärarhögskolan i Stockholm disponerar från detta anslag särskilda medel för uppgifter rörande svenska som andraspråk och svenskundervisning för invandrare. Regeringen föreslår att 3 092 000 kronor förs över till anslaget A14 Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning.

Regeringen föreslår vidare att 1,2 miljoner kronor förs över från detta anslag till anslaget B2 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning för särskilda insatser inom området samt 200 000 kronor till utgiftsområde 17 anslaget L1 Bidrag till folkbildningen för fortsatt stöd till Sveriges folkhögskoleelevers förbund (SFEF).

Regeringen bedömer att övriga kostnader som Skolverket tar upp i sitt budgetunderlag kan rymmas inom tilldelade medel.

Beräkning av anslaget för år 2000	
<i>Tusental kronor</i>	
Anslag 1999	297 736
Pris- och löneomräkning	2 555
Ökat resursbehov	30 000
Överföring till anslaget A1	-12 000
Överföring till anslaget A14	-3 092
Överföring till anslaget B2	-1 200
Överföring till U017, anslaget L1	- 200
Förslag 2000	313 799

För år 2001 beräknas anslaget uppgå till 371 118 000 kronor och för år 2002 till 622 899 000 kronor.

A3 Forskning inom skolväsendet

Anslagsutvecklingen				
<i>Tusental kronor</i>				
1998	Utfall	14 581	¹ Anslags-sparande	177
1999	Anslag	8 040	Utgifts-prognos	8 200
2000	Förslag	8 115		
2001	Beräknat	8 269		
2002	Beräknat	8 435		

¹ Inklusive äldreanslag.

Skolverkets forskningsprogram skall på vetenskaplig grund öka kunskapen om det svenska skolväsendets förutsättningar och resultat samt nyttiggörandet av denna kunskap. Skolverkets stöd till forskning skall inriktas mot områden av särskild betydelse för skolväsendet och förskoleområdet. När det gäller stöd till forskning beträffande skolsituationen för elever med funktionshinder skall det ges i samråd med Statens institut för handikappfrågor i skolan.

Målet för forskningsprogrammets verksamhet under 1998 har varit att

- fördela medel till forskning inom skol- och utbildningsområdet
- stödja etablering av nätverk av forskare
- stödja publicering och främjande av forskningsresultat.

Under 1998 har Skolverket finansierat forskningsprojekt inom samtliga områden av programmet. Den mest omfattande delen är de fem basområdena som innebär forskning om skolans verksamhet – utbildningens innehåll, utformning

och resultat (I), skolan som kultur- och arbetsmiljö (II), styrning och ledning av utbildning - central, regional och lokal utbildningsplanering (III), utbildningens effekter och effektivitet (IV) samt utbildning och utbildningspolitik i samhället (V).

Skolverket har redovisat en plan för inriktningen av sin framtida forskningsverksamhet enligt det uppdrag som gavs i regleringsbrevet för budgetåret 1998. Planen tar sin utgångspunkt i de erfarenheter som gjorts under 1990-talet och i de krav som uttryckts av regering och riksdag i senaste års forsknings- och budgetpropositioner liksom i regleringsbrev. Planen har två huvuddelar, som dels gäller strategier för att föra kunskapsbildningen vidare, dels metoder för ett bättre kunskapsutnyttjande. Inom de två delarna har Skolverket formulerat ett antal huvudinriktningar för verksamheten och inom dessa aktiviteter av olika slag. Skolverket anför att det är svårt att driva systematisk och långsiktig kunskapsbildning inom ett så stort område som barnomsorg, skola och vuxenutbildning med alltför begränsade medel.

Skolverket hemställer att 25 miljoner kronor anvisas för forskningsverksamhet för år 2000. Detta innebär en ökning av anslaget med 17 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Resultatinformation och slutsatser

Skolverkets anslag för forskning blev av statsfinansierade skäl föremål för en kraftig besparing i 1997 års budget. Behovet av skolforskning och skolans forskningsanknytning har ökat mot bakgrund av genomgripande förändringar inom skolområdet. Regeringen ser det som prioriterat att öka Skolverkets forskningsanslag.

Skolverket har efter regeringens medgivande bedrivit fortsatt forskningsverksamhet med utnyttjande av andra tillgängliga medel inom Skolverket. Möjligheterna att utnyttja reserverade medel på samma sätt som under 1999, då Skolverket får disponera högst 8 miljoner kronor av tillgängliga medel under ramanslaget A1 Statens skolverk för att stödja forskning, bedöms som alltmer begränsade.

Skolverkets uppdrag har vidgats till att omfatta även barnomsorgen. Likaså har vuxenutbildningen genom bl.a. kunskapslyftet och betoningen av ett livslångt lärande vidgat

ansvarsområdet, inte minst när det gäller den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden. Det lokala pedagogiska utvecklingsarbetet i skolan, behovet av forskarutbildade lärare i skolan samt den förändrade lärarrollen har accentuerat behovet av kontakter och samarbete mellan skola och forskning. Forskarutbildade lärare kan bidra till att stärka ett kvalificerat utvecklingsarbete med forskare och lärare/praktiker i samverkan (FoU-arbete). Forskningsanknytningen har betydelse för skolans och vuxenutbildningens utveckling och kvalitet. Forskningen har även stor betydelse för lärarutbildningen och som en del i utvecklingen av regionala pedagogiska utvecklingscentra. Behovet av forskningsinsatser på skolområdet kommer att övervägas i samband med den forskningspolitiska propositionen.

Regeringen stöder inriktningen av Skolverkets forskningsverksamhet i enlighet med vad verket redovisat i sin forskningsplan. Forskning är en verksamhet som ofta förutsätter långsiktig planering och genomförande, vars resultat endast kan bedömas på lång sikt.

Regeringen delar Skolverkets bedömning om värdet av den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden och det ökade behovet av att dels vidga disciplinbasen och det tvärvetenskapliga samarbetet i forskningen, dels öka samarbetet med skolan och lärarna som nyttjare av skol- och utbildningsforskning. Skolverket framhåller behovet av att bygga upp ett virtuellt forskningsbibliotek för spridning och ömsesidig kommunikation om forskningen. Regeringen ser positivt på detta.

Regeringen har för avsikt att låta Skolverket under en treårsperiod disponera sammanlagt 6 miljoner kronor av det anslagssparande som står till regeringens förfogande under anslaget A8 Specialskolor och resurscenter, för att stödja och stimulera pedagogisk forskning inom området elever med funktionshinder.

För år 2000 beräknar regeringen anslaget till Skolverkets forskningsverksamhet till 8 115 000 kronor. Därutöver bör Skolverket få använda maximalt 8 miljoner kronor från ramanslaget A1 Statens skolverk för att fortsätta påbörjad forskningsverksamhet för år 2000 om verket så bedömer erforderligt. Tills vidare beräknar regeringen anslaget till oförändrad nivå för åren 2001 och 2002.

A4 Program för IT i skolan

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1999	Anslag	340 000	Utgifts- prognos	340 000
2000	Förslag	501 254		
2001	Beräknat	651 147		
2002	Beräknat	0		

Från och med budgetåret 1999 har under ett nytt ramanslag medel anvisats för IT i skolan. Under anslaget beräknas medel för

- delegationens kansli
- kompetensutveckling av lärare
- inköp av datorer
- stöd till infrastruktursatsningar
- övriga utgifter.

Regeringens överväganden

Satsningen på IT i skolan omfattar medel om totalt 1 490 miljoner kronor under tre år. 340 miljoner kronor har anvisats för år 1999. För år 2000 beräknas 500 miljoner kronor och för år 2001 beräknas 650 miljoner kronor i 1999 års prisnivå.

Delegationen för IT i Skolan (ITiS), som tillkallades i maj 1998, har förberett genomförandet av satsningen på IT i skolan. Samtliga kommuner har anmält intresse att delta i kompetensutvecklingen av lärare och ansökt om statsbidrag för infrastrukturinvesteringar. Kompetensutvecklingen av lärare inleddes med en pilotomgång i mars 1999 och inleddes i full skala med ca 10 000 deltagare under hösten 1999. Kompetensutvecklingen har utformats som ett processinriktat lärande i arbetet. Ca 20 % av statsbidragen till kommunerna kommer att utbetalas under fjärde kvartalet 1999. Den andel av statsbidraget för infrastrukturinvesteringar som utbetalas under budgetåret anpassas till medelsbehovet för kompetensutvecklingen och övriga utgifter så att anslagsbelastningen så långt möjligt överensstämmer med tilldelade medel.

IT och skolbibliotek kan ses som två delar av samma informationsstrategi, där båda verktygen kan användas för att skolan skall nå de pedagogiska målen. Regeringen anser därför att även skolbibliotekarier och annan personal som har pedagogiska uppgifter i arbetslag bör kunna ingå i kompetensutvecklingen.

A5 Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1999	Anslag	110 000	Utgifts- prognos	110 000
2000	Förslag	265 000		
2001	Beräknat	1 920 000 ¹		
2002	Beräknat	3 585 000 ¹		

¹ Inklusivt ett stegvis genomförande av en allmän förskola och en maxtaxa i barnomsorgen.

Från och med budgetåret 1999 har medel avsatts under ett nytt ramanslag för särskilda utbildningsinsatser i storstadsregionerna. Medlen får disponeras med början den 1 juli 1999.

Under anslaget beräknas medel för

- förskola i socialt utsatta bostadsområden
- språkutveckling i skolan
- praktikanskaffning för vuxna invandrare.

Medlen disponeras efter förslag av Storstadsdelegationen i de lokala utvecklingsavtal som skall tecknas med storstadskommunerna.

Regeringens överväganden

Riksdagens beslut i anledning av propositionen Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet (prop. 1997/98:165) har lagt grunden för en nationell politik för storstadsregionerna. Syftet är dels att storstadsregionerna skall få goda förutsättningar för en långsiktig hållbar utveckling, dels bryta den sociala och etniska segregationen i storstadsregionerna, dels åstadkomma mera jämlika levnadsvillkor för storstädernas alla invånare oavsett ursprung och kön.

Storstadsdelegationen har under våren förberett och inlett diskussioner om lokala utvecklingsavtal med de sju kommuner som enligt propositionen skall erbjudas att teckna sådana avtal. I samtliga sju kommuner pågår ett omfattande arbete med att utforma förslag till innehåll i respektive avtal.

I avtalen kommer medel att fördelas till en utbyggd förskoleverksamhet. 150 miljoner kronor om året har avsatts under tre år (1 juli 1999 – 1 juli 2002). Ytterligare 75 miljoner kronor föreslås för andra halvåret år 2002. För att kommunerna skall få del av dessa medel skall 3–5-åringar i de berörda bostadsområdena erbjudas förskola un-

der minst tre timmar om dagen med en särskild inriktning på barns språkutveckling.

Vidare kommer i avtalen medel att fördelas för språkutveckling i skolan. 50 miljoner kronor per helår har avsatts för perioden 1999–2002. Medlen skall användas för åtgärder som syftar till att främja språkutvecklingen i svenska hos elever med utländsk bakgrund.

Dessutom skall i avtalen medel fördelas för att underlätta varvning mellan praktik och studier för arbetslösa invandrare och sfi-studerande. 20 miljoner kronor per helår under en treårsperiod har avsatts för ändamålet. Medlen skall främst användas för extra personalresurser i kommunerna i samband med anskaffning av praktikplatser. Även andra kommuner än de sju utpekade i propositionen kan komma i fråga för dessa medel.

Regeringen förstärker nu utbildningssatsningen i storstadsregionerna inom ramen för de lokala utvecklingsavtalen med ytterligare 45 miljoner kronor år 2000. Medlen skall användas till insatser där vuxna stödjer skolelever t.ex. med läxläsning. Sådana satsningar har tidigare framgångsrikt bedrivits av ideella organisationer. Medlen skall även användas för att bryta segregationen mellan infödda svenska barn och ungdomar och sådana med utländsk bakgrund, t.e.x. till kommuner för utbytesprojekt inom förskola och skola med detta syfte. Medlen fördelas med ca hälften för vardera ändamålet.

Under anslaget har för åren 2001 och 2002 som en budgetteknisk åtgärd medel beräknats för ett stegvis genomförande av en allmän förskola och en maxtaxa i barnomsorgen. För ändamålet har 1,7 miljarder kronor beräknats för år 2001 och 3,4 miljarder kronor för år 2002.

Anslaget har inte pris- och löneomräknats.

A6 Statens institut för handikappfrågor i skolan

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1998	Utfall	114 158	Anslags- sparande	8 244
1999	Anslag	119 351	Utgifts- prognos	122 000
2000	Förslag	123 098		
2001	Beräknat	125 002 ¹		
2002	Beräknat	127 003 ¹		

¹ Motsvarar 123 098 tkr i 2000 års prisnivå.

Statens institut för handikappfrågor i skolan (SIH) skall ge specialpedagogisk rådgivning och stöd till kommunerna och sådana fristående skolor som står under statlig tillsyn. SIH skall också utveckla, framställa och distribuera läromedel för synskadade, rörelsehindrade, hörselskadade/döva och utvecklingsstörda elever. SIH skall genom sina insatser verka för att minimera de svårigheter som kan uppstå för elever med funktionshinder.

En jämförelse mellan budget och utfall budgetåret 1998 visar ett överskott på 8 244 000 kronor. Anslagssparandet, som dels beror på att vissa satsningar vilat i avvaktan på propositionen Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd (prop. 1998/99:105), dels på att satsningar av andra skäl blivit försenade, kommer delvis att tas i anspråk detta budgetår.

Regeringens överväganden

Resultatinformation/resultatbedömning

Av SIH:s årsredovisning framgår att myndigheten har en ny organisation för den specialpedagogiska stödorganisationen som innebär att utbildningsråden, från att tidigare ha varit sektorsansvarig chef för en nationell konsulentgrupp med inriktning på en viss funktionsnedsättning, fått en ny roll med chefsansvar för ett antal konsulentkontor. Den nya organisationen har enligt myndigheten gynnat samverkan mellan de olika konsulentgrupperna och bidrar till utvecklingen av en mer flexibel konsulentroll. I denna del kan således konstateras att myndigheten följt regeringens prioriteringar för den specialpedagogiska stödorganisationen och att effekterna av den nya organisationen synes positiv. Den procentuella andelen av konsulenternas tid som ägnas åt specialpedagogisk rådgivning och stöd ligger också på en fortsatt hög nivå, 71 %. Av redovisningen framgår dock inte i vilken utsträckning myndigheten prioriterat stöd och rådgivning till kommunerna.

Jämfört med föregående år har, enligt myndigheten, allt fler skolor upptäckt värdet med åtgärdsprogram som blivit ett bra redskap för att elev och förälder skall kunna vara delaktiga i skolarbetet. Efterfrågan har varit stor på det material som SIH tagit fram och som kan användas som tankestruktur vid upprättandet av åtgärdsprogram i förskolan respektive skolan. Till-

sammans har häftena sålts i mer än 6 000 exemplar.

Vad gäller utveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp redovisar myndigheten att det utbud som finns på marknaden är klart otillräckligt för SIH:s målgrupper. Myndigheten framhåller att bristerna är särskilt stora när det gäller läromedel på teckenspråk. Såvitt gäller läromedelssidan för de gravt synskadade eleverna bedömer myndigheten att de i allt väsentligt får de läromedel de behöver inom den tid som krävs för att de skall kunna följa undervisningen på lika villkor som övriga elever. Det är värt att notera att framställningen av punktskriftsböcker tidigare varit mest omfattande men att framställningen av digitala e-textböcker ökat kraftigt och under år 1998 för första gången varit större i antal än punktskriftsproduktionen.

SIH har under året fortsatt det arbete som syftar till att förbättra specialskolornas respektive Tomtebodaskolans resurscenters årsredovisningar. Regeringen noterar att specialskolornas årsredovisningar uppvisar en högre kvalitet och bättre jämförbarhet än tidigare och att SIH:s arbete på så sätt haft positiv effekt i detta hänseende.

När det gäller SIH:s verksamhet i stort har regeringen tidigare efterfrågat en utveckling respektive redovisning av resultatindikatorer som mäter måluppfyllelse. Regeringen bedömer det som angeläget att myndigheten redovisar sådana mått vilka sannolikt kommer att underlätta bedömningen av myndighetens utveckling och resultat.

Slutsatser

I propositionen om Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd (prop. 1998/99:105) har regeringen redovisat sina principiella utgångspunkter för den statliga stödorganisationen i specialpedagogiska frågor. Regeringen anser att den framtida stödorganisationen bl.a. bör omfatta resurserna för SIH:s konsulentorganisation. Den konkreta utformningen av den framtida stödorganisationen kommer framöver att bli en uppgift för en i propositionen aviserad organisationskommitté. I kommitténs uppdrag kommer bl.a. att ingå att pröva möjligheterna att samordna och koppla den specialpedagogiska stödorganisationen till skolutveckling. Regeringens avsikt är att organisationskommitténs arbete skall bedrivas skyndsamt men gör samtidigt bedömningen att den förändrade orga-

nisationen tidigast kan starta sin verksamhet under budgetåret 2001. Statens engagemang för produktion av läromedel för barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder avses utredas i särskild ordning, vilket också aviserats i propositionen.

I avvaktan på detta bör SIH ge fortsatt prioritet åt den pågående samordningen av konsultverksamheten samt eftersträva att en ökad andel av det specialpedagogiska stödet ges på en övergripande nivå. SIH bör vidare prioritera arbetet med att utveckla resultatindikatorer som mäter måluppfyllelse och som kan användas vid bedömningen av myndighetens utveckling och resultat.

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd kompensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 3 183 000 kronor. Vidare har en minskning gjorts av anslaget med 1 328 000 kronor för lokalkostnader.

Anslaget beräknas i övrigt, med förbehåll för resultatet av organisationskommitténs arbete, för åren 2000–2002 till oförändrad nivå i förhållande till år 1999.

A7 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1998	Utfall	18 687 ¹	Anslags-sparande	5 300
1999	Anslag	21 361	Utgifts-prognos	23 000
2000	Förslag	21 470		
2001	Beräknat	21 814		
2002	Beräknat	22 179		

¹ Inklusivt äldreanslag.

Ur anslaget bekostas dels bidrag enligt förordningen (1991:978) om statsbidrag till produktion av vissa läromedel, dels kostnader för utveckling och produktion av, samt information om läromedel för elever med funktionshinder. Från anslaget finansieras även kostnader för arvoden till externa läromedelsproducenter och annan expertis samt köpta tjänster för denna verksamhet. Vidare bekostas av anslaget olika utvecklingsinsatser enligt bedömning av Statens institut för

handikappfrågor i skolan (SIH). Målet är att framställa läromedel och hjälpmedel i nödvändigt antal och av god kvalitet för att tillgodose målgruppens behov.

En jämförelse mellan budget och utfall budgetåret 1998 visar ett anslagssparande på 5 300 000 kronor. Anslagssparandet beror dels på ökade inkomster jämfört med föregående år, dels på förseningar av vissa projekt samt det faktum att efterfrågan på punktskriftsmaterial sjunkit markant under 1998. Prognosen för innevarande budgetår visar att anslagssparandet delvis kommer att tas i anspråk detta budgetår.

Regeringens överväganden

Resultatinformation/resultatbedömning

Intäkterna från försäljning av läromedel uppgick under budgetåret till 13 067 000 kronor och har därmed ökat jämfört med föregående budgetår då intäkterna uppgick till 11 212 000 kronor. Samtliga enheter har ökat sin försäljning men procentuellt sett är det försäljningen av specialpedagogiska datorprogram och därtill hörande komponenter som ökat mest. SIH menar att resultatet kan ses som en del i skolornas ökade satsningar på den nya tekniken och då särskilt för elever i behov av särskilt stöd. Antalet utvecklade läromedel varierar över åren och har under år 1998 gått ned med drygt 20 % jämfört med tidigare år. Minskningen beror, enligt SIH, helt på det minskade antalet beställningar av nya titlar till gravt synskadade elever. Samtidigt har framställningen av digitala e-textböcker ökat kraftigt och har under 1998 för första gången varit större i antal än punktskriftsproduktionen. En samlad bedömning av läromedelsituationen för de gravt synskadade eleverna är att de i allt väsentligt får de läromedel de behöver inom den tid som krävs för att de skall kunna följa undervisningen på lika villkor som övriga elever. Som nämnts under föregående anslag framhåller SIH dock att det utbud av läromedel som finns på marknaden är otillräckligt för SIH:s målgrupper. För döva elever anges bristerna som särskilt stora. SIH framhåller än en gång det angelägna i att frågan om läromedelsförsörjningen till synskadade vuxenstudier kommer till en snar lösning och hoppas att Kunskapslyftskommittén kommer att kunna redovisa förslag som kan leda fram till större jämlikhet mellan olika studieformer. Det höga priset på nämnda läromedel är, enligt SIH,

en trolig orsak till att inga nya boktitlar beställts och tagits fram för vuxenstuderande.

Slutsatser

I propositionen Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd (prop. 1998/99:105) som överlämnades till riksdagen i maj 1999 har regeringen aviserat en särskild utredning vad gäller statens engagemang för produktion av läromedel för barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder. Regeringen menar med stöd av såväl Funkiskommittén som Kunskapslyftskommittén (SOU 1999:39) att det finns behov av en bredare översyn inom det aktuella området och att de förslag som Funkiskommittén redovisat i betänkandet FUNKIS – funktionshindrade elever i skolan (SOU 1998:66) vad gäller läromedelsutveckling och produktion bör överlämnas till den aviserade utredningen för bedömning.

I avvaktan på nämnda utredning beräknas nivån på anslaget för åren 2000–2002 vara oförändrad i förhållande till år 1999.

A8 Specialskolor och resurscenter

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1998	Utfall	420 217	Anslags- sparande	55 618
1999	Anslag	432 580	Utgifts- prognos	440 000
2000	Förslag	453 129		
2001	Beräknat	460 184 ¹		
2002	Beräknat	467 608 ¹		

¹ Motsvarar 453 129 tkr i 2000 års prisnivå.

Utbildningen i specialskolan har som mål att ge barn och ungdomar med synskada, dövhet, hörsel- eller talskada en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan. Resurscentren skall genom utredning och träning främja den allsidiga utvecklingen hos elever i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom samt informera och kompetensutveckla föräldrar, lärare och övrig personal.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1998 visar ett anslagssparande på 55 618 000 kronor. Anslagssparandet varierar lik-

som föregående år kraftigt mellan skolorna och beror delvis på långsiktiga kompetensutvecklingsstrategier för lärare vid skolorna. En viss del av beloppet utgör medel som står till regeringens disposition. Även för innevarande år beräknas ett anslagssparande. Regeringen räknar med att utnyttja en del av anslagssparandet i samband med genomförande av förslag i propositionen Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd (prop. 1998/99:105).

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Kvaliteten och jämförbarheten i specialskolornas respektive Tomtebodaskolans resurscenters årsredovisningar har förbättrats. I viss mån föreligger alltså skiftande utformning i myndigheternas sätt att redovisa. Det samarbete som etablerats mellan skolorna och Statens institut för handikappfrågor i skolan (SIH) vad gäller arbetet med årsredovisningarna ger dock förutsättningar för en god utveckling i detta avseende. För att göra en rättvisande bedömning av myndigheternas resultat fordras en vidareutveckling av resultatens koppling till uppföljningsbara mål för verksamheten.

Några av specialskolorna för döva och hörselskadade framhåller i årsredovisningarna den höga andelen elever i behov av särskilt stöd. Den grupp elever som bedöms ha omfattande svårigheter att uppnå betyget Godkänd uppskattas till mellan 20–30 % på dessa skolor. Regeringen bedömer de av skolorna lämnade uppgifterna som allvarliga.

Det totala antalet elever uppgick under läsåret 1998/99 till 809, vilket är en ökning med 17 elever jämfört med föregående år. Det är främst några av regionskolorna som står för det ökade antalet elever. Skolorna framhåller i årsredovisningarna ånyo den allt större bristen på utbildade specialpedagoger. Denna brist leder i sin tur till att skolorna är tvungna att anställa lärare utan specialpedagogisk kompetens eller kompetens i teckenspråk och själva svara för utbildningen bl.a. genom att köpa uppdragsutbildning från olika högskolor. Åsbackaskolan framhåller i sin årsredovisning att kostnaderna för detta egentligen borde ligga på annan myndighet än specialskolan.

Slutsatser

Regeringen har i propositionen Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd (prop. 1998/99:105) bl.a. föreslagit att nuvarande styrelser för de sex specialskolor som tar emot döva och hörselskadade elever avvecklas och att skolorna framöver organiseras i en ny och gemensam myndighet. Det främsta motivet till förslaget är, enligt regeringens mening, att förstärka den kvalitativa utvecklingen av verksamheten genom bl.a. samordnade utvecklingsinsatser och för skolorna gemensamma satsningar för att förbättra den teckenspråkiga miljön. De problem med bristande måluppfyllelse som såväl skolorna som Skolverkets tillsynsrapporter indikerar bör nu mötas genom förstärkta insatser. I propositionen föreslås vidare en avveckling genom in-tagningsstopp av de fasta skoldelarna vid Ekaskolan respektive Hällsboskolan. Intagningsstoppet vid Hällsboskolan fr.o.m. den 1 juli 2002 bör enligt regeringens mening föregås av bl.a. en satsning på kompetensutveckling av lärare i den kommunala skolan som arbetar med elever med grav språkstörning. Regeringen avser att ge skolans resurscenter i uppdrag att skyndsamt börja lägga upp sådan kompetensutveckling. För detta ändamål beräknas Hällsboskolan, under en tre-årsperiod med början år 2000, få disponera sammanlagt 6 miljoner kronor av det anslags-sparande som står till regeringens förfogande.

Mot bakgrund av det stora behovet av forskning och utveckling när det gäller elever med funktionshinder föreslås Skolverket få disponera sammanlagt 6 miljoner kronor under tre år för att stödja och stimulera pedagogisk forskning inom detta område. På samma sätt som ovan nämnda satsning på kompetensutveckling gällande elever med språkstörning, föreslås satsningen finansieras genom en del av det anslags-sparande som står till regeringens förfogande.

Såvitt gäller bristen på lärare med specialpedagogisk- respektive teckenspråkskompetens avser regeringen att återkomma i frågan när beredningen av Lärarutbildningskommitténs betänkande Att lära och leda (SOU 1999:63) avslutats.

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd kompensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 9 147 000 kronor.

Under förutsättning av riksdagens godkännande av regeringens förslag om specialskolan, i

ovan nämnda proposition, avser regeringen att tillsätta en organisationskommitté.

I avvaktan på kommitténs arbete beräknas anslaget i övrigt för åren 2000–2002 till oförändrad nivå i förhållande till år 1999.

A 9 Särskilda insatser på skolområdet

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1998	Utfall	255 544	Anslags-sparande	5 218
1999	Anslag	271 351	Utgifts-prognos	270 000
2000	Förslag	276 353		
2001	Beräknat	283 574		
2002	Beräknat	291 014		

Under detta anslag beräknar regeringen medel för

- bidrag enligt förordningen (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet till kommuner för samordnade utbildningsinsatser avseende särskild undervisning på sjukhus m.m. och samordnade regionala utbildningsinsatser för elever med funktionshinder
- ett elevbaserat tilläggsbidrag till Göteborgs, Kristianstads, Stockholms och Umeå kommuner för speciellt anpassad gymnasieutbildning för svårt rörelsehindrade elever (Rh) från hela landet
- bidrag till Örebro kommun enligt avtal mellan staten och kommunen om viss statlig ersättning avseende gymnasial utbildning i Örebro för döva och hörselskadade elever
- särskilda statsbidrag enligt avtal mellan staten och Sörmlands respektive Västmanlands landsting samt Örebro kommun om bidrag till kostnader för viss riksrekryterande utbildning för elever med utvecklingsstörning.

Den huvudsakliga faktorn som styr utgifterna på området är antalet elever.

Regeringen räknar med ett visst anslags-sparande år 1999 beroende på ett något lägre elevantal än det beräknade i budgetunderlaget.

Regeringens överväganden

Resultatinformation/resultatbedömning

Inom Utbildningsdepartementet har en studie genomförts av sjukhusundervisningen. Resultatet av studien visar behov på en fördjupad utredning, bl.a. avseende huvudmannskapet. Regeringen avser att ta initiativ till en sådan utredning. Regeringens förslag i propositionen Elever med funktionshinder — ansvar för utbildning och stöd (prop. 1998/99:105) berör bl.a. riksrekryterande gymnasial utbildning för vissa elever med funktionshinder. Förslagen innebär dock i princip oförändrad ansvarsfördelning mellan hemkommunen och staten när det gäller kostnader för utbildning. Det medför att medelsberäkningen under detta anslag blir oförändrad.

Elevantalet vid riksgymnasierna beräknas i stort sett till oförändrad nivå. En viss ökning av svårt rörelsehindrade elever beräknas läsåret 2000/01.

Slutsatser

Mot bakgrund av vad som anförts om ökat elevantal beräknar regeringen medelsbehovet för år 2000 öka med 2 185 000 kronor och för åren 2001—2002 till oförändrad nivå i förhållande till år 2000.

A10 Sameskolstyrelsen

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1998	Utfall	33 729	Anslags- sparande	1 306
1999	Anslag	34 408	Utgifts- prognos	35 700
2000	Förslag	34 990		
2001	Beräknat	35 575 ¹		
2002	Beräknat	36 195 ¹		

¹ Motsvarar 34 990 tkr i 2000 års prisnivå.

Sameskolstyrelsen är styrelse för sameskolorna och integrerad samisk undervisning i den kommunala grundskolan. Utbildningen vid sameskolorna och den integrerade samiska undervisningen har som mål att bevara och utveckla det samiska språket och den samiska kulturen

genom att ge samiska barn en utbildning med samisk inriktning. Utbildningen skall i övrigt för sameskolan motsvara utbildningen t.o.m. årskurs 6 i grundskolan och för den integrerade samiska undervisningen t.o.m. årskurs 9 i grundskolan. Sameskolstyrelsen skall som särskild uppgift utveckla, framställa och distribuera läromedel för samisk undervisning.

Sameskolstyrelsen får även efter avtal med en kommun fullgöra kommunens uppgifter inom förskoleklassen och förskole- och fritidshemsverksamheten för samiska barn.

Från detta anslag utbetalas även bidrag till Samiskt Utbildningscentrum i Jokkmokk (tidigare Samernas folkhögskola).

En jämförelse mellan budget och utfall budgetåret 1998 visar ett anslagssparande om 1 306 000 kronor. Sameskolstyrelsen beräknar att disponera anslagssparandet från föregående budgetår under år 1999. Av årsredovisningen framgår att Sameskolstyrelsen utöver ramanslaget haft inkomster om 2 662 000 kronor, vilket bl.a. avser avgifter från kommuner. För budgetåret 1999 beräknas dessa inkomster till 3 500 000 kronor.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Det finns sex sameskolor och den integrerade samiska undervisningen bedrivs inom kommunal grundskola i nio kommuner. Läsåret 1998/99 gick 189 elever i sameskolan, jämfört med 161 elever läsåret 1997/98. Den integrerade verksamheten omfattade 150 elever, jämfört med 134 elever läsåret dessförinnan.

I Sameskolstyrelsens resultatredovisning presenteras arbetet med att utveckla kvalitetsmått och metoder för jämförelse mellan sameskolan och den integrerade undervisningen i den kommunala skolan. Detta arbete för kvalitetssäkring av verksamheten har utarbetats i samråd med Skolverket. Utvärdering och dokumentation av sameskolornas verksamhet har påbörjats som visar att sameskolorna till stora delar har nått upp till de av regeringen fastställda målen för verksamheten men kvalitetssäkringen skall förbättras under 1999. Sameskolstyrelsen har redovisat de uppdrag och återrapporteringskrav som gavs i regleringsbrev men det saknas i hög grad analyser och kommentarer till den information som presenteras. Sameskolstyrelsen redovisar inte

förskoleklassens verksamhet utförligt utan hänvisar till att under 1999 skall enhetliga kvalitetsredovisningsmodeller utarbetas. Sameskolstyrelsen konstaterar att rektorernas administrativa ledning har fungerat men att den pedagogiska ledningsfunktionen kan utvecklas.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) har enligt uppdrag från regeringen analyserat Sameskolstyrelsens måluppfyllelse samt faktorer som försvårar ett effektivt resursutnyttjande i förhållande till uppställda mål. Vidare har Sameskolstyrelsens ledning, styrning och uppföljning av verksamheten granskats inklusive frågor om ansvars- och befogenhetsfördelning. RRV konstaterade i sin granskning bl.a. brister i återrapporteringen till regeringen. Sameskolstyrelsen har som ett led till den kritik RRV gav förbättrat sin rapportering. RRV gjorde inga invändningar i sin revisionsrapport men påpekade att Sameskolstyrelsen i högre grad bör analysera och kommentera de resultat som presenteras för att höja informationsvärdet. Detta gäller framför allt om avvikelser finns mot uppsatta mål. Regeringen instämmer i RRV:s bedömning.

Slutsatser

Regeringen anser att Sameskolstyrelsen det närmaste budgetåret måste fortsätta sitt kvalitets-säkringsarbete genom att implementera de kvalitetsmått som utarbetats. För att öka värdet av informationen i rapporteringen till regeringen bör de resultat som anges i högre grad analyseras och kommenteras. Sameskolstyrelsen har varit utan ordinarie skolchef under tiden maj 1998 till maj 1999. Detta har varit ett problem för de enskilda sameskolorna som saknat en samordnande pedagogisk ledning på myndighetsnivå och som stöd vid arbete med utvärdering på skolnivå. Med de nu framtagna kvalitetsmått och tjänsten som skolchef tillsatt anser regeringen att förutsättningar nu finns för ett långsiktigt arbete där Sameskolstyrelsen kan utveckla sitt arbete i enlighet med den av regeringen fastställda mål- och resultatstyrningen.

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd

komensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 435 000 kronor.

Regeringen beräknar anslaget i övrigt för åren 2000–2002 till oförändrad nivå i förhållande till år 1999.

A11 Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1998	Utfall	102 565	Anslags-sparande	24 340
1999	Anslag	122 531	Utgifts-prognos	110 000
2000	Förslag	123 793		
2001	Beräknat	127 036		
2002	Beräknat	130 377		

Under detta anslag beräknar regeringen medel för

- särskilt verksamhetsstöd till bl.a. vissa rikskrekryterande gymnasiala utbildningar och förberedande dansutbildningar i Stockholm, Göteborg och Malmö
- bidrag till kostnader för Sveriges anslutning till examensorganisationen International Baccalaureate Organisation (IBO) i Genève, särskilt statsbidrag till Göteborgs och Stockholms kommuner för IB-utbildning samt för IB-utbildning vid Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket
- ersättning till kommun och landsting för kostnader för nordiska elever på gymnasial nivå
- ersättning för personskada till elev i viss gymnasieutbildning
- bidrag till riksinternatskolor enligt avtal mellan staten och respektive riksinternatskola samt statsbidrag till internationella grund- och gymnasieskolor
- statsbidrag enligt förordningen (1996:565) om statsbidrag till kostnader för utlands-svenska elevers skolgång i Sverige.

Den huvudsakliga faktorn som styr utgifterna på området är antalet elever. Ett visst anslagssparande beräknas till följd av elevutvecklingen.

På tilläggsbudget i denna proposition föreslås att anslaget för budgetåret 1999 minskas med 18 629 000 kronor. Regeringen avser att kom-

pensera neddragningen genom att myndigheten får disponera anslagssparande med motsvarande belopp.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Under innevarande budgetår lämnas statsbidrag till de tre riksinternatskolorna (Grännaskolan, Lundsbergs skola och Sigtunaskolan Humanistiska Läroverket), sju internationella grundskolor, vilket är en ökning med en skola från föregående år (i Göteborg: internationella skolan i Göteborgsregionen, i Malmö: Bladins skola, i Stockholm: Tyska skolan, Lycée Français Saint Louis, British Primary School, The Tanto School samt International School of Stockholm), två internationella gymnasieskolor båda i Stockholm (Tyska skolan och Lycée Français Saint Louis) samt till IB-utbildning i Göteborg, Sigtuna och Stockholm. Intresset för utlandssvenska elever för studier vid någon av riksinternatskolorna håller sig på en oförändrad jämn nivå medan intresset hittills varit litet för den nyligen införda möjligheten för utlandssvenska elever till skolgång i Sverige vid andra skolor än riksinternatskolor. Skolverket har i uppdrag att följa utvecklingen och utvärdera systemet för slutrapport den 30 april 2001. Rapport beträffande elevutvecklingen lämnas årligen den 15 oktober.

Från anslaget utbetalas också bidrag till kommuner för elever från annat nordiskt land enligt överenskommelsen om nordisk utbildningsgemenskap på gymnasial nivå. Bidraget har för budgetåret 1998 omfattat 337 elever, fördelat med ett större antal på höstterminen 1998.

Överenskommelsen träffades utifrån den struktur för utbildning som då gällde. En rad förändringar har skett sedan dess på utbildningsområdet i respektive land. Ledningsgruppen för nordiskt skolsamarbete (NSS) inom Nordiska Ministerrådet har, mot bakgrund av den snabba utvecklingen och förändringarna i dagens samhälle, funnit att överenskommelsen i sina grundprinciper fortfarande är aktuell, men behöver kompletteras med nationell och aktuell information för att underlätta för nordiska elever att söka till annat lands gymnasieutbildning.

Mot bakgrund av de förändringar i gymnasieskolans programstruktur som kommer att ske fr.o.m. läsåret 2000/01 anser regeringen att systemet med riksrekrytering bör ses över. Vidare

bör den nya strukturens betydelse för de utbildningar som har rätt att anordnas med riksrekrytering övervägas. Dagens system med särskilt verksamhetsstöd till vissa utbildningar som också har riksintag infördes fr.o.m. 1991 då det tidigare särskilda statsbidraget till lärarlöner vid grundskola, gymnasieskola respektive komvux ersattes av ett gemensamt sektorsbidrag. En bedömning behöver göras om systemet med särskilt verksamhetsstöd behövs fortsättningsvis. Regeringen avser att uppdra åt Skolverket att göra sådan översyn.

Slutsats

I avvaktan på resultatet av nämnda översyn beräknar regeringen medelsbehovet för åren 2000–2002 till oförändrad nivå i förhållande till år 1999.

A12 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1998	Utfall	73 046	Anslags-sparande	5 848
1999	Anslag	72 346	Utgifts-prognos	75 000
2000	Förslag	73 091		
2001	Beräknat	74 473		
2002	Beräknat	75 954		

Bidragsbestämmelserna finns i förordningen (1994:519) om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. Bestämmelserna innebär i korthet att statsbidrag lämnas till huvudmannen för en svensk utlandsskola, distansundervisning, kompletterande svensk undervisning och undervisning vid utländsk skola (internationell skola).

Från anslaget bekostas även löneförmåner m.m. som tillkommer nationellt anställda lärare m.fl. vid Europaskolorna.

Bidrag lämnas även till Riksföreningen Sverigekontakt.

En jämförelse mellan budget och utfall budgetåret 1998 visar ett överskott på 5 848 000 kronor. Detta hänför sig till beräknade medel för ersättning till distansinstitut och för Europaskolorna.

Riksdagen beslöt att anslaget skulle minskas med 20 miljoner kronor år 1998 (prop. 1997/98:1 utg.omr. 16, bet. 1997/98:UbU:1, rskr. 1997/98:108). Ändringar i statsbidragssystemet infördes successivt från den 1 juli 1998. Riksdagen medgav att om kostnaderna inte rymdes inom anslaget fick vissa medel användas från äldreanslaget A6 Fortbildning m.m. för att täcka utgifterna. Dessa medel har inte behövt utnyttjas, utan kostnaderna för verksamheten har rymts inom detta anslag. Prognosen för innevarande budgetår visar att medlen för svensk utlandsundervisning i stort sett kommer att förbrukas, men att ett visst anslagssparande uppstår av tilldelade medel för Europaskolorna.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Anslaget är beroende av elevutvecklingen. Läsåret 1998/99 fanns det 32 svenska utlandsskolor. Antalet elever i reguljär utbildning uppgick samma läsår till totalt 1 211. Antalet elever som deltog i distansundervisning med handledning var 99 och i kompletterande svensk undervisning 3 738. Antalet elever i svenska sektioner vid internationella skolor utgjorde 226.

Det totala antalet svenska elever vid Europaskolorna var 322 (inklusive förskolan) läsåret 1998/99, varav vid den svenska sektionen i Bryssel 142 elever och i Luxemburg 96 elever. Antalet nationellt anställda lärare utgjorde 19 samt två biträdande rektorer.

Slutsatser

De svenska sektionerna vid Europaskolorna byggs ut successivt. Regeringen bedömer att antalet elever kommer att öka även nästa år. Regeringen bedömer dock att genom att utnyttja befintligt anslagssparande rymms kostnaderna inom anslaget.

Riksdagen har beslutat att statsbidrag får lämnas för utbildning som motsvarar förskoleklassen vid en svensk utlandsskola fr.o.m. läsåret 2000/01 efter prövning av Skolverket (prop. 1998/99:45, bet. 1998/99:UbU9, rskr. 1998/99:203). Enligt vad som redovisats i propositionen bedömer regeringen att kostnaderna härför rymms inom ramen för anslaget.

Mot bakgrund av vad som anförts beräknar regeringen medelsbehovet för åren 2000–2002 till oförändrad nivå i förhållande till år 1999.

A13 Statens skolor för vuxna

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Utfall	38 678	Anslags-sparande	1 882 ¹
1999	Anslag	39 343	Utgifts-prognos	41 227
2000	Förslag	41 834		
2001	Beräknat	42 503 ²		
2002	Beräknat	43 208 ²		

¹ Inklusive äldreanslag.

² Motsvarar 41 834 tkr i 2000 års prisnivå.

Statens skolor för vuxna (SSV) i Norrköping (SSVN) och Härnösand (SSVH) skall

- öka tillgängligheten av vuxenutbildning genom att erbjuda och utveckla motsvarande kommunal vuxenutbildning i form av distansutbildning
- stimulera kommunernas användning av distansutbildning
- utveckla läromedel, pedagogik och metoder för distansutbildning
- sträva efter att minimera antalet studieavbrott samt
- främja för män och kvinnor otraditionella studieval.

Under budgetåret 1998 redovisade SSVN en omsättning på 42,2 miljoner kronor, vilket är en ökning jämfört med år 1997, då omsättningen var 38,6 miljoner kronor.

SSVH redovisade under budgetåret 1998 en omsättning på 42,8 miljoner kronor, vilket är en ökning jämfört med föregående år, då omsättningen var 36,7 miljoner kronor.

Uppdragsutbildningen har ökat jämfört med tidigare år. Förklaringen till ökningen av antalet studerande vid de båda skolorna hör samman med kunskapslyftet.

Anslagssparandet för SSVH uppgick totalt under år 1998 till 1 855 000 kronor motsvarande 9,3 %. Regeringen har beslutat att anslagssparandet får disponeras av myndigheten för tekniskt och metodiskt/pedagogiskt utvecklingsarbete.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Skolorna har under året arbetat med olika projekt i samarbete med kommunerna för att utveckla metoder och funktioner för distansutbildning. Detta har resulterat bl.a. i en handbok för distansutbildare och läromedel avsedda för distansutbildning för att underlätta för lärare ute i landet att även använda sig av denna form av undervisning.

Antalet kursdeltagare vid de båda skolorna var under år 1998 närmare 30 000. Antalet kursdeltagare vid SSVN var 16 021, vilket är en viss minskning jämfört med år 1997. Andelen kvinnliga kursdeltagare var 61 % för den anslagsfinansierade verksamheten och 66 % för den uppdragsfinansierade.

Budget för uppdragsverksamheten i Norrköping

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat Intäkter/kostnader	Kostnadstäckning %	Uppdragsgivare staten %	Uppdragsgivare övriga %
Utfall 1998	20 493	19 554	939	105	27	73
Budget 1999	17 900	17 800	100	101	33	67
Beräknat 2000	18 000	17 850	150	101	28	72
Beräknat 2001	19 200	19 000	200	101	27	73
Beräknat 2002	14 500	14 300	200	101	31	69

Budget för uppdragsverksamhet i Härnösand

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat Intäkter/kostnader	Kostnadstäckning %	Uppdragsgivare staten %	Uppdragsgivare övriga %
Utfall 1998	19 737	20 810	-1073	95 *	50	50
Budget 1999	21 600	21 500	100	100	51 **	49
Beräknat 2000	22 100	21 900	200	101	51	49
Beräknat 2001	22 600	22 200	400	102	51	49
Beräknat 2002	22 600	22 200	400	102	30 ***	70

De som avses under rubriken uppdragsgivare staten är: Kommunala samarbetsprojekt, Kunskapslyft/Utbildningsdepartementet, Samarbete SSV-skolorna.

* Utvecklingsarbete finansierat dels av "årets vinst" ner till 0 och dels av "gammal vinst", därav kostnadstäckning 95 %.

** Exkl. kommunala samarbetsprojekt blir andelen 37 %.

*** Exkl. eventuellt upphörande av kunskapslyftet den 1 juli 2002.

Antalet kursdeltagare under år 1998 var vid SSVH 13 643, vilket är en ökning med 10 % jämfört med år 1997. Andelen kvinnliga kursdeltagare var 58 % för den anslagsfinansierade verksamheten och 42 % för den uppdragsfinansierade.

Den anslagsfinansierade verksamheten uppgick till sammanlagt 39 miljoner kronor vid de båda skolorna. Den anslagsfinansierade verksamhetens andel av den totala verksamheten har minskat kraftigt för de båda skolorna jämfört med år 1997 (med 18 % för SSVH och 30 % för SSVN).

Den uppdragsfinansierade verksamhetens andel har i motsvarande grad ökat kraftigt (med 44 % för SSVH och 47 % för SSVN) och hade år 1998 en omslutning av 40 miljoner kronor. Ökningen beror främst på kunskapslyftet.

Slutsatser

Distansutbildning är ett viktigt led i den förnyelse av vuxenutbildningen som nu pågår till följd av kunskapslyftet. Förutsättningen att nå nya grupper ökar med hjälp av distansutbildning. SSV-skolorna har en central roll vad gäller distansutbildning och har en viktig uppgift att stödja kommunerna i deras utvecklingsarbete.

SSV-skolorna bör, med den erfarenhet de har av distansutbildning, fortsätta det påbörjade utvecklingsarbetet och verka för fortsatt interaktivitet med kommunerna, folkbildningen och andra utbildningsanordnare i syfte att stimulera användningen av distansutbildning och därigenom ge fler studerande tillgång till utbildning i former som passar dem. SSV-skolorna bör ha ett nära samarbete, bl.a. vad gäller att fullfölja det påbörjade arbetet med en gemensam redovisningsstruktur.

Regeringen beslutade i december 1998 att inom ramen för kunskapslyftssatsningen från anslaget A15 Särskilda utbildningsinsatser för vuxna avsätta 8 miljoner kronor för fortsatt projektverksamhet för utveckling av distansmetoder inom gymnasial vuxenutbildning. Ytterligare 2 miljoner kronor får användas av resterande medel från 1998 års anslag.

Utbildningsdepartementet har tillsatt en särskild arbetsgrupp med uppgift att leda projektverksamhet under åren 1999 och 2000. Målsättningen är förutom att utveckla distansmetoder inom gymnasial vuxenutbildning, främst vid

komvux, även att utveckla funktioner vid SSV-skolorna, till stöd för flexibel utbildning genomförd av kommunala vuxenutbildningsanordnare. Arbetsgruppen skall föreslå projekt för vilka regeringen beslutar om tilldelning av medel.

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd kompensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 2 336 000 kronor.

Regeringen beräknar anslaget i övrigt till de båda SSV-skolorna för åren 2000–2002 till oförändrad nivå i förhållande till år 1999.

A14 Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Utfall	114 948	Anslags-sparande	46 416
1999	Anslag	142 483	Utgifts-prognos	180 223
2000	Förslag	140 701		
2001	Beräknat	143 374		
2002	Beräknat	146 242		

Från anslaget bekostas statsbidrag till

- kompletterande skolor enligt förordningen (1996:1206) om fristående skolor
- Katrineholms Tekniska skola enligt förordningen (SKOLFS 1991:52) om statsbidrag för riksrekryterande teknisk vuxenutbildning vid Katrineholms Tekniska skola
- Nordiska scenografiskolan i Skellefteå
- Konstskolan Linnea
- Svenska hemslöjdsföreningarnas riksfattande kursverksamhet anordnad länsvis i samverkan med de regionala hemslöjdsföreningarna
- försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom vuxenutbildningsområdet enligt särskilda regeringsbeslut.

Anslagssparandet på 46 miljoner kronor hänförs främst till att bidraget för kompletterande skolor inte fördelades i sin helhet under budgetåret 1997. Flera av de kompletterande skolorna har inte utnyttjat hela sin ram av årselevplatser alla år. Några utbildningar genomförs inte heller varje år, vilket inneburit att budgeterade medel

inte förbrukats fullt ut. Katrineholms Tekniska skola får statsbidrag för riksrekryterande teknisk vuxenutbildning. De senaste åren har elevantalet understigit det beräknade, varför avsatta medel inte förbrukats.

Av anslaget beräknas ca 1 miljon kronor för extra statsbidrag till kompletterande skolor enligt beslut av regeringen i varje enskilt fall. Dessa medel används för oförutsedda stora utgifter vid skolorna och har därför fördelats med stor oregelbundenhet under de senaste budgetåren. Under år 1999 har hittills en ansökan inkommit.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Enligt 4 kap. förordningen (1996:1206) om fristående skolor kan skolor, vars utbildningar anses särskilt värdefulla från nationell synpunkt (kompletterande skolor), av regeringen ställas under statlig tillsyn och i vissa fall tilldelas statsbidrag. Under budgetåret 1999 lämnas bidrag till 39 kompletterande skolor. Skolornas verksamhet omfattar i huvudsak allmänna påbyggnadsutbildningar, hantverk, konst, dans, teater, musik, reklam, marknad-kommunikation och mode.

Under anslaget A2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg har under budgetåret 1999 medel beräknats för Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk enligt förordningen (1997:381) om vissa särskilda uppgifter för Lärarhögskolan i Stockholm rörande svenska som andraspråk och sfi. Skolverket har i en delrapport lämnat en utvärdering av det nationella centrumets verksamhet. Skolverket har konstaterat att planeringstiden för centrumet blivit kortare än planerat och att verksamheten ännu inte är självfinansierad. Skolverket förordar att medel ställs till lärarhögskolans förfogande även för åren 2000 och 2001.

För år 1999 avsattes 5 miljoner kronor för utvecklingsinsatser i syfte att stimulera rekryteringen av lågutbildade vuxna invandrare i storstäderna till kunskapslyftet. Medlen disponeras av Storstadsdelegationen som avser att under hösten 1999 diskutera denna satsning med berörda kommuner.

Från anslaget har till försöks- och utvecklingsarbete inom vuxenutbildningsområdet avsatts 30 miljoner kronor för det s.k. Vuxenlärarinitiativet, utvecklingsprojekt för vuxenlärare i syfte att utveckla arbetssätt och arbetsformer inom vuxen-

undervisningen. Vuxenlärarsatsningen har mötts av ett stort intresse från hela landet. Över 600 projektansökningar inkom av vilka 126 projekt beviljades medel. I ett första skede fördelades 22 miljoner kronor.

Från anslaget har 1 miljon kronor avsatts för utveckling och planering av en studie av vuxnas kunskap och kompetens inom OECD, ILSS – International Life Skills Survey.

Slutsatser

Regeringen tillkallade i mars 1997 en särskild utredare med uppdrag att se över det statliga stödet till kompletterande skolor (dir. 1997:42). Utredaren överlämnade den 2 februari 1998 sitt betänkande *Fristående skolor med statlig tillsyn inom olika områden* (SOU 1998:11).

Regeringen har, med anledning av betänkandet, i propositionen *Vissa skolfrågor m.m.* (prop. 1998/99:110) föreslagit att Skolverket skall besluta om statlig tillsyn och statsbidrag för kompletterande utbildningar från den 1 mars 2000.

Medel till Carl Malmstens skola och delar av Stenebyskolan – två kompletterande skolor som fått bidrag under detta anslag – föreslås i avsnitt 5.3.6 *Konstnärliga utbildningar fr.o.m andra kalenderhalvåret år 2000* föras över till Linköpings respektive Göteborgs universitet.

Regeringen beräknar för budgetåret 2000 särskilda medel liksom för innevarande budgetår, för försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom vuxenutbildningsområdet. Resurserna skall främst användas för att medverka till den reformering och den pedagogiska utveckling som pågår inom vuxenutbildningen. I syfte att utveckla och stödja vuxenpedagogisk utbildning och forskning avser regeringen att uppdra åt ett regionalt pedagogiskt centrum att initiera och stimulera samverkan och kompetensutveckling vad gäller vuxnas lärande. Medel för detta avsätts under anslaget.

Regeringen anser att det är av stor vikt att ta tillvara den yrkeskunskap och de kompetenser som vuxna fått genom arbets- och samhällsliv och avser att initiera försöksverksamhet för att utveckla former för validering av vuxnas faktiska icke formella kunskaper.

Regeringen föreslår att 3 092 000 kronor förs över från anslaget A2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg till detta anslag. Av dessa medel bör 2,5 miljoner kronor beräknas för fortsatt

verksamhet vid Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk.

Det är regeringens avsikt att avsätta riktade medel för kompetensutvecklingsinsatser i främst grundläggande vuxenutbildning genom att stödja utvecklingen av undervisning för vuxna studerande som av olika skäl känner sig tveksamma och osäkra inför studier. Dessa studerande behöver mötas utifrån sina förutsättningar med speciell metodik och pedagogik.

År 2001 beräknas anslaget minska med ca 3 miljoner kronor genom en överföring av resterande anslag för Stenebyskolan och Carl Malmstens skola till respektive universitet. År 2002 beräknas anslaget till oförändrad nivå i förhållande till år 2001.

Regeringen avser att göra en riktad satsning för att utveckla och stärka kvaliteten inom särvux mot bakgrund av de brister som påvisats i Skolverkets rapport En utvärdering av särvux (96:565) som överlämnades till regeringen i juli 1999.

Beräkning av anslaget för år 2000

Tusental kronor

Anslag 1999	142 483
Avräkning av tillfällig förstärkning	-3 200
Pris- och löneomräkning	1 435
Överföring från anslaget A2	3 092
Överföring till anslagen B5 och B11	-3 109
Förslag 2000	140 701

A15 Särskilda utbildningsinsatser för vuxna

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Utfall	3 738 557	Anslags-sparande	-166 276
1999	Anslag	4 608 566 ¹	Utgifts-prognos	4 445 524
2000	Förslag	4 307 844		
2001	Beräknat	4 520 385		
2002	Beräknat	4 120 268		

¹Varav 100 000 tkr på tilläggsbudget i samband med den ekonomiska vårpropositionen 1999.

Från anslaget bekostas statsbidrag enligt förordningen (1998:276) om statligt stöd till särskilda satsningar på utbildning av vuxna. Under anslaget beräknas också bidrag till

försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning (KY).

Under anslaget redovisas också medel för administration, information och utvärdering av försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning.

Målet för den särskilda vuxenutbildningsatsningen är att genom utökad gymnasial vuxenutbildning som anordnas utöver den som anordnas med kommunala medel åstadkomma ett kraftigt kunskapslyft för i första hand arbetslösa vuxna som saknar treårig gymnasiekompetens (prop. 1995/96:222) och därigenom öka deras förutsättningar att få arbete och fast förankring på arbetsmarknaden. Satsningen skall bidra till att reformera vuxenutbildningen så att den anpassas till de krav som individen, arbetslivet och samhället ställer.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1998 visar ett underskott på 166 276 000 kronor, som uppstått av budgettekniska skäl och som kompenseras av en motsvarande tillfällig höjning av anslagskrediten

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Kunskapslyftet

Den femåriga satsningen på vuxenutbildningen, kunskapslyftet, som i första hand vänder sig till arbetslösa som saknar treårig gymnasieutbildning, har mötts av ett mycket stort intresse och engagemang.

Den 1 juli 1998 övertog Skolverket ansvaret för att leda och följa arbetet med kunskapslyftet. I uppdraget ingår att fördela statsbidrag till samtliga kommuner och att efter budgetårets slut göra en slutavräkning av den verksamhet som genomförts inom ramen för kunskapslyftet. Skolverket har dessutom i uppdrag att följa och halvårsvis rapportera om kunskapslyftet.

Slutavräkningen för den första 18-månadersperioden, den 1 juli 1997 – den 31 december 1998, visar att flertalet kommuner mer än väl uppnått de volymmål som satts upp i förhållande till riksdagens beslut. Antalet årsstudieplatser under 18-månadersperioden uppgick till 149 146, vilket på årsbasis motsvarar 99 431 heltidsplatser, vad avser bidrag till kommunerna. Under budgetåret 1998 genomförde kommunerna verksamhet motsvarande 106 500 heltids-

platser. Enligt Skolverkets bedömning kommer resurser motsvarande 101 550 heltidsplatser, som beräknats för kunskapslyftet under år 1999, att utnyttjas. Till detta kommer 5 000 platser till kommunerna för grundläggande vuxenutbildning. Stöd till grundläggande vuxenutbildning utbetalades till 125 kommuner under åren 1997 och 1998. Dessa kommuner har ökat den grundläggande vuxenutbildningen med mer än 10 %.

Resultatet för de grupper som började studera inom ramen för kunskapslyftet hösten 1997 visar att i februari 1999 hade 23 % fortsatt att studera på denna nivå, 15 % hade gått vidare till högskoleutbildning, 39 % arbetade och 18 % var utan arbete. Detta kan jämföras med att före studiernas början var 55 % arbetslösa, 21 % hade arbete och 9 % deltog i andra studier. För dem som studerade vid folkhögskola är utfallet i stort sett likartat. Detta innebär att kunskapslyftet bidragit till att öka sysselsättningen och höja intresset för studier, vilket är viktiga mål för satsningen.

Tendensen är också att ju längre kunskapslyftet med aktiv rekrytering pågått, desto fler deltagare med kortare utbildning har påbörjat vuxenutbildning.

Av Statskontorets utvärdering, som utförs på uppdrag av Kunskapslyftskommittén, framgår att statsbidraget till kommunerna för kunskapslyftets första 18 månader i genomsnitt väl täcker kommunernas kostnader. Institutet för regional analys, Inregia AB, har på uppdrag av Kunskapslyftskommittén utvärderat kunskapslyftet. En första rapport lämnades i juli 1999. Resultatet visar bl.a. att andelen av invånarna som deltar i kunskapslyftet varierar kraftigt mellan kommunerna. Ett genomgående drag är dock att ju större andel kortutbildade det finns i en kommun, desto större är andelen studerande i kunskapslyftet.

Folkbildningen har utöver den upphandlade utbildningen som sker via kommunerna tilldelats 10 000 platser till folkhögskolorna inom kunskapslyftet, vilka fördelas av Folkbildningsrådet. Dessa medel redovisas under utgiftsområde 17 anslaget L1 Bidrag till folkbildningen.

Uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor

Riksdagen har under folkbildningsanslaget för budgetåren 1997, 1998 och 1999 anvisat 40 miljoner kronor per år för uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor.

Eftersom bidraget i första hand avser att underlätta rekryteringen till vuxenutbildningen har dessa medel fr.o.m. år 2000 förts över från utgiftsområde 17 anslaget L1 Bidrag till folkbildningen till detta anslag.

Regeringen fördelade för år 1998 medel till Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Sveriges Fiskares Riksförbund (SFR) samt LEDARNA.

Regeringen har föreskrivit att medlen avser utbildnings- och fortbildningsinsatser i organisationerna för att stimulera och utveckla uppsökande verksamhet så att intresset för studier och utbildning breddas. Det är därvid angeläget att utveckla formerna för denna uppsökande verksamhet så att det blir möjligt att nå de i den särskilda vuxenutbildningssatsningen prioriterade grupperna, bl.a. kortutbildade män.

Regeringens avsikt är vidare att bidraget skall användas till utbildning i samhällsfrågor för de förtroendevalda inom organisationerna så att de på så sätt kan fördjupa sina kunskaper inom samhällsutvecklingens centrala områden. Det är av särskild vikt att belysa och bredda kunskapen om de samhällsekonomiska sammanhangen.

Samtliga berörda organisationer har redovisat en utbildningsplan för verksamheten år 1998 och genomfört verksamhet under året.

Av de 40 miljoner kronorna har regeringen inför budgetåret 1999 fördelat 35 miljoner kronor mellan LO, TCO, SACO, LRF, SFR samt LEDARNA. Regeringen avser att under hösten 1999 i särskild ordning fördela resterande medel.

Riksdagen begärde i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1, bet. 1998/99:KrU1) att regeringen skulle återkomma till riksdagen med en mer utförlig rapport om hur medlen hade använts.

Regeringen har mot bakgrund av detta givit en särskild utredare i uppdrag att granska och värdera genomförandet och effekten av det statliga stödet under år 1997 och år 1998. En rapport (dnr U1999/1981/V) över det utförda uppdraget lämnades till regeringen under våren 1999.

Rapporten har sänts till organisationerna som kommit in med vissa kompletterande uppgifter.

Resultat av utvärderingen

Utvärderingen utgick dels från de mål och syften som regeringen angett för stödet, dels organisa-

tionernas planerade och genomförda verksamhet.

I rapporten anförts bl.a. följande; samtliga organisationer har helt eller delvis genomfört planerad verksamhet. Organisationernas verksamhet ligger i linje med de utbildningsplaner som presenterats.

Den uppsökande verksamhet som bedrivits bedöms vara av den karaktären att den når ut till kunskapslyftets målgrupp och organisationerna har utvecklat arbetsformer som innebär att de har goda möjligheter att nå även de mest svår-motiverade grupperna. Som ett resultat av organisationernas insatser finns omkring 2 500 fackliga uppsökare tillgängliga.

Under förutsättning att alla inblandade aktörer samarbetar bedöms den verksamhet organisationerna utvecklat vara ett sätt att nå dem som är svårast att motivera till studier.

Enligt organisationerna är det dock inte enbart deras egna insatser som är avgörande när en bedömning av verksamhetens resultat ska göras. Flera faktorer har enligt organisationerna påverkat den uppsökande verksamheten, bl.a. att beskedet om stödet har kommit sent på året och att det därför varit svårt att planera någon verksamhet. En ökad kontinuitet anser flertalet organisationer skulle leda till bättre uppsökande verksamhet på sikt. Ett annat problem är studiefinansieringen för de presumtiva deltagarna. Regelverket för olika studiestöd är komplicerat, vilket har medfört att det varit svårt för uppsökarna att ge besked om hur det fungerar. Detta visar på vikten av ett samarbete mellan de olika aktörer som arbetar med kunskapslyftet.

Samtliga organisationer har genomfört utbildning i samhällsfrågor för ett stort antal förtroendevalda inom respektive organisation. De utbildningsinsatser som redovisats handlar om allt från endagsseminarier till längre kurser.

Utbildningarna har berört olika samhällsfrågor och flertalet insatser har även belyst samhällsekonomiska sammanhang.

Sammantaget anser utvärderaren att de organisationer som arbetat aktivt med uppsökande verksamhet kan anses ha nått ut till målgruppen med information och att intresset för studier har breddats bland medlemmarna.

Utvärderingen visar också att den uppsökande verksamheten fyller en social funktion. Att uppsökaren tar personlig kontakt - att någon bryr sig om deras situation och tar sig tid att lyssna - har ett värde i sig, vilket följande citat av en uppsökare visar:

– Man är ju uppsökare även utanför arbetstid, man träffar ju folk när man är på posten, i affärer, ute på dans osv. Det gäller att ta sig tid, då får man mer förtroende.

Försöksverksamhet med kvalificerad yrkesutbildning

Försöksverksamheten leds av kommittén för kvalificerad yrkesutbildning. Kommittén ansvarar för tillsyn och uppföljning av verksamheten samt att en fristående utvärdering av verksamheten kommer till stånd.

Målet med verksamheten är att pröva nya eftergymnasiala utbildningar, nya pedagogiska former och nya anordnare.

Till de ansökningstillfällena som hittills genomförts har långt fler ansökningar inkommit än vad kommittén har haft resurser att fördela.

I dagsläget finns det drygt 200 olika utbildningar inom 14 branschområden. Tillverkning och informationsteknik är de två dominerande sektorerna där drygt hälften av utbildningarna återfinns. Ekonomi och ledning är den tredje största sektorn som står för 12 % av utbildningarna.

Antalet anordnare av kvalificerad yrkesutbildning har tredubblats sedan starten 1996 till att i dag omfatta närmare 140 olika anordnare. Under 1998 har 63 nya utbildningar beviljats med sammanlagt 5 200 studerande. Knappt hälften av de platser som beviljades 1998 har liksom tidigare är en kommun som ansvarig utbildningsanordnare. Av de nya platserna har 37 % ett företag som anordnare. Bland företagen återfinns också t.ex. studieförbund och AMU-gruppen. Högskolan svarar för 11 % av de nya platserna.

Under 1998 var det flest sökande till platserna inom IT, vård och turism. Av de utbildningar som beviljats 1999 utgörs 36 % av IT-, 25 % tillverknings- och 12 % av vårdutbildningar. Av de studerande som startade var 49 % kvinnor och drygt 10 % av de studerande var födda utomlands.

Kommitténs uppföljning av verksamheten visar att de studerande överlag är nöjda med utbildningarna.

Resultaten är stabila och varierar inte på grund av kön, arbetslöshet eller om man tidigare gått på högskolan eller inte.

I enlighet med vad som angavs i 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) har försöksverksamheten utökats till att omfatta

12 000 platser fr.o.m. år 1999 samtidigt som den förlängdes t.o.m. år 2001.

Slutsatser

Kunskapslyftet

Redovisningen av genomförda utbildningar inom ramen för kunskapslyftet visar att kommunerna mer än väl genomfört sitt åtagande under år 1998 i förhållande till riksdagens mål. Tillströmningen av sökande har varit god och ökade under året.

Målet är att i stort sett upprätthålla samma volym i kunskapslyftet som år 1999 under hela kunskapslyftsperioden fram till och med våren år 2002, vilket innebär att den tidigare planerade utbyggnaden inte kommer till stånd.

För år 2000 beräknar regeringen medel motsvarande 101 913 årsstudieplatser till kommunerna för kunskapslyftet, varav 5 000 avser grundläggande vuxenutbildning. Därtill kommer 10 000 platser till folkhögskolan som fördelas via folkbildningsrådet.

Inom ramen för sitt uppdrag att ansvara för dialogen med kommunerna om kunskapslyfts-satsningen bör Skolverket ytterligare uppmärksamma insatser som kan stimulera och motivera fler män med kort utbildning att börja studera. Erfarenheter visar att ett effektivt sätt att få fler lågutbildade män att ta steget till studier är att kombinera yrkesämnen och kärnämnen.

Skolverket bör dessutom särskilt uppmärksamma invandrades deltagande i vuxenstudier.

Regeringen instämmer med Kunskapslyftskommittén om att kommunerna skulle ha fördel av att utveckla regionala kontakter och att de regionala tillväxtavtalen och de regionala kompetensråden bör utgöra en plattform för en mer heltäckande utbildningsplanering.

Det är av stor vikt att uppmärksamma kvaliteten och likvärdighet i utbildningen. Genom uppdrag till kvalitetsgranskningsnämnden kommer insatser att vidtas för att granska såväl det kommunala ansvaret som utbildning på entreprenad.

Regeringen avser att återkomma med förslag avseende funktionshinderens möjligheter att delta i vuxenutbildning i den proposition om vuxenutbildning som regeringen skall presentera för riksdagen efter att Kunskapslyftskommittén lämnat sitt slutbetänkande våren år 2000.

Stöd till uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor

Det särskilda stöd om 40 miljoner kronor, som under åren 1997, 1998 och 1999 fördelats till de fackliga organisationerna med flera för bl.a. rekrytering och uppsökande verksamhet till kunskapslyftet har visat sig ha positiva effekter.

Regeringen bedömer att de insatser som vidtagits av de fackliga organisationerna har nått ut till målgruppen för kunskapslyftet och intresset för studier har breddats. Organisationerna har även utvecklat arbetsformer som innebär att de har goda möjligheter att nå även de mest svår-motiverade grupperna. För att denna positiva utveckling skall kunna fortgå krävs att organisationerna ges möjlighet till en långsiktig planering.

Regeringen bedömer vidare att organisationerna har använt medlen i enlighet med dess syfte vad gäller utbildning i samhällsfrågor och att förtroendevalda inom de olika organisationerna har fått möjlighet att fördjupa sina kunskaper inom för samhällsutvecklingen centrala och betydelsefulla områden.

För att motverka den ryckighet som organisationerna upplevt på grund av att beslutet om tilldelade medel kommer relativt sent och enbart har gällt för ett år bedömer regeringen det som angeläget att stödet skall finnas kvar under hela kunskapslyftsperioden t.o.m. år 2002.

Hur dessa medel skall fördelas efter kunskapslyftsperioden avser regeringen att återkomma till riksdagen med i samband med behandlingen av Kunskapslyftskommitténs slutbetänkande.

I likhet med innevarande år beräknar regeringen 40 miljoner kronor för uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor. Regeringen överväger att vid framtida fördelning av medlen, vid sidan av medlemsantal och utbildningsbakgrund, ta ökad hänsyn till kvalitet och måluppfyllelse.

Kvalificerad yrkesutbildning

Försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning har hittills visat sig slå väl ut. Utbildningsformen är eftertraktad såväl hos arbetslivet som hos de studerande.

Det stora antalet ansökningar visar på en stor efterfrågan av denna typ av utbildning samtidigt som de studerande i enkätuppföljning visar att man är nöjd med utbildningen. En första uppföljning av utfallet av utbildningen pekar också

på en god anställbarhet efter genomgången utbildning. Samtidigt är den redovisade andelen som slutfört utbildningen fortfarande relativt låg och effekterna av försöksverksamheten kan därför inte bedömas till fullo.

Regeringens utgångspunkt är att försöksverksamheten efter år 2001 skall övergå i reguljär verksamhet och återkommer till riksdagen i frågan under senare delen av år 2000.

Medel för åren 2000 – 2002

Medel under detta anslag beräknas för år 2000 till 4 307 844 000 kronor, 4 520 385 000 kronor år 2001 och 4 120 268 000 kronor år 2002.

A16 Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1998	Utfall	9 676	Anslags-sparande	- 138
1999	Anslag	11 915	Utgifts-prognos	11 777
2000	Förslag	17 163		
2001	Beräknat	15 438 ¹		
2002	Beräknat	15 733 ¹		

¹ Motsvarar 15 163 tkr i 2000 års prisnivå.

Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling svarar för genomförandet av EU:s utbildningsprogram i Sverige, vissa program inom Europeiska socialfonden och andra internationella program i Sverige. Effektmålen för EU-programkontoret är att

- aktivt främja och stödja utvecklingsprocesser och mobilitet inom utbildning och kompetensutveckling inom ramen för Europasamarbetet
- aktivt medverka till att svenska skolor, företag och organisationer ges bästa möjliga förutsättningar för att tillvarata de olika möjligheter som Europasamarbetet inom utbildning och kompetensutveckling erbjuder
- verka som sambandsorganisation mellan Sverige och EU inom områdena utbildning och kompetensutveckling.

EU-programkontorets verksamhet spänner över flera politikområden. Inom Utbildningsdepartementets område handhar EU-programkontoret Leonardo da Vinci, delar av

Sokrates samt Cedefop. De delar av Sokratesprogrammet som berör högskolesektorn svarar Högskoleverket för. Inom Näringsdepartementets område har EU-programkontoret ansvar bl.a. för Europeiska socialfondens Växtkraft mål 4, gemenskapsinitiativen Adapt och Employment samt Interpraktik och IAESTE.

Regeringen gav i februari 1998 Statskontoret i uppdrag att genomföra en utvärdering av EU-programkontorets verksamhet. Statskontoret presenterade sin rapport den 20 november 1998. I rapporten framhöll Statskontoret att organisationslösningen med att samla flera EU-program till EU-programkontoret har varit fördelaktigt trots att samverkan mellan utbildnings- och arbetsmarknadsprogram inte hade gett några tydliga effekter.

Regeringen har tillkallat en särskild utredare med uppdrag bl.a. att senast den 10 september 1999 ta fram förslag till ett samlat programdokument för Europeiska socialfondens nya mål 3 som omfattar perioden 2000–2006. För genomförandet av detta program och det nya gemenskapsinitiativet Equal inrättas ett separat sekretariat inom Arbetsmarknadsverket. Sekretariatet skall även svara för avslutningen av bl.a. nuvarande Växtkraft mål 4, Adapt och Employment fr.o.m. den 1 januari 2000. Konsekvenserna av utredningsdirektiven blir att EU-programkontoret mister en stor del av sin verksamhet och personal.

En av regeringen tillsatt kommitté har under sommaren 1999 utrett det framtida ansvarsområdet för EU-programkontoret. Kommittén har den 3 september 1999 överlämnat betänkandet Ansvarsfördelning för internationella program på utbildnings- och ungdomsområdet (SOU 1999:102). Kommitténs förslag är under beredning och regeringen avser att under hösten 1999 fatta beslut i frågan.

EU-programkontoret har fortsatt i uppdrag att i Sverige ansvara för genomförandet av Leonardo da Vinci, delar av Sokrates, Cedefop och att förmedla Interpraktikstipendier för praktik i utlandet för arbetslösa ungdomar och att ansvara för IAESTE, en internationell praktikplatsförmedling för blivande civilingenjörer och naturvetare. EU-programkontoret samverkar med Högskoleverket i informationen om samarbetsprogrammen EG-USA och EG-Kanada inom högre utbildning och yrkesutbildning. Även programmen "Ett år i Frankrike" och Nordiska ministerrådets utbytesprogram Nordplus-Junior

tillhör EU-programkontorets verksamhetsområde.

Sedan år 1997 har EU-programkontoret även regeringens uppdrag att bistå kandidatländerna i deras förberedelser för deltagande i EU-samarbetet på utbildningsområdet. Särskild uppmärksamhet skall ägnas åt länderna kring Östersjön, i synnerhet Lettland. Uppdraget upphör den 31 december 1999.

Utöver anslaget från Utbildningsdepartementet har EU-programkontoret för budgetåret 1998 fått sammanlagt 13,7 miljoner kronor för administration från anslag under utgiftsområde 14, varav 10 miljoner kronor är hänförliga till arbetet med Europeiska socialfonden och 3 miljoner kronor till Interpraktik samt 700 000 kronor till IASTE.

För Frankrikeåret och Nordplus-Junior har 9 miljoner erhållits i programmedel för stipendier och administration. Inom arbetet med Adapt, Employment och Växtkraft mål 4 har EU-programkontoret mottagit 50,8 miljoner kronor, utöver anslaget från Näringsdepartementet, för s.k. tekniskt stöd. Drygt halva beloppet har finansierats av EU och resterande del utgörs av statlig medfinansiering från ett anslag som disponeras av AMS. Dessutom har EU-programkontoret mottagit tekniskt stöd från EU för vissa av utbildningsprogrammen.

Uppdraget att bistå kandidatländerna har finansierats med anslag från Utbildningsdepartementet och Utrikesdepartementet samt med hjälp av externa bidrag från Europeiska kommissionen, Europeiska yrkesutbildningsstiftelsen samt PHARE.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

1999 är sista året för EU:s utbildningsprogram Sokrates och Leonardo da Vinci som den 1 januari 2000 får en fortsättning i de nya programmen Sokrates II och Leonardo da Vinci II. Förberedelserna inför denna övergång har ökat arbetsbelastningen för EU-programkontoret. Vidare har antalet ansökningar inom flertalet av de program som EU-programkontoret handhar ökat markant.

Antalet ansökningar inom de olika delarna av Sokrates har ökat betydligt och skolprogrammet Comenius har vuxit till full omfattning under 1998. Inom språkprogrammet Lingua deltog

över 740 lärare och elever. De vanligaste resmålen var Frankrike, Italien och Storbritannien. Studiebesöksprogrammet Arion ger beslutsfattare och experter inom skolområdet möjlighet att mötas i mindre grupper över gränserna. Under 1998 fick 45 svenska skoladministratörer och lärare stipendier för sådana studiebesök.

Inom yrkesutbildningsprogrammet Leonardo da Vinci uppstod stora problem på central europeisk nivå under år 1998 vilket ledde till att det tekniska kontoret i Bryssel gick i konkurs och fick stänga på grund av brister i den ekonomiadministrativa förvaltningen. Trots detta har Leonardo da Vinci programmet i Sverige fungerat bra under 1998 och antalet inkomna och beviljade ansökningar ökade.

Inom Nordplus-Junior har EU-programkontoret sett en markant ökning av antalet ansökningar och under 1998 ansökte EU-programkontoret om att även få administrera Nordplus-programmet men Nordiska ministerrådet valde att placera administrationen i Norge. En minskning av ansökningar har skett inom "Ett år i Frankrike".

EU-programkontoret ansvarar vidare för Regionalt resurscentrum för vägledning i Söderhamn som informerar studie- och yrkesvägledare om möjligheter att studera och arbeta i ett annat EU-land.

Inom ramen för uppdraget att bistå kandidatländerna i deras förberedelser för deltagande i EU:s utbildningsprogram har EU-programkontoret under år 1998 genomfört studiebesök till och från kandidatländerna, informations- och kontaktseminarier samt projekt och konsultinsatser i form av organisationsöversyn inför de nya programtapperna.

Regeringens bedömning med anledning av revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket konstaterar i sin revisionsrapport av EU-programkontorets verksamhet år 1998 att det fortfarande föreligger icke oväsentliga brister i den interna styrningen och kontrollen trots de åtgärder som EU-programkontoret vidtagit. Regeringen uppmärksammar den upprepade kritiken från Riksrevisionsverket och förutsätter att EU-programkontoret särskilt prioriterar utveckling och förbättring av de ekonomiadministrativa rutinerna.

Slutsatser

Regeringens bedömning är att behovet av en integrerad programadministration med inriktning mot transnationellt samarbete inom utbildningsområdet framstår allt tydligare. Utredningen av EU-programkontorets framtida ansvarsområde är för närvarande under beredning.

I avvaktan på resultatet av beredningen förs anslaget upp till 17 163 000 kronor. Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd kompensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 6 385 000 kronor. Engångsvis förstärkning på 2 miljoner kronor överförs från anslaget D16 Särskilda resurser för forskningsändamål.

Regeringen avser att noga följa utvecklingen vad gäller EU-programkontoret och återkommer vid behov i tilläggsbudget i den ekonomiska vårpropositionen år 2000.

Beräkning av anslaget för 2000

Tusental kronor

Anslag 1999	11 915
Avräkning av tillfällig förstärkning	-3 145
Pris- och löneomräkning	8
Ökat resursbehov	2 000
Justering av premier	6 385
Förslag 2000	17 163

5 Universitet och högskolor

5.1 Universiteten och högskolorna centrala i ett lärande samhälle

Satsningar på utbildning blir allt viktigare, både för den enskilde och för samhället i stort. En välutbildad befolkning är en grundförutsättning för att skapa tillväxt och välfärd och utveckla demokratin i samhället, samtidigt som god utbildning också ökar möjligheterna för den enskilde att leva ett rikt liv och stärka sin ställning på arbetsmarknaden.

Högre utbildning och forskning spelar en central roll i ett lärande samhälle genom att utgöra själva grunden för att ta fram, sprida och fördjupa kunskaper. Högre utbildning och forskning är därför prioriterade områden.

Svensk utbildning och forskning håller en mycket hög kvalitet, men måste hela tiden vidareutvecklas för att Sverige skall hålla jämna steg med sina konkurrentländer. Enligt OECD:s studier har Sverige en stor andel högskoleutbildade inom offentlig sektor och inom privat tjänstesektor, men en för liten andel inom övriga näringsgrenar. För att öka Sveriges tillväxt är det nödvändigt att andelen högskoleutbildade inom industrin ökar.

Högskolan skall bidra till det livslånga lärandet och ge goda kunskaper och färdigheter för ett föränderligt arbetsliv. De pågående strukturförändringarna i samhället ställer krav på nya former och kombinationer av kompetens och leder till ökade krav på högre utbildning. Högskolan måste kunna erbjuda såväl utbildning för olika yrkesområden som utbildning vilken inte styrs av specifika yrkeskrav. Högskolans kvalitet, effektivitet och kapacitet är avgörande för möj-

ligheterna att minska arbetslösheten, öka sysselsättningen och förhindra social utslagning.

Utbyggnaden av högskolan fortsätter

Riksdagen har under de senaste tio åren fattat flera beslut om att bygga ut den grundläggande högskoleutbildningen. För åren 1997–2000 har den grundläggande högskoleutbildningen tillförts resurser för 68 000 nya permanenta platser. I budgetpropositionen för 1999 har regeringen lämnat förslag om den närmare fördelningen av platserna för år 2000.

Efterfrågan på högskoleutbildning kommer att vara fortsatt hög. Detta beror bl.a. på att det finns många unga med högskolebehörighet, att Kunskapslyftet medför att fler vuxna söker till högskolan och att behovet av kompletterande utbildning senare under yrkeslivet ökar. Trots utbyggnaden av den högre utbildningen under 1990-talet finns det inte platser till alla som vill studera. Andelen ungdomar som går vidare till högre studier bör dessutom öka. Målsättningen är att hälften av en årskull skall ha börjat läsa vid högskolan vid 25 års ålder. Det är ett viktigt skäl till att utbyggnaden av högskolan fortsätter. Under perioden 1997–2002 inrättas ca 89 000 nya högskoleplatser i hela landet.

Utbyggnaden har de senaste åren koncentrerats till högskolorna, med tyngdpunkt på de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Med anledning av 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100, bet. 1998/99:FiU27, rskr. 1998/99:249) har riksdagen beslutat att den grundläggande högskoleutbildningen skall byggas ut med drygt 10 000 nya

permanenta platser för år 2001 och lika många för år 2002. Förslag till fördelning av dessa platser redovisas i avsnitt 5.3.2.

De senaste årens utbyggnad av högskolan har lett till att antalet högskolestuderande i grundutbildning har ökat med närmare 60 procent sedan 1990 och i dag omfattar mer än 300 000 studenter.

Grundutbildningen skall förnyas

Samtidigt som högskolan byggs ut, måste förnyelsearbetet med såväl innehåll som undervisningsformer intensifieras. Det är angeläget att högskolans utbildningar till innehåll och inriktning utvecklas med god kännedom om de krav, önskemål och kunskaper som finns i arbetslivet och andra delar av samhället. Behovet är t.ex. stort av personer med naturvetenskaplig och teknisk kompetens, inte minst inom det informationsteknologiska området.

Särskilt viktigt är det att få till stånd ett gränsöverskridande mellan naturvetenskap, teknik, humaniora, samhällsvetenskap och konstnärliga utbildningar. Det blir allt viktigare att flerdisciplinär kompetens utvecklas, exempelvis med kombinationer av teknik, språk, ekonomi, kultur m.m. Det är därför angeläget med en fortsatt utveckling av forskning och utbildning som kombinerar teknik med andra områden, så som redan görs vid många lärosäten.

Vid lärosätena pågår också ett förnyelsearbete vad gäller undervisningsformer. Det är viktigt att studentens lärande sätts i fokus för förnyelsearbetet och att detta arbete intensifieras för att möta kraven från de personer som satsar tid och resurser på sin utbildning.

Informationstekniken lägger grunden för nya pedagogiska arbetsformer. Den möjliggör nya former av samarbete mellan universitet och högskolor i olika länder. Det är också viktigt att ta tillvara de möjligheter som modern teknik ger att utveckla och utvidga distansutbildningen inom Sverige.

Kvaliteten skall stärkas

Ännu större fokus måste läggas på kvaliteten inom den högre utbildningen. Statlig kvalitetsgranskning i Högskoleverkets regi är ett viktigt verktyg för att upprätthålla god kvalitet. Ett annat sätt att utveckla kvaliteten i högskolan är att

stärka både studentorganisationernas och de enskilda studenternas möjligheter till inflytande. Regeringen avser att återkomma till dessa frågor i en proposition under hösten.

Jämställdhet mellan kvinnor och män inom högre utbildning och forskning är ännu inte uppnådd. Regeringen fortsätter därför att stödja universitet och högskolor i arbetet med att främja jämställdheten. Kvinnors underrepresentation inom vissa områden gör att viktiga perspektiv i undervisning och forskning går förlorade. Andelen kvinnor som innehar höga akademiska befattningar har ökat något, men är fortfarande alltför låg. Obalansen mellan könen resulterar inte bara i en traditionell hierarki, utan även i en uppdelning i kvinno- respektive mansdominerade ämnesområden. Genusperspektiv i undervisning och forskning kan bidra till att bryta detta mönster och till att göra utbildningar attraktiva för båda könen.

Mångfalden skall öka

Den ojämlika rekryteringen till utbildning på alla nivåer måste minska. Universiteten och högskolorna måste arbeta mer medvetet med att bredda rekryteringen till högre utbildning och att bryta de könsbundna studievalen.

Det är regeringens övertygelse att en jämlik högskola med social och etnisk mångfald är en förutsättning för en positiv samhällsutveckling i stort och för att uppnå god kvalitet i utbildning och forskning.

Sverige är ett mångkulturellt land med en mångfald av etniska grupper. Denna mångfald är dock i alltför liten utsträckning representerad inom högskolan vad gäller såväl lärare och forskare som studenter. Det är därför angeläget att den etniska snedrekryteringen minskar.

Fortfarande är det förhållandevis få ungdomar från studieovana miljöer som söker sig till högskolan. För att öka den andel av befolkningen som har högskoleutbildning måste ytterligare ansträngningar göras för att bredda rekryteringen och stimulera nya grupper att skaffa sig en högre utbildning. En viktig del i denna politik är utbyggnaden av högskolan som ger fler möjlighet till högre utbildning. Fler människor kan också söka sig till högskolan om utbildningarna inte är knutna till rum och tid i traditionell bemärkelse. En variation vad gäller pedagogiska arbetsformer och examinationsformer är andra medel att använda för att dels väcka intresset för högsko-

lestudier hos nya grupper i samhället, dels öka möjligheterna att fler fullföljer sina studier.

Universiteten och högskolorna, ytterst styrelsen och rektor, spelar en central roll i arbetet med att bredda rekryteringen till högre utbildning. Utbildningsdepartementet avser att tillsätta en utredning som skall inventera vilka åtgärder som vidtas vid lärosätena samt lämna konkreta förslag till åtgärder för att bredda rekryteringen till högskolan och därmed öka den sociala och etniska mångfalden.

Studiestödet reformeras

En bred rekrytering till högre utbildning förutsätter ett bra studiestöd. Regeringen lägger under hösten 1999 en proposition om ett reformerat och sammanhållet studiestöd för införande under år 2001. Studiestödsfrågor behandlas i Utgiftsområde 15.

Grundforskningen och forskarutbildningen stärks

Staten har ett särskilt ansvar för grundforskningen och forskarutbildningen. Behovet av forskarutbildade ökar både inom högskolan och i samhället i övrigt. Kraftfulla insatser inom grundforskning och forskarutbildning är ett väsentligt stöd till näringslivet och samhället i övrigt. Forskning är en viktig tillväxtfaktor, men bidrar också till social och kulturell utveckling och internationell förståelse. Därför höjs anslagen till grundforskning och forskarutbildningen, framför allt inom områdena naturvetenskap och teknik, med sammanlagt 779 miljoner kronor fram till och med år 2002.

Utgångspunkten för forskningspolitiken är att Sverige skall befästa sin ställning som framstående forskningsnation. Sverige är det land inom OECD som avsätter störst andel av bruttonationalprodukten till forskning och utvecklingsarbete. Utredningen Forskning 2000 uppskattade de samlade FoU-resurserna i Sverige, inklusive näringslivets resurser, till 58 miljarder kronor 1998.

Svensk forskning skall hålla en hög kvalitet och forskningsinsatserna skall rymma både bredd och koncentration inom strategiskt viktiga områden. Detta kräver fortsatt stora insatser av både staten och näringslivet.

För att stimulera den ekonomiska tillväxten bör Sverige, i likhet med den starka internatio-

nella trenden, satsa på grundforskning. Den fritt sökande nyfikenhetsforskningen är, liksom forskarutbildningen, basen för den tillämpade forskningen. En vital grundforskning är en förutsättning för att det skall uppstå nya kunskaper att vidareutveckla och tillämpa inom olika samhällsområden.

Staten har också ansvaret för att behovet av forskarutbildade tillgodoses. Ambitionen är att öka antalet disputerade forskare i Sverige. Examinationsmålet för perioden 1997–1999 är drygt 5 900 personer. Den stora satsningen på grundutbildning som redan har inletts skapar i sig ett behov av fler forskarutbildade lärare. Samtidigt ökar behovet av forskarutbildade inom framför allt näringslivet.

De etablerade universiteten spelar, genom sin samlade forskningskapacitet och mångfald, en nyckelroll för att vidmakthålla Sveriges position som framstående forskningsnation. Under den förra mandatperioden har resurserna till forskning byggts ut främst vid högskolorna. Detta har varit en viktig del i en politik för att skapa förutsättningar för ett utvecklat samarbete mellan högskolorna och företag, offentlig förvaltning och det övriga samhället.

Den 1 januari 1999 inrättades tre nya universitet, universiteten i Karlstad, i Växjö och i Örebro. Beslutet innebär ett åtagande att förse dessa nya universitet med tillräckliga resurser så att de kan bedriva forskning och forskarutbildning av hög kvalitet. Regeringen har vidare förutskickat att Mitthögskolan skall ges förutsättningar att kunna utvecklas till universitet under mandatperioden. I denna proposition lämnar regeringen förslag till förstärkning av dessa lärosätens forskningsresurser för de kommande åren. Det är viktigt att kvalitetsutvecklingen vid de nya universiteten även i fortsättningen uppmärksammas.

Regeringen ser det som angeläget att även högskolorna ges möjligheter att självständigt bedriva forskning och forskarutbildning inom avgränsade områden. Resurser måste dock tillföras dessa lärosäten i en takt som överensstämmer med vad som är möjliga åtaganden från statsmakternas sida. I denna proposition lämnar regeringen förslag om utökade resurser till högskolorna i Karlskrona/Ronneby och Kalmar.

Regeringen avser att år 2000 överlämna en forskningspolitisk proposition om övergripande principer och prioriteringar inom forskningen. I samband med den forskningspolitiska propositionen återkommer regeringen till examensmå-

lens volym samt fördelningen av de nya resurserna till grundforskning och forskarutbildning för åren 2001 och 2002.

Samverkan med det omgivande samhället utvecklas

Samtidigt som universiteten och högskolorna skall värna om det fria kunskapssökandet, har de också en viktig uppgift att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet. Samverkan är viktig och möjliggör ett bättre kunskaps- och idéutbyte mellan högskolan och dess omvärld.

Den ökade andelen extern finansiering av forskning vid universitet och högskolor innebär givetvis en kraftig förstärkning av forskningen vid lärosätena. För att den omfattande externa finansieringen av forskning och forskarutbildning inte skall binda upp de statliga anslag som är avsedda för fri forskning och i princip endast skall styras av respektive lärosätes självständiga prioriteringar, är det dock nödvändigt att utomstående finansörer ger universiteten och högskolorna full kostnadstäckning.

Universitetens och högskolornas samverkan med det omgivande samhället måste även omfatta grundutbildningen. Samverkan skall dels utveckla formen för grundutbildningen så att studenternas kontakter med det omgivande samhället ökar, dels bidra till att innehållet i utbildningen svarar mot de kunskaper och kompetenser som efterfrågas på arbetsmarknaden.

Internationellt samarbete skall uppmuntras

Den ökade globaliseringen är en positiv drivkraft som har stor betydelse för utbildningen och forskningen på alla nivåer. Allt fler högskolestudenter åker utomlands för att studera eller göra praktik och många utländska ungdomar söker sig också till Sverige. Det är en utveckling som bör uppmuntras. Kontakterna med omvärlden, vilka i högre grad bör omfatta även lärarna, ger nya idéer och kunskaper och ökar förståelsen för främmande länder och kulturer. Den moderna informationstekniken öppnar dessutom helt nya möjligheter till globalt utbildnings- och forskningssamarbete.

I en alltmer gränslös värld är det nödvändigt med ökade språkfärdigheter och kunskaper om andra länder. Det underlättar rörligheten på ar-

betsmarknaden och ökar den internationella förståelsen. I och med att arbetsmarknaden blir alltmer gemensam och den internationella rörligheten också ökar bland studenterna, blir det allt viktigare att utbildningsbevisen är jämförbara och examina gångbara i andra länder. Det blir också viktigare att den svenska utbildningen är internationellt konkurrenskraftig.

Student-, lärar- och forskarutbytet sker i dag huvudsakligen med länder i Europa och Nordamerika. Till detta bidrar bl.a. EU:s omfattande utbildningsprogram. För att stimulera student- och lärarutbyte även med länder utanför Europa och Nordamerika, kommer regeringen inom kort att fatta beslut om ett särskilt utbytesprogram, Linnaeus, som omfattar utbyte med Afrika, Asien, Latinamerika och Stilla-havsområdet.

Regeringen avser också att tillsätta en särskild utredning för att utvärdera förutsättningarna att öka andelen internationella studenter i Sverige samt för att överväga om avgifter bör tas ut för studenter från länder utanför EES-området.

5.2 Omfattning och resultatbedömning

Grundfakta

År 1999 bedrivs högre utbildning och forskning vid 13 universitet och 23 högskolor för vilka staten är huvudman. Dessa lyder under Utbildningsdepartementet med ett undantag, Sveriges lantbruksuniversitet som tillhör Jordbruksdepartementets verksamhetsområde. I budgetpropositionen för år 1997 redovisade regeringen olika kriterier för att ett lärosäte skall kunna benämnas universitet. Härvid fördes Karolinska institutet och Kungl. Tekniska högskolan till gruppen universitet liksom Högskolan i Luleå, som i samband härmed tilldelades namnet Luleå tekniska universitet. I ordningen av anslagen kommer universiteten först och av tradition i kronologisk ordning. Senast tillkomna är Karlstads universitet, Växjö universitet och Örebro universitet som har varit universitet sedan den 1 januari 1999.

När begreppet *universitet* används är det denna grupp av lärosäten som avses. I begreppet *högskolor(na)* i pluralis ingår inte universiteten. När begreppet *högskolan* används i bestämd form utan att syfta på en enskild högskola, fungerar det som ett samlingsbegrepp för den verksamhet

som regleras i högskolelag och högskoleförordning och innefattar alltså verksamheten vid universiteten.

I ordningen av anslagen följer därefter högskolor med egna anslag för forskning eller för forskning och forskarutbildning. Dessa är Mitt-högskolan med eget forskningsanslag samt Högskolan i Karlskrona/Ronneby, Malmö högskola och Högskolan i Kalmar som har egna anslag för forskning och forskarutbildning. Övriga statliga högskolor anges i bokstavsordning och inkluderar de sju konstnärliga högskolorna i Stockholm samt Idrottshögskolan och Lärarhögskolan i Stockholm.

Dessutom finns det tre landstingskommunala vårdhögskolor. Utbildningen vid övriga vårdhögskolor har genom avtal inordnats vid statliga universitet eller högskolor. Landstingen finansierar huvuddelen av alla vårdutbildningar.

Vidare finns det enskilda utbildningsanordnare, bl.a. Chalmers tekniska högskola AB, Stiftelsen Högskolan i Jönköping samt Handelshögskolan i Stockholm. Ytterligare tio enskilda utbildningsanordnare har tillstånd att utfärda olika examina på grundutbildningsnivå bl.a. för teologi- och vårdutbildningar.

I tabell 5.1 Fakta om högskolan 1996–1998 redovisas några grunddata om högskoleutbildningens omfattning. Den satsning på nya platser som inleddes 1997 och som ännu fortgår har givit utslag det första året medan ökningen är marginell mellan budgetåren 1997 och 1998. I stället har det antal platser som ligger över det s.k. takbeloppet för ersättning i grundutbildningen minskat. Minskningen av överproduktionen är i enlighet med regeringens intentioner. Om takbeloppet överskrids så att lärosätena tar in fler studenter än vad som berättigar till ersättning kan kvaliteten i utbildningen påverkas negativt.

Den ändrade fördelningen av antalet helårsstudenter mellan grupperna ”högskolor” och ”vårdhögskolor” i tabell 5.1 beror framför allt på den ännu pågående inordningen av utbildningen vid landstingskommunala högskolor i statliga

universitet och högskolor. Genom att andelen kvinnor är hög inom vårdutbildningarna har detta också inneburit en ökning av andelen kvinnor vid de statliga universiteten och högskolorna. Andelen kvinnor är lägre på högre nivåer, såväl i utbildningen som i tjänstehierarkin. Ett viktigt steg för att öka jämställdheten i den högre utbildningen är att öka andelen kvinnor i forskarutbildningen. Mellan läsåren 1996/97 och 1997/98 ökade inte andelen kvinnor bland de nyantagna till forskarutbildningen. Däremot ökade denna andel från 40 till 44 procent mellan läsåren 1995/96 och 1996/97. Ser man utvecklingen i ett längre perspektiv är ökningen markant. Andelen kvinnor bland de nyantagna till forskarutbildningen var 22 procent läsåret 1975/76 och 31 procent läsåret 1985/86.

Antalet avlagda examina i grundutbildningen har minskat. Denna minskning hänger samman med förlängningar av utbildningar och sammanslagningar av tidigare påbyggnadsutbildningar och grundutbildningar. Antalet grundexamina om minst 120 poäng har däremot ökat kraftigt under senare år. Sedan läsåret 1992/93 har antalet fördubblats och utgjorde 1997/98 ungefär 90 procent av samtliga examina.

Inom forskarutbildningen ökar antalet nybörjare, antalet aktiva studenter och antalet examina. Totalt har ökningstakten av antalet nyantagna till forskarutbildningen avtagit. Variationen är stor mellan olika fakulteter. För de tekniska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna var ökningen av de nyantagna 4 respektive 9 procent mellan läsåren 1996/97 och 1997/98 medan antalet nyantagna vid de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna minskade kraftigt – med 20 respektive 14 procent. I Högskoleverkets årsrapport, Universitet och högskolor i Sverige 1998, görs också en jämförelse mellan *budgetåren* 1997 och 1998. Mellan dessa år minskade de nyantagna med 7 procent och inom de humanistiska fakulteterna påbörjade 47 procent färre doktorander forskarutbildning.

Tabell 5.1 Fakta om högskolan 1996–1998

	1996	FÖR- ÄND- RING	1997	FÖR- ÄND- RING	1998	ANDEL KVINNOR 1996	ANDEL KVINNOR 1997	ANDEL KVINNOR 1998
Antal helårsstudenter totalt (exkl. uppdragsutbildning)	234 600	+4 %	244 200	+0,5 %	245 500	55 %	56 %	56 %
• universitet (inkl. Sveriges lantbruksuniversitet)	140 900	+3 %	145 100	±0 %	145 300	52 %	53 %	55 %
• högskolor	63 700	+7 %	67 900	+13 %	76 700	57 %	57 %	59 %
• vårdhögskolor ¹	15 300	+4 %	15 900	-51 %	7 800	88 %	88 %	88 %
• konstnärliga högskolor	1 700	+6 %	1 800	±0 %	1 800	59 %	60 %	60 %
• enskilda högskolor ²	13 000	+4 %	13 500	+2 %	13 800	34 %	35 %	37 %
Antal registrerade studenter i grundutbildning	285 800*	+5 %	301 100*	+1,5 %	305 600*	57 %	58 %	58 %
Antal högskolenybörjare	66 300*	-1 %	65 800*	-2 %	64 500*	56 %	57 %	57 %
Antal examina i grundutbildningen	32 200*	+9 %	35 200*	-2 %	34 600*	58 %	60 %	60 %
• magisterexamina	2 800	+43 %	4 000*	+22 %	4 900*	53 %	54 %	55 %
• kandidatexamina	6 000	+7 %	6 400*	+8 %	6 900*	54 %	56 %	57 %
Antal nyantagna till forskarutbildning	3 300*	+7 %	3 500*	+4 %	3 700*	40 %	44 %	44 %
Antal aktiva studerande i forskarutbildning ³	16 600	+6 %	17 700	+5 %	18 500	39 %	41 %	42 %
Antal doktorsexamina	1 600*	+8 %	1 700*	+9 %	1 900*	32 %	33 %	32 %
Antal licentiatexamina	820*	+3 %	840*	+1 %	850*	30 %	33 %	32 %

Källa: Högskoleverkets årsrapport 1998 och NU-databas samt SCB. Avrundade värden.

* Uppgifter under 1996, 1997 och 1998 som markerats med * avser läsåren 1995/96, 1996/97 respektive 1997/98.

¹ Inklusive enskilda vårdhögskolor

² Här ingår bl.a. Chalmers tekniska högskola AB, Handelshögskolan i Stockholm, Stiftelsen Hö gskolan i Jönköping

³ Avser höstterminerna. Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitet sgrad om minst 10 %.

Anslagsutveckling

Anslagsutvecklingen inom verksamhetsområdet universitet och högskolor framgår av tabell 5.2.

Tabell 5.2 Anslagsutveckling

Miljoner kronor

ÅR	ANSLAG I LÖPANDE PRISER
1997 Anslag	18 289
1998 Anslag	19 199
1999 Anslag	19 500 ¹
2000 Förslag	22 712
2001 Beräknat	24 657 ²
2002 Beräknat	26 045 ³

¹ Av beräkningstekniska skäl redovisas under verksamhetsområdet en besparing som avser hela U016 och uppgår till 550 miljoner kronor.

² Motsvarar 24 244 miljoner kronor i 2000 års prisnivå.

³ Motsvarar 25 163 miljoner kronor i 2000 års prisnivå.

Den totala kostnaden för högre utbildning och forskning vid universitet och högskolor uppgick budgetåret 1998 till 31,9 miljarder kronor. Detta innebär en ökning med 5 procent i förhållande till budgetåret 1997 och med 10 procent i förhållande till budgetåret 1996. Högskoleanslagens del av finansieringen var 62 procent budgetåret 1998, vilket är en minskning med en procenten-

het i förhållande till budgetåret 1997. Vid sidan av högskoleanslagen bidrog landstingen med 1,2 miljarder kronor för vårdutbildning budgetåret 1998. Övriga bidrag uppgick till 7,5 miljarder kronor. Bland dessa övriga bidragsgivare ingår bl.a. forskningsstiftelserna. Avgifter och andra ersättningar har ökat kraftigt mellan budgetåren 1997 och 1998, från 2,6 miljarder till 3,4 miljarder kronor.

Högskoleanslagens andel av finansieringen är olika för olika grupper av lärosäten. För universiteten utgjorde denna andel 62 procent budgetåret 1998, för högskolorna (exklusive de konstnärliga) 74 procent och för de konstnärliga högskolorna 89 procent. För högskolorna innebär detta en oförändrad andel i förhållande till budgetåret 1997, medan högskoleanslagens andel för universitetens del minskat med ett par procentenheter.

Ser man till de totala kostnaderna för högskolan kan en viss förskjutning noteras mellan olika grupper av lärosäten. Universiteten har minskat sin andel med en procentenhet från 75 procent år 1996 till 74 procent år 1998. Högskolorna har ökat sin andel från 14 till 17 procent och vårdhögskolorna minskat sin andel från 4 till 2 procent under denna period. Huvudförklaringen till

denna förskjutning är inordnandet av de landstingskommunala vårdutbildningarna i den statliga högskolan men också den statliga satsningen på forskning och utbildning vid högskolorna.

Tabell 5.3 Totala kostnader för högskolan

Miljoner kronor

GRUPP AV HÖGSKOLOR	1996	1997	1998
Universitet (inkl. Sveriges lantbruksuniversitet)	21 700	22 500	23 500
Högskolor (inkl. konstnärliga)	4 000	4 500	5 400
Enskilda utbildningsanordnare (inkl. Chalmers tekniska högskola AB, Stiftelsen Högskolan i Jönköping, Handelshögskolan i Stockholm)	2 100	2 300	2 400
Vårdhögskolor	1 100	1 100	600
Totalt	29 000	30 400	31 900

Källa: Högskoleverkets årsrapporter 1996, 1997 och 1998. Avrundade värden.

Grundläggande högskoleutbildning

Intresset för högre utbildning är fortsatt stort, vilket visar sig såväl i många sökanden som i arbetsmarknadens stora efterfrågan på högskoleutbildade. Detta utgör bakgrunden till statsmakternas satsning på ökad dimensionering av utbildningen. För perioden 1997–2000 har beslut fattats som innebär en ökning med 68 000 platser. Enligt 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100, bet. 1998/99: FiU27, rskr. 1998/99:249) byggs högskolan ut med ytterligare 10 000 platser vart och ett av åren 2001 och 2002. Förslag till fördelning av dessa platser lämnas i denna budgetproposition (avsnitt 5.3.2).

Antalet sökande till högskolan hösten 1998 var 288 000. Av dessa hade 119 000 inte tidigare varit registrerade i högskolan. Som jämförelse kan nämnas att antalet nybörjare i högskolan läsåret 1997/98 var 64 500. Antalet sökande har minskat med 3 procent i förhållande till hösten 1997 för sökande som inte tidigare varit registrerade i högskolan. I förhållande till antalet nybörjare är sökandetrycket dock fortsatt mycket högt. En jämförelse av övergångsfrekvenserna till högskolan inom tre år efter avslutad gymnasieutbildning visar på en ökning från 20 procent läsåret 1985/86 till 37 procent läsåret 1993/94. Detta är en positiv utveckling. Åldersfördelningen bland nybörjarna har förändrats under senare år. Andelen unga nybörjare minskar. Gruppen under 22 år nådde en topp läsåret 1992/93 med 54 procent av högskolenybörjarna och har sedan

minskat till 48 procent läsåret 1997/98. Även gruppen nybörjare som är äldre än 34 år har minskat sin andel under denna period. Ökningen ligger framför allt i gruppen mellan 25 och 34 år. En beskrivning av tillströmningen till högre utbildning finns i inledningsavsnittet (avsnitt 3.1).

Enligt regeringens bedömning bör andelen ungdomar som går vidare till högre studier öka. Målsättningen är att hälften av en ungdomskull skall ha påbörjat högskolestudier vid 25 års ålder. Den beslutade utbyggnaden av högskolan är därför angelägen.

I regleringsbrevet avseende anslag till statliga universitet och högskolor (utom de konstnärliga) specificeras utbildningsuppdraget genom mål för antalet helårsstudenter totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. För Chalmers tekniska högskola AB och för Stiftelsen Högskolan i Jönköping har målen angivits i avtalen mellan staten och utbildningsanordnaren. Totalt var målet för budgetåret 1998 205 200 helårsstudenter. Utfallet blev 213 157 helårsstudenter vilket innebär att resultatet överstiger målet med 4 procent. Relativt många, eller 12 av 29 lärosäten som givits mål, har inte uppnått dessa. Detta är en klar försämring i förhållande till budgetåret 1997. Summan av målen för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena budgetåret 1998 är 61 260 helårsstudenter. Utfallet var 62 562 helårsstudenter, dvs. ett par procent högre än målet. 11 av 27 lärosäten för vilka mål satts för dessa utbildningar har inte uppnått dem. Också här är det en klar försämring i förhållande till budgetåret 1997. Prognosen för utfallet för perioden 1997–1999 grundar sig på utfallet de båda första åren samt lärosätenas prognoser för år 1999 som lämnas i delårsrapporterna för första halvåret 1999. Enligt prognosen för denna period kommer antalet helårsstudenter totalt att ligga 6 procent över uppdraget och för naturvetenskaplig och teknisk utbildning 2 procent över uppdraget.

Regeringens syfte med att i utbildningsuppdraget ange ett minsta antal helårsstudenter inom de tekniska och naturvetenskapliga utbildningsområdena har varit att öka dessa utbildningars omfattning inom grundutbildningen. Mot den bakgrunden är det positivt att antalet högskolenybörjare med denna inriktning har ökat för att läsåret 1997/98 uppgå till en tredjedel av högskolenybörjarna.

Tabell 5.4 Antal helårsstudenter per lärosäte enligt uppdrag samt högskolornas prognos för åren 1997–1999

UNIVERSITET/HÖGSKOLA EXKLUSIVE UPPDRAGSUTBILDNING	ANTAL HELÅRSSTUDENTER TOTALT				VARAV NATURVETENSKAP OCH TEKNIK			
	UPPDRAG 1997–99	PROGNOS 1997–99	UPPDRAG 1998	UTFALL 1998	UPPDRAG 1997–99	PROGNOS 1997–99	UPPDRAG 1998	UTFALL 1998
Uppsala universitet	49 565	53 774	16 600	17 947	14 055	14 494	4 710	4 839
Lunds universitet	72 210	75 645	24 050	25 436	19 045	20 066	6 350	6 647
Göteborgs universitet	57 730	64 368	19 050	21 437	10 405	10 833	3 490	3 757
Stockholms universitet	57 530	60 019	19 150	20 004	8 775	8 647	2 940	2 840
Umeå universitet	41 505	42 788	14 100	13 984	11 130	11 294	3 710	3 774
Linköpings universitet	36 360	39 370	12 350	13 201	17 895	18 716	5 960	6 312
Karolinska institutet	7 970	8 991	2 610	2 991	–	(609)	–	(230)
Kungl. Tekniska högskolan	29 715	30 240	10 100	9 889	–	(28 576)	–	(9 330)
Luleå tekniska universitet	19 215	19 947	6 600	6 562	9 970	10 115*	3 330	3 285
Karlstads universitet	18 670	19 782	6 250	6 410	5 490	5 187	1 800	1 707
Växjö universitet	16 390	17 508	5 530	5 847	4 020	3 769	1 310	1 285
Örebro universitet	18 365	18 477	6 230	5 999	3 370	4 139	1 060	1 345
Mitthögskolan	23 460	24 803	7 730	8 114	8 325	8 932	2 700	2 979
Högskolan i Karlskrona/ Ronneby	6 220	6 671	2 150	2 180	3 545	3 873	1 150	1 263
Malmö högskola	10 100	9 866	3 300	3 087	2 590	3 108*	635	864
Högskolan i Kalmar	11 085	11 390	3 770	3 685	5 350	5 256	1 750	1 716
Danshögskolan	–	(338)	–	(110)	–	–	–	–
Dramatiska institutet	–	(417)	–	(135)	–	–	–	–
Högskolan i Borås	8 100	8 927	2 940	2 867	3 315	3 419	1 100	1 053
Högskolan Dalarna	10 690	10 908	3 650	3 393	4 900	4 612	1 610	1 509
Högskolan på Gotland	2 370	2 691	700	858	980	978	290	313
Högskolan i Gävle	10 115	10 979	3 360	3 552	4 680	4 253	1 540	1 359
Högskolan i Halmstad	8 135	9 461	2 900	3 143	3 070	3 039	1 020	1 019
Högskolan Kristianstad	9 195	9 392	3 260	3 029	2 465	2 437*	790	808
Högskolan i Skövde	6 565	7 109	2 380	2 348	3 555	3 792	1 190	1 294
Högskolan i Trollhättan/ Uddevalla	5 865	6 627	1 830	2 216	2 275	2 199	720	736
Idrottshögskolan i Stockholm	–	(1 113)	–	(375)	–	–	–	–
Konstfack	–	(1 772)	–	(604)	–	–	–	–
Kungl. Konsthögskolan	–	(638)	–	(216)	–	–	–	–
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	–	(1 737)	–	(563)	–	–	–	–
Lärarhögskolan i Stockholm	15 120	17 147	5 020	5 633	2 840	2 718	940	885
Mälardalens högskola	15 340	16 292	5 420	5 478	7 830	7 712	2 650	2 610
Operahögskolan i Stockholm	–	(114)	–	(39)	–	–	–	–
Södertörns högskola	9 015	8 913	3 090	2 951	1 170	1 433	400	438
Teaterhögskolan i Stockholm	–	(207)	–	(68)	–	–	–	–
Chalmers tekniska högskola AB	21 960	21 524	7 380	7 072	–	(20 779)	7 050	6 821
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	10 895	11 559	3 700	3 844	3 090	3 156	1 065	1 104
Övriga enskilda utbildningsanordnare	–	–	–	(2 308)	–	–	–	–
Vårdhögskolor	–	–	–	(7 840)	–	–	–	–
Summa, högskolor med uppdrag	609 455	645 168	205 200	213 157	164 135	168 177	61 260	62 562

Källor: Utfallsiffrorna är hämtade från universitetens och högskolornas årsredovisningar. Prognosen för treårsperioden är en summa av utfallet för 1997 och 1998 samt prognos för 1999 enligt delårsrapporterna. * markerar att prognosen för år 1999 även omfattar platser inom vårdområdet.

Anm.: Antalet helårsstudenter som redovisas gentemot uppdraget är inte högskolornas totala antal helårsstudenter. Härtill kommer helårsstudenter inom åtaganden för vilka särskilda resurser anvisats och antalet helårsstudenter inom ramen för uppdrag av annan högskola eller inom annan uppdragsutbildning. För att få jämförbarhet har endast utfall och prognos som svarar mot ett av regeringen givet uppdrag tagits med i summeringen. Uppgifter som inte summerats har satts inom parentes.

Regeringen har i budgetpropositionerna för åren 1997 och 1998 angivit mål för antalet examina inom vissa utbildningar avseende treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002 samt som planeringsförutsättning för perioden 2003–2005. Dessa finns angivna under berörda lärosätens anslag i avsnitt 5.7. När det gäller särskilda budgetfrågor m.m. avser regeringen att återkomma med förslag till förändringar angående periodiseringen och eventuella justeringar då utfallet av hela treårsperioden 1997–1999 är känt. Med stöd av nuvarande resultat är en rimlig prognos att målet för perioden 1997–1999 kommer att klaras för antalet magisterexamina och civilingenjörsexamina. För apotekarexamen och gymnasielärarexamen är utfallet efter två av tre år något under 50 procent. Resultatet för grundskollärarexamen, årskurserna 4–9, är ännu sämre. Målen för dessa examina kommer sannolikt inte att nås. Ett allvarligt problem är det låga antalet sökande till lärarutbildningar med matematisk-naturvetenskaplig inriktning – framför allt till grundskollärarutbildning för årskurserna 4–9. De dåliga sökandesiffrorna inför hösten 1999 föranledde Utbildningsdepartementet att sammankalla representanter för samtliga universitet och högskolor med lärarutbildning till en gemensam diskussion om vilka åtgärder som är möjliga att vidta för att snabbt förbättra situationen. Ett av diskussionsämnena var möjligheten att intressera personer som sökt till lärarutbildning inom andra områden än naturvetenskap och teknik men inte blivit antagna, att i stället välja lärarutbildning med naturvetenskaplig-teknisk inriktning – eventuellt med en behörighetskompletterande utbildning.

Regeringen ser allvarligt på den bristande måluppfyllelsen. Regeringen avser därför att noga följa utvecklingen av lärosätens fortsatta åtgärder i syfte att nå en högre måluppfyllelse. I avsnitt 5.3.5 ges exempel på åtgärder som redan vidtagits i detta syfte.

Forskarutbildning och forskning

För treårsperioden 1997–1999 har regeringen fastställt målet 5 658 examina i forskarutbildningen (exklusive examina vid Sveriges lantbruksuniversitet). En rimlig prognos är att målet kommer att nås. I tabell 5.6 redovisas målen per vetenskapsområde, i tabell 5.7 redovisas målen per lärosäte med forskarutbildning. Licentiatexamen har räknats som halv forskarexamen liksom doktorsexamen som har föregåtts av en licentiatexamen. Måluppfyllelsen varierar mellan vetenskapsområdena och det är osäkert om målen kommer att nås för de naturvetenskapliga och tekniska vetenskapsområdena. Måluppfyllelsen varierar också mellan olika lärosäten. Den är lägre framför allt vid de lärosäten som har en teknisk profil inom forskarutbildningen. Det är oroande att måluppfyllelsen är lägre inom de naturvetenskapliga och tekniska vetenskapsområdena, där den grundläggande utbildningen byggs ut och därmed behöver fler lärare. Regeringens satsning på ytterligare resurser för grundforskning och forskarutbildning bör på lång sikt kunna förbättra situationen. De satsningar som bl.a. Stiftelsen för strategisk forskning och Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) gör, torde på kort sikt leda till en förbättring.

För år 2000 gäller de preliminära mål som fastställts för perioden 2000–2002.

Tabell 5.5 Examensmål

EXAMEN	UTFALL 1994/95– 1996/97	MÅL 1997–1999	UTFALL 1997	UTFALL 1998	UTFALL 1997– 1998 i % av målet	MÅL 2000–2002
Magisterexamen	8 317 (8 629)	14 155	4 434 (4 668)	4 837 (5 094)	65 % (69 %)	17 920
Apotekarexamen	191	280	52	83	48 %	350
Civilingenjörsexamen	9 729	10 700	3 381	3 426	64 %	11 670
Grundskollärarexamen 4–9	2 780	4 440	969	993	44 %	6 240
Gymnasielärarexamen	2 858	3 720	902	1 002	51 %	4 485

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Anm.: I utfallsiffrorna för magisterexamen anges inom parentes det totala antalet examina inklusive examina vid enskilda högskolor samt lärosäten för vilka mål för antalet magisterexamina inte satts upp.

Tabell 5.6 Mål avseende antal examina i forskarutbildningen inom respektive vetenskapsområde

VETENSKAPS- OMRÅDE	UTFALL 1994/95 -96/97	MÅL FÖR 1997- 99	UTFALL 1997	UTFALL 1998	UTFALL 1997- 1998 I % AV MÅLET
Human- istisk- samhälls- veten- skapligt	1 120	1 154	420	493	79 %
Medicinskt	1 655	1 692	590	559	68 %
Naturveten- skapligt	1 013	1 172	353	388	63 %
Tekniskt	1 350	1 640	503	511	62 %
Summa	5 138	5 658	1 866	1 951	68 %

Källa för utfall: SCB samt Högskoleverkets NU-databas. Examensmål finns också för Sveriges lantbruksuniversitet.

Tabell 5.7 Mål avseende antal examina i forskarutbildningen vid respektive lärosäte

UNIVERSITET	MÅL FÖR 1997- 1999	UTFALL 1997	UTFALL 1998	UTFALL 1997-1998 I % AV MÅLET
Uppsala	924	274,0	291,5	61 %
Lund	1 016	360,5	377,5	73 %
Göteborg	673	247,5	252,5	74 %
Stockholm	556	178,0	224,5	72 %
Umeå	349	108,5	112,5	63 %
Linköping	401	114,5	132,0	62 %
Karolinska insti- tutet	595	233,5	211,0	75 %
Kungl. Tekniska högskolan	578	173,0	181,5	61 %
Luleå tekniska universitet	144	39,0 2,0*	46,0 6,5*	59 %
Chalmers teknis- ka högskola AB	418	135,5	114,5	60 %
Stiftelsen Hög- skolan i Jönkö- ping	4	-	1	-
Summa	5 658	1 866	1 951	68 %

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas. Examensmål finns också för Sveriges lantbruksuniversitet.

* Avser filosofisk fakultet för vilken inga mål uppställts.

Personal

Högskolans personal har ökat från 44 700 årsverken budgetåret 1997 till 46 700 budgetåret 1998, dvs. med 4 procent. Andelen disputerade lärare ligger totalt för hela högskolan oförändrat kvar på 53 procent av antalet lärare (exklusive tim- och gästlärare). Denna andel har ökat på högskolorna och minskat på universiteten. Antalet disputerade lärare ökade med en procent vid universiteten och med 25 procent vid högskolorna. Totalt sett var andelen kvinnliga lärare 34 procent, något högre för högskolorna och något lägre för universiteten. Andelen kvinnor av disputerade lärare har ökat från 22 till 23 procent.

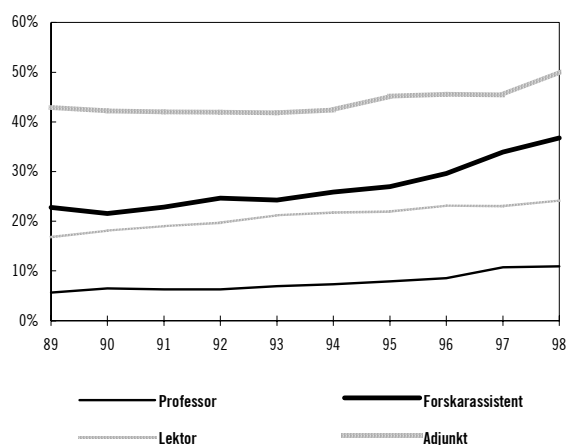
Tabell 5.8 Antal årsverken vid universitet och högskolor år 1998

Jämförelsetalen inom parentes avser budgetåret 1997. I gruppen vårdhögskolor inräknas såväl de landstingskommunala som de enskilda.

GRUPP AV HÖGSKOLOR	ANTAL ÅRSVERKEN TOTALT	HÄRAV LÄRARE	ANDEL DISPUTERADE LÄRARE	ANDEL KVINNLIGA LÄRARE	ANDEL KVINNOR AV DISPUTERADE LÄRARE
Universitet (inkl. SLU)	35 000 (33 200)	11 450 (10 600)	63 % (67 %)	32 % (28 %)	23 % (21 %)
Högskolor	7 350 (6 150)	3 850 (3 350)	30 % (28 %)	37 % (36 %)	25 % (25 %)
Enskilda utbild- ningsanordnare	3 050 (2 950)	950 (900)	67 % (67 %)	18 % (16 %)	12 % (10 %)
Konstnärliga hög- skolor	550 (500)	300 (300)	2 % (5 %)	37 % (37 %)	76 % (46 %)
Vårdhögskolor	750 (1 900)	550 (1 450)	16 % (14 %)	80 % (84 %)	66 % (72 %)
Summa 1998 (1997)	46 700 (44 700)	17 100 (16 600)	53 % (53 %)	34 % (34 %)	23 % (22 %)

Källa: Högskoleverkets årsrapporter för berörda år. Avrundade värden. Andelen disputerade lärare är beräknad utifrån antalet lärare (årsverken) exklusive tim- och gästlärare.

Diagram 5.1 visar utvecklingen av andelen kvinnliga professorer, lektorer, forskarassistenter och adjunkter under en tioårsperiod. Andelen kvinnliga professorer har under denna period ökat från knappt 6 procent till 11 procent och antalet forskarassistenter från 23 till 37 procent. Framför allt uppgifterna för lektorer och adjunkter har påverkats av att statistik från vårdhögskolorna under senare delen av 90-talet successivt förts in i personalstatistiken.

Diagram 5.1 Antal kvinnor inom vissa lärarbefattningar

Källa: SCB

5.3 Grundläggande högskoleutbildning

5.3.1 Utbyggnad av den högre utbildningen år 2000

Regeringens förslag: Den högre utbildningen skall byggas ut med 20 000 platser från hösten 2000 med den fördelning på lärosäten som framgår av tabellerna 5.9 och 5.11.

Regeringens bedömning: Regeringens förslag till fördelning och kriterierna för denna har presenterats i budgetpropositionen för 1999. Härvid framhölls näringslivets behov av välutbildade inom naturvetenskap och teknik, betydelsen för den regionala tillväxten och för storstadsutvecklingen samt studenternas efterfrågan på utbildning vid olika högskolor. I förslaget ingick 1 825 platser för senare fördelning, varav 1 500 platser avseende distansutbildning och decentraliserad utbildning. Förslag till fördelning av dessa platser lämnas i detta avsnitt.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I budgetpropositionen 1999 lämnade regeringen förslag till en fortsättning av utbyggnaden av den högre utbildningen som inleddes år 1997. För-

slaget innebar att den högre utbildningen byggs ut med ytterligare 20 000 permanenta platser från hösten 2000. Fördelningen av platserna på lärosätena som presenterades i föregående års budgetproposition redovisas i tabell 5.11.

I propositionen Regional tillväxt – för arbete och välfärd (prop. 1997/98:62, bet. 1997/98:AU11, rskr. 1997/98:204) föreslog regeringen att den decentraliserade utbildningen och distansutbildningen skall byggas ut med minst 1 500 platser senast år 2000, i första hand till stödområde 1. I regeringens förslag till utbyggnad av den högre utbildningen i budgetpropositionen 1999 ingår dessa platser men är där inte fördelade på lärosäten.

Regeringen har genom beslut den 1 juli 1999 på grundval av ansökningar från universitet och högskolor fördelat 600 av de 1 500 platserna för decentraliserad utbildning och distansutbildning. Utbildningarna och utbildningsorterna specificerades i beslutet. Platsernas fördelning på lärosäten framgår av tabell 5.9 och medelsfördelningen anges under respektive anslag. Av resterande platser föreslår regeringen att resurser motsvarande 700 platser fördelas till den nyinrättade Distansutbildningsmyndigheten samt att resurser motsvarande 200 platser senare fördelas till universitet och högskolor. Regeringen ser det som angeläget att en väsentlig del av dessa resurser används i syfte att kunna möta inte tidigare förutsedda utbildningsbehov, t.ex. med anledning av omstruktureringar i försvaret eller andra större förändringar på arbetsmarknaden.

Tabell 5.9 Fördelning av 1 825 platser från hösten år 2000

MYNDIGHET	ANTAL PLATSER
<i>Distansutbildning och decentraliserad utbildning</i>	
Distansutbildningsmyndigheten ¹	700
Luleå tekniska universitet	270
Mitthögskolan	120
Umeå universitet	210
För senare fördelning	200
<i>Övrig utbildning</i>	
Göteborgs universitet	10
Enskilda utbildningsanordnare	147
För senare fördelning	168
Summa	1 825

1) Regeringens disp.

I budgetpropositionen för 1999 (prop. 1998/99:1 bet. 1998/99:UbU1, rskr. 1998/99:89) lämnade

regeringen förslag till fördelning av nya platser för år 2000. Av de föreslagna 20 000 platserna kvarstod 325 platser för senare fördelning. Regeringen föreslår att 157 av dessa platser fördelas till enskilda utbildningsanordnare avseende utbildning i teologi, vård/social omsorg, mänskliga rättigheter, kyrkomusik samt designutbildning vid Göteborgs universitet. Se anslag B52 Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m. Resterande 168 platser avser regeringen att fördela i särskild ordning. Vårdkommissionens förslag om en utökning av det statliga bidraget avseende vårdutbildningar kommer då att beaktas.

5.3.2 Nya platser i högskolan åren 2001 och 2002

Regeringens förslag: Inom ramen för de medel som beräknats för den av riksdagen beslutade utbyggnaden med 10 000 platser vart och ett av åren 2001 och 2002 byggs den grundläggande högskoleutbildningen ut med ett större antal platser och en spridning på utbildningsområden med olika ersättningsbelopp.

Regeringens bedömning: Utbyggnaden av den grundläggande högskoleutbildningen bör huvudsakligen ske inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena, men även avse medicinsk utbildning, vårdutbildning, humanistisk och samhällsvetenskaplig utbildning samt konstnärlig utbildning. Särskilt bör behovet av utbildning inom IT-området och gränsöverskridande utbildningar i anslutning till de nämnda områdena uppmärksammas. Med den av regeringen planerade fördelningen av platser på olika utbildningsområden ryms ett större antal platser inom ramen för tidigare beräknade medel för utbyggnaden.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Med anledning av 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100, bet. 1998/99:FiU27, rskr. 1998/99:249) har riksdagen beslutat att utbyggnaden av grundutbildningen vid universitet och högskolor skall fortsätta. Medel har beräknats för 10 000 nya högskoleplatser fr.o.m. den 1 juli 2001 och ytterligare 10 000 platser fr.o.m. den 1 juli 2002.

Den fortsatta utbyggnaden av högskoleutbildningen möjliggör satsningar på nya kombinationer av utbildningar. Regeringen vill särskilt framhålla behovet av gränsöverskridande utbildningar. Ett exempel är informationsteknologin i kombination med andra områden, så som industriproduktion, pedagogik, konst och vård.

Höga krav och stora förväntningar riktas på utbildningssystemet. De många olika krav från arbetsmarknaden om behov av högskoleutbildade med viss inriktning har föranlett regeringen att uppdra åt Högskoleverket att sammanfatta och analysera tillgängliga underlag vad avser tillgång och efterfrågan på högskoleutbildade. En sådan rapport bör kunna tjäna som ett underlag bland andra, för såväl regeringens planering som för lärosätena då de tar ställning till dimensionering och inriktning av utbildningen. Regeringen förutsätter att Högskoleverket inom ramen för uppdraget beaktar behovet av utbildning inom smala områden, t.ex. psykoterapi.

Tyngdpunkten i utbyggnaden skall enligt regeringens bedömning ligga inom de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Knappt 70 procent av platserna föreslås därför fördelas till dessa områden. De medel som beräknats för utbyggnaden har grundats på det ersättningsbelopp per student (helårsstudent och helårsprestation) som gäller för bl.a. dessa utbildningsområden. Enligt regeringens bedömning finns det dock skäl för att inte hela utbyggnaden skall ligga inom de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Viss del av utbyggnaden bör avse medicinsk utbildning och vårdutbildning, humanistisk och samhällsvetenskaplig utbildning samt konstnärlig utbildning. För dessa utbildningsområden tillämpas olika ersättningsbelopp per student – såväl högre som lägre än för naturvetenskap och teknik. Regeringens förslag till utbyggnad omfattar därför fler platser än vad som angavs i vårpropositionen. Förslaget, inklusive studiemedelskostnader för de ytterligare platserna, ryms inom ramen för de i vårpropositionen beräknade resurserna.

Vid fördelningen av platser på utbildningsområden och högskolor har följande kriterier tillämpats:

- tyngdpunkten i utbyggnaden sker inom de naturvetenskapliga och tekniska områdena
- behovet av IT-utbildningar och gränsöverskridande utbildningar beaktas

- hänsyn tas till behov av platser för uppbyggnad av de nya högskolorna Malmö högskola, Södertörns högskola och Högskolan på Gotland samt Linköpings universitet vad avser utbyggnaden i Norrköping
- visst utrymme används för nya platser inom humaniora och samhällsvetenskap på högskolor där en satsning på enbart naturvetenskap och teknik är svår att genomföra (avser Lärarhögskolan i Stockholm samt uppbyggnaden av de nya högskolorna enligt föregående punkt)
- för att förhindra en stor minskning av antalet nybörjare inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga utbildningsområdena har platser fördelats till Uppsala, Lunds, Göteborgs, Stockholms, Umeå och Linköpings universitet enligt vad som anges i tabell 5.11
- läkarutbildningen byggs ut enligt förslag av Vårdkommissionen
- 30 platser per år avsätts för de konstnärliga högskolorna i Stockholm. Härav avser 20 platser (motsvarande 4 miljoner kronor) en satsning på nya samverkansutbildningar för en ny Konsternas högskola i Stockholm och 10 platser musikutbildning vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm
- 1 010 platser för vardera året reserveras för senare fördelning.

I avsnitt 5.3.4 lämnas motiveringar för förslaget till utbyggnaden av läkarutbildningen.

Totalt innebär regeringens förslag en ytterligare utbyggnad med ca 10 550 platser enligt den fördelning på lärosäten och utbildningsområden som framgår av tabell 5.11.

Resurser för den föreslagna utbyggnaden av utbildningen har beräknats under respektive anslag för grundläggande högskoleutbildning. Medel för studiestöds kostnader för ca 10 550 platser fr.o.m. den 1 juli 2001 och ytterligare ca 10 550 platser fr.o.m. den 1 juli 2002 har beräknats. På grund av att utbyggnaden sker under hösten åren 2001 och 2002 kommer medelstilledningen för första året endast att avse ett halvt år, och en halvårseffekt av utbyggnaden hösten 2002 inträffar under år 2003. Fördelningen av medel på olika budgetår framgår av tabell 5.10.

Tabell 5.10 Fördelning av medel för utbyggnaden åren 2001 – 2003*Tusental kronor*

ÄNDAMÅL	2001	2002	2003
Utbildning	344 450	1 033 350	1 377 800
Studiemedel för tidigare beslutad utbyggnad	100 000	300 000	400 000
Studiemedel för ytterligare 555 platser per år	5 550	16 650	22 200
Summa	450 000	1 350 000	1 800 000
- förändring		+900 000	+450 000

Tabell 5.11 Beräknad fördelning av nya permanenta platser åren 2000, 2001 och 2002

	FÖRSLAG ÅR 2000	FÖRSLAG VART OCH ETT AV ÅREN 2001 OCH 2002	VARAV NATURVETEN- SKAP, TEKNIK	MEDICIN	HUMANIORA, SAMHÄLLS- VETENSKAP	ÖVRIGT
Uppsala universitet	800	503	230	88	185	
Lunds universitet	900	553	280	88	185	
Göteborgs universitet	1 200+10	505	210	110	185	
Stockholms universitet	600	365	180		185	
Umeå universitet	700+210	380	180	60	140	
Linköpings universitet	700	780	420	110	250	
Karolinska institutet	50	94		94		
Kungl. Tekniska högskolan	800	750	750			
Luleå tekniska universitet	500+270	285	275			10 ⁴
Karlstads universitet	500	200	200			
Växjö universitet	500	200	200			
Örebro universitet	500	200	200			
Mitthögskolan	500+120	200	200			
Högskolan i Karlskrona/Ronneby	500	300	300			
Malmö högskola	900	700	425		275	
Högskolan i Kalmar	500	200	200			
Högskolan i Borås	700	200	200			
Högskolan Dalarna	500	200	200			
Högskolan på Gotland	300	200	125		75	
Högskolan i Gävle	500	200	200			
Högskolan i Halmstad	500	200	200			
Högskolan Kristianstad	600	200	200			
Högskolan i Skövde	500	200	200			
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	500	200	200			
Lärrarhögskolan i Stockholm	800	200	100		100	
Mälardalens högskola	700	350	350			
Södertörns högskola	900	450	250		200	
Chalmers tekniska högskola AB	600	450	450			
Stiftelsen högskolan i Jönköping	500	250	250			
Konstnärliga högskolor i Stockholm ¹	5 ⁵	30				30
Distansutbildningsmyndigheten	700					
Enskilda utbildningsanordnare m.m. enligt fördelning i tabell 5.9	315					
För senare fördelning ²	200	1 010				1 010
Totalt ³	19 580	10 555	7 175	550	1 780	1 050

1) Av de 30 platserna för konstnärlig utbildning i Stockholm avser 20 platser ett tillskott av platser motsvarande 4 miljoner kronor om dessa högskolor samlas i en gemensam Konsternas högskola; 10 platser avser förstärkning av musikutbildningen vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm.

2) Av platserna under Övrigt avser 5 platser media och 5 platser design.

3) För år 2000 tillkommer 420 platser avseende Sveriges lantbruksuniversitet.

4) Avser gränsöverskridande utbildning med musik och andra ämnen.

5) Avser mediautbildning vid Dramatiska institutet

5.3.3 Matematik, naturvetenskap och teknik

Dimensionering

I högskolan examinerades läsåret 1997/98 knappt 3 400 civilingenjörer, vilket är en ökning med 2 procent jämfört med läsåret 1996/97. Motsvarande jämförelse för högskoleingenjörsexamen visar att läsåret 1997/98 examinerades 1 428 högskoleingenjörer, vilket är en ökning med 5,5 procent jämfört med läsåret 1996/97. För treårsperioden 2003–2005 räknar regeringen med att antalet examen i civilingenjörsutbildningar bör kunna uppgå till ca 4 300 per år.

Intresset för utbildningar i naturvetenskap och teknik

Regeringen har under lång tid poängterat betydelsen av naturvetenskap och teknik för samhället och gjort stora satsningar för att stimulera intresset för studier inom dessa områden i både ungdomsskolan och högskolan. Regeringen har bl.a. satsat på tekniskt/naturvetenskapligt basår, resurscentra i kemi, fysik, teknik och matematik, verksamhetsstöd till teknik- och naturvetenskapcentra och förmånlig studiefinansiering för personer i åldern 28 till 48 år att läsa teknisk eller naturvetenskaplig högskoleutbildning.

På regeringens uppdrag bedrev Statens skolverk och Högskoleverket ett projekt för att stimulera intresset för naturvetenskap och teknik mellan åren 1993 och 1998, det s.k. NOT-projektet. Projektet har varit framgångsrikt och i december 1998 beslutade regeringen om ett nytt NOT-projekt. I det nya projektet, som också är femårigt och syftar till att öka intresset för naturvetenskap och teknik, kommer ökad uppmärksamhet att ägnas didaktik- och metodfrågor i undervisningen, liksom frågor om kunskapsområdenas särart samt integration. Ett långsiktigt arbete med attitydpåverkan ingår i uppdraget.

Förnyelse av ingenjörsutbildningar

Regeringen gav våren 1996 Linköpings universitet i uppdrag att i samverkan med andra univer-

sitet och högskolor genomföra ett utvecklingsprojekt med syfte att förnya högskoleingenjör- och civilingenjörsutbildningarna. Genom att förändra innehåll samt undervisnings- och arbetsformer kan utbildningarna bli mer attraktiva för de grupper som traditionellt sett inte söker sig till dessa. Förnyelsen syftar till att stimulera rekryteringen, framför allt bland kvinnor, och till att höja kvaliteten på utbildningarna. Projektet, som antog namnet NyIng, slutredovisades till regeringen i mars 1999. Projektet har resulterat i analyser och förslag till förnyelse under ett antal områden, så som flexibel ingenjörsutbildning, samverkan med näringslivet, människa-teknik-samhälle, ingenjörsutbildningen och genus, lärandet i centrum, den sinnliga förståelsen, examination och utvärdering samt rekrytering. Förslagen pekar bl.a. på möjligheten att samordna inledande delar av civilingenjörsutbildning och högskoleingenjörsutbildning, att öka inslaget av problembaserat lärande och kreativa moment, att utveckla och fördjupa inslaget av humanistiska och samhällsvetenskapliga kunskaper samt att utveckla examinationen till att vara en del av lärandeprocessen och inte enbart utgöra en kunskapskontroll.

Med anledning av att utbildningar i naturvetenskap och teknik är prioriterade i den utbyggnad som genomförs under perioden 1997–2000 och i ännu högre grad i den fortsatta utbyggnad som föreslås i denna proposition, anser regeringen att det är en mycket viktig uppgift för högskolorna att öka ansträngningarna med den pedagogiska utvecklingen av ingenjörsutbildningarna. Det arbete som utförts av Linköpings universitet är ett värdefullt bidrag till detta arbete. Linköpings universitet kommer att ha en särskild uppföljningskonferens i syfte att sprida kunskap om de erfarenheter som har gjorts.

Studenternas förkunskaper i matematik

Regeringen gav i mars 1998 Högskoleverket i uppdrag att, efter samråd med Statens skolverk, utreda och analysera om förkunskaperna i matematik förändrats hos studenterna vid högskolans tekniska och naturvetenskapliga utbildningar, om högskolan förändrat sina krav på studenternas förkunskaper och om de krav som högskolan har på studenterna är ändamålsenliga i förhållande till den utbildning som ges vid högskolan. Högskoleverket tillsatte en bedömningsgrupp med anledning av uppdraget. Bedömningsgrup-

pens slutsatser är bl.a. att teknologernas förkunskaper i matematik har försämrats inom vissa områden jämfört med för tio år sedan. Vidare konstateras att det finns stora variationer i förkunskaperna hos dem som börjar högskolestudier i naturvetenskap och teknik. Åtskilliga studenter har så svaga förkunskaper att det blir svårt för dem att tillgodogöra sig undervisningen i matematik så som den ser ut i dag. Gruppen konstaterar även att huvuddelen av matematikundervisningen inom universitet och högskolor fortfarande bedrivs på ett traditionellt sätt. Slutligen konstaterar bedömningsgruppen att problemen torde vara liknande i jämförbara länder.

Bedömningsgruppen lämnar en rad förslag som rör undervisningens anpassning till studenternas förkunskaper och förmåga, lärarna och lärarrollen, samverkan mellan gymnasieskola och högskola, matematikens roll i gymnasieskolan och högskolan samt de gällande urvalsreglerna för tillträde till högskoleutbildning.

Regeringen anser att det är viktigt att åtgärder vidtas för att komma till rätta med de problem som utredningen visar på. Inte minst mot bakgrund av den fortsatta utbyggnaden av de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna är det viktigt att matematikundervisningen fungerar väl på alla nivåer så att den dels ger studenterna de kunskaper de behöver för att kunna fullfölja naturvetenskapliga och tekniska utbildningar, dels förmår attrahera nya grupper av studerande till dessa utbildningar. Regeringen avser att under året återkomma med förslag på en särskild satsning inom matematikområdet.

Kvinnor och män

Andelen kvinnor inom de tekniska utbildningarna har ökat markant under senare år, särskilt inom civilingenjörsutbildningarna där 28 procent av de studerande läsåret 1997/98 var kvinnor. Även andelen kvinnor inom högskoleingenjörsutbildningarna har ökat och uppgår nu till 26 procent. Andelen kvinnor varierar dock mellan olika utbildningar.

5.3.4 Vårdutbildningar

Kommissionen för rekrytering till vård och omsorg

I juni 1998 beslutade regeringen att inrätta en kommission, den s.k. Vårdkommissionen, med uppgift att föreslå åtgärder för att underlätta rekryteringen av personal till vård- och omsorgssektorn samt närmare kartlägga framtida utbildningsbehov inom denna sektor. Kommissionen presenterade i juli 1999 sitt arbete i rapporten *Den ljusnande framtid är vård* (Ds 1999:44).

Vårdkommissionen föreslår att staten skall inleda diskussioner med landstingen i syfte att huvudmannaskapet för samtliga s.k. landstingskommunala utbildningar helt överförs till staten senast år 2001. Som skäl för detta anger kommissionen bl.a. att det samlade statliga huvudmannaskapet utgör en viktig princip för att staten skall kunna göra en helhetsbedömning och ta sitt ansvar för den högre utbildningens inriktning och dimensionering i ett nationellt perspektiv, i relation till landets, arbetsmarknadens och de enskilda studenternas behov. Vårdkommissionen anser även att ett samlat huvudmannaskap för utbildningen skulle underlätta möjligheten att tillgodose kommuners och övriga vårdgivares behov av personal. Vidare anser kommissionen att den avtalskonstruktion som i dag används, där landstingen överläter åt högskolan att bedriva utbildningen, innebär en oklar ansvarsfördelning mellan stat, landsting och högskola.

Kommissionen föreslår även att antalet nybörjarplatser på sjuksköterskeutbildning skall utökas med 1 000 senast höstterminen år 2002. Vad gäller utökning av sjuksköterskeutbildning med nuvarande huvudmannaskap gäller dagens finansieringsprincip, där landstingen finansierar de utökade kostnader som inte täcks av det riktade statsbidraget till landstingen från Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Vårdkommissionen föreslår vidare att läkarutbildningen skall utökas med 200 nybörjarplatser senast höstterminen år 2002. En förutsättning för detta är dock, enligt kommissionen, att staten och de enskilda landstingen kommer överens om statens ersättning för praktik och forskning.

Denna ersättning regleras för närvarande genom två separata avtal. Det ena avtalet, som avser läkarutbildningen och den medicinska forskningen m.m., slöts år 1989 och godkändes av riksdagen i samband med behandlingen av propositionen *Om forskning* (prop. 1989/90:90, bet. 1989/90:UbU25, rskr. 1989/90:328). Det

andra avtalet, som avser tandläkarutbildningen och den odontologiska forskningen, slöts år 1992 och godkändes av regeringen år 1993.

Sedan avtalen ingicks har mål- och resultatstyrning samt ett nytt resurstilldelningssystem införts för den grundläggande högskoleutbildningen inom den statliga högskolan. Detta har fått till följd att väsentliga delar av avtalen inte går att tillämpa. Regeringen tillkallade i juni 1997 en utredare med uppdrag att biträda Utbildningsdepartementet med att genomföra en översyn och omförhandling av ovan nämnda avtal. Vid diskussioner med en förhandlingsdelegation utsedd av berörda landsting framkom att landstingen inte var beredda att sluta nya avtal med ovan nämnda ändringar. Regeringen beslutade i december 1998 att säga upp avtalen. Avtalen har en uppsägningstid om fem år.

Regeringens bedömning: Regeringen delar Vårdkommissionens bedömning av behovet av en utökning av dimensioneringen av utbildning för sjuksköterskor och läkare. Regeringen avser att under hösten inleda diskussioner med landstingen i syfte att klargöra under vilka förutsättningar det samlade huvudmannaskapet för de nuvarande landstingskommunala vårdutbildningarna kan överföras till staten.

Skälen för regeringens bedömning: I tabell 5.12 lämnar regeringen ett förslag till fördelning av de platser på läkarutbildningen som föreslås av Vårdkommissionen. I enlighet med nu gällande avtal om ersättning för klinisk utbildning och forskning mellan staten och enskilda landsting har landstingen rätt att först fr.o.m. läkarutbildningens sjätte termin kräva viss ersättning från staten.

När det gäller det ökade behovet av läkare grundar sig Vårdkommissionens bedömning på prognoser från främst Landstingsförbundet och Sveriges Läkarförbund. Landstingsförbundet bedömer att rekryteringsbehovet av läkare år 2015 kommer att kraftigt överstiga tillgången på specialistutbildade läkare. Detta beror främst på ålderstrukturen hos läkarkåren som innebär att antalet pensionsavgångar kommer att öka. Ett annat problem är den regionala fördelningen av läkarna. Många läkare väljer att stanna kvar på universitetsorten eller i dess närhet. Redan nu rapporteras betydande vakanser från främst landstingen i Norrland och andra inlandsregio-

ner. Den regionala fördelningen av den grundläggande utbildningen är därför ett viktigt instrument för att underlätta för landstingen att rekrytera läkare till specialistutbildningstjänster över hela landet. Det har också visat sig att ett ökat samarbete mellan universiteten och sjukhusen utanför universitetsorterna underlättar för landstingen att i framtiden rekrytera läkare till orter utanför universitetsorterna.

År 1997/98 var antalet nybörjare på läkarutbildningen 850 och antalet examinerade de senaste fem åren ligger på i genomsnitt 750. I regeringens förslag till utbyggnad har 550 platser vardera året reserverats för utbyggnaden av läkarlinjen, vilket innebär att antalet examinerade per år bör kunna öka med 200.

Fördelningen av platser för utbildning av läkare framgår av tabell 5.12 (se även tabell 5.11).

Tabell 5.12 Fördelning av platser för läkarutbildning

LÄROSÄTEN	EXAMINERADE 1998 ¹	NYBÖRJARE 1998 ¹	BERÄKNAD ÖKNING AV EXAMINERADE EFTER EXPANSION 2001 OCH 2002
Uppsala universitet	130	123	32
Lunds universitet	174	151	32
Göteborgs universitet	93	123	40
Umeå universitet	103	143	22
Linköpings universitet	71	88	40
Karolinska institutet	216	224	34
Summa	787	852	200

¹) Källa: Högskoleverkets NU-databas

Vid fördelningen har hänsyn tagits till att Umeå universitet fick en förstärkning med ytterligare 10 platser år 1998 samt till att Linköpings universitet kan utnyttja Örebro läns landsting och Jönköpings läns landstings sjukvårdsorganisation för undervisning och forskning.

När det gäller det ökade behovet av sjuksköterskor grundar sig Vårdkommissionens bedömning på prognoser från främst Landstingsförbundet och Vårdförbundet. Beträffande finansieringen av utökad sjuksköterskeutbildning gäller, vid nuvarande huvudmannaskap, rådande finansieringsmodell enligt vilken landstingen bekostar 80 procent av en utökning och

staten resterande 20 procent. Se även avsnitt 5.3.1.

Vissa examensfrågor inom vård och omsorg

Reglering av specialistutbildning för sjuksköterskor

Regeringen tillsatte år 1994 en parlamentarisk kommitté (Behörighetskommittén, dir. 1994:2) med uppgift att göra en samlad översyn av principerna för legitimation och behörighet inom hälso- och sjukvården samt närliggande områden. Regeringen föreslog i enlighet med kommitténs förslag i propositionen Yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (prop. 1997/98:109) att endast de sjuksköterskor som genomgått en reglerad vidareutbildning för sjuksköterskor får rätt att i verksamhet inom hälso- och sjukvården använda den titel som motsvaras av specialistsjuksköterskeexamen. Riksdagen tillstyrkte förslaget (bet. 1997/98:SoU22, rskr. 1997/98:53). Regeringen avser att under hösten införa ett antal specialistsjuksköterskeexamina i examensordningen, bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100).

Antalet reglerade specialistbeteckningar måste vägas mot nödvändigheten av en flexibel sjukvårdsorganisation. Tillgång till vidareutbildning för sjuksköterskor som inte leder till en specialistsjuksköterskeexamen som regleras i examensordningen är naturligtvis fortfarande nödvändigt och avgörande för en framtida god kvalitet inom hälso- och sjukvården liksom omsorgen.

Personer som har äldre sjuksköterskeutbildning uppfyller i vissa fall inte de behörighetskrav som lärosätena ställer för tillträde till specialistutbildningar för sjuksköterskor. Regeringen har erfarit att lärosätena har intagit en mer restriktiv hållning vad gäller att bevilja undantag från vissa behörighetskrav för dessa grupper. Av regeringens proposition Tillträde till högre utbildning m.m. (prop. 1995/96:184) framgår att behörighetskraven skall ange vilka förkunskaper som är nödvändiga för att följa aktuell utbildning. Det skall vara möjligt för personer med olika bakgrund att konkurrera på lika villkor om dessa platser. Behörighetskraven bör vara så utformade att de inte i realiteten utgör ett hinder för vissa grupper av sökande.

Kvinnor och män

Berörda universitet och högskolor har sedan år 1997 i uppdrag att vidta åtgärder för att öka andelen män inom de vård- och farmaciutbildningar där män är underrepresenterade. Återrapporteringen i högskolornas årsredovisningar visar på en ojämn nivå vad gäller vidtagna åtgärder. Särskilt när det gäller åtgärder som syftar till att öka rekryteringen av män till utbildningar inom vård och omsorg där dessa är underrepresenterade är såväl antalet åtgärder som uppnådda resultat inte tillfredsställande. Från och med år 2000 kommer flertalet högskolor att bedriva vårdutbildning. Detta problem bör därför särskilt uppmärksammas av berörda högskolor.

5.3.5 Lärarutbildningar

Lärarutbildningskommitténs betänkande och proposition om den framtida lärarutbildningen

Lärarutbildningskommittén (U 1997:07, Dir. 1997:54) lämnade den 15 juni 1999 sitt förslag till förändringar av lärarutbildningen. Betänkandet Att lära och leda (SOU 1999:69) är fram till den 1 november 1999 föremål för en bred remissbehandling. En proposition avseende den framtida lärarutbildningen kommer att läggas fram under år 2000.

Forskningsanknytning och kompetensutveckling

Högskoleverket har under tre år haft särskilda medel att fördela för forskningsanknytning av lärarutbildningen och kompetensutveckling av lärarutbildare. Medel har hittills fördelats till 16 av landets lärosäten. Högskoleverket skall senast den 30 juni 2000 till Utbildningsdepartementet beskriva de projekt som verket har beviljat medel för samt redovisa effekterna av den kompetensutveckling som då skall ha genomförts. Medel för utveckling av lärarutbildningen kommer för år 2000 att anvisas under anslaget B53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

Utbildning av Waldorflärare

Högskoleverket lämnade i oktober 1998 på regeringens uppdrag ett förslag av ramkaraktär till en

utbildningsplan för alla lärarkategorier inom Waldorfskolan. Förslaget överlämnades till Lärarutbildningskommittén (U 1997:07), som har behandlat förslaget (se ovan). På regeringens uppdrag har Lärarhögskolan i Stockholm tillsammans med Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan utarbetat en kursplan för en grundskolläro- utbildning med Waldorfinriktning.

För budgetåret 2000 anvisas Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan 2,7 miljoner kronor för att kunna genomföra en påbyggnadsutbildning i Waldorfpedagogik. (Se avsnitt B52 Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m., anslagsposten 10).

Regionala utvecklingscentrum för lärarutbildning

Flertalet högskolor med lärarutbildning har etablerat regionala utvecklingscentrum. Av lärosätenas årsrapporter framgår att verksamhet och struktur varierar vid dessa centra. Detta är rimligt mot bakgrund av varje lärosätes allmänna uppgift att samverka med det omgivande samhället och lärarutbildningens uppdrag att regionalt och lokalt möta skolans och lärarfortbildningens behov. Detta kan ske bl.a. genom kompetensutveckling för lärare och de lärare i högskolan som medverkar i lärarutbildningen.

Särskilda insatser för att främja läraryrkets utveckling och rekrytering

Den 31 augusti 1998 undertecknade skolministern, Svenska Kommunförbundet, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Skolledarna en "Avsiktsförklaring om åtgärder för att främja läraryrkets utveckling och rekrytering".

En arbetsgrupp avlämnade den 9 mars 1999 en rapport med en handlingsplan. I handlingsplanen ingår bl.a. ett skolutvecklingsprojekt och ett antal åtgärder för att öka rekryteringen till lärarutbildningen, i synnerhet med inriktning mot matematik och naturvetenskap.

Enligt handlingsplanen genomförs under två år en försöksverksamhet för utveckling av samarbetet mellan kommunala arbetsgivare och högskolans lärarutbildning. I denna ingår en särskild rekrytering och utbildning av lärare för undervisning i matematik, naturvetenskap och teknik. Utbildningen, som regleras av en särskild förordning (1999:234) om särskilda lärarutbildning-

ar har som en förutsättning att den som utbildas skall vara anställd av en kommun.

Vidare har särskilda medel avsatts till tre universitet för att fullgöra ett regeringsuppdrag som avser utveckling av forskning och forsknings- möjligheter för lärare.

I handlingsplanen ingår vidare att rekrytera officerare i samarbete med Forsvarsmakten, personer med utländsk bakgrund samt män till lärarutbildningen.

Högskoleverket har fått i uppdrag att utveckla sitt internetburna studieinformationssystem så att det utbud av högskolekurser som kan vara av intresse för skolans lärare i vidareutbildnings- syfte presenteras på ett lättillgängligt sätt.

Andra insatser i lärarutbildningen

Kulturinslag i lärarutbildningarna

Lärarhögskolan i Stockholm bedriver ett projekt för pedagogisk förnyelse med utgångspunkt i Shakespeares dramer. Lärarhögskolan kommer att utvidga sitt projekt till att omfatta även andra universitet och högskolor med lärarutbildning. Regeringen har anvisat särskilda medel för projektet.

Mänskliga rättigheter

Unesco kommer under år 2000 att uppmärksamma de mänskliga rättigheterna inom olika samhällssektorer. Svenska unescorådet kommer då bl. a. att vända sig till landets universitet och högskolor för en diskussion om hur området mänskliga rättigheter kan bearbetas och konkretiseras i lärarutbildningen.

Inom det av regeringen initierade informationsprojektet Levande Historia pågår ett flertal aktiviteter i samarbete med landets lärarutbildningar.

IT-kunskaper bland de nyexaminerade lärarna

Från och med den 1 januari 1998 skall alla nyexaminerade lärare ha kunskap om datorer och andra informationstekniska hjälpmedel och deras användning i undervisningen. För att nå detta kunskapsmål har särskilda medel via Högskoleverket ställts till förfogande för högskolor med lärarutbildning. Verket redovisade huvuddelen av sitt uppdrag i mars 1999 (se avsnitt 5.5.5).

Jämställdhet

Lärarhögskolan i Stockholm har tillsammans med Länsstyrelsen i Stockholms län och Länsar-

betsnämnden i Stockholms län utvecklat idéer om hur rekryteringen av män till lärarutbildningen skulle kunna öka. En försöksverksamhet med rekrytering av arbetslösa män till en förberedande utbildning har genomförts under läsåret 1998/99. En utvidgning av försöket sker läsåret 1999/2000. Rekrytering av officerare som önskar byta yrke är ytterligare en väg som några högskolor arbetar med för att få fler män till lärarutbildningarna.

Skolans behov av lärare och högskolans examensmål för lärarutbildningarna

Regeringen ser med oro på rapporter om bristande tillgång på lärare i vissa ämnen och i vissa regioner. För att förhindra befarad brist på lärare inom ämnena matematik, naturvetenskap och teknik samt för att vinna erfarenheter av att rekrytera personer med andra yrkeserfarenheter till lärarutbildningarna har åtgärder med särskilda lärarutbildningsinsatser enligt förordningen (1999:234) om särskilda lärarutbildningar vidtagits.

Regeringen ser också mycket allvarligt på att vissa lärosäten inte förväntas nå examensmålen för grundskolläraryxamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 och gymnasieläraryxamen under innevarande planeringsperiod, dvs. 1997–1999. Den genomsnittligt uppnådda examinationen av grundskollärare 4–9 uppgår till endast 44 procent mot förväntade 66 procent. Motsvarande andel för gymnasieläraryxamen är 51 procent.

Med anledning av det låga antalet sökande till lärarutbildningar med inriktning mot matematik, naturvetenskap och teknik kallade Utbildningsdepartementet de lärarutbildningsansvariga vid landets universitet och högskolor till en genomgång av läget inför högskolornas lokala antagning inför hösten 1999.

Härvid betonades vikten av ytterligare ansträngningar att nå examensmålen. Vidare framhölls betydelsen av att högskolorna vid antagningen till lärarutbildningar med inriktning mot matematik, naturvetenskap och teknik tillämpar ett generöst tillgodoräknade. Vad gäller de studenter som söker till lärarutbildning men saknar behörighet för matematik-, naturvetenskap eller teknikinriktning överväger regeringen åtgärder för att högskolorna skall kunna erbjuda behörighetsgivande utbildning under pågående grundutbildning.

Vidare diskuterades hur universitet och högskolor skall kunna intensifiera sin rekrytering till lärarutbildningar med inriktning mot matematik, naturvetenskap och teknik. Flera universitet och högskolor redovisade intressanta metoder för att åstadkomma en förbättring. En redovisning av vidtagna åtgärder och uppnådda resultat i samband med höstens antagning kommer att lämnas av lärosätena till Utbildningsdepartementet under oktober månad.

Med kommande proposition om förändringar av lärarutbildningen kan också komma att följa ändringar i dimensioneringen av lärarutbildningen.

De examensmål och den planeringsinriktning som angavs i budgetpropositionen för 1999 visar på en god överensstämmelse med SCB:s prognoser över lärarbehovet fram till år 2005. Utgångspunkter för SCB:s prognoser är bl. a. barnkullarnas storlek, kommande pensionsavgångar, utbildningarnas nuvarande dimensionering, lärarstudenternas genomströmning och lärarnas kvarvaro i yrket.

Avgörande för prognosens tillförlitlighet för kommande perioder är dock i vilken grad lärosätena uppfyller examensmålen för innevarande period.

Läraryxamina med praktisk–estetisk inriktning ligger utanför de angivna examensmålen för grundskollärare och gymnasielärare. Både inom grundskolan och gymnasieskolan förväntas behovet av lärare i praktisk–estetiska ämnen bli betydligt större än antalet examine-ade under flera år framöver. Vidare är behovet av lärare med specialpedagogisk kompetens mycket stort. Härvid skall uppmärksammas behovet av specialpedagogisk utbildning för att undervisa elever med dyslexi.

Tabell 5.13 Examensmål och planeringsinriktning för lärarutbildningarna

	GYMNASIE- LÄRARE	GRUNDSKOL- LÄRARE FÖR ÅK 4–9	GRUNDSKOL- LÄRARE FÖR ÅK 1–7
Mål för 1997–1999	3 720	4 440	
Utfall 1997	902	969	2 188
Utfall 1998	1 002	993	2 062
Mål för 2000–2002	4 485	6 240	5 600*
Planeringsinriktning för 2003–2005	4 830*	4 200*	3 000*

* Avser planeringsinriktning

Regeringen bedömer att de tidigare beslutade examensmålen för grundskollärare med inriktning

mot undervisning i årskurserna 4–9 skall ligga fast liksom examensmålen för gymnasielärare.

För att tillgodose skolans långsiktiga behov av lärare i matematik, naturvetenskap och teknik måste minst hälften av det totala antalet examinerade grundskol- och gymnasielärare återfinnas inom dessa områden.

En fortsatt minskning av antalet examinerade grundskollärare med inriktning mot undervisning i årskurserna 1–7 bör ske under de båda kommande perioderna. Minskningen skall främst ske vad gäller inriktning mot svenska-samhällsorientering.

Behovet av antalet examinerade från det barn- och ungdomspedagogiska programmet är fortfarande svårt att bedöma. Högskolorna bör därför inte genomföra några större förändringar i dimensioneringen av dessa.

5.3.6 Konstnärliga utbildningar

Regeringens förslag: Linköpings universitet och Göteborgs universitet skall fr.o.m. andra kalenderhalvåret 2000 erhålla resurser för anordnande av de utbildningar som finns vid Carl Malmstens Skola respektive vissa utbildningar som finns vid Stenebyskolan.

Skälen för regeringens förslag:

Carl Malmstens Skola

Carl Malmstens Skola är en s.k. kompletterande skola som regleras enligt förordningen (1996:1206) om fristående skolor. Linköpings universitet och Stiftelsen Carl Malmstens Skola har gemensamt tagit initiativ till ett samarbete som innebär att Linköpings universitet tar över de utbildningar som i dag finns vid Carl Malmstens Skola. Universitetet tilldelas fr.o.m. andra kalenderhalvåret 2000 medel motsvarande totalt 700 helårsstudenter och helårsprestationer (se tabell 5.11 avsnitt 5.3.2), varav 40 inom utbildningsområdet design, för detta ändamål. (Se även anslag A14. Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning).

Stenebyskolan

Stiftelsen Stenebyskolan har uttryckt önskemål om att vissa utbildningar vid Stenebyskolan, som är en s.k. kompletterande skola som regleras en-

ligt förordningen (1996:1206) om fristående skolor, skall överföras till Göteborgs universitet som har förklarat sig villigt att ta över dessa. Universitetet tilldelas fr.o.m. andra kalenderhalvåret 2000 medel motsvarande totalt 1 210 helårsstudenter och helårsprestationer (se tabell 5.11 avsnitt 5.3.2), varav 70 inom utbildningsområdet design, avsedda för detta ändamål. Satsningen kommer att innebära en stor utökning av utbildning inom design och hantverk förlagd till Dals Lång-Ed i Bengtsfors kommun. Förutom de 70 utbildningsplatserna inom ramen för Göteborgs universitet föreslås statsbidrag till Stenebyskolan som kompletterande skola. (Se även anslag A14. Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning).

Arkitektutbildningen

Regeringen gav i november 1997 Högskoleverket i uppdrag att se över arkitektutbildningarna. Översynen av arkitektutbildningarna slutfördes den 31 mars 1999. Högskoleverket lämnar två förslag i frågor som det ankommer på regeringen att fatta beslut om. Dels föreslås att arkitektutbildningen skall förlängas från 4,5 år till 5 år, dels föreslås en ändring i målformuleringen för arkitektutbildning i examensordningen (högskoleförordningens [1993:100] bilaga 2). Regeringen anser att en förlängning inte är den väg som bör väljas. När nya kunskapsområden behövs med hänsyn till förändrade kompetenskrav, är det i första hand högskolornas eget ansvar att fortlöpande ompröva och anpassa utbildningens uppläggning och innehåll inom de ramar som anges i examensordningen, samt prioritera inom respektive högskolas hela verksamhetsområde. Frågorna bereds för närvarande i Regeringskansliet och Högskoleverkets rapport kommer att remitteras.

Konsternas högskola i Stockholm

För att komplettera betänkandet Campus för konst (SOU 1998:10) tillsatte regeringen under år 1998 en arbetsgrupp med uppdrag att ytterligare analysera kostnader för ett konstnärligt campus förlagt till Konstfackområdet och en särskild utredare som skulle analysera förutsättningar för verksamhetsmässig integrering mellan de konstnärliga högskolorna i Stockholm. I december 1998 redovisades dessa uppdrag dels i rapporten Kostnader för lokalisering av Campus för konst på Konstfackområdet (dnr. U98/4627/UH), dels i betänkandet Konst utan gränser (Ds 1998:67).

I betänkandet Konst utan gränser föreslår utredaren bl.a. höjda ersättningsbelopp för de konstnärliga grundutbildningarna, konstnärligt utvecklingsarbete och samarbetsprojekt, att medel tillskjuts i ett särskilt anslag motsvarande ett vetenskapsområde och att det uppförs en gemensam byggnad för tvärkonstnärligt samarbete. Vidare föreslår utredaren att de konstnärliga högskolorna i Stockholm organiseras som en sammanhållen självständig enhet med uppgift att utveckla ett vetenskapsområde för konst där de nuvarande högskolorna ingår som institutioner med eget ansvar för grundutbildningen, att campus byggs ut stegvis och att byggnader för gemensamma funktioner prioriteras redan i en första etapp. Slutligen föreslår utredaren, liksom tidigare utredare i betänkandet Campus för konst, att en organisationskommitté får till uppgift att föra arbetet vidare.

Betänkandet och rapporten har remissbehandlats. Remissvaren ger en splittrad bild av inställningen till de förslag som lämnas. De berörda högskolorna, även Kungl. Konsthögskolan som tidigare har undantagits i utredningsarbetet, är alla intresserade av någon form av samverkan men uppfattningen om former, inriktning och omfattning varierar kraftigt. Under det långa utredningsarbetet - drygt 20 år av diskussioner och utredningar om hur den konstnärliga högskoleutbildningen i Stockholm skall organiseras och lokaliseras - har fokus kommit att flyttas från lokalfrågan till verksamheten. I och med denna utredning har andra frågor än tidigare lyfts fram, bl.a. vilken roll de konstnärliga högskoleutbildningarna har i samhället, hur de genom samverkan kan utveckla det som i dag definieras som konstnärligt utvecklingsarbete och om vilka krav den framtida yrkesrollen som konstnärlig utövare kommer att ställa på utbildningen inom det konstnärliga området.

Regeringen avser att under hösten 1999 tillsätta en särskild utredare med uppgift att i nära samråd med de berörda högskolorna förbereda organiserandet av en ny högskola, Konsternas högskola i Stockholm, där de nuvarande högskolorna inom en gemensam organisation ingår som institutioner med ansvar för respektive grundutbildning och gemensamt ansvar för konstnärligt utvecklingsarbete. Det kommer inte att ingå i utredarens uppdrag att förbereda en lokalmässig samordning. Däremot skall högskolorna hålla utredaren informerad om de företar förändringar när det gäller lokalförsörjningen, särskilt om det tas initiativ till någon form av lo-

kalmässig samordning. Verksamheten vid den nya Konsternas högskola i Stockholm skall planeras så att den finansieras inom befintliga ramar och med beaktande av de planeringsförutsättningar som anges i avsnitt 5.3.2 i denna proposition. Utredaren skall lämna en delrapport till regeringen senast den 30 juni 2000. Ett slutligt förslag skall lämnas till regeringen senast den 30 juni 2001. Målsättningen är att ett eventuellt samgående mellan de konstnärliga högskolorna i Stockholm är fullbordat den 1 januari 2002.

5.4 Grundforskning och forskarutbildning

Nya universitet och högskolor med vetenskapsområde

Den 1 januari 1999 inrättades tre nya universitet, Karlstads universitet, Växjö universitet och Örebro universitet. Beslutet innebär ett åtagande att förse dessa nya universitet med tillräckliga forskningsresurser så att de självständigt kan bedriva forskning och forskarutbildning. I denna proposition lämnar regeringen förslag om förstärkning av dessa lärosätens forskningsresurser. Regeringen vill betona vikten av att de nya universiteten utvecklar sin forskning och forskarutbildning inom ett antal profilmråden, som lärosätena själva bedömer som strategiska. Denna bedömning bör ske med utgångspunkt både i den kompetens som finns och som successivt byggs upp, liksom utifrån de kvalitativa granskningar som lärosätet initierar. Regeringen har erfarit att Högskoleverket avser att börja med de nya universiteten i den andra omgången av sin kvalitetsgranskning av universitet och högskolor.

Regeringen har vidare förutskickat att Mitt-högskolan skall ges förutsättningar att kunna utvecklas till universitet. I denna proposition anvisar regeringen de förutsättningar som gäller för de närmaste tre åren. Regeringen gör bedömningen att det inom de närmaste åren inte kommer att finnas ekonomiskt utrymme för att inrätta fler nya universitet.

Högskoleverket har tidigare tilldelat Högskolan i Karlskrona/Ronneby vetenskapsområdet teknik och Högskolan i Kalmar har fått vetenskapsområdet naturvetenskap. Malmö högskola har fått vetenskapsområdet medicin genom övertagandet av odontologiska fakulteten vid Lunds universitet. Regeringen ser det som ange-

läget att dessa högskolor utvecklar forskning och forskarutbildning i discipliner inom dessa vetenskapsområden som en markerad profilering. Det är nödvändigt att förstärka dessa högskolor med forskningsresurser. Utbyggnaden måste dock ske utifrån vad som är möjliga åtaganden från statsmakternas sida. I denna proposition lämnar regeringen förslag om utökade resurser till högskolorna i Karlskrona/Ronneby och Kalmar.

Mälardalens högskola har ansökt om att få tekniskt respektive humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde. Högskoleverket har behandlat ansökan och tillstyrker att högskolan erhåller tekniskt vetenskapsområde. Regeringen avser att närmare pröva ansökan och att återkomma i frågan i nästa forskningspolitiska proposition.

Vetenskapsområde

Uppdelningen i vetenskapsområden är huvudsakligen ett sätt för statsmakterna att fördela resurser till forskning och forskarutbildning. Det finns fyra vetenskapsområden: humanistisk-samhällsvetenskapligt, medicinskt, naturvetenskapligt och tekniskt. Regeringen föreslår riksdagen hur ett lärosätes resurser skall fördelas mellan vetenskapsområdena. Riksdag och regering kan därmed styra forskning och forskarutbildning till vissa områden. Regeringen har också möjlighet att i regleringsbrev föreskriva att forskning och forskarutbildning med viss inriktning särskilt skall bedrivas vid ett lärosäte.

Också rätten att anordna forskarutbildning och utfärda examen inom denna är knuten till vetenskapsområden. Universiteten har en generell rätt att examinera inom forskarutbildning. För högskolor som inte är universitet gäller att forskarutbildning och rätt att utfärda examen inom sådan utbildning är begränsad till vetenskapsområde som finns vid högskolan genom beslut enligt 2 kap. 5 § högskolelagen (1992:1434). Ett beslut om att inrätta ett vetenskapsområde får meddelas, om grundutbildning och forskning vid högskolan har en sådan kvalitet och omfattning inom området att forskarutbildning kan bedrivas på en hög vetenskaplig nivå.

Beslut om vetenskapsområden fattades ursprungligen av Högskoleverket men genom en ändring av högskolelagen som trädde i kraft den 1 april 1999 är det regeringen som beslutar om det skall finnas vetenskapsområde vid en högskola som inte är universitet (prop. 1998/99:1,

utg. omr. 16, bet. 1998/99:UbU1, rskr. 1998/99:98). Genom den nya ordningen uppnås ett tydligare samband mellan beslutet om vetenskapsområde och tilldelningen av resurser för forskarutbildning inom området. Beslut om resurstilldelningen fattas av riksdagen efter förslag av regeringen. Det ansågs rimligt att regeringen, som skall göra en samlad bedömning av behovet av forskning och forskarutbildning, gavs rätten att besluta om vetenskapsområden och föreslå riksdagen vilka resurser som skall anvisas det området. Häri ligger också att vetenskapsområden kan inrättas vid en högskola bara om det finns statsfinansiella förutsättningar för detta och om det ligger i linje med regeringens forskningspolitiska bedömning.

Det nya Karlstads universitet har anslag för två vetenskapsområden, nämligen det tekniska och det humanistisk-samhällsvetenskapliga. De två nya universiteten i Växjö och Örebro har anslag för det humanistisk-samhällsvetenskapliga området. I denna proposition lämnar regeringen förslag om utökade medel till dessa universitet. Inom ramen för anslagsposten Övriga forskningsresurser ges dessa universitet möjlighet att utveckla forskning och forskarutbildning inom profilmråden som de bedömer vara av strategisk betydelse, men som inte ryms inom deras respektive vetenskapsområden.

Resurser för grundforskning och forskarutbildning

Riksdagen har med anledning av de förslag som regeringen lade fram i 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100, bet. 1998/99:FiU27, rskr. 1998/99:249) beslutat att anslagen för grundforskning och forskarutbildning skall höjas med totalt 779 miljoner kronor för perioden 2000–2002. För år 2000 har 70 miljoner kronor beräknats och dessa är främst avsedda att tilldelas de nya universiteten i Karlstad, Växjö och Örebro. För den totala förstärkningen av grundforskning och forskarutbildning har 400 miljoner kronor beräknats för år 2001 och ytterligare 309 miljoner kronor för år 2002.

I denna proposition lägger regeringen endast fram förslag om utökade resurser till de nya universiteten, Mitthögskolan samt Högskolan i Karlskrona/Ronneby och Högskolan i Kalmar. Förslag till fördelning av övriga medel lämnas i nästa forskningspolitiska proposition och i budgetpropositionen för år 2001. Beredning av förslag till fördelning av dessa medel kommer att

ske mot bakgrund av de forskningsstrategier som bl.a. universitet och högskolor skall lämna till regeringen i december 1999.

Stiftelsesatsningar för högskolan

Utöver de statliga forskningsresurser som ställs till förfogande till universitet och högskolor tillkommer medel från forskningsstiftelserna. Deras insatser är av stor vikt för den forskning och forskarutbildning som bedrivs vid universitet och högskolor, vilket framgår under avsnitt 7 Nationella och internationella forskningsresurser.

KK-stiftelsen är den enda av stiftelserna som bildats av medel med ursprung i löntagarfonderna som har ett särskilt ansvar för uppbyggnad av forskningsverksamhet vid högskolor och nya universitet. Stiftelsen har en viktig roll när det gäller att skapa nya former för samarbete mellan högskolan och näringslivet. Dess insatser kompletterar på ett betydelsefullt sätt de statliga satsningarna inom dessa områden.

KK-stiftelsen arbetar målmedvetet för att bygga upp och skapa förutsättningar för goda forskningsmiljöer vid högskolorna. Stiftelsen har t.o.m. år 1999 fördelat drygt 380 miljoner kronor för uppbyggnad av forskningsverksamhet vid högskolor och nya universitet. Därutöver tillkommer näringslivsfinansiering med 200 miljoner kronor.

Relativt få högskolor och nya universitet har i dag tillräckliga grundförutsättningar för att bygga en profilerad forskning och att inledningsvis attrahera finansiering från näringslivet. Av de fördelade medlen för perioden har en särskild s.k. plattformssatsning om 195 miljoner kronor därför gjorts för att öka möjligheterna för uppbyggnad av en kvalificerad forskningsmiljö och skapa förutsättningar för att på sikt få finansiering även från näringslivet.

Regeringen har erfarit att KK-stiftelsen nyligen beslutat att avsätta en ekonomisk ram för nya beslut om totalt ytterligare 510 miljoner kronor till högskolor och nya universitet för åren 2000–2001. Härav utgör 212 miljoner kronor ramen för en ny tvåårig plattformssatsning och 270 miljoner kronor för nya fleråriga profilsatsningar. Satsningarna kommer att stärka forskningsverksamheten vid dessa högskolor och universitet. Plattformssatsningen för åren 2000 och 2001 framgår av tabell 5.14.

KK-stiftelsen finansierar i dag ca 150 doktorandjänster inom ramen för 12 olika företagsforskarskolor. KK-stiftelsen respektive näringslivet finansierar verksamheten med ca 350 miljoner kronor vardera. För att förbättra tillgången på kvalificerade forskarutbildade lärare inom IT, särskilt inom informatik och datavetenskap, vid högskolor och nya universitet satsar stiftelsen 196 miljoner kronor under perioden 1999–2003.

Stiftelsen delfinansierar även omstrukturering och långsiktig kompetensuppbyggnad av industriforskningsinstituterna. Av de medel som stiftelserna avsatt för denna verksamhet har 50 miljoner kronor avsatts för att särskilt stödja uppbyggnad av ett nära samarbete mellan forskningsinstitut samt högskolor och nya universitet.

Stiftelsen tillfördes ca 3,5 miljarder kronor i stiftelsekapital vid bildandet år 1994. Stiftelsens tillgångar per 1 juli 1992 – efter det att ca 2 miljarder kronor har utbetalats – uppgår till ca 6,2 miljarder kronor där en stor del är bundet i framtida åtaganden. Stiftelsens möjligheter att i dialog med Utbildningsdepartementet även långsiktigt kunna göra stora insatser för att finansiera uppbyggnaden av forskning vid och utveckling av högskolorna och de nya universiteten synes därför goda. Regeringen ser med tillfredsställelse på KK-stiftelsens insatser för att bidra till att bygga upp forskningen vid högskolorna och de nya universiteten.

Tabell 5.14 KK-stiftelsens plattformssatsning åren 2000–2001

Universitet/högskola	år 2000	år 2001
Karlstad	10	10
Örebro	10	10
Växjö	10	10
Mitthögskolan	10	10
Kalmar	10	5
Karlskrona/Ronneby	10	5
Mälardalen	5	5
Malmö	5	5
Borås	5	5
Dalarna	5	5
Gävle	5	5
Kristianstad	5	5
Skövde	5	5
Halmstad	5	5
Trollhättan/Uddevalla	5	5
Södertörn	3	3
Gotland	3	3
Summa	111	101

Forskningsanknytning av vård- och omsorgsutbildningar

I samband med 1977 års högskolereform gavs förutsättningar för att knyta forskning och forskarutbildning till de landstingskommunala vård- och omsorgsutbildningarna. Särskilda medel har under flera år avsatts för detta ändamål. Universiteten har haft i uppdrag att särskilt redovisa vissa av dessa medel. Kommittén om hälso- och sjukvårdens finansiering och organisation (HSU 2000) konstaterar i sitt slutbetänkande God vård på lika villkor (SOU 1999:66) att stora förändringar har skett och fortfarande pågår inom både grundutbildning och forskarutbildning inom de s.k. "nya" vårdforskningsämnena, som har sin grund i huvudämnena för vård- och omsorgsutbildningar. Denna även internationellt sett snabba positiva utveckling illustreras av att antalet disputerade inom dessa områden har ökat kraftigt. Som bidragande orsaker till denna utveckling anger HSU 2000 dels överflyttningen av vårdhögskolorna till den statliga högskolan, dels tillgången till Vårdalsstiftelsen som finansierar. Detta har också möjliggjort ett intensivt kvalitetsutvecklingsarbete.

Mot bakgrund av de positiva resultat inom vårdforskningsområdet som redovisas av HSU

2000 bedömer regeringen att en särskild redovisning av medlen för vårdforskning inte längre är nödvändig. Regeringen förutsätter dock att den positiva utvecklingen inom detta område fortsätter.

Forskningsanknytning av lärarutbildningen

Riksdagen har med anledning av regeringens förslag i budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1, utg.omr. 16, bet. 1998/99:UbU1, rskr. 1998/99:98) beslutat att försöksverksamheten med forskningsanknytning av lärarutbildningen skall fortsätta. I avvaktan på eventuella senare förslag föreslår regeringen i avsnitt 5.3.5 att denna försöksverksamhet fortsätter år 2000. Regeringen förutsätter dock att behoven av att stärka forskningsanknytningen för lärarutbildningen beaktas av de nya universiteten och av Mitthögskolan i samband med förstärkningen av deras forskningsmedel.

5.4.1 Fortsatt utbyggnad av grundforskning och forskarutbildning

Regeringens förslag:

- Stockholms universitet skall erhålla resurser för inordnandet av Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek (SPPB) i Stockholms universitetsbibliotek.
- Linköpings universitet skall erhålla resurser för utbyggnad av forskning och forskarutbildning inom det tekniska vetenskapsområdet vid Campus Norrköping.
- Karolinska institutet skall erhålla resurser för övertagandet av Hälso- och sjukvårdens utvecklingsinstitutets (Spri) bibliotek.
- Karlstads universitet, Växjö universitet och Örebro universitet skall erhålla resurser för forskning och forskarutbildning.
- Mitthögskolan skall erhålla resurser för forskning.
- Högskolan i Karlskrona/Ronneby skall erhålla resurser för forskning och forskarutbildning inom det tekniska vetenskapsområdet.

- Högskolan i Kalmar skall erhålla resurser för forskning och forskarutbildning inom det naturvetenskapliga vetenskapsområdet.
- Högskolan i Gävle skall erhålla resurser för byggforskning.

Regeringens bedömning: Som planeringsföretsättning för åren 2001 och 2002 bör gälla att

- Karlstads universitet, Växjö universitet och Örebro universitet skall erhålla ytterligare resurser för forskning och forskarutbildning,
- Mitthögskolan skall erhålla ytterligare resurser för forskning,
- Högskolan i Karlskrona/Ronneby skall erhålla ytterligare resurser för forskning och forskarutbildning inom det tekniska vetenskapsområdet,
- Högskolan i Kalmar skall erhålla ytterligare resurser för forskning och forskarutbildning inom det naturvetenskapliga vetenskapsområdet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning:

Stockholms universitet, Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek (SPPB)

Regeringen föreslår att anslaget till Stockholms universitet permanent ökas med 6 891 000 kronor för inordnandet av SPPB i Stockholms universitetsbibliotek. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B8 Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning. För år 2000 föreslås dessutom att universitetet tillförs ytterligare 1 500 000 kronor för ändamålet från anslagssparande. Skälen för regeringens förslag finns redovisade under avsnitt 7 Nationella och internationella forskningsresurser.

Linköpings universitet, teknisk forskning

Linköpings universitet har etablerat en omfattande grundutbildning vid Campus Norrköping. Riksdagen har tidigare beslutat om medel för forskning inom Tema Etnicitet och vissa övriga resurser för forskning och forskarutbildning vid Campus Norrköping. Det är angeläget att framför allt teknisk forskning byggs upp i Campus Norrköping. Regeringen föreslår därför att Linköpings universitet erhåller 8 miljoner kronor för sådan forskning och forskarutbildning vid

Campus Norrköping. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B12 Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning.

Karolinska institutet, Hälso- och sjukvårdens utvecklingsinstitutets (Spri) bibliotek

Regeringen föreslår att Karolinska institutet skall erhålla 7 miljoner kronor för övertagandet av Hälso- och sjukvårdens utvecklingsinstitutets (Spri) bibliotek. Biblioteket har tidigare finansierats över utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B14 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning.

Resurser till Karlstads universitet, Växjö universitet och Örebro universitet för forskning och forskarutbildning

Regeringen beslutade i juli 1998 att ge högskolorna i Karlstad, Växjö och Örebro rätt att benämnas universitet fr.o.m. den 1 januari 1999. Regeringen har vidare i regeringsförklaringen betonat vikten av att dessa lärosäten tilldelas resurser. De nya universiteten bör utveckla forskning och forskarutbildning inom de profilområden som respektive lärosäte bedömer vara av strategisk betydelse. Regeringen föreslår därför att 22 miljoner kronor anslås till respektive universitet. Medel för ändamålet har beräknats under anslagen B20 Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning, B22 Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning samt B24 Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning.

Resurser till Mitthögskolan för forskning

Regeringen föreslår att 22 miljoner kronor anslås till forskning vid Mitthögskolan. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B26 Mitthögskolan: Forskning.

Resurser till Högskolan i Karlskrona/Ronneby och Högskolan i Kalmar för forskning och forskarutbildning

Högskolan i Karlskrona/Ronneby har av Högskoleverket tilldelats vetenskapsområdet teknik och Högskolan i Kalmar har tilldelats vetenskapsområdet naturvetenskap. Det är angeläget att dessa högskolor ges möjlighet att utveckla forskarutbildning inom dessa områden. Regeringen föreslår därför att 2 miljoner kronor anslås till respektive högskola för att utveckla forskarutbildning inom de vetenskapsområden som de har tilldelats. Regeringen förutsätter att högskolorna

utvecklar kvalitativt högstående profilområden inom respektive vetenskapsområde. Medel för ändamålet har beräknats under anslagen B28 Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Forskning och forskarutbildning och B32 Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning.

Högskolan i Gävle, byggforskning

Vid Kungl. Tekniska högskolan finns Institutionen för byggd miljö som är lokaliserad till Gävle. Institutionen har hittills finansierats genom ett årligt bidrag från Bygghälsningsrådet (Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande). Regeringen föreslår att Högskolan i Gävle erhåller 13 miljoner kronor för övertagandet av Institutionen för byggd miljö. Medel för ändamålet har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete, anslagspost 6 Högskolan i Gävle.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som planeringsförutsättning för 2001 och 2002 bör gälla att Karlstads universitet, Växjö universitet och Örebro universitet skall erhålla ytterligare 20 miljoner kronor vardera per år för forskning och forskarutbildning och att Mitthögskolan skall erhålla ytterligare 10 miljoner kronor per år för forskning. Vidare bör gälla att Högskolan i Karlskrona/Ronneby och Högskolan i Kalmar skall erhålla ytterligare 10 miljoner kronor vardera per år för att utveckla forskning och forskarutbildning inom sina respektive vetenskapsområden.

5.4.2 Forskarutbildning

Vid behandlingen av budgetpropositionen för år 1998 godkände riksdagen regeringens förslag om en reformering av forskarutbildningen (prop. 1997/98:1, utg.omr. 16, bet. 1997/98:UbU7, rskr. 1997/98:109). Med anledning därav beslutade regeringen om ändringar i högskoleförordningen (1993:100), vilka trädde i kraft den 1 april 1998. Reformen innebär i huvudsak att statsmakterna anger kvantitativa mål för examinationen inom forskarutbildningen och att reglerna för antagning till forskarutbildning vad avser studiefinansieringen har skärpts. Dessa åtgärder är ägnade att öka antalet examinerade i forskarutbildningen och att förbättra studievillkoren för doktoranderna.

Examensmål

Ett lärosäte som har tilldelats ett eller flera vetenskapsområden har rätt att anordna forskarutbildning och utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området. Universiteten samt Chalmers tekniska högskola och Handelshögskolan i Stockholm har generell rätt att anordna forskarutbildning och utfärda licentiat- och doktorsexamen. Högskolan i Jönköping har rätt att utfärda licentiat- och doktorsexamen i fyra ämnen.

Med vissa undantag ges varje lärosäte med rätt att utfärda licentiat- och doktorsexamen ett särskilt uppdrag som innehåller kvantitativa mål för examinationen inom forskarutbildningen. Målen avser minsta antal examina inom de fyra vetenskapsområdena (humanistisk-samhällsvetenskapligt, medicinskt, naturvetenskapligt och tekniskt). Den första perioden avser åren 1997–1999. Utfallet för år 1998 redovisas i tabellerna 5.6 och 5.7 i samband med resultatbedömningen i avsnitt 5.2.

Som framgår i avsnitten 5.2 och 5.6 kommer regeringen att avvakta utfallet för den första treårsperioden innan mål fastställs för nästa period. Som examensmål för år 2000 kommer därför de preliminära mål som fastställts för perioden 2000–2002 att gälla. Examensmål för de nya universiteten (Karlstads universitet, Växjö universitet och Örebro universitet) och för högskolorna med vetenskapsområde (Högskolan i Karlskrona/Ronneby, Högskolan i Kalmar och Malmö högskola) bör tidigast fastställas i nästa forskningspolitiska proposition.

Antagning och studiefinansiering

Regeringens bedömning: Det bör införas en bestämmelse i högskoleförordningen som innebär att varje universitet och varje högskola som anordnar forskarutbildning skall fastställa en särskild antagningsordning för den utbildningen. Antagningsordningen skall omfatta de regler som tillämpas lokalt och fastställas av styrelsen för högskolan.

Under utgiftsområde 15 Studiestöd finns följande förslag avseende forskarutbildningen.

Till den som påbörjat forskarutbildning före den 1 april 1998 skall studiemedel få lämnas för

forskarutbildning enligt de föreskrifter i studiestödslagen (1973:349) som gällde före den 1 januari 1998. Detta skall dock endast gälla forskarutbildning som bedrivs under åren 2000 och 2001. Skälen för förslaget lämnas i detta avsnitt.

Skälen för regeringens förslag och bedömning:

För att bli antagen till forskarutbildning krävs att den sökande är behörig och bedöms ha sådan förmåga i övrigt som behövs för att klara utbildningen. För behöriga sökande skall fakultetsnämnden enligt högskoleförordningen bedöma möjligheterna till studiefinansiering. Om den sökande inte kan anställas som doktorand eller beviljas utbildningsbidrag är det fakultetsnämndens uppgift att göra en noggrann bedömning av den sökandes finansieringssituation så långt den låter sig överblickas vid antagningstillfället.

Av de behöriga sökande som har studiefinansiering får fakultetsnämnden endast anta så många doktorander som kan erbjudas handledning och godtagbara studievillkor i övrigt. Om inte samtliga behöriga sökande med studiefinansiering kan antas skall fakultetsnämnden göra ett urval bland de sökande. Bestämmelsen i högskoleförordningen om urval bland sökande innebär att behöriga sökande som är lämpade för forskarutbildning och har studiefinansiering skall rangordnas med hänsyn till deras förmåga att tillgodogöra sig forskarutbildningen. Rangordningen skall göras oberoende av studiefinansieringsform.

Högskoleverket har på regeringens uppdrag granskat de lokala bestämmelser som antagits av universitet och högskolor med anledning av de sedan den 1 april 1998 gällande bestämmelserna om tillträde till forskarutbildningen. Uppdraget redovisades den 1 juni 1999. I syfte att förbättra informationen om vilka regler som gäller och för att öka rättssäkerheten för studenterna anser regeringen, i likhet med Högskoleverket, att motsvarande bestämmelser som finns i högskoleförordningen om antagningsordning för tillträde till grundläggande högskoleutbildning bör införas beträffande tillträde till forskarutbildning. Styrelsen för en högskola bör därför besluta om en särskild antagningsordning för forskarutbildningen. Med sådan antagningsordning skall avses de regler för forskarutbildning som högskolan tillämpar. Regeringen avser att göra detta tillägg i högskoleförordningen.

Skälen för reformen av forskarutbildningen har beskrivits i budgetpropositionen för år 1998. Dessa principer ligger fast. Det förutsågs att de

förändrade bestämmelserna om studiefinansiering kunde medföra vissa omställningsproblem för fakulteter och institutioner som tidigare antagit ett stort antal doktorander utan godtagbar studiefinansiering. En stor del av förstärkningen av studiefinansieringen i budgetpropositionen för år 1998 användes därför till att finansiera dessa doktorander under en övergångsperiod (åren 1998 och 1999). Detta gjorde det möjligt för dem att vid en koncentrerad tvåårig insats avlägga examen. Därutöver anslog Riksbankens jubileumsfond år 1997 under en tvåårsperiod 60 miljoner kronor till doktorander utan finansiering inom humaniora och samhällsvetenskap.

Omställningsproblemen för vissa fakulteter och institutioner har emellertid visat sig vara något större och något mer långvariga än vad som förutsågs. Regeringen ser därför med tillfredsställelse att ett antal lärosäten under år 1999 har anvisat särskilda medel till tidigare antagna, oförsörjda doktorander. I syfte att underlätta ytterligare för doktorander som påbörjat sin forskarutbildning före den 1 april 1998 bör ett tillägg göras i övergångsbestämmelserna till studiestödslagen. Enligt nuvarande övergångsbestämmelser kan endast den som fått studiemedel för forskarutbildning före den 1 januari 1998 få studiemedel för fortsatt sådan utbildning enligt de bestämmelser i lagen som gällde före nämnda tidpunkt, dock längst t.o.m. den 31 december 2001. Som en tillfällig insats bör samtliga doktorander som påbörjat forskarutbildning före reformens ikraftträdande omfattas av tidigare gällande bestämmelser vad gäller rätten att uppbära studiemedel. Regeringen föreslår därför att en övergångsbestämmelse införs i studiestödslagen som innebär att alla som påbörjat forskarutbildning före den 1 april 1998 skall kunna få studiemedel enligt de föreskrifter i studiestödslagen som gällde före den 1 januari 1998. Det skall dock endast gälla forskarutbildning som bedrivs under åren 2000 och 2001. Detta gör det möjligt för den som nu befinner sig i slutskedet av sin utbildning att kunna slutföra sina studier inom de närmaste två åren.

Utbildningsbidrag för doktorander utgår sedan den 1 april 1998 med 12 500 kronor i månaden vid heltidsstudier. Med hänsyn till den allmänna löneutveckling som har skett sedan dess bör bidraget höjas. Regeringen avser att reglera detta genom en ändring i förordningen (1995:938) om utbildningsbidrag för doktorander.

Uppföljning av 1998 års reform

Av Högskoleverkets redovisning av uppdraget att granska lärosätenas lokala bestämmelser om antagning till forskarutbildning och av de dialoger som Utbildningsdepartementet förde med samtliga universitet och högskolor våren 1999 framgår att lärosätena har vidtagit åtgärder för att effektivisera forskarutbildningen. En samlad utvärdering av 1998 års reform kan emellertid göras tidigast efter fyra år. Några generella slutsatser när det gäller reformens konsekvenser för t.ex. antagning och val av avhandlingsämne är således inte möjligt att dra under rådande övergångsperiod. En väntad, tillfällig effekt av reformen är t.ex. att antalet antagna inledningsvis sjunker inom de ämnen där det finns ett stort antal doktorander utan studiefinansiering. Högskoleverket följer upp vissa konsekvenser av reformen redan nu. Hösten 1999 avser verket t.ex. att på eget initiativ presentera en särskild analys av antagningsstatistiken till forskarutbildningen. Vidare granskar verket inom ramen för sin tillsynsverksamhet hur lärosätena tillämpar de nya bestämmelserna. Regeringen har erfarit att verket har ett särskilt program för utvärdering av forskarutbildningen och välkomnar att arbetet med denna fråga ges hög prioritet.

Forskarutbildningens organisation och kvalitet

Regeringen anser att lärosätena bör ägna forskarutbildningens uppläggning och genomförande ökad uppmärksamhet. När riksdagen år 1969 beslutade om en ny forskarutbildning avsågs en genomtänkt, systematiskt planerad utbildningsgång. Avsikten var att åstadkomma en mer ändamålsenlig organisation och inriktning av utbildningen efter grundexamen. 1998 års reform av forskarutbildningen understryker ytterligare denna intention. Detta innebär bl.a. att ökade krav ställs på handledarna.Handledningsinsatsen är av stor vikt för att en forskarutbildning skall kunna genomföras på avsedd tid. Under år 1998 framkom det i två olika rapporter, en från Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF) och en från Sveriges universitetslärarförbund (SULF), att mer än en tredjedel av doktoranderna uppger att brister i handledningen gör att de inte kan avsluta sin utbildning i tid.

Reformen har också medfört att kraven på utvecklingsarbete har ökat inom forskarutbildningen. Lärosätena bör kunna samverka för att

åstadkomma goda miljöer för forskarutbildning, t.ex. genom att ge gemensamma kurser, antingen på ett lärosäte eller på distans. Vidare kan forskarutbildningens organisation i form av särskilda forskarskolor ha positiva effekter på utvecklingen av utbildningen. Regeringen har därför givit Högskoleverket i uppdrag att utveckla kunskapen om forskarskolornas inverkan och möjligheter i förhållande till forskarutbildningen. Uppdraget skall redovisas senast den 1 december 1999.

Det är angeläget att högskolornas kvalitetsarbete även omfattar forskarutbildningen. Universiteten och högskolorna har i maj 1999 inkommit med sina kvalitetsutvecklingsprogram till regeringen. Regeringen välkomnar den typ av program för forskarutbildningen som exempelvis Lunds universitet har fastställt. En viktig kvalitetsfråga är god forskningssed. Handledarna har en viktig uppgift när det gäller att förmedla forskningsetiska normer till de forskarstuderande, vilket också påpekas i betänkandet *God sed i forskningen* (SOU 1999:4).

Kvinnor och män i forskarutbildningen

Andelen kvinnor i forskarutbildningen redovisas i tabell 5.1 i samband med resultatbedömningen i avsnitt 5.2. I syfte att öka antalet doktorandtjänster som innehas av kvinnor har 30 miljoner kronor avsatts årligen under perioden 1995/96–1999 till doktorandtjänster för kvinnor (prop. 1994/95:164, bet. 1994/95:UbU18, rskr. 1994/95:405). Beloppet motsvarar 120 doktorandtjänster. Medel avseende det sista året för denna satsning kommer att fördelas år 2000. Först därefter kan en samlad utvärdering av åtgärden göras.

Doktorander från länder utanför Norden och EU

Högskoleverket har på regeringens uppdrag gjort en sammanställning av uppgifter om doktorander från länder utanför Norden och EU (nedan utländska doktorander) som studerat i Sverige under perioden 1990/91–1996/97. Uppdraget redovisades den 6 november 1998. Av rapporten framgår bl.a. att andelen utländska doktorander har varit i det närmaste konstant under 1990-talet (ca 7 procent). Vidare framgår att 38 procent av de utländska doktoranderna studerade naturvetenskapliga och tekniska äm-

nen läsåret 1996/97. Rapporten visar att andelen utländska doktorander som finansieras från sina hemländer har minskat från 33 procent läsåret 1990/91 till 13 procent läsåret 1996/97. Efter att ha avlagt doktorsexamen är ca 70 procent av de utländska doktoranderna kvar i Sverige. Resultaten av undersökningen föranleder inte några särskilda åtgärder, utan i likhet med Högskoleverket ser regeringen dem som ett uttryck för internationaliseringens positiva effekter.

5.5 Särskilda frågor

5.5.1 Kvalitet

Inledning

Högre utbildning och forskning har betydelse för ekonomisk, social och kulturell utveckling. Verksamheten medför höga utgifter för staten. Studenterna investerar tid och pengar på högskoleutbildning. Därför är diskussionen om den högre utbildningens och forskningens kvalitet viktig. Högskolans verksamhet bör granskas och utvärderas ur olika aspekter och av olika aktörer.

Den förda debatten kring den högre utbildningens och forskningens kvalitet visar att kvalitet är ett mångdimensionellt begrepp som endast blir meningsfullt när det relateras till företeelser såsom t.ex. undervisning, examination, programuppbyggnad, ledningsstrukturer och beslutsfattande.

Varje högskola och dess ledning har ytterst ansvaret att säkra och utveckla kvaliteten i sina utbildningar. Studenterna måste dock delta i denna verksamhet i större utsträckning än vad som sker i dag. Studenternas inflytande över högskolans verksamhet är en nödvändig del i den högre utbildningens kvalitetsutveckling och förnyelsearbete.

Statsmakternas uppgift är att understödja och kontrollera att kvaliteten inom olika områden av utbildning och forskning upprätthålls. Högskoleverkets utvärderingar och tillsynsansvar är ett led häri. En viktig uppgift för Högskoleverket är att granska och bedöma kvaliteten vid lärosätena. Detta sker genom olika typer av nationella utvärderingar, prövning av förutsättningar att utfärda examina i grundutbildningen och forskarutbildningen samt granskning av lärosätenas

kvalitetsarbete. Verkets kvalitetsbedömningar avser såväl grundutbildning som forskning och forskarutbildning samt även högskolans samverkan med det omgivande samhället.

Utvärdering av kvalitetsarbete

Högskoleverket har avslutat en första bedömningsomgång av kvalitetsarbetet vid samtliga lärosäten. Ett övergripande omdöme efter denna omgång var att kvalitetsarbetet vid tidpunkten för bedömningen befann sig i ett förberedande eller inledande skede vid flertalet lärosäten. Verkets olika bedömningar har emellertid bidragit till ett intensifierat utvecklings- och förbättringsarbete vid högskolorna. Lärosätena har t.ex. formulerat mål för sitt kvalitetsarbete och tagit fram kvalitetsutvecklingsprogram. Hittills har granskningarna till största delen varit inriktade på processer och formerna för hur verksamheten bedrivs. En andra omgång av granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid universitet och högskolor har påbörjats under våren 1999.

Högskoleverket har låtit göra en extern utvärdering av de bedömningar som verket gör av universitetens och högskolornas kvalitetsarbete. Enligt utvärderingen har bedömargrupperna gjort ett bra arbete som har lett till många förändringar på högskolorna. Det framgår vidare att olika typer av lärosäten har olika utvecklingsbehov. Kompetensutveckling och rekrytering är t.ex. viktigare för specialhögskolorna och de konstnärliga högskolorna än för universiteten. Sammanfattningsvis konstateras att granskningen kan beskrivas som en dialog mellan bedömargruppen och lärosätet.

Nationella utvärderingar

Högskoleverket slutförde under 1998 bl.a. de nationella utvärderingarna Sjöbefälsutbildning (Högskoleverket 1998:18 R) och Magisterexamen Del II (Högskoleverket 1999:3 R). I rapporten om magisterexamen påvisas magisterexamens oklara relation till forskarutbildning och arbetsliv. Behovet av eventuella nya examina utreds av verket. Av rapporten om sjöbefälsutbildning framgår att utbildningarna förmedlar ett yrkeskunnande av hög internationell standard. Enligt verket bör utbildning av handledare för den fartygsförlagda utbildningen, planering av utbildning av sjöbefälslärare till högskolorna och

fortbildning av högskolornas nuvarande sjobefälslärare genomförs.

Examensrätt - tillstånd att utfärda examina

En form av bedömning av kvaliteten i högskolan rör förutsättningarna för högskolor att utfärda examina inom grundutbildningen. Examensrätt – tillstånd att utfärda examina – fungerar som en pådrivande kraft i kvalitetsutvecklingen. Prövningarna under år 1998 har gällt magisterexamensrätt inom humaniora, samhällsvetenskap, vård och teknik. Inom vårdområdet har dessutom ett antal prövningar av kandidat- och yrkesexamina genomförts. Verket har också prövat lärar- och apotekarexamina. Prövningarna av enskilda utbildningsanordnare har till största delen gällt psykoterapeutexamen.

Antalet genomförda prövningar har mer än fördubblats under perioden 1996–1998. Under år 1998 har Högskoleverket prövat 100 ärenden om examensrätt.

Högskoleverket omprövar beviljade examensrätter när verket finner det lämpligt. Omprövningen genomförs i stort sett som en förnyad prövning där även utbildningsresultaten bedöms. Antalet omprövningar som påbörjades under år 1998 och som kommer att slutföras under år 1999 är mycket hög. Anledningen är att 98 yrkesexamina inom vård och omsorg omprövas enligt tidigare beslut. Dessutom omprövas fyra lärarexamina och 11 magisterexamina.

Kvalitetsutveckling

För att öka erfarenhetsutbytet mellan universitet och högskolor har Högskoleverket arrangerat seminarier och genomfört analyser samt studieresor.

De kvalitetskonferenser som ägde rum åren 1997 och 1998 samlade vardera 500 forskare, lärare, studenter och annan personal vid lärosätena. Verksamheten har också varit ett sätt för verket att utveckla metoder för kvalitetsbedömningar.

Regeringen anser att det är väsentligt att lärosätena fortsättningsvis har ökad uppmärksamhet på arbetet med att utveckla processer för ökad kvalitet i verksamheten. Fler initiativ och mer ansvar måste komma från lärosätena. Det är också viktigt att instrument utvecklas för att lärosätena skall kunna visa hur resurserna används på bästa sätt. Bedömningen av kvaliteten måste kunna

styrkas. Det är också viktigt att olika bedömningar och värderingar följs upp av de ansvariga.

Arbetsgruppen för studentinflytande i högskolan

Utbildningsministern tillsatte i december 1997 en arbetsgrupp för att se över studenternas inflytande i högskolan (U1997:K). Arbetsgruppens uppdrag omfattade en översyn av den nuvarande situationen vad gäller såväl studenternas formella inflytande i beslutande och beredande organ som de enskilda studenternas inflytande på undervisningens uppläggning och genomförande. Arbetsgruppens rapport Studentinflytande inom högskolan (Ds 1998:51) överlämnades i augusti 1998.

Rapporten har skickats ut på remiss till samtliga universitet och högskolor. Vidare har samtliga studentkårer och andra studentföreningar givits tillfälle att yttra sig över rapporten.

Regeringen avser att under hösten 1999 återkomma med förslag om att stärka studentinflytandet.

Studenters personskadeskydd

Under en stor del av utbildningstiden är merparten av högskolestudenterna oförsäkrade mot personskador som kan inträffa under utbildningstiden. Inom Utbildningsdepartementet har en promemoria (Dnr U1999/2090/ST) tagits fram med förslag på hur personskadeskyddet för studenter skall kunna ordnas på ett tillfredsställande sätt. Promemorian har remissbehandlats.

Regeringen avser att återkomma till personskadefrågorna i en proposition under hösten 1999.

5.5.2 Jämställdhet och genusperspektiv

Jämställdhet mellan kvinnor och män är en viktig och angelägen fråga för högskolan. Regeringens arbete med att främja detta har inriktats på att verka för en jämnare könsfördelning inom lärarkåren, att försöka bryta de könsbundna studievalen, att integrera genusperspektiv i undervisningen samt att öka resurserna till genusforskning. Universitet och högskolor har givits mål och särskilda uppdrag inom dessa områden och särskilda medel har anvisats till bl.a.

vissa anställningar som inrättas i jämställdhets- syfte.

Könsfördelning inom lärarkåren

För att uppnå en jämn könsfördelning på alla nivåer inom lärarkåren krävs ett långsiktigt och systematiskt arbete (se diagram 5.1 i avsnitt 5.2). Riksdagen har tidigare beslutat om principer för s.k. rekryteringsmål för lärosätena i syfte att öka andelen kvinnor bland nyanställda professorer. För att uppnå målen måste lärosätena öka rekryteringsunderlaget och vidta åtgärder inom såväl grundutbildning som forskarutbildning. Universitet och högskolor har också fått i uppdrag att sätta upp egna mål avseende könsfördelningen bland nyrekryterade lärare inom övriga anställningskategorier. Regeringen har tidigare bedömt att andelen kvinnor i Sveriges professorskår kan tredubblas under en tioårsperiod, vilket innebär att den bör kunna uppgå till ca 25 procent år 2008.

Mål avseende andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer har satts för samtliga universitet, för dåvarande högskolorna i Karlstad, Växjö och Örebro (numera universitet) samt för Mitthögskolan för perioden 1997–1999. Måluppfyllelsen kommenteras under respektive anslag. Regeringen kommer att noga följa upp lärosätenas redovisningar efter periodens slut och analysera måluppfyllelsen. Som en följd av de förändrade reglerna för anställning av professorer är det rimligt att fler lärosäten omfattas av rekryteringsmålen. I regleringsbrevet för år 2000 skall mål avseende år 2000 anges. Framtida mål skall anges i budgetpropositionen för år 2001. Processen skall upprepas till dess båda könen andel av professorerna uppgår till minst 40 procent (prop. 1994/95:164).

Riksdagen har beslutat om ändring av högskolelagens (1992:1434) bestämmelser om anställning och befordran av lärarna inom högskolan (prop. 1996/97:141, bet. 1997/98:UbU3, rskr. 1997/98:12). Med anledning därav beslutade regeringen om ändringar i högskoleförordningen (1993:100). De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari 1999. Högskoleverket har inlett ett flerårigt arbete med att följa upp och utvärdera reformens effekter. Enligt regeringens mening bör de nya bestämmelserna om befordran av lektor till professor öka lärosätenas möjligheter att aktivt arbeta för att uppnå rekryteringsmålen

då dessa mål är beräknade utifrån andelen kvinnor i rekryteringsunderlaget.

Universitet och högskolor har det yttersta svaret för att uppnå en jämn könsfördelning inom lärarkåren. Under senare år har regeringen emellertid avsatt avsevärda resurser för att stödja en sådan utveckling. Resurser har anvisats för 32 professurer för underrepresenterat kön och 10 gästprofessurer för kvinnor. Av de 32 professorerna har hittills 27 tillsatts, samtliga med kvinnor. Regeringen har erfarit att Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet avser att presentera en utvärdering av denna satsning hösten 1999. För att ge ökade möjligheter för kvinnliga forskare att få anställning som forskarassistent har resurser motsvarande 73 forskarassistenttjänster för underrepresenterat kön anvisats under en sjuårsperiod (åren 1995/96–2002). I syfte att ge bättre finansiella möjligheter för de kvinnliga doktorer som önskar en internationell meritering, har resurser motsvarande 40 postdoktorala stipendier anvisats under perioden 1995/96–1999.

Könsbundna studieval

För att motverka könssegregeringen på arbetsmarknaden införde regeringen år 1997 ett tillägg till högskolornas utbildningsuppdrag för treårsperioden 1997–1999. Berörda universitet och högskolor har i uppdrag att vidta åtgärder för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningar där kvinnor är underrepresenterade och andelen män inom de lärar-, vård- och farmaciutbildningar där män är underrepresenterade. Åtterrapporeringen i högskolornas årsredovisningar visar på en ojämn nivå vad gäller vidtagna åtgärder.

Regeringen avser att följa upp vilka åtgärder som har vidtagits samt effekterna av dessa. Ett första intryck är att åtgärderna för att öka andelen kvinnor till utbildningar där de är underrepresenterade har varit fler och mer framgångsrika än vad som varit fallet när det gäller åtgärder som rör utbildningar där män är underrepresenterade. Samtidigt verkar det som att ökningen av andelen kvinnor avstannar efter att ha nått en viss nivå (ca 30 procent). Regeringen avser att analysera denna utveckling. Det är naturligtvis grundläggande att högskolorna själva vidtar åtgärder för att göra samtliga utbildningar attraktiva för båda könen.

Genusperspektiv

Högskoleverket har fått i uppdrag att utveckla undervisningen om genus och jämställdhet i jurist- och ekonomutbildningarna. Satsningen, i form av projektverksamhet, är delvis genomförd och resultaten finns tillgängliga via Högskoleverkets hemsida. Det är viktigt att denna utveckling av undervisningen till form och innehåll vidgas till andra utbildningar. De flesta ämnesområden bör på sikt innehålla genusperspektiv på grundutbildningsnivån. Detta är inte minst viktigt när det gäller att få till stånd en jämnare rekrytering av kvinnor och män till samtliga utbildningar. Regeringen avser därför att ge Högskoleverket i uppdrag att efter samråd med Nationella sekretariatet för genusforskning utveckla genusperspektiv i undervisningen inom ytterligare utbildningar.

Nära kopplad till jämställdheten inom såväl högskolan som samhället i stort är genusforskningen. Universitet och högskolor har en viktig roll när det gäller att öka kunskapen kring dessa frågor. Den kunskap som finns bör tas till vara bättre i högskolans eget jämställdhetsarbete.

Centra/fora för kvinnliga forskare och kvinnoforskning finns vid nio olika lärosäten. Dessa centra/fora är viktiga för utvecklingen av genus- och kvinnoforskning. Det är även viktigt att sådan forskning får möjlighet att förgrena sig i olika riktningar. Verksamheten vid dessa centra/fora har även bidragit till att rekrytera kvinnliga forskare och forskarstuderande och att förbättra villkoren för dessa.

Nationella sekretariatet för genusforskning som invigdes år 1998 har på kort tid fått stort genomslag, inte bara hos genusforskare utan också hos allmänheten via massmedia. Vidare har Kvinnohistoriska samlingarna vid Göteborgs universitet sedan år 1997 i uppdrag att vara ett nationellt ansvarsbibliotek för kvinno-, mans- och genusforskning.

Linköpings universitet har inrättat ett nytt tvärvetenskapligt forskningstema med inriktning mot genusforskning. Tema Genus har antagit sex doktorander inför starten hösten 1999.

Sammanlagt 18 tjänster med inriktning mot genusforskning är för närvarande under tillsättning, dvs. en professur, en forskarassistenttjänst och en doktorand inom sex olika ämnesområden. Regeringen kommer att fortlöpande följa tillsättningsprocessen samt hur medlen används för att uppnå målsättningen med tjänsterna.

Fortsatt arbete

Det yttersta ansvaret för jämställdhetsarbetet inom högskolan åvilar lärosätena.

Den i många fall bristfälliga återrapporteringen i lärosätenas årsredovisningar för år 1998 och de dialoger som Utbildningsdepartementet förde med samtliga universitet och högskolor våren 1999 visar emellertid att arbetet för en jämställd högskola även fortsättningsvis behöver stödjas på nationell nivå.

Vid dialogerna med lärosätena efterfrågade flera en bank med exempel på framgångsrika jämställdhetsåtgärder vid andra universitet och högskolor som kan fungera som inspirationskälla. Högskoleverket genomför en utvärdering av jämställdhetsprojekt som regeringen tidigare har anvisat medel för. Erfarenheter och resultat från dessa projekt har samlats in och kommer att användas för att sprida idéer och goda exempel. Högskoleverket avser också att anordna en konferens för att sprida de erfarenheter som gjorts.

Ett strategiskt viktigt dokument för högskolornas jämställdhetsarbete är den jämställdhetsplan som en arbetsplats med fler än tio anställda är skyldig att ha enligt jämställdhetslagen. Denna skall även innehålla en åtgärdsplan mot sexuella trakasserier. Högskoleverket har under år 1999 gjort en genomgång av lärosätenas jämställdhetsplaner i syfte att ta fram och sprida goda exempel.

Regeringen förutsätter att Högskoleverket inom ramen för sin verksamhet också på olika sätt arbetar för att främja ett breddat rekryteringsunderlag för innehavare av ledningsuppdrag inom högskolan (t.ex. rektorer och dekaner).

5.5.3 Internationellt samarbete

Samarbetet inom EU

EU-samarbetet när det gäller högre utbildning sker huvudsakligen inom EU:s utbildningsprogram Sokrates och Leonardo da Vinci, som beskrivs närmare i avsnitt 3 Inledningen.

Ansvaret för genomförandet av utbildningsprogrammet Sokrates i Sverige är för närvarande delat mellan Högskoleverket och Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling. Regeringen har emellertid tillkallat en kommitté med uppgift att utreda det framtida ansvarsområdet för EU-

programkontoret. Uppdraget redovisades den 31 augusti 1999. Kommitténs förslag är under beredning och regeringen avser att under hösten 1999 fatta beslut i frågan.

Inom delprogrammet Erasmus i Sokrates finansieras framför allt studentutbyte. Antalet svenska studenter som med hjälp av Erasmusstipendier studerar vid universitet och högskolor i andra EU-länder har ökat kontinuerligt och uppgick läsåret 1997/98 till 3 264. Detta var en liten ökning jämfört med år 1997. Preliminära siffror för höstterminen 1998 pekar emellertid på en viss stagnation. Antalet utländska Erasmusstipendiater vid svenska lärosäten har ökat markant och var samma läsår 2 934. Under slutet av år 1998 uppnås för första gången troligen i det närmaste balans mellan antalet utresande och inresande utbytesstudenter. Läsåret 1997/98 rapporteras lärarutbyte inom Erasmusprogrammet för första gången. Antalet svenska lärare som deltog i undervisning vid universitet och högskolor i andra EU-länder uppgick under läsåret till 289. Under samma tid deltog 181 utländska lärare i undervisning vid svenska lärosäten.

Leonardo da Vinci vänder sig till alla berörda på yrkesutbildningsområdet, bl.a. universitet och högskolor. Programmet syftar till att främja livslångt lärande. Det skall stödja och komplettera de åtgärder som medlemsländerna vidtar inom yrkesutbildningsområdet. Regeringens bedömning är att högskolan bör kunna delta i programmet i större utsträckning än vad som är fallet i dag.

Linnaeus

Regeringen gav hösten 1997 i uppdrag åt Högskoleverket att i samarbete med Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) inventera den svenska högskolans undervisning och forskning om länder utanför Europa och Nordamerika samt samarbete med högskolor i dessa länder.

I sin redovisning av uppdraget (Högskoleverket 1998:1R) föreslår Högskoleverket att det inrättas ett program för student- och lärarutbyte som skall kallas Linnaeus. Stipendieprogrammet syftar till att möjliggöra ett utbyte av lärare och studenter mellan Sverige och länder utanför Europa och Nordamerika. Programmet föreslås genomföras av Högskoleverket och Sida gemensamt.

Regeringen avser att inom kort ge Högskoleverket i uppdrag att tillsammans med Sida och efter samråd med universitet och högskolor fastställa ett detaljerat program för Linnaeus. Arbetet skall bedrivas så att utbytesverksamheten kan starta under andra hälften av år 2000.

Lissabonkonventionen

Sverige har undertecknat den konvention om erkännande av bevis avseende högre utbildning i Europaregionen som går under namnet Lissabonkonventionen. Unesco och Europarådet har gemensamt antagit denna konvention som förbinder de avtalsslutande länderna att erkänna varandras gymnasieutbildningar för tillträde till universitet och högskolor samt studieperioder och examina från högre utbildning för vidare studier eller arbete. 31 av Europarådets medlemsländer har undertecknat konventionen och nio har ratificerat den. Regeringen avser att ratificera Lissabonkonventionen under hösten 1999.

Multilaterala överläggningar om högre utbildning i Europa

Vid en konferens i Bologna i juni 1999 undertecknade 29 länder (bl.a. samtliga EU:s medlemsländer, EFTA-länderna samt flertalet länder i Öst- och Centraleuropa) en gemensam deklARATION till stöd för fortsatt utveckling av det europeiska samarbetet inom högre utbildning för att bl.a. främja studenternas möjligheter att studera i Europa. I deklARATIONEN enas länderna om vissa ramar och riktlinjer för fortsatt samarbete, samtidigt som mångfalden inom högre utbildning i Europa värnas. DeklARATIONEN är en politisk viljeförklaring som inte utgör ett rättsligt bindande dokument. Konferensen i Bologna, som var en uppföljning av ett möte i maj 1998 i Paris, då utbildningsministrarna i Frankrike, Italien, Storbritannien och Tyskland antog en gemensam deklARATION i samband med Sorbonneuniversitetets 800-års jubileum, kommer i sin tur att följas upp av ett möte i Prag våren 2001.

5.5.4 Samverkan med det omgivande samhället

Universiteten och högskolorna har haft i uppdrag att inkomma till Utbildningsdepartementet med handlingsprogram för sin samverkan med det omgivande samhället, den s.k. tredje uppgiften, samt en redovisning av vilka åtgärder man vidtagit under år 1998 med anledning av detta. Syftet med handlingsprogrammet är dels att ge regeringen en samlad bild av hur den tredje uppgiften utvecklas och bedrivs i praktiken, dels att driva på utvecklingen av den tredje uppgiften. I den mån lärosätena inte redan har gjort strategiska överväganden avseende den tredje uppgiften bör arbetet med ett handlingsprogram initiera en strategisk diskussion om denna. Handlingsprogrammet bör ta sin utgångspunkt i lärosätets strategi för tredje uppgiften och utgöra en konkretisering av denna.

Det är första gången som högskolorna har haft i uppgift att avrapportera den tredje uppgiften i form av särskilt handlingsprogram och sammanställning av åtgärder. Några få lärosäten har ej inkommit med någon avrapportering. Andra har inkommit med mycket knapphändiga eller ofullständiga rapporter. Dessa myndigheter kommer att kontaktas av Utbildningsdepartementet för att klara ut hur de på bästa sätt skall fullgöra sin rapportering av handlingsprogram och åtgärder. Av de rapporter som inkommit till Utbildningsdepartementet har flertalet lagt tyngdpunkten på redovisning av planerade och vidtagna aktiviteter och åtgärder. Många av handlingsprogrammen är relativt outvecklade och behöver vidareutvecklas. Sådant arbete pågår också vid flera lärosäten.

Under respektive myndighetsanslag finns en kortfattad bedömning av handlingsprogrammet utifrån möjligheten att följa upp gjorda, pågående och planerade åtgärder och aktiviteter. Regeringen är väl medveten om att handlingsprogrammen av naturliga skäl skiljer sig åt mellan olika lärosäten. Förutsättningarna för samverkan varierar exempelvis mellan ett stort universitet och en liten konstnärlig högskola, vilket i sin tur påverkar hur ett handlingsprogram med åtföljande aktiviteter kan utformas. Hänsyn har också tagits till detta i bedömningen av respektive myndighet.

Några generella synpunkter på de handlingsprogram som inkommit är att få säga något om hur väl förankrat dokumentet är i organisationen och om styrelsen står bakom programmet.

Många har skrivit om samverkansbegreppet men få problematiserar det. Ett antal lärosäten betonar ömsesidigheten i relationerna och utbytet med externa aktörer, vilket är en viktig utgångspunkt för tredje uppgiften. Flera av universiteten visar på mer övergripande strategier och konkreta exempel i samverkan med offentliga myndigheter än med näringslivet där skrivningarna innehåller mer av intentioner. De tekniska universiteten uppvisar dock i hög grad konkreta samarbeten med näringslivet. Högskolorna har i många fall redovisat samarbete i konkret form med såväl den offentliga sektorn som näringslivet. Det är också värt att notera att de flesta har en egen plan för det IT-baserade forskningsinformationssystemet Safari och att man också på relativt bred front arbetar med egen IT-baserad spridning av information (se avsnitt 5.5.5).

Regeringen anser det viktigt att lärosätena fortsätter att utveckla handlingsprogrammen till strategiska dokument.

Högskolan och regionala tillväxtavtal

Utbildning och forskning vid universitet och högskolor lyfts genomgående fram i de regionala tillväxtavtalen som viktiga faktorer för tillväxt och utveckling. En majoritet av lärosätena har också varit engagerade i arbetet med tillväxtavtalen. Regeringen anser det angeläget att lärosäten som en del i den tredje uppgiften medverkar i det fortsatta arbetet med tillväxtavtalen, dock med beaktande av vad som sägs i avsnitt 5.2.

Högskolans roll i kompetensutveckling

Regeringen pekade i fjolårets budgetproposition på svårigheterna med att följa upp omfattningen av fortbildning och vidareutbildning inom högskolan och därmed också dess bidrag till kompetensutveckling i arbetslivet och livslångt lärande. Högskoleverket har inom ramen för projektet "Studenterna i Sverige" gjort en kartläggning av 1990-talets studenter, deras bakgrund och studiemönster. De använder sig av begreppen traditionella och icke-traditionella studenter, där det senare innebär uppfyllande av minst ett av följande kriterier: har gjort minst ett långt uppehåll i studierna, började studierna vid 25 års ålder eller senare, läser på deltid. Utifrån denna definition konstaterar verket att nära hälften av alla studenter, 47 procent, är icke-

traditionella och bland dessa utgör kvinnorna 60 procent. Icke-traditionella studenter återfinns i huvudsak i äldre åldersgrupper. Av de studenter som är över 30 år tillhör nästan samtliga denna grupp.

Högskolan har länge haft en viktig roll i en politik som syftar till livslångt lärande och som skall ge yrkesverksamma möjlighet till fortbildning och vidareutbildning. Uppdragsutbildning, fristående kurser, distansutbildningar, speciella fortbildningskurser, kurser på halv- och kvartsfart är exempel på olika utbildningsformer som, ofta kombinerade med varandra, har erbjudits för att öka tillgängligheten för de människor som inte är att betrakta som "traditionella studenter" och då särskilt de yrkesverksamma. Omvandlingen av arbetslivet mot alltmer kunskapsintensiv produktion ställer ökade krav på utbildningssystemet. Högskolorna bör intensifiera arbetet med att göra sin utbildning tillgänglig för alla människor, inte minst de yrkesverksamma. Ny statistik från SCB, baserad på data från andra halvåret 1998, bekräftar tidigare utredningar som visar att de yrkesverksamma som deltar mest i olika former av personalutbildning är de som redan har en relativt hög grundutbildning. Personer med lång yrkeserfarenhet som vill genomgå fortbildning vid högskolan för att stärka sin yrkeskompetens uppfyller ofta inte de krav på särskild behörighet som högskolorna själva fastställt. Regeringen vill mot denna bakgrund erinra om de utgångspunkter som lades fast i propositionen 1995/96:184 Tillträde till högre utbildning m.m. att de särskilda behörighetskraven bör tillämpas restriktivt. Det är den enskilda individen som har ansvaret för sina studier och den uppgift man går in i när man påbörjar en utbildning vid ett universitet eller en högskola.

Regeringen anser det angeläget att universitet och högskolor fortsätter utveckla utbildningar på olika nivåer som i övrigt till innehåll och form ökar möjligheterna för yrkesverksamma att delta som ett led i deras kompetensutveckling. Utvecklingen bör ske i nära samverkan med företag, kommuner och myndigheter för att ge god kännedom om de behov som finns i det omgivande samhället. Detta är också syftet med EU:s utbildningsprogram Leonardo da Vinci, i vilket högskolorna bör engagera sig ytterligare.

En global utbildningsmarknad

Det finns ett växande behov av högre utbildning i världen, bl.a. på grund av att många länder i tillväxt inte bygger ut sina egna system för utbildning och forskning i tillräcklig omfattning. Allt fler länder konkurrerar därför om att få studenter från dessa länder till sig. Regeringen anser att det är önskvärt att öka andelen internationella studenter i Sverige från olika delar av världen. Detta gynnar förståelsen för andra kulturer och möjliggör långsiktiga kontakter och samarbeten. Utbildningen vid svenska universitet och högskolor är avgiftsfri, liksom i de flesta länder i Europa. I andra delar av världen, bl.a. USA och flera länder i Asien, är däremot utbildningarna till stor del avgiftsbelagda. Det kan därför finnas anledning att överväga om avgifter bör tas ut även i Sverige av studenter från länder utanför EES-området. Mot denna bakgrund avser regeringen att tillsätta en utredning under hösten 1999 med uppgift att analysera frågan.

Uppdragsutbildning

Högskoleverket fick den 20 augusti 1998 regeringens uppdrag (U1998/2767/UH) att utreda och analysera konsekvenserna och tillämpningen av förordningen om uppdragsutbildning (1997:845) vid universitet och högskolor. Högskoleverket skulle kartlägga eventuella förändringar i omfattning och inriktning på uppdragsutbildningen vid högskolorna med anledning av förordningens införande. Särskild uppmärksamhet skulle ägnas eventuella negativa konsekvenser av uppdragsutbildningen för den ordinarie undervisningen vad t.ex. avser tillgången till kvalificerade lärare och till lokaler. Även uppdragsutbildningens roll i högskolornas samverkan med det omgivande samhället skulle särskilt belysas.

Högskoleverket har i utredningen funnit att högskolorna gör olika bedömningar av vilka delar av verksamheten som skall betraktas som uppdragsutbildning. Det har därmed varit förknippat med betydande osäkerhet att jämföra högskolornas uppgifter om uppdragsutbildning. Inte heller har det varit möjligt att entydigt beskriva och visa på omfattningen av uppdragsutbildningen. Högskoleverket konstaterar dock, på det underlag som tagits fram, att några dramatiska förändringar inte har ägt rum vare sig i

uppdragsutbildningens omfattning eller inriktning efter förordningens införande.

Det framkommer klart att högskolorna i första hand koncentrerar sig på den reguljära utbildningen och att de anser att lärarresurserna i många fall inte räcker till även för uppdragsutbildning. Även frågan om högskolornas planering och organisation av uppdragsutbildningen har betydelse i sammanhanget. För de högskolor som redovisar en ökning av uppdragsutbildningen synes en tydlig organisation för uppdragsutbildningen ha stor betydelse. Flera högskolor framhåller att de har som mål att öka sin uppdragsutbildning. De flesta högskolor ligger dock på ungefär samma nivå som närmast tidigare år. Den offentliga sektorn är den största uppdragsgivaren och det är mest inom vård- och läraryrkena som uppdragsutbildning bedrivs. Ökad efterfrågan från näringslivet märks dock i vissa fall, särskilt där högskolan aktivt, genom bl.a. centrumbildningar och liknande, samverkar med det omgivande samhället.

Högskoleverket har i enstaka fall kunnat konstatera att uppdragsutbildningen har fått negativa konsekvenser för den reguljära utbildningen. Även vissa brister i högskolornas planering av uppdragsutbildningen har framkommit. Det samlade intrycket är dock att högskolorna anser det som självklart att den reguljära utbildningen skall komma i första hand och att den också gör det. Studenternas oro har enligt verket sin främsta orsak i deras bristande möjligheter till insyn i och information om högskolornas uppdragsutbildningar. Studenternas avsaknad av insyn och information hänger i sin tur ihop med att högskolorna själva oftast inte har någon överblick och enhetlig hantering av sin uppdragsutbildning och alltså har svårt att ge studenterna den information som de vill ha.

Regeringen anser att verkets rapport visat att uppdragsutbildningen har en stor betydelse för kompetensutvecklingen inom såväl näringslivet som den offentliga verksamheten. Vidare anser regeringen att den oro som funnits bland studenterna att uppdragsutbildningen skulle ta resurser från grundutbildningen och därigenom försämra dess kvalitet visat sig obefogad. Uppdragsutbildning är en viktig del av högskolans samarbete med det omgivande samhället. Mot bakgrund av det ökade behov av kompetensutveckling som finns i arbetslivet bör uppdragsutbildningen öka i omfattning. Som framkommit av rapporten sker den mesta uppdragsutbildningen på uppdrag av offentliga arbetsgivare in-

om skola, vård och omsorg. Särskild uppmärksamhet bör därför ägnas åt de små och medelstora företagens utbildningsbehov.

Lärosätena bör också uppmärksamma den ökade marknad för uppdragsutbildning som uppstår i och med att det nya programmet Mål 3 i Europeiska socialfonden startar. Det riktar sig bl.a. till företag som vill satsa på kompetensutveckling av sin personal. Högskolekurser bör finnas med som intressanta alternativ till andra utbildningsanordnares utbud.

5.5.5 IT i högskolan

Förmågan att hantera och utnyttja informationsteknikens olika verktyg blir en allt viktigare kunskap. Det kan gälla administrativa system, informationsförsörjning undervisning, inläring och annan kommunikation. Den tekniska utvecklingen går mycket fort och det kan därför vara svårt för den enskilde studenten, läraren eller forskaren att hinna med att förvärva denna typ av kunskap. Samtidigt påverkar ny teknik sätten att arbeta, organisera och kommunicera. Det är därför sannolikt att vi alltjämt bara har sett början till många av de förändringar som kommer att ske inom universitet och högskolor de kommande åren. Frågor som behöver utredas är bl.a. på vilket sätt IT-baserad undervisning förändrar undervisnings- och inlärningsprocesserna och vilka nya krav detta ställer, hur studenters och forskares informationsförsörjning bäst tillgodoses, hur elektronisk publicering påverkar forskningsprocessen, hur studenters och forskares situation förändras när de får tillgång till allt mer komplexa sökverktyg som söker i allt fler fulltextdatabaser. Regeringen ser det som angeläget att på nationell nivå stimulera till en utveckling som stärker den svenska högskolan i den internationella konkurrensen. Utbildningsdepartementet kommer under hösten 1999 att tillsätta en utredning som har till uppgift att närmare granska hur det förhåller sig med användningen av IT i högskolan inom en rad områden. Regeringen avser att återkomma med förslag till åtgärder under år 2000.

Pedagogisk användning av IT

I december 1996 gav regeringen Högskoleverket i uppdrag att fördela vissa medel till universitet och högskolor för utveckling av IT-

användningen. Uppdraget avsåg att stödja utvecklingen av goda exempel och modeller för att bibringa lärarstudenter nödvändiga färdigheter i, och ett kritiskt förhållningssätt till, den nya tekniken. Vidare fick Högscoleverket i uppdrag att stödja den pedagogiska användningen av IT inom den högre utbildningen. Av Högscoleverkets redovisning framgår att resultaten vad gäller IT-användningen i lärarutbildningarna är svårtolkad, bl.a. därför att många av projekten fortfarande pågår. Ett framträdande problem tycks vara bristande kunskaper och teknisk support. Vad gäller den pedagogiska användningen av IT har särskilt stort intresse visats av enskilda lärare inom medicinsk/odontologisk fakultet och inom moderna språk. En extern utvärdering av språkprojekten visar att Högscoleverkets satsning har givit goda resultat.

Distansutbildningsmyndigheten

Den 1 juli 1999 startade Distansutbildningsmyndigheten i Härnösand sin verksamhet. Myndigheten skall främja utveckling och användning av utbildning på distans inom högskolan och folkbildningen grundad på informations- och kommunikationsteknik. Vidare skall den följa distansutbildningens utveckling och medieteknik både i Sverige och utomlands.

Svensk forskning på Internet (Safari)

Regeringen gav i november 1996 Högscoleverket i uppdrag att samordna ett system för forskningsinformation på Internet som skulle vara i drift i slutet av år 1998. Samtidigt har universitet och högskolor haft i uppdrag att utveckla system för forskningsinformation på Internet anpassat till Högscoleverkets uppdrag. Syftet med systemet är att det skall vara lätt för olika målgrupper, t.ex. skola, företag, myndigheter, studenter och forskarsamhälle, att snabbt hitta information om den forskning som bedrivs vid universitet och högskolor. Högscoleverket redovisade sitt ursprungliga uppdrag i december 1998 (Högscoleverket 1998:35R) och de flesta universitet och högskolor redovisade sina respektive arbeten till regeringen den 10 maj 1999.

För att ge projektet möjligheter till en fortsatt stark utveckling under 1999 beslutade regeringen hösten 1998 att tillföra Högscoleverket ytterliga-

re 2 000 000 kronor för utvecklingsarbete under år 1999.

Sedan oktober 1998 driver Högscoleverket på Internet söktjänsten Safari (spridning av forskningsinformation till allmänheten över Internet) som finns på <http://safari.hsv.se>. Därtill har 34 organisationer gjort över 6 000 sidor med information om aktuell forskning tillgängliga, varav en tredjedel på svenska. Sammanlagt finns över 1 500 sidor inom alla ämnesområden som vänder sig till allmänhet och skola, vilket gör Sverige unikt i sättet att försöka nå ut med forskning till allmänheten via Internet. Det nationella systemet för forskningsinformation har dagligen över 200 besök och har väckt positiv uppmärksamhet i bl.a. Norden, EU och USA.

Alla berörda myndigheter har dock inte genomfört regeringsuppdraget på ett tillfredsställande sätt, vilket framgår av såväl myndigheternas egen rapportering som av Högscoleverkets statistik. Detta kommenteras under respektive lärosätes anslag.

Projektets försöksperiod visar tydligt att det är fullt möjligt att med hjälp av Safari bygga upp ett komplett system för information om svensk forskning på Internet. Alla forskande myndigheter måste därför ta sitt ansvar att bidra med information som berör deras verksamhet. Det skall i Safari finnas information om i stort sett all svensk offentlig forskning på svenska till allmänheten och på svenska eller annat språk till övriga målgrupper.

Regeringen avser mot denna bakgrund att ge Högscoleverket i permanent uppdrag att sköta de nationella uppgifterna beträffande det internetbaserade systemet för forskningsinformation.

5.5.6 Studenter med funktionshinder i högskolan

Antalet studenter med funktionshinder har ökat vid universitet och högskolor för femte året i rad från närmare 500 studerande läsåret 1993/94 till drygt 1 300 studerande år 1998. Trots detta är gruppen med funktionshinder fortfarande underrepresenterad inom högskolan. Ungefär två tredjedelar av studenterna med funktionshinder erhöll medel för särskilda stödåtgärder såsom assistent, lektor, teckenspråkstolk, anteckningshjälp eller extra undervisning medan en tredjedel av dem inte behövt sådant stöd. I första hand täcks kostnaderna genom att universitet och

högskolor enligt bestämmelser i regleringsbrevet avsätter 0,15 procent av anslagen för grundläggande högskoleutbildning samt av ersättning från landsting för vårdutbildning för stöd till studenter med funktionshinder. Kostnader som överstiger detta belopp kan efter ansökan delvis täckas av de medel som disponeras av Stockholms universitet som särskilt åtagande. Medlen kan även användas för stöd till forskarstuderande.

Antalet studenter med funktionshinder kan förväntas att öka i samband med den kraftiga utbyggnaden av högskolan. Med anledning härav har regeringen givit Högskoleverket ett uppdrag att bl.a. se över systemet med stöd till studenter med funktionshinder samt att lägga förslag till hur hinder som finns för studenter med funktionshinder kan undanröjas eller minimeras. Uppdraget innefattar även en inventering av universitetens och högskolornas möjligheter och kompetens att ge högskoleutbildning i tecken- och språk.

Högskoleverket har vidare haft i uppdrag att genomföra en treårig försöksverksamhet med anpassning av högskoleprovet för dyslektiker och synskadade i syfte att göra det möjligt för dessa att genomföra högskoleprovet på ett rättvisande sätt. Verket har nu gjort en utvärdering av försöksverksamheten och redovisat resultaten av utvärderingen.

Högskoleverket gjorde bedömningen att multimediatekniken hade förutsättningar att kunna fungera som ett verksamt stöd vid genomförandet av högskoleprovet för dyslektiker och att detta borde testas under försöksverksamheten. Multimediatekniken har emellertid inte givit de fördelar för dyslektiker som man hoppats. Mot denna bakgrund avser Högskoleverket att fortsättningsvis inte använda multimediatekniken som hjälpmedel vid högskoleprovet. I stället avser verket att försöksvis tillämpa bl.a. längre provtid för denna grupp.

Erfarenheterna under försöksverksamheten har visat att det är möjligt att genomföra högskoleprovet för synskadade med hjälp av punktskrift och talkassetter. Högskoleverket avser mot denna bakgrund att fortsättningsvis överföra högskoleprovet till punktskrift och talkassetter.

5.5.7 Utbildning i mänskliga rättigheter

Regeringen gav år 1997 en särskild utredare i uppdrag att se över högskolans utbildningsutbud

i mänskliga rättigheter och demokrati. Rapporten Mänskliga rättigheter – mångas skyldigheter (Ds 1998:46) redovisades i juni 1998 och har remissbehandlats. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig på Utbildningsdepartementet. Remissinstanserna är i grunden positiva till utredningens förslag. Vissa instanser ställer sig tveksamma till de förordningsändringar som utredaren föreslår. Dock är de flesta instanser (framför allt högskolor) positiva till att skapa forskningsprogram inom mänskliga rättigheter liksom tanken på nätverkssekretariat och dokumentationscentrum.

Utredaren föreslår en rad insatser utifrån de inventeringar och analyser utredaren har gjort. Regeringen har utifrån rapporten och dess förslag bl.a. beslutat tilldela Teologiska Högskolan i Stockholm statsbidrag om sammanlagt 800 000 kronor. Bidraget gäller 50 platser (helårsstudenter) för kurser i mänskliga rättigheter under perioden den 31 januari 1999 och 31 december 1999 samt för fortsatt utbyggnad och planering av kurser. Utbildningen sker i form av ett antal fristående kurser om sammanlagt 20 poäng.

Regeringen anser att det är viktigt med utbildning i mänskliga rättigheter och att detta normalt bör ingå i utbildningsutbudet. Ett seminarium om mänskliga rättigheter och utbildning kommer sannolikt att arrangeras av Teologiska högskolan.

År 2000 har av FN proklamerats som Internationellt år för fredskultur och Svenska unescorådet kommer att till år 2000 utarbeta en skrift vilken skall ge en konkret tolkning av begreppet där utbildning i mänskliga rättigheter kommer att ingå.

Se vidare under kapitlet om lärarutbildning (Unesco och Levande historia).

5.6 Särskilda budgetfrågor m.m.

5.6.1 Mål för verksamheten och perioder

I budgetpropositionen för år 1997 angav regeringen utbildningsuppdrag i form av examensmål m.m. avseende dels grundutbildning, dels forskning och forskarutbildning för samtliga universitet och högskolor för treårsperioden 1997–1999 samt i vissa fall för treårsperioden 2000–

2002. Vidare angavs vissa generella utbildningsuppdrag t.ex. vad gäller distansutbildning, fortbildning, vidareutbildning och studenter med invandrarbakgrund. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag vad gäller såväl omfattning som inriktning av utbildningsuppdragen samt perioderna.

En gång under varje mandatperiod avser regeringen att presentera en forskningspolitisk proposition. Nästa proposition kommer att läggas under år 2000. Inför denna proposition har universitet, högskolor, forskningsråd, myndigheter och organisationer fått i uppdrag att ta fram kunskaps- och forskningsstrategier om den vetenskapliga utvecklingen och behov inför framtiden. Perioderna med målangivelser för både grundutbildning och forskning/forskarutbildning bör vara desamma och i fas med de forskningspolitiska propositionerna. Nya mål bör därför anges i kommande års budgetproposition eller forskningspolitiska proposition med beaktande av de forskningspolitiska propositionernas tidsramar. De mål eller planeringsförutsättningar som angivits för perioden 2000–2002 kommer dock gälla under år 2000 i avvaktan på att nya mål och planeringsperioder kommer att föreslås nästa år. För de fall det inte finns mål eller planeringsförutsättningar angivna för kommande treårsperiod avser regeringen att sätta mål för år 2000 och göra nya beräkningar för den därefter kommande perioden.

5.6.2 Avräkning av anslag och anslagsberäkningar

Regeringens förslag: Avräkning av särskilda åtaganden under grundutbildningsanslagen får göras i samband med att medlen tillförs resp. lärosätes räntekonto.

Skälen för regeringens förslag: Anslagen för grundutbildning till respektive universitet och högskola består av takbelopp, dvs. högsta möjliga ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer som kan erhållas och i vissa fall dessutom ersättning för särskilda åtaganden. Medel för s.k. NT-utbildning har beräknats inom ersättningen för särskilda åtaganden för berörda högskolor.

I 1998 års ekonomiska vårproposition (prop.1996/97:150 sid 34 och 126) begärde regeringen riksdagens godkännande för hur anslag

och inkomstitlar skall avräknas. Beträffande universitet och högskolor framfördes att grundutbildningsanslagen måste avräknas preliminärt varje månad i samband med att medel utbetalas till universitetens och högskolornas räntekonto i Riksgäldskontoret. Slutlig avräkning, mot utförda prestationer, görs vid budgetårets slut. De särskilda åtagandena skall, med undantag för medel för s.k. NT-utbildning, inte avräknas mot prestationer. Medel för särskilda åtaganden skall i stället avräknas på samma sätt som forskningsanslagen, dvs. i samband med att medel tillförs universitetens och högskolornas räntekonto. Avräkning är varken kassa- eller utgiftsmässig och grundas på statsmakternas beslut (prop.1992/93:170, bet. 1992/93:UbU15, rskr. 1992/93:338).

Anslagsberäkningar

Anslagen till universitet och högskolor redovisas per lärosäte i det följande.

Resurser för de nya platserna från hösten 2000 samt "halvårseffekten" våren 2000 av de 15 000 nya platserna från hösten 1999 har beräknats under respektive universitets och högskolas anslag och ingår i takbeloppen år 2000. Motsvarande halvårseffekter och förskjutningar i resurstilldelningen mellan budgetåren gäller för de platser som tillkommer höstarna 2001 och 2002.

Anslagen till forskning och forskarutbildning beräknas fr.o.m. budgetåret 1999 utifrån de vetenskapsområden som riksdagen har beslutat om. Högskolor som erhållit vetenskapsområden får egna anslag för forskning och forskarutbildning. För budgetåret 2000 föreslås därför ett nytt anslag, nämligen B32 Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning. Med anledning av tillkomsten av det nya forskningsanslaget har numreringen ändrats på samtliga anslag som kommer efter Kalmars forskningsanslag.

De nya universiteten får medel för forskning och forskarutbildning uppdelat i dels en anslagspost per vetenskapsområde, dels en anslagspost benämnd Övriga forskningsmedel. Medel för lokaler är inkluderade i dessa anslagsposter. För de nya universiteten i Växjö och Örebro har forskningsanslaget utformats på detta sätt för att skapa förutsättningar för att utveckla forskning och forskarutbildning, förutom inom de vetenskapsområden de tilldelats resurser, även inom andra områden som lärosätet bedömer som väsentliga eller inom ämnen som spänner över flera veten-

skapsområden. Högskolor med vetenskapsområden erhåller huvudsakligen medel via sitt vetenskapsområde. Dessa lärosäten skall prioritera sin forskning och forskarutbildning inom respektive vetenskapsområde.

Resurser för forskning vid högskolor som inte har vetenskapsområden, samt för konstnärligt utvecklingsarbete vid de konstnärliga högskolorna i Stockholm beräknas som tidigare under ett gemensamt anslag B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor, där respektive högskola disponerar en egen anslagspost.

Grundutbildnings- och forskningsanslagen har pris- och löneomräknats med 0,93 procent. Anslagsförändringar utöver pris- och löneomräkningen framgår under respektive anslag.

Med anledning av en förändring för de statliga avtalsförsäkringarna föreslås ett nytt anslag under verksamhetsområdet – B57 Universitets och högskolors premier för de statliga ålderspensionsavgifterna. Anslaget avser beräknade premier för statlig ålderspension.

I enlighet med lag (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift beräknades för år 1999 statlig ålderspensionsavgift för utbildningsbidrag för doktorander motsvarande 6,27 procent av avgiftsunderlaget. Medel som motsvarar dessa statliga ålderspensionsavgifter tillfördes år 1999 respektive forskningsanslags vetenskapsområde. Motsvarande belopp har för år 2000 dragits bort från forskningsanslagen och i stället tillförts en anslagspost under anslaget B53 Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m. Posten disponeras av Uppsala universitet, som även ombesörjer inbetalningen till Riksförsäkringsverket.

Riksdagen har, i enlighet med regeringens förslag, tidigare beslutat om s.k. nedjustering av ersättningen för lokalhyror. Merparten av denna justering har redan genomförts och tagits ut som en generell besparing på samtliga högskoleanslag. Det kvarstår endast att genomföra en besparing på lokalerna för år 2000 som uppgår till 105 miljoner kronor i 2000 års prisläge. Regeringen föreslår nu att drygt 60 miljoner kronor av denna besparing tas från anslaget B53 Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m. där merparten avser anslagsposten För regeringens fördelning. Under denna anslagspost har avsatts medel för ökade lokalkostnader när vissa bestämda lokaler är färdigställda. Det har tidigare angivits som en planeringsförutsättning att Chalmers tekniska högskola AB skall erhålla sådana medel vad avser Mikroelektroniskt centrum. Regering-

en föreslår att denna planeringsförutsättning för Chalmers tekniska högskola AB inte längre skall gälla och att ersättning för ökade hyreskostnader inte skall utgå.

Resterande del av besparingen, drygt 44 miljoner kronor, tas ut genom en sänkning av takbeloppet för grundutbildningen för Lunds universitet och Karolinska institutet. Beloppet motsvarar berörda landstings ersättning till dessa universitet vad avser sjukgymnastutbildningen och påverkar inte utbildningens omfattning eller struktur. Medlen har tidigare ej kunnat utnyttjas.

För samtliga universitet och högskolor anges under respektive anslag ett beräknat anslagsbelopp i löpande priser (i not även angivet i fasta priser) för åren 2001 och 2002. Dessa anslagsbelopp är beräknade exklusive de beslutade, men ännu ej fördelade, förstärkningarna vad avser forskning/forskarutbildning för åren 2001 och 2002. Dessa förstärkningar har beräknats under anslaget B53 Särskilda utgifter vid universitet och högskolor m.m. och fördelas senare.

Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket (RRV) granskar varje år myndigheternas årsredovisningar och delårsrapporter. RRV:s synpunkter framgår under respektive anslag. Inom verksamhetsområdet har inga invändningar lämnats.

System för styrning och resurstilldelning

Som ett led i planeringen och uppföljningen av universitet och högskolors verksamhet genomfördes under våren 1999 en omfattande dialog mellan Utbildningsdepartementet och ledningen för respektive lärosäte. Syftet var att ge underlag för bedömning av hur högskolorna lär de mål som regeringen har satt upp samt att inleda en diskussion om högskolornas framtida profilering. Metoden för dialogen kommer att utvecklas för att stärka återkopplingen till respektive lärosäte. De kommande forskningsstrategierna bör också kunna tjäna som ett viktigt komplement till den fortsatta profileringsdiskussionen.

Regeringen avser att tillkalla en särskild utredare för att utreda vissa frågor om högskolornas styrning. Utgångspunkten för uppdraget är att nuvarande mål- och resultatstyrning för grundutbildningen i sina grunddrag skall ligga fast. Utredaren bör utreda hur systemet kan vi-

dareutvecklas och göra en genomgång av erfarenheterna av hur målstyrningen inom grundutbildningen har fungerat sett från såväl statsmakternas som lärosätenas perspektiv. Vidare skall övervägas om någon form av mål- och resultatstyrd resursfördelning kan införas för forskning och forskarutbildning. Utredningen skall vara slutförd 31 maj 2000.

I avvaktan på resultatet från utredningen vill regeringen dock ånyo påpeka att vid uppbyggnaden av nya enheter uppstår svårigheter att finansiera planerings- och utbildningskostnader samt lånekostnader inom de ordinarie ersättningsbeloppen för olika utbildningsområden. Dessa högskolors situation kommer därför att under en fortsatt period att noggrant följas.

5.6.3 Ersättningsbelopp

Regeringens förslag: Ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer skall för budgetåret 2000 vara:

Tabell 5.15 Ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer

Kronor

UTBILDNINGSMÅL	ERSÄTTNING FÖR EN HELÅRS-STUDENT	ERSÄTTNING FÖR EN HELÅRS-PRESTATION
Humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt	13 544	14 179
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt, vård	36 580	33 450
Odontologiskt	33 217	41 538
Medicinskt	44 689	58 611
Undervisning ¹	26 170	33 150
övrigt ²	30 730	26 460
Design	108 973	70 029
Konst	155 396	70 051
Musik	93 836	62 694
Opera	224 017	141 348
Teater	217 107	113 806
Media	219 586	186 796
Dans	152 274	88 789
Idrott	79 748	38 754

1) Avser den praktiska pedagogiska delen av lärarutbildningen

2) Avser journalist- och bibliotekarieutbildningar samt praktisk-estetiska kurser inom bl.a. barn- och undomspedagogisk utbildning samt grundskollärautbildning med inriktning mot undervisning i prskurserna 1–7. Grafiska institutet/Institutet för högre reklamutbildning vid Stockholms universitet skall redovisas mot övrigt.

Skälen för regeringens förslag: De ovan redovisade förändringarna avseende grundutbildningsanslagen innebär att ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer har räknats upp med 0,93 procent avseende pris- och löneomräkning.

5.7 Anslag

B1 Uppsala universitet: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Anslag	
1998	Anslag	766 767
1999	Anslag	767 778
2000	Förslag	802 766
2001	Beräknat	855 599 ¹
2002	Beräknat	900 481 ²

¹ Motsvarar 842 768 tkr i 2000 års prisnivå.² Motsvarar 873 094 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål

EXAMEN	UTFALL 1993/94-1995/96	UTFALL 1997-1998	MÅL 1997-1999	MÅL 2000-2002	MÅL 2003-2005
Magisterexamen	1 001	1 472	1 900	2 200	2 200
Civilingenjörsexamen	319	306	550	550	700
Grundskollärare 4–9	343	187	530	560	380
Gymnasielärare	364	227	470	540	580
Apotekare	226	135	280	350	370

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Uppsala universitet har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 300.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Uppsala universitet har under budgetåret 1998 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande drygt 41 miljoner kronor över takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid Uppsala universitet enligt tabellen ovan. För magisterexamen bedöms att examensmålet kommer att uppfyllas. När det gäller civilingenjörsexamen måste enligt regeringens bedömning en kraftig ökning av examinationen ske för att målen skall kunna uppnås. Regeringen bedömer att målen för lärarexamina och apotekarexamen inte kommer att uppnås.

Uppsala universitet har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Universitetets utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts, såväl vad avser det totala målet som vad avser målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 torde kunna förverkligas inom såväl de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena som inom biomedicinsk utbildning, det farmaceutiska utbildningsområdet och gymnasielärarytbildningen. För att detta mål skall nås inom grundskollärarytbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 krävs en ökning av dimensioneringen.

I enlighet med av regeringen givna mål har andelen kvinnor inom de tekniska och naturvetenskapliga utbildningarna totalt sett ökat under åren 1997 och 1998. Variationen är emellertid stor mellan olika utbildningar. Andelen män inom lärarytbildningar (utom gymnasielärarytbildningen) och vård- och farmaciutbildningar

har inte ökat i enlighet med av regeringen givna mål, utan har fortsatt att minska.

Målet att minska antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 torde kunna förverkligas inom såväl den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen som lärarytbildningen och grundskollärarytbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1–7.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts med undantag av den s.k. NT-utbildningen. Åtagandet att anordna sådan utbildning har fullgjorts till 47 procent.

Antalet lärarårsverken vid universitetet var 1 464 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 67 procent. 30 procent av lärarna och 22 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 293 år 1998 (årsverken).

Uppsala universitet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsutvecklingsprogram och redogjort för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Uppsala universitet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram för samverkan med det omgivande samhället samt vilka åtgärder som vidtagits under år 1998 med utgångspunkt i handlingsprogrammet. Handlingsprogrammet torde ge goda möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning B1 Uppsala universitet	
Tusental kronor	
Takbelopp	785 232
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- s.k. NT-utbildning	11 052
- internationell lärarfortbildning, språkassistentverksamhet, fortbildning för vissa modersmålslärare	6 482
Summa	802 766

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B2 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	952 889
1999	Anslag	971 152
2000	Förslag	976 369
2001	Beräknat	991 114 ¹
2002	Beräknat	1 006 681 ¹

¹ Motsvarar 976 369 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.2.)

Examensmål

VETENSKAPSOMRÅDE	MÅL	UTFALL	MÅL	MÅL
	1997 -1999	1997 -1998	2000 -2002	2003 -2005
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	274	190	329	335
Medicinskt	283	165	304	314
Naturvetenskapligt ¹	367	211	447	456
Tekniskt ¹				

Anm. Licentiatexamen räknas som halv doktorsexamen. Doktorsexamen där licentiatexamen tidigare tagits ut räknas som en halv examen.

¹ Examensmålet för Naturvetenskapligt vetenskapsområde inkluderar även målen för Tekniskt vetenskapsområde.

Källa: Högskoleverkets NU-databas.

Enligt regeringens bedömning bör examensmålet för perioden 1997–1999 för det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet kunna uppnås. Regeringen bedömer det som osäkert huruvida universitetet kommer att uppfylla examensmålen för det medicinska och det naturvetenskapliga vetenskapsområdet.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Uppsala universitet redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning

	ANTAL	ANTAL	ANDEL KVINNOR	
	1997	1998	1997	1998
Nyantagna forskarstuderande	503	426	47%	44%
Aktiva (ht) ¹	2 467	2 552	43%	44%
Doktorsexamina	263	278	35%	36%
Licentiatexamina	78	72	42%	31%
Professorer ²	286	293	8%	9%

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter

Under året har universitetet fått i uppdrag av regeringen att starta ett program för utbildning och forskning kring förintelsen och folkmord.

Vidare har Geocentrum och Språkvetenskapligt centrum invigts. Evolutionsbiologiskt centrum och Rudbeckslaboratoriet är under färdigställande. Tillbyggnaderna av Ångströmlaboratoriet respektive Biomedicinskt centrum har påbörjats.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 22 procent vara kvinnor. För de två första åren var denna andel 29 procent respektive 15 procent. Regeringens bedömning är att målet kommer att uppnås.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid universitetet från 1 930 miljoner kronor år 1997 till 2 043 miljoner kronor år 1998, varav 54,9 procent avser anslag.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Inom posterna för de olika vetenskapsområdena bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen.

Resursfördelning*Tusental kronor*

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	ANSLAG 2000	STUDIEFINANSIERING 2000
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	282 357	76 276
Medicinskt	175 517	32 844
Naturvetenskapligt ¹	296 461	85 319
Tekniskt ¹		
Kollegiet för samhällsforskning (SCASSS)	9 738	
Ersättning för lokalhyror m.m.	212 296	
Summa	976 369	194 439

¹ I anslagsposten Naturvetenskapligt vetenskapsområde ingår medel för teknisk forskning och forskarutbildning.

I anslagsposten *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* vetenskapsområde ingår 1 900 000 kronor för en allmän förstärkning av forskning och forskarutbildning.

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstudier med anledning av ålderspensionsreformen har överförts till anslaget B53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m., anslagsposten 11 Statlig ålderspensionsavgift för utbildningsbidrag.

B3 Lunds universitet: Grundutbildning

Anslagsutveckling*Tusental kronor*

1998	Anslag	1 165 260
1999	Anslag	1 021 779
2000	Förslag	1 029 776
2001	Beräknat	1 079 944 ¹
2002	Beräknat	1 132 031 ²

¹ Motsvarar 1 063 685 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 1 097 513 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål

EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister-examen	919	1 451	1 800	2 100	2 100
Civilingenjörsexamen	1 501	1 073	1 700	1 940	2 140

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Lunds universitet har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 2 500 fördelade på de tre åren.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Lunds universitet har under budgetåret 1998 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 51,5 miljoner kronor över takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid Lunds universitet enligt tabellen ovan. För magisterexamen bedöms att examensmålet kommer att uppfyllas. När det gäller civilingenjörsexamen måste enligt regeringens bedömning en kraftig ökning av examinationen ske för att målet skall uppnås.

Lunds universitet har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Universitetets utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts, såväl vad avser det totala målet som vad avser målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom såväl de naturvetenskapliga som tekniska utbildningsområdena samt inom biomedicinska utbildningar och vissa vårdutbildningar.

Målet att inom läkarutbildningen minska antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att uppnås.

I enlighet med av regeringen givna mål har andelen kvinnor inom de tekniska och naturvetenskapliga utbildningarna ökat under åren 1997 och 1998.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts med undantag av den s.k. NT-utbildningen. Åtagandet att anordna sådan utbildning har fullgjorts till 50 procent.

Lärarhögskolan samt ingenjörutbildningarna i Malmö överfördes till Malmö högskola den 1 juli 1998. Vårdhögskolan integrerades med universitetet den 1 april 1998.

Antalet lärarårsverken vid universitetet var 2 228 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 71 procent. 29 procent av lärarna och 22 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 344 år 1998 (årsverken).

Lunds universitet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsarbete samt lämnat ett detaljerat kvalitetsutvecklingsprogram och redogjort utförligt för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Lunds universitet har enligt regeringens uppdrag särskilt redovisat sin samverkan med det omgivande samhället för år 1998 samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet ger små möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Revisionens iakttagelser

Lunds universitet fick revisionsberättelse utan invändning, men erhöll revisionsrapport på grund av en omfördelning av anslagsmedel från anslaget för grundutbildning till anslaget för forskning och forskarutbildning. Regeringen förutsätter att redovisningen i framtiden följer gällande regler och förordningar.

Resurser för 2000

Resursfördelning B3 Lunds universitet

Tusental kronor

Takbelopp	994 029
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- s.k. NT-utbildning	12 352
- nationellt resurscentrum i fysik	995
- trafikflygarutbildning	22 400
Summa	1 029 776

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B4 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	977 689
1999	Anslag	977 719
2000	Förslag	983 709
2001	Beräknat	1 001 773 ¹
2002	Beräknat	1 017 549 ¹

¹ Motsvarar 986 809 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen

(prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.2.)

Examensmål				
VETENSKAPSOMRÅDE	MÅL 1997 -1999	UTFALL 1997- 1998	MÅL 2000- 2002	MÅL 2003 -2005
Humanistisk- sällskapsvetenskapligt	247	189	294	312
Medicinskt	278	208	313	323
Naturvetenskapligt	209	144	269	285
Tekniskt	282	197	330	346

Anm. Licentiatexamen räknas som halv doktorsexamen. Doktorsexamen där licentiatexamen tidigare tagits ut räknas som en halv examen.
Källa: Högskoleverkets NU-databas.

Enligt regeringens bedömning bör examensmålen för perioden 1997–1999 kunna uppnås.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Lunds universitet redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning				
	ANTAL 1997	ANTAL 1998	ANDEL KVINNOR	
			1997	1998
Nyantagna forskar- studerande	588	472	41%	40%
Aktiva (ht) ¹	3 201	3 133	41%	41%
Doktorsexamina	332	355	33%	32%
Licentiatexamina	123	116	29%	30%
Professorer ²	336	344	10%	10%

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 19 procent vara kvinnor. För de två första åren var denna andel 8 procent. Regeringens bedömning är att målet inte kommer att uppnås.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid universitetet från 2 325 miljoner kronor år 1997 till 2 454 miljoner kronor år 1998, varav 50,5 procent avser anslag.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Inom posterna för de olika vetenskapsområdena bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen.

Resursfördelning		
Tusental kronor		
VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	ANSLAG 2000	STUDIEFINANSIERING 2000
Humanistisk- sällskapsvetenskapligt	234 846	68 561
Medicinskt	155 993	22 450
Naturvetenskapligt	195 288	58 852
Tekniskt	174 687	53 586
Konstnärligt utvecklingsarbete	4 307	
Ersättning för lokalhyror m.m.	218 588	
Summa	983 709	203 449

I anslagsposten *Ersättning för lokalhyror m.m.* ingår 3 000 000 kronor för ökade hyreskostnader för nya och ombyggda lokaler för Biomedicinskt centrum.

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen har överförts till anslaget B5 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m., anslagsposten 11 Statlig ålderspensionsavgift för utbildningsbidrag.

B5 Göteborgs universitet: Grundutbildning

Anslagsutveckling		
Tusental kronor		
	Anslag	
1998		926 126
1999		934 914
2000	Förslag	984 972
2001	Beräknat	1 051 289 ¹
2002	Beräknat	1 100 632 ²

¹ Motsvarar 1 035 330 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 1 066 528 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Till anslaget har tillförts medel för de utbildningar vid Stenebyskolan som övergår till Göteborgs universitet.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	953	1 292	2 000	2 400	2 400
Grundskol- lärare 4–9	433	408	840	500	330
Gymnasie- lärare	680	336	670	720	770

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Göteborgs universitet har under budgetåret 1998 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 59 miljoner kronor över takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid Göteborgs universitet enligt tabellen ovan. När det gäller grundskollärarexamen med inriktning mot under-

visning i årskurserna 4–9 och gymnasielärarexamen är regeringens bedömning att målen inte kommer att uppnås. För magisterexamen bedöms att examensmålet kommer att uppnås.

Göteborgs universitet har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Universitetets utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts, såväl vad avser det totala målet som vad avser målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 torde kunna förverkligas inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena, biomedicinsk utbildning och gymnasielärarutbildningen.

I enlighet med av regeringen givna mål har andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna ökat under åren 1997 och 1998. Däremot minskar andelen män inom lärarutbildningarna och inom vårdutbildningen.

Målet att minska antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 torde kunna förverkligas inom såväl tandläkarutbildningen som den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen. Universitetet har inte minskat antalet nyantagna till läkarutbildningen i förhållande till föregående period. En mindre ökning kan noteras vilket leder till att målet att minska antalet helårsstudenter jämfört med föregående period troligen inte kommer att uppfyllas.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts med undantag av den s.k. NT-utbildningen. Åtagandet att anordna sådan utbildning har fullgjorts till 77 procent.

Antalet lärarårsverken vid universitetet var 1 586 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timplärare) var 57 procent. 37 procent av lärarna och 24 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 256 år 1998 (årsverken).

Högskoleverket har under år 1998 granskat och gjort en bedömning av kvalitetsarbetet vid Göteborgs universitet (Högskoleverkets rapportserie 1998:36R). Verket bedömer att kvalitetsprogrammet är väl utvecklat, professionellt skapat och professionellt genomfört samt att det utgör ett av de mest omfattande i Sverige. Ett av

de områden som bedömargruppen pekar ut att vara i behov av förbättring är den centrala administrationen. Då universitetet är kraftigt decentraliserat till sin uppbyggnad förutsätter det att centrala rutiner fungerar väl.

Göteborgs universitet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsarbete som genomförts under år 1998. Universitetet har däremot inte redovisat något övergripande kvalitetsutvecklingsprogram.

Göteborgs universitet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sin samverkan med det omgivande samhället för år 1998 samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet ger små möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning B5 Göteborgs universitet

Tusental kronor

Takbelopp	956 153
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- s.k. NT-utbildning	27 305
- nationellt resurscentrum i matematik	1 514
Summa	984 972

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B6 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	784 320
1999	Anslag	795 590
2000	Förslag	799 136
2001	Beräknat	811 405 ¹
2002	Beräknat	824 581 ¹

¹ Motsvarar 799 136 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.2.)

Examensmål	MÅL 1997 -1999	UTFALL 1997 -1998	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
VETENSKAPSOMRÅDE				
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	207	207	262	276
Medicinskt	282	171	334	350
Naturvetenskapligt	184	122	219	234

Anm. Licentiatexamen räknas som halv doktorsexamen. Doktorsexamen där licentiatexamen tidigare tagits ut räknas som en halv examen.

Källa: Högskoleverkets NU-databas.

Enligt regeringens bedömning bör examensmålen för perioden 1997–1999 kunna uppnås.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Göteborgs universitet redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning

	ANTAL 1997	ANTAL 1998	ANDEL KVINNOR 1997	ANDEL KVINNOR 1998
Nyantagna forskarstudenter	365	382	54%	52%
Aktiva (ht) ¹	1 903	2 308	47%	49%
Doktorsexamina	232	247	39%	33%
Licentiatexamina	69	68	45%	43%
Professorer ²	250	256	13%	14%

¹ Som aktiva räknas de forskarstudenter som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter

Vid Göteborgs universitet har man gjort en ny satsning på tvärvetenskaplig utbildning, forskning och utåtriktad verksamhet inom ramen för Museion. Dess verksamhet är relaterad till det nya Världskulturmuseet i Göteborg. Två av fyra planerade forskningsprogram har startat under året.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 22 procent vara kvinnor. För de två första åren var denna andel 38 procent respektive 10 procent. Regeringens bedömning är att målet inte kommer att uppnås.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid universitetet från 1 786 miljoner kronor år 1997 till 1 819 miljoner kronor år 1998, varav 58,5 procent avser anslag.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Inom posterna för de olika vetenskapsområdena bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen.

Resursfördelning		
Tusental kronor		
VETENSKAPSORMÅDE M.M.	ANSLAG 2000	STUDIEFINANSIERING 2000
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	238 760	65 510
Medicinskt	176 781	25 891
Naturvetenskapligt	131 828	39 638
Sekretariatet för genusforskning	5 407	
Konstnärligt utvecklingsarbete	7 008	
Botaniska trädgården	4 927	
Ersättning för lokalhyror m.m.	234 424	
Summa	799 135	131 039

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen har överförts till B53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m., anslagsposten 11 Statlig ålderspensionsavgift för utbildningsbidrag.

B7 Stockholms universitet: Grundutbildning

Anslagsutveckling		
Tusental kronor		
1998	Anslag	647 173
1999	Anslag	664 487
2000	Förslag	685 183
2001	Beräknat	719 861 ¹
2002	Beräknat	749 927 ²

¹ Motsvarar 708 713 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 726 447 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister-examen	787	1 358	2 200	2 600	2 600

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Stockholms universitet har under budgetåret 1998 redovisat färre helårsprestationer än vad

som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1998 redovisades helårsprestationer motsvarande 4,9 miljoner kronor under takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet magisterexamina vid Stockholms universitet enligt tabellen ovan. Regeringen bedömer att målet inte kommer att kunna uppnås.

Stockholms universitet har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Universitetets utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts vad avser det totala målet. Uppdraget avseende antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts till 97 procent.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

I enlighet med regeringens mål har åtgärder vidtagits för att öka andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna. Denna andel ligger nära 50 procent såväl under år 1997 som år 1998.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts med undantag av den s.k. NT-utbildningen. Åtagandet att anordna sådan utbildning har fullgjorts till 89 procent.

Antalet lärarårsverken vid universitetet var 1 174 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 62 procent. 33 procent av lärarna och 30 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 208 år 1998 (årsverken).

Stockholms universitet har i enlighet med regeringens uppdrag redovisat sitt kvalitetsutvecklingsprogram och redogjort detaljerat för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Stockholms universitet har enligt regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället. Handlingsprogrammet torde ge goda möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter. Vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet redovisas inte.

Resurser för 2000

Resursfördelning B7 Stockholms universitet

Tusental kronor

Takbelopp	646 798
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- s.k. NT-utbildning	11 052
- Tolk- och översättarinstitutet	9 372
- teckentolkning	2 294
- nationellt resurscentrum för kemi	998
- stöd till studenter med funktionshinder	14 669
Summa	685 183

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B8 Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	776 182
1999	Anslag	787 066
2000	Förslag	798 090
2001	Beräknat	810 595 ¹
2002	Beräknat	823 792 ¹

¹ Motsvarar 798 090 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.2.)

Examensmål				
VETENSKAPSOMRÅDE	MÅL 1997 -1999	UTFALL 1997 -1998	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	267	204	331	340
Naturvetenskapligt	289	199	374	383

Anm. Licentiatexamen räknas som halv doktorsexamen. Doktorsexamen där licentiatexamen tidigare tagits ut räknas som en halv examen.
Källa: Högskoleverkets NU-databas.

Enligt regeringens bedömning bör examensmålen för perioden 1997–1999 kunna uppnås.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Stockholms universitet redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning				
	ANTAL 1997	ANTAL 1998	ANDEL 1997	KVINNOR 1998
Nyantagna forskarstuderande	362	337	48%	52%
Aktiva (ht) ¹	1 962	1 985	47%	49%
Doktorsexamina	143	196	38%	36%
Licentiatexamina	86	107	48%	43%
Professorer ²	194	208	15%	18%

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid universitetet från 1 206 miljoner kronor år 1997 till 1 302 miljoner kronor år 1998, varav båda åren 59,7 procent avser anslag.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 21 procent vara kvinnor. För de två första åren var denna andel 20 respektive 56 procent och i genomsnitt för de båda åren 39 procent. Regeringens bedömning är att målet kommer att uppnås.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Inom posterna för de olika vetenskapsområdena bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen.

Resursfördelning		
Tusental kronor		
VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	ANSLAG 2000	STUDIEFINANSIERING 2000
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	291 669	75 062
Naturvetenskapligt	301 272	67 573
Internationella meteorologiska institutet	1 693	
Ersättning för lokalhyror m.m.	203 456	
Summa	798 090	142 635

I anslagsposten *Humanistisk-samhällsvetenskapligt* vetenskapsområde ingår 1 000 000 kronor till arbetarrörelsens arkiv samt 6 891 000 kronor för inordnandet av Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek (SPPB) i Stockholms universitetsbibliotek. För år 2000 tillförs dessutom för ändamålet ytterligare 1 500 000 kronor från anslagssparande på anslaget D16 Särskilda utgifter för forskningsändamål, anslagsposten 9 Till regeringens förfogande.

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen har överförts till anslaget B53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m., anslagsposten 11 Statlig ålderspensionsavgift för utbildningsbidrag.

B9 Umeå universitet: Grundutbildning

Anslagsutveckling		
Tusental kronor		
1998	Anslag	677 386
1999	Anslag	696 244
2000	Förslag	742 064
2001	Beräknat	789 228 ¹
2002	Beräknat	825 332 ²

¹ Motsvarar 777 231 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 799 915 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magisterexamen	571	980	2 000	2 300	2 300
Civilingenjörsexamen	45	112	150	180	370
Grundskollärare 4–9	302	354	500	630	420
Gymnasielärare	322	177	350	400	430

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Umeå universitet har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Umeå universitet har under budgetåret 1998 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1998 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 8,3 miljoner kronor över takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid Umeå universitet enligt tabellen ovan. Regeringen bedömer att målen för magisterexamen och gymnasieläraryxamen inte kommer att kunna uppnås. Övriga fastställda examensmål bedöms kunna uppfyllas.

Umeå universitet har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Universitetets utbildnings-

uppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts till 99 procent vad avser det totala målet. Uppdraget avseende antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena, biomedicinsk utbildning, gymnasieläraryr utbildning och vissa vårdutbildningar.

I enlighet med regeringens mål har andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna ökat under åren 1997 och 1998. Däremot minskar andelen män inom lärarutbildningarna och inom vårdutbildningarna.

Målet att minska antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom såväl tandläkarutbildningen som barn- och ungdomspedagogiska utbildningen och grundskolläraryr utbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1–7.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts med undantag av den s.k. NT-utbildningen. Åtagandet att anordna sådan utbildning har fullgjorts till 73 procent.

Antalet lärarårsverken vid universitetet var 1 316 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 60 procent. 36 procent av lärarna och 28 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 170 år 1998 (årsverken).

Högskoleverket har under år 1998 granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid universitetet (Högskoleverkets rapportserie 1998:38R). Bedömningen är positiv men visar även på områden som behöver förstärkas, såsom tydligare studentmedverkan och en utveckling av kursvärderingarna.

Umeå universitet har i enlighet med regeringens uppdrag på ett överskådligt sätt redovisat både sitt kvalitetsutvecklingsprogram och det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Umeå universitet har enligt regeringens uppdrag särskilt redovisat sin samverkan med det omgivande samhället för år 1998 samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet ger små möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000**Resursfördelning***Tusental kronor*

Takbelopp	720 325
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- s.k. NT-utbildning	13 205
- bildmuseet samt lektorat i samiska	1 815
- decentraliserad utbildning	6 719
Summa	742 064

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B10 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning**Anslagsutveckling***Tusental kronor*

1998	Anslag	522 150
1999	Anslag	551 157
2000	Förslag	553 759
2001	Beräknat	562 301 ¹
2002	Beräknat	571 342 ¹

¹ Motsvarar 553 759 tkr i 2000 års prisnivå.**Regeringens överväganden**

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.2.)

Examensmål

VETENSKAPSOMRÅDE	MÅL 1997 -1999	UTFALL 1997 -1998	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Humanistisk- samhällsvetenskapligt	84	62	116	127
Medicinskt	142	92	164	171
Naturvetenskapligt	123	67	168	172

Anm. Licentiatexamen räknas som halv doktorsexamen. Doktorsexamen där licentiatexamen tidigare tagits ut räknas som en halv examen.

Källa: Högskoleverkets NU-databas.

Enligt regeringens bedömning bör examensmålen för perioden 1997–1999 för det humanistisk-samhällsvetenskapliga och det medicinska vetenskapsområdet kunna uppnås. Regeringen bedömer det som osäkert huruvida universitetet kommer att uppfylla examensmålet för det naturvetenskapliga vetenskapsområdet.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Umeå universitet redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning

	ANTAL 1997	ANTAL 1998	ANDEL KVINNOR	
			1997	1998
Nyantagna forskar- studerande	194	165	44%	47%
Aktiva (ht) ¹	1 227	1 123	42%	43%
Doktorsexamina	96	104	34%	34%
Licentiatexamina	27	31	37%	68%
Professorer ²	175	170	12%	11%

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.² Heltidsekvivalenter

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid universitetet från 1 021 miljoner kronor år 1997 till 1 071 miljoner kronor år 1998, varav 60,5 procent avser anslag.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 22 procent vara kvinnor. För de två första åren var denna andel 15 respektive 38 procent. Regeringens bedömning är att målet kommer att uppnås.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Inom posterna för de olika vetenskapsområdena bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen.

Resursfördelning		
<i>Tusental kronor</i>		
VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	ANSLAG 2000	STUDIEFINANSIERING 2000
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	150 268	36 331
Medicinskt	159 136	17 940
Naturvetenskapligt	148 659	31 273
Konstnärligt utvecklingsarbete	833	
Ersättning för lokalhyror m.m.	94 863	
Summa	553 759	85 544

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen har överförs till anslaget B53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m., anslagsposten 11 Statlig ålderspensionsavgift för utbildningsbidrag.

B11 Linköpings universitet: Grundutbildning

Anslagsutveckling		
<i>Tusental kronor</i>		
År	Anslag	Belopp
1998	Anslag	638 344
1999	Anslag	673 278
2000	Förslag	729 320
2001	Beräknat	785 643 ¹
2002	Beräknat	848 285 ²

¹ Motsvarar 773 306 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 821 012 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Till anslaget har tillförts medel för Carl Malmstens Skola som övergår till Linköpings universitet.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och

tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magisterexamen	586	737	900	1 100	1 100
Civilingenjörsexamen	1 414	949	1 500	1 700	1 900
Grundskollärare 4–9	197	180	315	440	290
Gymnasielärare	139	133	250	270	290

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Linköpings universitet har i budgetunderlaget för perioden 2000–2002 bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 1 200.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Linköpings universitet har under budgetåret 1998 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 28 miljoner kronor över takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid Linköpings universitet enligt tabellen ovan. För civilingenjörsexamen och magisterexamen bedöms att examensmålen kommer att uppfyllas. Regeringen bedömer att målen för lärarexamina inte kommer att uppnås.

Linköpings universitet har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Universitetets utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts, såväl vad avser det totala målet som

vad avser målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 torde kunna förverkligas inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena, grundskollärarytbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 och gymnasielärarytbildningen.

I enlighet med av regeringen givna mål har andelen kvinnor i utbildningar inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena ökat under åren 1997 och 1998.

Målet att minska antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 torde kunna förverkligas inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen, läkarutbildningen och grundskollärarytbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1–7.

Det särskilda åtagandet rörande den s.k. NT-utbildningen har fullgjorts till 66 procent.

Antalet lärarårsverken vid universitetet var 1 248 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 53 procent. 33 procent av lärarna och 23 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 157 år 1998 (årsverken).

Högskoleverket har nyligen granskat och gjort en bedömning av kvalitetsarbetet vid universitetet (Högskoleverkets rapportserie 1999:2R). Verket bedömer bl.a. att det saknas en strategisk plan för universitetet som ett kvalitetsutvecklingsprogram kan anknyta till samt att en tydligare ledningsstruktur behöver skapas. Universitetet rekommenderas även att involvera flera i kvalitetsutvecklingsarbetet. Samtidigt konstateras Linköpings universitets framskjutna position i det pedagogiska utvecklingsarbetet.

Linköpings universitet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsarbete samt lämnat en sammanfattning av sitt kvalitetsutvecklingsprogram. Kvalitetsarbetet under år 1998 har koncentrerats på universitetets självvärdering inför Högskoleverkets granskning och bedömning.

Linköpings universitet har enligt regeringens uppdrag särskilt redovisat sin samverkan med det omgivande samhället för år 1998 samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet torde ge relativt goda möjligheter till

uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning B11 Linköpings universitet	
<i>Tusental kronor</i>	
Takbelopp	712 417
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- s.k. NT-utbildning	16 903
Summa	729 320

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B12 Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutveckling		
<i>Tusental kronor</i>		
1998	Anslag	343 420
1999	Anslag	359 011
2000	Förslag	360 441
2001	Beräknat	374 314 ¹
2002	Beräknat	380 669 ¹

¹ Motsvarar 368 441 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.2.)

Examensmål				
VETENSKAPSOMRÅDE	MÅL 1997 -1999	UTFALL 1997 -1998	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	71	50	93	102
Medicinskt	112	69	126	130
Tekniskt	218	128	267	284

Anm. Licentiatexamen räknas som halv doktorsexamen. Doktorsexamen där licentiatexamen tidigare tagits ut räknas som en halv examen.
Källa: Högskoleverkets NU-databas.

Enligt regeringens bedömning bör examensmålen för perioden 1997–1999 för det humanistisk-samhällsvetenskapliga och det medicinska vetenskapsområdet kunna uppnås. Regeringen bedömer det som osäkert huruvida universitetet kommer att uppfylla examensmålet för det tekniska vetenskapsområdet.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Linköpings universitet redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning				
	ANTAL 1997	ANTAL 1998	ANDEL KVINNOR	
			1997	1998
Nyantagna forskarstudenter	207	260	35%	39%
Aktiva (ht) ¹	1 101	1 191	35%	37%
Doktorsexamina	92	104	33%	32%
Licentiatamina	80	95	23%	19%
Professorer ²	154	157	9%	11%

¹ Som aktiva räknas de forskarstudenter som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 17 procent vara kvinnor. För de två första åren var denna andel 39 procent. Regeringens bedömning är att målet kommer att uppnås.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid universitetet från 936 miljoner kronor år 1997 till 946 miljoner kronor år 1998, varav 46 procent avser anslag.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Inom posterna för de olika vetenskapsområdena bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen.

Resursfördelning		
<i>Tusental kronor</i>		
VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	ANSLAG 2000	STUDIEFINANSIERING 2000
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	70 874	19 735
Medicinskt	76 540	7 631
Tekniskt	118 748	37 464
Ersättning för lokalhyror m.m.	94 279	
Summa	360 441	64 830

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstudenter med anledning av ålderspensionsreformen har överförts till anslaget B53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m., anslagsposten 11 Statlig ålderspensionsavgift för utbildningsbidrag.

Resurser motsvarande 8 000 000 kronor tillförs universitetet år 2000 från anslagssparande under anslaget B53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. för att förstärka framför allt den tekniska forskningen vid Campus Norrköping.

Planeringsförutsättning för år 2001

Som planeringsförutsättning bör gälla att universitetet fr.o.m. år 2001 även fortsättningsvis erhåller 8 miljoner kronor för den förstärkning som planerats i Norrköping med inriktning mot teknik.

B13 Karolinska institutet: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	295 824
1999	Anslag	284 051
2000	Förslag	259 942
2001	Beräknat	270 576 ¹
2002	Beräknat	284 820 ²

¹ Motsvarar 266 549 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 276 259 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för Karolinska institutet.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Karolinska institutet har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 500 fördelat med 100 för år 2000 och 200 för vart och ett av åren 2001 och 2002.

Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Karolinska institutet har under budgetåret 1998 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisades helårsprestationer motsvarande drygt 14 miljoner kronor över takbeloppet.

Karolinska institutet har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Karolinska institutets utbildningsuppdrag avseende helårsstudenter har fullgjorts.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas

inom såväl den biomedicinska utbildningen som logopedutbildningen. Andelen män inom de vårdutbildningar där män är underrepresenterade har inte ökat i enlighet med av regeringen givna mål. På både läkar- och tandläkarutbildningen var andelen kvinnor 55 procent.

Målet att minska antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 torde kunna förverkligas inom såväl läkar- som tandläkarutbildningen.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts. Antalet lärarårsverken vid Karolinska institutet var 757 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 71 procent. 45 procent av lärarna och 30 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 166 år 1998 (årsverken).

Karolinska institutet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsarbete samt lämnat en sammanfattning av sitt kvalitetsutvecklingsprogram och redogjort för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Karolinska institutet har enligt regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet torde ge relativt goda möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning

Tusental kronor

Takbelopp	206 169
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- tandvårdscentral	52 016
- prov efter läkares allmäntjänstgöring	1 757
Summa	259 942

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimen-

sioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B14 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	603 168
1999	Anslag	612 081
2000	Förslag	624 371
2001	Beräknat	634 030 ¹
2002	Beräknat	644 200 ¹

¹ Motsvarar 624 371 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid Karolinska institutet. (Se vidare under avsnitt 5.2.)

Examensmål

VETENSKAPSOMRÅDE	MÅL 1997 -1999	UTFALL 1997 -1998	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Medicinskt	595	445	739	787

Anm. Licentiatexamen räknas som halv doktorsexamen. Doktorsexamen där licentiatexamen tidigare tagits ut räknas som en halv examen.
Källa: Högskoleverkets NU-databas.

Enligt regeringens bedömning bör examensmålet för perioden 1997–1999 kunna uppnås.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Karolinska institutet redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning

	ANTAL 1997	ANTAL 1998	ANDEL KVINNOR	
			1997	1998
Nyantagna forskarstuderande	560	605	59%	57%
Aktiva (ht) ¹	1 640	2 167	54%	56%
Doktorsexamina	218	206	44%	41%
Licentiatexamina	44	36	73%	56%
Professorer ²	164	166	8%	10%

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 23 procent vara kvinnor. För de två första åren var denna andel 33 procent. Regeringens bedömning är att målet kommer att uppnås.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid Karolinska institutet från 1 722 miljoner kronor år 1997 till 1 892 miljoner kronor år 1998, varav 49,8 procent avser anslag.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Inom posterna för de olika vetenskapsområdena bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen.

Resursfördelning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	ANSLAG 2000	STUDIEFINANSIERING 2000
Medicinskt	385 371	48 800
Ersättning för lokalhyror m.m.	239 000	
Summa	624 371	48 800

I anslagsposten *Medicinskt* vetenskapsområde ingår medel för studiefinansiering i forskarutbildningen för doktorander som undervisar och handleder vid Södertörns högskola med 9 135 000 kronor, medel till Centrum för idrottsforskning med 5 508 000 kronor, resurser för professor för underrepresenterat kön med 1 031 000 kronor samt resurser för övertagandet av Hälso- och sjukvårdens utvecklingsinstitut (Spri) bibliotek med 4 700 000 kronor.

I anslagsposten *Ersättning för lokalhyror m.m.* ingår 2 300 000 kronor för övertagandet av Spri:s bibliotek.

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen har överförts till anslaget

B53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m., anslagsposten 11 Statlig ålderspensionsavgift för utbildningsbidrag.

B15 Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	676 183
1999	Anslag	692 578
2000	Förslag	735 243
2001	Beräknat	802 322 ¹
2002	Beräknat	870 224 ²

¹ Motsvarar 789 516 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 842 038 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för Kungl. Tekniska högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för den fortsatta planeringen redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål

EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Civilingenjörsexamen	2 789	2 043	3 300	3 600	3 750

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Kungl. Tekniska högskolan har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 1 275 för åren 2000–2002 för satsningen i Kista. Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av

ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Kungl. Tekniska högskolan har under budgetåret 1998 redovisat färre helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1998 redovisades helårsprestationer motsvarande 7,7 miljoner kronor under takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet civilingenjörsexamina vid Kungl. Tekniska högskolan enligt tabellen ovan. Regeringen bedömer det sannolikt att Kungl. Tekniska högskolan kommer att uppfylla målet.

Kungl. Tekniska högskolan har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Kungl. Tekniska högskolans utbildningsuppdrag avseende helårsstudenter har fullgjorts till 98 procent.

I enlighet med av regeringen givna mål har andelen kvinnor inom civilingenjörsutbildningen ökat mellan åren 1997 och 1998.

Det särskilda åtagandet rörande den s.k. NT-utbildningen har fullgjorts till 86 procent.

Antalet lärarårsverken vid Kungl. Tekniska högskolan var 749 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 66 procent. 12 procent av lärarna och 9 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 168 år 1998 (årsverken).

Kungl. Tekniska högskolan har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsutvecklingsprogram och exemplifierat det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Kungl. Tekniska högskolan har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet torde ge goda möjlig-

heter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning B15 Kungl. Tekniska högskolan

Tusental kronor

Takbelopp	695 585
Särskilt åtagande	
- s.k. NT-utbildning	39 658
Summa	735 243

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbelopp) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B16 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	506 043
1999	Anslag	524 621
2000	Förslag	527 383
2001	Beräknat	536 209 ¹
2002	Beräknat	545 625 ¹

¹ Motsvarar 527 383 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid Kungl. Tekniska högskolan. (Se vidare under avsnitt 5.2.)

Examensmål

VETENSKAPSORMÅDE	MÅL	UTFALL	MÅL	MÅL
	1997	1997	2000	2003
	-1999	-1998	-2002	-2005
Tekniskt	578	355	731	761

Anm. Licentiatexamen räknas som halv doktorsexamen. Doktorsexamen där licentiatexamen tidigare tagits ut räknas som en halv examen.
Källa: Högskoleverkets NU-databas.

Enligt regeringens bedömning bör examensmålet för perioden 1997–1999 för det tekniska vetenskapsområdet kunna uppnås.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Kungl. Tekniska högskolan redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning

	ANTAL	ANTAL	ANDEL KVINNOR	
	1997	1998	1997	1998
Nyantagna forskarstuderande	414	336	26%	25%
Aktiva (ht) ¹	1 620	1 667	23%	24%
Doktorsexamina	131	139	17%	18%
Licentiatexamina	140	145	25%	23%
Professorer ²	154	168	3%	4%

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter

Kungl. Tekniska högskolan har genom omprioriteringar satsat på att bygga upp ett campus i Kista med IT-profil. Utbildningen fokuseras mot området data- och telekommunikation. Viss forskningsverksamhet förutsätts flytta till Kista. Nya professorer inom området kommer även att inrättas.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 6 procent vara kvinnor. Under 1997 var denna andel 17 procent, motsvarande siffra för 1998 var 7 procent. Regeringens bedömning är att målet kommer att uppnås.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid Kungl. Tekniska högskolan från 1 303 miljoner kronor år 1997 till 1 433 miljoner kronor år 1998, varav 35,6 procent avser anslag.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Inom posterna för de

olika vetenskapsområdena bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen.

Resursfördelning		
Tusental kronor		
VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	ANSLAG 2000	STUDIEFINANSIERING 2000
Tekniskt	335 172	71 979
Ersättning för lokalhyror m.m.	192 211	
Summa	527 383	71 979

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen har överförs till anslaget B53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m., anslagsposten 11 Statlig ålderspensionsavgift för utbildningsbidrag.

B17 Luleå tekniska universitet: Grundutbildning

Anslagsutveckling		
Tusental kronor		
1998	Anslag	351 662
1999	Anslag	365 143
2000	Förslag	398 973
2001	Beräknat	435 229 ¹
2002	Beräknat	464 012 ²

¹ Motsvarar 428 389 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 449 213 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens be-

räkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magisterexamen	50	98	325	335	335
Civilingenjörsexamen	789	723	1 100	1 100	1 250
Grundskollärare 4–9	9	12	40	190	120

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Luleå tekniska universitet har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 700 till år 2007.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Luleå tekniska universitet har under budgetåret 1998 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 2,4 miljoner kronor över takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid Luleå tekniska universitet enligt tabellen ovan. Universitetet kommer inte att uppnå målet för magisterexamen. För att nå målet skulle mer än en fördubbling av antalet examina behövas. Regeringen bedömer att inte heller målet för examina inom grundskolläraryrket med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 kommer att uppnås. För civilingenjörsexamen bedöms att examensmålet kommer att uppfyllas.

Luleå tekniska universitet har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Universitetets utbild-

ningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts till 99 procent, såväl vad avser det totala målet som vad avser målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

I enlighet med av regeringen givna mål har andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna ökat under åren 1997 och 1998.

Samtliga särskilda åtaganden inklusive den s.k. NT-utbildningen har fullgjorts.

Antalet lärarårsverken vid universitetet var 432 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timplärare) var 49 procent. 23 procent av lärarna och 14 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 51 år 1998 (årsverken).

Högskoleverket har under år 1998 granskat och gjort en bedömning av kvalitetsarbetet vid Luleå tekniska universitet (Högskoleverkets rapportserie 1998:34R). Verket bedömer att universitetet inte har ett systematiskt och långsiktigt kvalitetsarbete som omfattas av hela universitetet. I bedömningsrapporten exemplifieras ett flertal viktiga åtgärder och områden som universitetet bör inkludera i skapandet och genomförandet av detta arbete. Bl.a. nämns klargörandet av ansvarsfördelningen i organisationen och att kvalitetsarbetet måste utökas att omfatta samtliga nivåer och individer på universitetet.

Luleå tekniska universitet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsarbete samt lämnat en summarisk sammanfattning av sitt kvalitetsutvecklingsprogram och exemplifierat kortfattat det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Luleå tekniska universitet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället. Handlingsprogrammet torde ge relativt goda möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter. Vilka åtgärder som har vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet framgår inte.

Resurser för 2000

Resursfördelning

Tusental kronor

Takbelopp	375 671
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- s.k. NT-utbildning	13 204
- uppbyggnadsbidrag för Medicinsk teknik	2 019
- decentraliserad utbildning	8 079
Summa	398 973

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B18 Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	178 285
1999	Anslag	182 953
2000	Förslag	184 019
2001	Beräknat	186 939 ¹
2002	Beräknat	190 062 ¹

¹ Motsvarar 184 019 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

För treårsperioderna 1997–1999, 2000–2002 respektive 2003–2005 gäller följande (lägsta antal avlagda examina) som examensmål för forskarutbildningen vid universitetet. (Se vidare under avsnitt 5.2.)

Examensmål				
VETENSKAPSOMRÅDE	MÅL 1997 -1999	UTFALL 1997 -1998	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Humanistisk- sällskapsvetenskapligt	–	9	2	2
Tekniskt	144	85	185	190

Anm. Licentiatexamen räknas som halv doktorsexamen. Doktorsexamen där licentiatexamen tidigare tagits ut räknas som en halv examen.

Källa: Högskoleverkets NU-databas.

Regeringen bedömer det som osäkert huruvida universitetet kommer att uppfylla examensmålet för det tekniska vetenskapsområdet.

Resultatinformation

Några resultat om forskningen och forskarutbildningen vid Luleå tekniska universitet redovisas i nedanstående tabell.

Resultat, forskning och forskarutbildning				
	ANTAL 1997	ANTAL 1998	ANDEL KVINNOR 1997 1998	
Nyantagna forskar- studerande	149	107	34%	32%
Aktiva (ht) ¹	399	390	26%	30%
Doktorsexamina	31	50	23%	20%
Licentiatsexamina	46	45	28%	16%
Professorer ²	55	51	2%	3%

¹ Som aktiva räknas de forskarstuderande som har en aktivitetsgrad på minst 10 %.

² Heltidsekvivalenter

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 8 procent vara kvinnor. Universitetet har för närvarande en kvinnlig professor anställd. Regeringens bedömning är att målet inte kommer att uppnås.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid universitetet från 356 miljoner kronor år 1997 till 411 miljoner kronor år 1998, varav 44,3 procent avser anslag.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp. Inom posterna för de olika vetenskapsområdena bör minst de belopp som framgår av tabellen disponeras för studiefinansiering inom forskarutbildningen.

Resursfördelning		
Tusental kronor		
VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	ANSLAG 2000	STUDIEFINANSIERING 2000
Humanistisk- sällskapsvetenskapligt	11 672	2 428
Tekniskt	128 624	19 061
Konstnärligt utvecklingsarbete	857	
Ersättning för lokalhyror m.m.	42 866	
Summa	184 019	21 489

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen har överförs till anslaget B53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m., anslagsposten 11 Statlig ålderspensionsavgift för utbildningsbidrag.

B19 Karlstads universitet: Grundutbildning

Anslagsutveckling		
Tusental kronor		
År	Anslag	2000 Förslag
1998	274 584	
1999	287 585	
2000	314 527	
2001	338 815 ¹	Beräknat
2002	358 594 ²	Beräknat

¹ Motsvarar 333 749 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 347 755 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdraget och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens be-

räkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	111	281	200	260	260
Grundskol- lärare 4–9	211	129	370	500	330
Gymnasie- lärare	77	98	250	310	340

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Karlstads universitet har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med totalt 1 000 platser under åren 2001 och 2002.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1. och 5.3.2.

Resultatinformation

Karlstads universitet har under budgetåret 1998 redovisat färre helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 9,8 miljoner kronor under takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid Karlstads universitet enligt tabellen ovan. Universitetet har redan uppnått målet för magisterexamen. För grundskolläraryxamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 och gymnasieläraryxamen bedömer regeringen att examensmålen inte kommer att uppfyllas.

Karlstads universitet har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Universitetets utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts vad avser det totala målet. Uppdraget avseende antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts till 95 procent.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena, grundskolläraryxamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 samt gymnasieläraryxamen.

I enlighet med regeringens mål har andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna ökat under åren 1997 och 1998 från 33 procent till 35 procent. Inom de barn- och ungdomspedagogiska utbildningarna samt gymnasieläraryxamen har andelen manliga studenter minskat.

Målet att minska antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 torde kunna förverkligas inom såväl barn- och ungdomspedagogiska utbildningarna som grundskolläraryxamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1–7.

Det särskilda åtagandet rörande den s.k. NT-utbildningen har fullgjorts till 77 procent.

Antalet lärarårsverken vid universitetet var 450 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 35 procent. 37 procent av lärarna och 22 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 8 år 1998 (årsverken).

Karlstads universitet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsutvecklingsprogram för år 1999 och kortfattat redogjort för arbetet med detta.

Karlstads universitet har enligt regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället. Handlingsprogrammet torde ge relativt goda möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter. Vilka åtgärder som har vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet framgår inte.

Resurser för 2000

Resursfördelning B19 Karlstads universitet

Tusental kronor

Takbelopp	299 574
Särskilt åtagande	
- s.k. NT-utbildning	14 953
Summa	314 527

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B20 Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	42 612
1999	Anslag	52 913
2000	Förslag	75 405
2001	Beräknat	96 853 ¹
2002	Beräknat	119 002 ²

¹ Motsvarar 95 405 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 115 405 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

För Karlstads universitet är det viktigt att fortsätta utvecklingen inom de vetenskapsområden där resurser tilldelats. Inom ramen för forskningsanslaget är anslagsposten Övriga forskningsmedel strategiskt betydelsefull för universitetets utveckling och profilering av ny forskning.

Resultatinformation

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 18 procent vara kvinnor. Universitetet har inte återrapporerat måluppfyllelsen i sin årsredovisning.

Sedan mitten av 1980-talet har flervetenskaplig forskning byggts upp vid universitetet. Forskare med olika ämnesbakgrund och perspektiv möts i gemensamma projekt utan strikta organisatoriska gränser i vilka de gemensamt breddar forsk-

ningsproblem med förankring i natur, kultur, teknik och samhälle. Högskestyrelsen har beslutat att följande flervetenskapliga områden skall prioriteras: Skola och barn, Skogsindustri, Tjänster, Turism och arbetsliv, Miljö, Kommunikation, Kulturvetenskap, Genusvetenskap samt Hälsa och välfärd.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid universitetet från 75,3 miljoner kronor år 1997 till 95,8 miljoner kronor år 1998, varav 44,5 procent avser anslag.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp.

Resursfördelning

Tusental kronor

VETENSKAPSORMÅDE M.M.	ANSLAG 2000
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	36 405
Tekniskt	29 000
Övriga forskningsmedel	10 000
Summa	75 405

Karlstads universitet har en omfattande lärarutbildning. Regeringen förutsätter att Karlstads universitet, inom ramen för sina nya resurser, avsätter utrymme för forskning och forskarutbildning inom lärarutbildningens område.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som planeringsförutsättning för 2001 och 2002 bör gälla att Karlstads universitet skall erhålla ytterligare 20 miljoner kronor per år för forskning och forskarutbildning.

B21 Växjö universitet: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	225 300
1999	Anslag	239 841
2000	Förslag	270 279
2001	Beräknat	294 012 ¹
2002	Beräknat	313 242 ²

¹ Motsvarar 289 501 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 303 507 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål

EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	135	244	300	450	450
Grundskol- lärare 4–9	50	80	290	310	210
Gymnasie- lärare	68	54	120	195	190

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Växjö universitet har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 500 år 2001 och ytterligare 500 år 2002.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universi-

tet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Växjö universitet har under budgetåret 1998 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 4,9 miljoner kronor över takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställt för antalet examina vid Växjö universitet enligt tabellen ovan. För magisterexamen bedöms att examensmålet kommer att uppfyllas. När det gäller examina inom grundskollärautbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 och gymnasielärautbildningen bedömer regeringen att universitetet inte kommer att uppfylla målen.

Växjö universitet har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Universitetets utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts vad avser det totala målet. Uppdraget avseende antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts till 98 procent.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena, grundskollärautbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 och gymnasielärautbildningen.

I enlighet med av regeringen givna mål har andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningar där kvinnor varit underrepresenterade, liksom andelen män inom lärarutbildningar där män varit underrepresenterade ökat under åren 1997 och 1998.

Målet att minska antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 torde kunna förverkligas inom såväl den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen som grundskollärautbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1–7.

Det särskilda åtagandet rörande den s.k. NT-utbildningen har fullgjorts till 71 procent.

Antalet lärarårsverken vid universitetet var 254 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 30 procent. 34 procent av lärarna och 31 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 10 år 1998 (årsverken).

Högskoleverket har under år 1998 granskat och gjort en bedömning av kvalitetsarbetet vid Växjö universitet (Högskoleverkets rapportserie 1998:36R). Verket bedömer att universitetet inte utvecklat ett särskilt kvalitetsutvecklingsprogram som avser hela verksamheten och som systematiskt för kvalitetsmål nedåt i verksamheten samt återför enheternas resultat av kvalitetsarbetet till högskoleledningen. Verket menar också att universitetet i högre grad bör skapa en framtida vision av lärosätet samt utnyttja kvalitetsarbetet till att närma sig visionen.

Växjö universitet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt lämnat en redovisning för kvalitetsarbetet. Universitetet har däremot inte redovisat något kvalitetsutvecklingsprogram eller åtgärder med anledning av ett sådant program.

Växjö universitet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet torde ge relativt goda möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning B21 Växjö universitet

Tusental kronor

Takbelopp	257 276
Särskilt åtagande	
- s.k. NT-utbildning	13 003
Summa	270 279

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B22 Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	52 723
1999	Anslag	53 025
2000	Förslag	75 518
2001	Beräknat	97 006 ¹
2002	Beräknat	119 223 ²

¹ Motsvarar 95 518 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 115 518 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

För Växjö universitet är det viktigt att fortsätta utvecklingen inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet. Det är också viktigt att universitetet ges möjlighet att utvecklas inom ytterligare områden. Inom ramen för detta anslag är anslagsposten Övriga forskningsmedel strategiskt betydelsefull för universitetets utveckling och profilering av ny forskning. Regeringen fördelar de nya resurserna utifrån denna utgångspunkt och avsätter därför en förhållandevis stor andel till posten Övriga forskningsmedel.

Resultatinformation

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 21 procent vara kvinnor. Universitetet har inte återrapporterat måluppfyllelsen i sin årsredovisning.

Universitetet har flera sammanhållna forskningsområden företrädesvis inom humaniora-samhällsvetenskap, teknik och naturvetenskap. Flera av dessa är flervetenskapliga och har under lång tid utgjort basen i såväl grundutbildning som forskning.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid universitetet från 36,1 miljoner kronor år 1997 till 65,2 miljoner kronor år 1998, varav 80,1 procent avser anslag.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp.

Resursfördelning	
<i>Tusental kronor</i>	
VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	ANSLAG 2000
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	44 111
Övriga forskningsmedel	31 407
Summa	75 518

Växjö universitet har en omfattande lärarutbildning. Regeringen förutsätter att Växjö universitet, inom ramen för sina nya resurser, avsätter utrymme för forskning och forskarutbildning inom lärarutbildningens område.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som planeringsförutsättning för 2001 och 2002 bör gälla att Växjö universitet skall erhålla ytterligare 20 miljoner kronor per år för forskning och forskarutbildning.

B23 Örebro universitet: Grundutbildning

Anslagsutveckling		
<i>Tusental kronor</i>		
1998	Anslag	273 355
1999	Anslag	292 056
2000	Förslag	323 509
2001	Beräknat	348 255 ¹
2002	Beräknat	368 586 ²

¹ Motsvarar 342 731 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 356 737 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för universitetet.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för universitetets fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	97	113	300	540	540
Grundskol- lärare 4–9	37	43	130	190	130
Gymnasie- lärare	58	71	50	85	100

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Universitetet har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 756 t.o.m. år 2000.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Örebro universitet har under budgetåret 1998 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1998 redovisade universitetet helårsprestationer motsvarande 8,3 miljoner kronor över takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid Örebro universitet enligt tabellen ovan. För gymnasieläraryxamen har examensmålet redan uppfyllts. När det gäller magisterexamen måste enligt regeringens bedömning en kraftig ökning av examinationen ske för att målet skall kunna uppnås. Regeringen bedömer att universitetet inte kommer att uppfylla

målet för grundskolläroretexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9.

Örebro universitet har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt samt för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Universitetets utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts till 96 procent vad avser det totala målet. Uppdraget avseende antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom gymnasieläroretutbildningen. För att detta mål skall nås inom grundskolläroretutbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 och magisterutbildningen krävs en kraftig ökning av dimensioneringen.

I enlighet med regeringens mål har andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna ökat under åren 1997 och 1998 medan andelen män i läroretutbildningen ökade under 1997 men inte under år 1998.

Målet att inom såväl den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen som grundskolläroretutbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1–7 minska antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts med undantag av den s.k. NT-utbildningen, vilken har fullgjorts till 71 procent.

Antalet läroretsverken vid universitetet var 336 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 25 procent. 42 procent av lärarna och 25 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 11 år 1998 (årsvetken).

Örebro universitet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsutvecklingsprogram och exemplifierat det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Örebro universitet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet torde ge relativt goda möjligheter till

uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Under år 1999 har en särskild kommitté tillsatts för att följa och stödja universitetets arbete med att förbättra ledningen och kontrollen av verksamheten samt att utveckla de ekonomiska administrativa funktionerna.

Revisionens iakttagelser

Örebro universitet fick revisionsberättelse utan invändning, men erhöll revisionsrapport på grund av ofullständig resultatredovisning, avsaknad av uppgift om avlämnad reservation mot årsredovisning samt brister i den interna kontrollen. Regeringen förutsätter att Örebro universitet på samtliga punkter vidtar lämpliga åtgärder i enlighet med gällande regler och förordningar.

Resurser för 2000

Resursfördelning B23 Örebro universitet	
<i>Tusental kronor</i>	
Takbelopp	309 599
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- s.k. NT-utbildning	10 727
- ersättning för lokalisering av verksamhet till Grythyttan	2 927
- nätverksadministration och utveckling av skoledarutbildning	256
Summa	323 509

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B24 Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	52 833
1999	Anslag	53 136
2000	Förslag	75 630
2001	Beräknat	97 171 ¹
2002	Beräknat	119 471 ²

¹ Motsvarar 95 630 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 115 630 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

För Örebro universitet är det viktigt att fortsätta utvecklingen inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga vetenskapsområdet. Det är också viktigt att universitetet ges möjlighet att utvecklas inom ytterligare områden. Inom ramen för detta anslag är anslagsposten Övriga forskningsmedel strategiskt betydelsefull för universitetets utveckling och profilering av ny forskning. Regeringen fördelar de nya resurserna utifrån denna utgångspunkt och avsätter därför en förhållandevis stor andel till posten Övriga forskningsmedel.

Resultatinformation

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid universitetet från 69,4 miljoner kronor år 1997 till 91,6 miljoner kronor år 1998, varav 57,7 procent avser anslag. De ökade resurserna har möjliggjort en satsning på naturvetenskaplig och teknisk forskning.

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 21 procent vara kvinnor. Under de två första åren har ingen kvinnlig professor anställts. Regeringens bedömning är att målet inte kommer att uppnås.

Under året har Örebro universitet fortsatt sitt deltagande i regionala utvecklingsprojekt i Berg-

slagen. Vidare har Regionalt utvecklingscentrum bedrivit arbete inom 4 olika skolutvecklingsprogram. Offentliga föreläsningar har arrangerats av universitetet.

Redan 1997 inrättades en provisorisk fakultetsnämnd vid universitetet och 1998 delades denna i en nämnd för humaniora och samhällsvetenskap samt en för teknik och naturvetenskap. En forskningsberedning gemensam för universitetet och Örebro läns landsting finns sedan 1998. Örebro universitet satsar nu på att bredda den befintliga samhällsvetenskapliga forskningen med forskning inom områdena naturvetenskap och teknik. Det vid universitetet etablerade forskningscentrumet Människa-teknik-miljö (MTM) är en länk för samarbete mellan de båda områdena.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp.

Resursfördelning

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	ANSLAG 2000
Humanistisk-samhällsvetenskapligt	42 178
Övriga forskningsmedel	33 452
Summa	75 630

Örebro universitet har en omfattande lärarutbildning. Regeringen förutsätter att Örebro universitet, inom ramen för sina nya resurser, avsätter utrymme för forskning och forskarutbildning på lärarutbildningsområdet.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som planeringsförutsättning för 2001 och 2002 bör gälla att Örebro universitet skall erhålla ytterligare 20 miljoner kronor per år för forskning och forskarutbildning.

B25 Mitthögskolan: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	351 669
1999	Anslag	408 299
2000	Förslag	453 409
2001	Beräknat	482 876 ¹
2002	Beräknat	505 427 ²

¹ Motsvarar 475 247 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 489 253 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål

EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	141	249	600	1 100	1 100
Grundskol- lärare 4–9	–	–	10	120	80

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Mitthögskolan har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 2 000 platser.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Mitthögskolan har under budgetåret 1998 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1998 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 10 miljoner kronor över takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid Mitthögskolan enligt tabellen ovan. Mitthögskolan kommer inte att uppfylla målen för magisterexamen och grundskollärarexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9.

Mitthögskolan har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Högskolans utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts, såväl vad avser det totala målet som vad avser målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom såväl de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena som grundskollärarytbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9.

I enlighet med regeringens mål har andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna ökat under åren 1997 och 1998.

Målet att minska antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom såväl den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen som grundskollärarytbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1–7.

Det särskilda åtagandet rörande den s.k. NT-utbildningen har fullgjorts.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 433 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 21 procent. 35 procent av lärarna och 19 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 5 år 1998 (årsverken).

Mitthögskolan har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsarbete och lämnat en sammanfattning av sitt kvalitetsut-

vecklingsprogram samt redogjort för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Mitthögskolan har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet torde ge relativt goda möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning B25 Mitthögskolan	
<i>Tusental kronor</i>	
Takbelopp	427 389
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- s.k. NT-utbildning	23 405
- decentraliserad utbildning	2 615
Summa	453 409

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B26 Mitthögskolan: Forskning

Anslagsutveckling		
<i>Tusental kronor</i>		
1998	Anslag	52 329
1999	Anslag	52 628
2000	Förslag	75 118
2001	Beräknat	86 484 ¹
2002	Beräknat	98 262 ²

¹ Motsvarar 85 118 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 95 118 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr.

1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

Resultatinformation

Av de professorer som anställs under treårsperioden 1997–1999 skall minst 18 procent vara kvinnor. Högskolan har inte återrapporterat måluppfyllelsen i sin årsredovisning.

Omfattningen av forskningsmedel har minskat vid högskolan från 111,4 miljoner kronor år 1997 till 110,2 miljoner kronor år 1998, varav 51 procent avser anslag.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp.

Resursfördelning	
<i>Tusentals kronor</i>	
VEGENSKAPSSOMRÅDE M.M.	ANSLAG 2000
Forskning	75 118
Summa	75 118

Mitthögskolan har en omfattande lärarutbildning. Regeringen förutsätter att Mitthögskolan, inom ramen för sina nya forskningsmedel, avsätter utrymme för forskning inom lärarutbildningens område.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som planeringsförutsättning för 2001 och 2002 bör gälla att Mitthögskolan skall erhålla ytterligare 10 miljoner kronor per år för forskning.

B27 Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	127 406
1999	Anslag	136 079
2000	Förslag	161 113
2001	Beräknat	186 786 ¹
2002	Beräknat	211 633 ²

¹ Motsvarar 183 838 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 204 848 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål

EXAMEN	UTFALL	UTFALL	MÅL	MÅL	MÅL
	1993/94 -1995/96	1997 -1998	1997 -1999	2000 -2002	2003 -2005
Magister- examen	9	108	100	150	150

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Högskolan i Karlskrona/Ronneby har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 500 under åren 2000–2002.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Högskolan i Karlskrona/Ronneby har under budgetåret 1998 redovisat färre helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 1,2 miljoner kronor under takbeloppet. Antalet sparade helårsprestationer vid utgången av år 1998 motsvarar 6,4 miljoner kronor.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid Högskolan i Karlskrona/Ronneby enligt tabellen ovan. För magisterexamen har examensmålet redan uppfyllts.

Högskolan i Karlskrona/Ronneby har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Högskolans utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts, såväl vad avser det totala målet som vad avser målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 har förverkligats inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena redan under det andra året i treårsperioden.

I enlighet med av regeringen givna mål har andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna där kvinnor är underrepresenterade ökat under åren 1997 och 1998.

Det särskilda åtagandet rörande den s.k. NT-utbildningen har fullgjorts till 72 procent.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 118 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timplärare) var 44 procent. 23 procent av lärarna och 18 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 6 år 1998 (årsverken).

Högskolan i Karlskrona/Ronneby har i enlighet med regeringens uppdrag redovisat ett detaljerat kvalitetsutvecklingsprogram men har inte lämnat en särskild redovisning över vad som har genomförts under år 1998.

Högskolan har enligt regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet torde ge go-

da möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning B27 Högskolan i Karlskrona/Ronneby	
Tusental kronor	
Takbelopp	146 485
<i>Särskilt åtagande</i>	
- s.k. NT-utbildning	14 628
Summa	161 113

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B28 Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutveckling		
Tusental kronor		
1998	Anslag	21 259
1999	Anslag	21 381
2000	Förslag	23 580
2001	Beräknat	34 119 ¹
2002	Beräknat	45 024 ²

¹ Motsvarar 33 580 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 43 580 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

För Högskolan i Karlskrona/Ronneby är det viktigt att fortsätta utvecklingen inom det tekniska vetenskapsområdet.

Resultatinformation

Högskolan har beslutat att bedriva forskning och forskarutbildning inom ämnena Tillämpad signalbehandling, Telekommunikationsteori, Programvaruteknik och Datavetenskap.

Omfattningen av forskningsmedel har minskat vid högskolan från 56 miljoner kronor år 1997 till 54 miljoner kronor år 1998, varav 51,9 procent avser anslag.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp.

Resursfördelning	
Tusental kronor	
VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	ANSLAG 2000
Tekniskt	16 027
Övriga forskningsmedel	7 553
Summa	23 580

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som planeringsförutsättning för 2001 och 2002 bör gälla att Högskolan i Karlskrona/Ronneby skall erhålla ytterligare 10 miljoner kronor per år för forskning och forskarutbildning inom det tekniska vetenskapsområdet.

B29 Malmö högskola: Grundutbildning

Anslagsutveckling		
Tusental kronor		
1999	Anslag	374 126
2000	Förslag	429 665
2001	Beräknat	477 781 ¹
2002	Beräknat	524 203 ²

¹ Motsvarar 470 352 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 507 738 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Malmö högskola har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med ytterligare 2 248 till och med år 2002.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Den 1 juli 1998 inrättades Malmö högskola. Organisationskommittén för Malmö högskola har drivit verksamheten och fungerat som uppdragsgivare fram till den 30 juni 1998. Vid inrättandet av den självständiga högskolan övertogs lärarutbildningen och den tekniska utbildningen samt övrig verksamhet som Lunds universitet bedrivit vid enheterna Lärarhögskolan i Malmö samt vid Lunds Tekniska Högskola i Malmö. Den odontologiska fakulteten vid Lunds universitet (den s.k. Tandvårdshögskolan) överfördes den 1 januari 1999 till Malmö högskola.

Malmö högskola har under budgetåret 1998 redovisat färre helårsstudenter än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisade högskolan ett anslagssparande uppgående till 4,7 miljoner kronor.

Malmö högskola har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Högskolans utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts till 94 procent vad avser det totala målet. Uppdraget avseende antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 136 år 1998 (andra halvåret). Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 29 procent. 56 procent av lärarna och 43 procent av de

disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 2,5 år 1998 (årsverken).

Malmö högskola har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redogjort för kvalitetsarbetet under andra halvåret 1998 och redovisat att ett kvalitetsutvecklingsprogram är under utarbetande. Detta kommer att fastställas under hösten 1999.

Malmö högskola har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet torde ge relativt goda möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning B29 Malmö högskola	
Tusental kronor	
Takbelopp	385 965
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- s.k. NT-utbildning	6 501
- tandvårdscentral	37 199
Summa	429 665

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B30 Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutveckling		
Tusental kronor		
1999	Anslag	50 915
2000	Förslag	51 388
2001	Beräknat	52 213 ¹
2002	Beräknat	53 087 ¹

¹ Motsvarar 51 388 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp.

Resursfördelning B30 Malmö högskola

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	ANSLAG 2000
Medicinskt	29 805
Övriga forskningsmedel	21 583
Summa	51 388

B31 Högskolan i Kalmar: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	201 819
1999	Anslag	218 695
2000	Förslag	246 915
2001	Beräknat	270 386 ¹
2002	Beräknat	289 372 ²

¹ Motsvarar 266 137 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 280 143 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål

EXAMEN	UTFALL	UTFALL	MÅL	MÅL	MÅL
	1993/94 -1995/96	1997 -1998	1997 -1999	2000 -2002	2003 -2005
Magister-examen	9	72	100	150	150
Grundskol-lärare 4–9	1	0	30	190	120
Gymnasie-lärare	0	0	10	80	100

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Högskolan i Kalmar har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 100 per år.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Högskolan i Kalmar har under budgetåret 1998 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 avräknar högskolan 2,8 miljoner kronor av tidigare sparade helårsprestationer för att komma upp till det av regeringen för högskolan fastställda takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid Högskolan i Kalmar enligt tabellen ovan. För magisterexamen bedöms att examensmålet kommer att uppfyllas. Målen för de båda lärarutbildningarna kommer sannolikt inte att nås.

Högskolan i Kalmar har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Högskolans utbildnings-

uppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts till 98 procent, såväl vad avser det totala målet som vad avser målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom såväl de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena som inom grundskollärarytbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 och gymnasielärarytbildningen.

I enlighet med av regeringen givna mål har andelen kvinnor inom de tekniska och naturvetenskapliga utbildningarna totalt sett ökat något under åren 1997 och 1998. Inom den naturvetenskapliga utbildningen dominerar kvinnorna stort med 70 procent. Andelen kvinnor inom sjöbefälsutbildningen är av hävd låg och svår att förändra på kort sikt. Andelen män i lärarytbildningen har ökat något för varje år på den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen medan den har minskat på grundskollärarytbildningarna.

Målet att minska antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom såväl den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen som grundskollärarytbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1–7.

De särskilda åtagandena har i stort fullgjorts med undantag av den s.k. NT-utbildningen. Åtagandet att anordna sådan utbildning har fullgjorts till 72 procent.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 222 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 29 procent. 34 procent av lärarna och 33 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 5 år 1998 (årsverken).

Högskolan i Kalmar har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsarbete och lämnat en sammanfattning av sitt kvalitetsutvecklingsprogram samt redogjort för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Högskolan har enligt regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet torde ge go-

da möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning B31 Högskolan i Kalmar

Tusental kronor

Takbelopp	232 566
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- s.k. NT-utbildning	7 151
- fortbildning av journalister	7 198
Summa	246 915

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

B32 Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	21 189
1999	Anslag	21 311
2000	Förslag, nytt¹	23 509
2001	Beräknat	34 046 ²
2002	Beräknat	44 950 ³

¹ Medel för forskning vid Högskolan i Kalmar beräknades budgetåret 1999 under anslaget B53 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor.

² Motsvarar 33 509 tkr i 2000 års prisnivå.

³ Motsvarar 43 509 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och budgetpropositionen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall ligga fast. Se vidare avsnitt 5.6.

Resultatinformation

Högskoleverket beslutade den 15 december 1998 att tilldela Högskolan i Kalmar vetenskapsområdet naturvetenskap fr.o.m. den 1 januari 1999.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid Högskolan i Kalmar från 23,7 miljoner kronor år 1997 till 41 miljoner kronor år 1998, varav 51,6 procent avser anslag. Ökningen har möjliggjort en satsning inom det naturvetenskapliga fältet, framför allt inom områdena akvatisk ekologi, biokemi och biomedicin samt miljövetenskap.

Resurser för 2000

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp.

Resursfördelning B32 Högskolan i Kalmar

Tusental kronor

VETENSKAPSOMRÅDE M.M.	ANSLAG 2000
Naturvetenskapligt	17 056
Övriga forskningsmedel	6 453
Summa	23 509

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som planeringsförutsättning för 2001 och 2002 bör gälla att Högskolan i Kalmar skall erhålla ytterligare 10 miljoner kronor per år för forskning och forskarutbildning inom det naturvetenskapliga vetenskapsområdet.

B33 Danshögskolan: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	22 248
1999	Anslag	22 730
2000	Förslag	22 942
2001	Beräknat	23 313 ¹
2002	Beräknat	23 705 ¹

¹ Motsvarar 22 942 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Danshögskolan har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 30.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom vissa utbildningsområden. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Budgetåret 1998 redovisade Danshögskolan helårsprestationer motsvarande 2,9 miljoner kronor över det av regeringen fastställda takbeloppet. Det totala antalet helårsstudenter vid Danshögskolan var 110.

Omfattningen av medel för konstnärligt utvecklingsarbete till Danshögskolan har varit tämligen konstant på 2,6 miljoner kronor för åren 1997 och 1998. Under år 1998 har merparten av dessa medel använts till att bekosta professurer i koreografi samt danspedagogik. Medel har även fördelats till olika projekt i syfte att stärka dansens ställning som konst i samhället.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 24 år 1998. Av dessa utfördes 15 av kvinnor. Antalet professorer var 2 år 1998 (årsverken).

Danshögskolan har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsutvecklingsprogram och redogjort för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Danshögskolan har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället. Handlingsprogrammet torde ge relativt goda möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Revisionens iakttagelser

Danshögskolan fick revisionsberättelse utan någon invändning, men erhöll en revisionsrapport på grund av att årsredovisningen inte undertecknats av samtliga styrelseledamöter vid Danshögskolan. Regeringen förutsätter att årsredovisningen i framtiden upprättas i enlighet med gällande regler och förordningar.

Resurser för 2000

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 22 816 000 kronor. Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 671 000 kronor.

B34 Dramatiska institutet: Grundutbildning

Anslagsutveckling		
<i>Tusental kronor</i>		
1998	Anslag	53 284
1999	Anslag	54 675
2000	Förslag	56 200
2001	Beräknat	58 141 ¹
2002	Beräknat	59 124 ¹

¹ Motsvarar 57 216 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Dramatiska institutet har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 12.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom vissa utbildningsområden. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Budgetåret 1998 redovisade Dramatiska institutet helårsprestationer motsvarande 1,5 miljoner kronor över det av regeringen fastställda takbeloppet. Det totala antalet helårsstudenter vid Dramatiska institutet var 135.

Det särskilda åtagandet har fullgjorts. Omfattningen av medel för konstnärligt utvecklingsarbete till Dramatiska institutet har varit tämligen konstant på 2,2 miljoner kronor för åren 1997 och 1998. Under år 1998 har konst-

närligt utvecklingsarbete bl.a. omfattat konstnärliga och pedagogiska utvecklingsprojekt och seminarier.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 20 år 1998. Av dessa utfördes 9 av kvinnor. Antalet professorer var 2 år 1998 (årsverken).

Högskoleverket har nyligen granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid högskolan (Högskoleverkets rapportserie 1998:29R). Högskoleverket har i sin bedömning av kvalitetsarbetet givit utbildningsverksamheten gott betyg men riktar kritik mot att organisation och policy inte tillräckligt dokumenterats eller uttryckts i skriftlig form.

Dramatiska institutet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsutvecklingsprogram och redogjort för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Dramatiska institutet har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet ger små möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 56 074 000 kronor och har beräknats med hänsyn till den totala dimensioneringen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 262 000 kronor.

B35 Högskolan i Borås: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	177 718
1999	Anslag	167 702
2000	Förslag	192 351
2001	Beräknat	219 915 ¹
2002	Beräknat	238 043 ²

¹ Motsvarar 216 461 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 230 467 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål

EXAMEN	UTFALL	UTFALL	MÅL	MÅL	MÅL
	1993/94 -1995/96	1997 -1998	1997 -1999	2000 -2002	2003 -2005
Magister-examen	58	347	200	275	275

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Enligt budgetunderlaget har Högskolan i Borås kapacitet och beredskap att fortsätta utbyggnaden i minst samma takt som gällt för den föregående femårsperioden.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Högskolan i Borås har under budgetåret 1998 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 4 miljoner kronor över takbeloppet. Högskolan har fler helårsstudenter inom utbildningsområdet design än vad regeringen avsett att högskolan maximalt skall ersättas för.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställt för antalet examina vid Högskolan i Borås enligt tabellen ovan. För magisterexamen har examensmålet redan uppfyllts.

Högskolan i Borås har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Högskolans utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts till 98 procent vad avser det totala målet. Uppdraget avseende antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts till 96 procent.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 torde kunna förverkligas inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Målet att minska antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 torde kunna förverkligas inom den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen.

Det särskilda åtagandet rörande den s.k. NT-utbildningen har fullgjorts till 79 procent.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid Högskolan i Borås från 7,6 miljoner kronor år 1997 till 14,8 miljoner kronor år 1998, varav 62 procent avser anslag.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 155 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 26 procent. 36 procent av lärarna och 26 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 3 år 1998 (årsverken).

Högskolan i Borås har i enlighet med regeringens uppdrag redovisat sitt kvalitetsutvecklingsprogram och redogjort för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Högskolan i Borås har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende sam-

verkan med det omgivande samhället men inte vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet ger små möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning B35 Högskolan i Borås	
<i>Tusental kronor</i>	
Takbelopp	172 847
<i>Särskilt åtagande</i>	
- s.k. NT-utbildning	19 504
Summa	192 351

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 9 350 000 kronor.

B36 Högskolan Dalarna: Grundutbildning

Anslagsutveckling		
<i>Tusental kronor</i>		
1998	Anslag	186 586
1999	Anslag	201 985
2000	Förslag	229 635
2001	Beräknat	252 818 ¹
2002	Beräknat	271 488 ²

¹ Motsvarar 248 858 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 262 864 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister-examen	0	5	60	150	150
Grundskollärare 4-9	0	5	90	440	290

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Högskolan Dalarna har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 600.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Högskolan Dalarna har under budgetåret 1998 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisar högskolan ett anslagssparande uppgående till ca 2,4 miljoner kronor efter att ha avräknat sparade helårsprestationer från budgetåret 1997.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid Högskolan Dalarna enligt tabellen ovan. Antalet avlagda magister-examina skall uppgå till minst 60. Målet bedöms kunna uppnås med hälften. När det gäller grundskollärarexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 bedömer regeringen att målet inte kommer att uppnås.

Högskolan Dalarna har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Högskolans utbildningsupp-

drag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts till 93 procent vad avser det totala målet. Uppdraget avseende antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts till 94 procent.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom grundskollärautbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9.

Högskolans särskilda åtagande att erbjuda s.k. NT-utbildning har fullgjorts.

Omfattningen av forskningsmedel vid Högskolan Dalarna har varit oförändrat, ca 60 miljoner kronor, mellan år 1997 och år 1998, varav 42 procent avser anslag.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 199 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timplärare) var 22 procent. 31 procent av lärarna och 13 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 8 år 1998 (årsverken).

Högskolan Dalarna har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsarbete samt lämnat en sammanfattning av sitt kvalitetsutvecklingsprogram och redogjort för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Högskolan Dalarna har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet torde ge goda möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning

Tusental kronor

Takbelopp	215 142
<i>Särskilt åtagande</i>	
- s.k. NT-utbildning	14 493
Summa	229 635

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 25 548 000 kronor.

B37 Högskolan på Gotland: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	40 725
1999	Anslag	57 697
2000	Förslag	69 957
2001	Beräknat	84 182 ¹
2002	Beräknat	96 998 ²

¹ Motsvarar 82 705 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 93 537 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Högskolan på Gotland har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen till totalt 2 700 i slutet av budgetperioden.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Högskolan på Gotland inrättades den 1 juli 1998. Under första halvåret bedrevs utbildningen av Organisationskommittén för en ny högskola på Gotland.

Högskolan på Gotland har under budgetåret 1998 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 3,4 miljoner kronor över takbeloppet.

Högskolan har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Högskolans utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts, såväl vad avser det totala målet som vad avser målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har ökat under åren 1997 och 1998.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts med undantag av den s.k. NT-utbildningen. Åtagandet att anordna sådan utbildning har fullgjorts till 70 procent.

Omfattningen av forskningsmedel var 6,4 miljoner kronor år 1998, varav 31 procent avser anslag. De medel som anvisats för forskning år 1998 kommer till stor del att utnyttjas under år 1999.

Vid utgången av år 1998 hade högskolan 10 lärare varav 9 var disputerade. En av de disputerade lärarna var kvinna.

Högskolan på Gotland har redovisat att ett kvalitetsutvecklingsprogram är under utarbetande. Det kommer att fastställas under hösten 1999. Högskolan har inte redovisat några genomförda kvalitetsåtgärder under år 1998.

Högskolan på Gotland har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället men inte vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet torde ge relativt goda möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Revisionens iakttagelser

Högskolan på Gotland fick revisionsberättelse utan invändning, men erhöll revisionsrapport på grund av två olika versioner av årsredovisningen. Riksrevisionsverket betonar vidare vikten av en löpande ekonomisk uppföljning mot bakgrund av att högskolan budgeterat ett underskott. Regeringen förutsätter dels att årsredovisningen upprättas i enlighet med gällande regler och förordningar, dels att högskolan har en löpande ekonomisk uppföljning.

Resurser för 2000

Resursfördelning B37 Högskolan på Gotland

Tusental kronor	
Takbelopp	51 728
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- s.k. NT-utbildning	4 551
- beställarorganisation	4 678
- uppbyggnadskostnader	9 000
Summa	69 957

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

För år 2000 beräknas högskolan inte prestera av regeringen planerat antal helårsstudenter och helårsprestationer samtidigt som högskolan till följd av uppbyggnaden har en svår ekonomisk situation. För att klara ekonomin år 2000 ges högskolan möjlighet att avräkna del av anslaget som ett särskilt åtagande utan krav på motprestation. Se vidare avsnitt 5.6. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 022 000 kronor.

B38 Högskolan i Gävle: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	186 991
1999	Anslag	197 973
2000	Förslag	220 567
2001	Beräknat	243 380 ¹
2002	Beräknat	261 898 ²

¹ Motsvarar 239 578 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 253 584 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål

EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	18	26	120	180	180
Grundskol- lärare 4–9	0	0	15	120	80

Källa för utfall: Högscoleverkets NU-databas.

Högskolan i Gävle har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 300 år 2001 och ytterligare 200 år 2002.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Högskolan i Gävle har under budgetåret 1998 redovisat färre helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisade högskolan ett anslagssparande på 8 miljoner kronor som inte avräknats på grund av otillräckligt antal helårsprestationer.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställt för antalet examina vid Högskolan i Gävle enligt tabellen ovan. För magisterexamen har högskolan fått examensrätt i flera nya ämnen. Det kommer enligt regeringens bedömning att vara svårt att nå målet. För grundskolläraexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 bedöms att målet inte kommer att uppfyllas.

Högskolan i Gävle har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Högskolans utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts vad avser det totala målet. Uppdraget avseende antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har uppnåtts till 88 procent.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom såväl de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena som grundskollärautbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9.

Målet att minska antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom såväl den barn- och ungdomspedagogiska utbildningen som grundskollärautbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1–7.

Det särskilda åtagandet rörande den s.k. NT-utbildningen har fullgjorts till 86 procent.

Från och med den 1 januari 1999 bedriver Högskolan i Gävle vårdhögskoleutbildning på uppdrag av Gävleborgs läns landsting.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid Högskolan i Gävle från 14,5 miljoner kronor år 1997 till 24,8 miljoner kronor år 1998, varav 60 procent avser anslag.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 167 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 29 procent. 39 procent av

lärarna och 24 procent av de disputerade lärarna var kvinnor.

Högskolan i Gävle har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsutvecklingsprogram och redogjort för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Högskolan i Gävle har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet ger små möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning	
<i>Tusental kronor</i>	
Takbelopp	197 700
<i>Särskilt åtagande</i>	
- s.k. NT-utbildning	22 867
Summa	220 567

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 28 102 000 kronor.

Resurser för övertagandet av ansvaret för verksamheten vid Byggd miljö i Gävle (BMG), en institution vid Kungl. Tekniska högskolan, har tillförts högskolan från utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande, anslaget A6 Byggforskning och beräknas under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor. De överförda medlen uppgår till 13 000 000 kronor.

B39 Högskolan i Halmstad: Grundutbildning

Anslagsutveckling		
<i>Tusental kronor</i>		
1998	Anslag	127 659
1999	Anslag	137 379
2000	Förslag	156 075
2001	Beräknat	178 066 ¹
2002	Beräknat	195 442 ²

¹ Motsvarar 175 297 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 189 303 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister-examen	73	105	200	300	300
Grundskol lärare 4-9	-	-	-	60	40
Gymnasie- lärare	-	-	-	50	50

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Högskolan har i budgetunderlaget bl.a. framhål- lit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 1 935 för perioden 2000–2002.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universi-

tet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Högskolan i Halmstad har under budgetåret 1998 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 1,6 miljoner kronor över takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid högskolan enligt tabell ovan. För magisterexamen bedöms att examensmålet kommer att uppfyllas.

Högskolan i Halmstad har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Högskolans utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts, såväl vad avser det totala målet som vad avser målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna. Regeringens mål att öka andelen kvinnor i dessa utbildningar under åren 1997 och 1998 har uppnåtts. Under år 1998 har ett tvåårigt projekt med jämställdhetsaspekter för utbildningen Datorsystemteknik avslutats. Huvudsyftet med projektet var att reformera utbildningen så att den blev mer attraktiv för kvinnliga studenter. Målet att öka andelen män inom de lärar- och vårdutbildningar där män är underrepresenterade har däremot hittills inte uppfyllts.

Det särskilda åtagandet rörande den s.k. NT-utbildningen har fullgjorts till 95 procent.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid högskolan från 38 miljoner kronor år 1997 till 44,6 miljoner kronor år 1998, varav 48 procent avser anslag.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 179 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 36 procent. 34 procent av lärarna och 30 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 2 år 1998 (årsverken).

Högskolan i Halmstad har redovisat att högskolan inte hade ett övergripande kvalitetsutvecklingsprogram år 1998. Högskolan har inte lämnat särskild redovisning för de kvalitetsåtgärder som har genomförts under år 1998. Högskolan anger som skäl att den genomgår en genomgripande organisationsöversyn. Kvalitetsutvecklingsprogram är under utarbetande.

Högskolan i Halmstad har inte i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat handlingsplan och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället eller vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogram är under utveckling.

Resurser för 2000

Resursfördelning B39 Högskolan i Halmstad

Tusental kronor

Takbelopp	146 323
<i>Särskilt åtagande</i>	
- s.k. NT-utbildning	9 752
Summa	156 075

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 21 510 000 kronor.

B40 Högskolan Kristianstad: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	150 031
1999	Anslag	155 421
2000	Förslag	171 620
2001	Beräknat	195 937 ¹
2002	Beräknat	213 695 ²

¹ Motsvarar 192 863 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 206 869 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	–	8	50	100	100
Grundskol- lärare 4-9	–	–	–	380	250

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Högskolan har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 1 150.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Högskolan Kristianstad har under budgetåret 1998 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisar högskolan ett anslagssparande uppgående till ca 9,6 miljoner kronor efter att ha tillgodogjort sig tidigare sparade helårsprestationer från budgetåret 1997.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid högskolan enligt

tabell ovan. För magisterexamen finns en osäkerhet om examensmålet kommer att uppfyllas.

Högskolan Kristianstad har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Högskolans utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts till 93 procent vad avser det totala målet. Uppdraget avseende antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna. Regeringens mål att öka andelen kvinnor i dessa utbildningar under åren 1997 och 1998 har uppnåtts. Högskolan har, för att öka antalet kvinnor, bjudit in kvinnliga gymnasieelever för att under ett internat få möta högskolans utbildningsmiljö och sociala liv. Målet att öka andelen män inom de lärar- och vårdutbildningar där män är underrepresenterade har däremot hittills inte uppfyllts.

Målet att minska antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 kommer att kunna förverkligas inom såväl barn- och ungdomspedagogisk utbildning som grundskollärarytutbildning med inriktning mot undervisning i årskurserna 1–7.

Det särskilda åtagandet rörande den s.k. NT-utbildningen har fullgjorts till ca 66 procent.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid högskolan från 5,6 miljoner kronor 1997 till 18,6 miljoner kronor år 1998, varav 73,6 procent avser anslag.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 224 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 28 procent. 50 procent av lärarna och 30 procent av de disputerade lärarna var kvinnor.

Högskolan Kristianstad har redovisat att högskolan inte hade ett övergripande kvalitetsutvecklingsprogram år 1998. Högskolan har inte lämnat särskild redovisning för de kvalitetsåtgärder som har genomförts under år 1998. Kvalitetsutvecklingsprogrammet är under utarbetande.

Högskolan Kristianstad har inte i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat handlingsplan och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället eller

vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet är under utveckling.

Resurser för 2000

Resursfördelning B40 Högskolan Kristianstad	
Tusental kronor	
Takbelopp	163 493
<i>Särskilt åtagande</i>	
- s.k. NT-utbildning	8 127
Summa	171 620

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbelopp) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 13 895 000 kronor.

B41 Högskolan i Skövde: Grundutbildning

Anslagsutveckling		
Tusental kronor		
1998	Anslag	126 990
1999	Anslag	138 131
2000	Förslag	158 076
2001	Beräknat	180 063 ¹
2002	Beräknat	197 445 ²

¹ Motsvarar 177 299 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 191 305 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål					
EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister-examen	19	29	50	80	80

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Högskolan i Skövde har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med ytterligare 1 200 platser huvudsakligen inom teknisk-naturvetenskaplig utbildning.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Högskolan i Skövde har under budgetåret 1998 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1998 avräknar högskolan 2,8 miljoner kronor av tidigare sparade helårsprestationer för att komma upp till det av regeringen för högskolan fastställda takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid Högskolan i Skövde enligt tabellen ovan. För magisterexamen bedöms att det kan bli svårt att uppnå målet.

Högskolan i Skövde har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Högskolans utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts till 99 procent vad avser det totala målet. Uppdraget avseende antalet helårsstudenter

inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts.

Högskolan har uppnått målet att inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna öka andelen kvinnor, så att underrepresenterat kön utgör mer än 40 procent.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 har redan under år 1998 kunnat förverkligas inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena där antalet helårsstudenter dubblerats i förhållande till budgetåret 1993/94.

Det särskilda åtagandet rörande den s.k. NT-utbildningen har fullgjorts till 85 procent.

Från och med den 1 januari 1999 bedriver Högskolan i Skövde vårdhögskoleutbildning på uppdrag av Västra Götalands läns landsting.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid Högskolan i Skövde från 15,2 miljoner kronor år 1997 till 22,8 miljoner kronor år 1998, varav 57 procent avser anslag. Ökningen har möjliggjort en satsning för att skapa bättre förutsättningar för verksamhetens utveckling. Till detta hör bl.a. tillskapandet av en forskningsnämnd och dess arbete med att förbereda en ansökan om tekniskt vetenskapsområde. Vidare har under år 1998 två nya forskningsområden byggts ut, nämligen bioinformatik samt språk- och talteknologi.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 125 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 55 procent. 26 procent av lärarna och 14 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 5 år 1998 (årsverken).

Högskolan i Skövde har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsarbete samt lämnat en sammanfattning av sitt kvalitetsutvecklingsprogram och redogjort för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Högskolan i Skövde har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet ger små möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning B41 Högskolan i Skövde	
<i>Tusental kronor</i>	
Takbelopp	144 423
<i>Särskilt åtagande</i>	
- s.k. NT-utbildning	13 653
Summa	158 076

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 13 193 000 kronor.

B42 Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning

Anslagsutveckling		
<i>Tusental kronor</i>		
1998	Anslag	94 030
1999	Anslag	115 526
2000	Förslag	139 532
2001	Beräknat	161 031 ¹
2002	Beräknat	178 122 ²

¹ Motsvarar 158 543 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 172 549 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter till år 2002 med 500 varav 150 inom naturvetenskap och teknik. Högskolan

föreslår också en utbyggnad av distansutbildningen med 25 helårsstudenter per år under perioden 2000–2002.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla har under budgetåret 1998 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1998 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 6,3 miljoner kronor över takbeloppet.

Högskolan har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Högskolans i Trollhättan/Uddevalla utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts, såväl vad avser det totala målet som vad avser målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 torde kunna förverkligas inom naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdet.

I enlighet med av regeringen givna mål har andelen kvinnor inom högskoleingenjörs- och teknikprogrammen ökat mellan åren 1997 och 1998 från 22 procent till 24 procent. Inom det barn- och ungdomspedagogiska programmet fortsatte män att vara kraftigt underrepresenterade. Andelen män är 8 procent för år 1998, vilket är oförändrat i förhållande till år 1997.

Det särskilda åtagandet rörande den s.k. NT-utbildningen har fullgjorts till 80 procent.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid Högskolan i Trollhättan/Uddevalla från 9 miljoner kronor år 1997 till 21 miljoner kronor år 1998, varav 39,7 procent avser anslag.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 104 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 20 procent. 31 procent av lärarna och 34 procent av de disputerade lärarna var kvinnor.

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsarbete samt lämnat en sammanfattning av sitt kvalitetsutvecklingsprogram och redogjort för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Högskolan i Trollhättan/Uddevalla har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet ger små möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning B42 Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	
<i>Tusental kronor</i>	
Takbelopp	130 755
<i>Särskilt åtagande</i>	
- s.k. NT-utbildning	8 777
Summa	139 532

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 8 594 000 kronor.

B43 Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Anslagsutveckling		
<i>Tusental kronor</i>		
1998	Anslag	33 997
1999	Anslag	34 884
2000	Förslag	35 208
2001	Beräknat	35 779 ¹
2002	Beräknat	36 382 ¹

¹ Motsvarar 35 208 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för Idrottshögskolan i Stockholm.

Regeringens överväganden

Idrottshögskolan i Stockholm har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att successivt öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 105 under perioden 2000 - 2002.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom vissa utbildningsområden. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Budgetåret 1998 redovisade Idrottshögskolan i Stockholm helårsprestationer motsvarande 5 miljoner kronor över det av regeringen fastställda takbeloppet. Det totala antalet helårsstudenter vid Idrottshögskolan i Stockholm var 375.

Omfattningen av forskningsmedel vid Idrottshögskolan har ökat från 3,9 miljoner kronor år 1997 till 4,9 miljoner kronor år 1998 varav 90 procent avser anslag.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 40 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 36 procent. 32 procent av lärarna och 22 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. En professor anställdes under år 1998.

Högskoleverket har nyligen granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid Idrottshögskolan (Högskoleverkets rapportserie 1998:33R). Högskoleverket har i sin bedömning bl.a. framhållit att det i många avseenden pågår ett engagerat kvalitetsarbete vid Idrottshögskolan men att det saknas en systematiskt och långsiktig strategi för genomförandet av detta. Högskoleverket noterar dock att Idrottshögskolan arbetar för ett nytt måldokument.

Högskolan har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat en sammanfattning av sitt kvalitetsutvecklingsprogram och redogjort för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Idrottshögskolan har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samver-

kan med det omgivande samhället. Handlingsprogrammet är under utveckling.

Resurser för 2000

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 35 083 000 kronor. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 5 444 000 kronor.

B44 Konstfack: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	96 727
1999	Anslag	98 599
2000	Förslag	99 516
2001	Beräknat	101 099 ¹
2002	Beräknat	102 786 ¹

¹ Motsvarar 99 516 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Konstfack har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 56.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom vissa utbildningsområden. Fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Budgetåret 1998 redovisade Konstfack helårsprestationer motsvarande 4,9 miljoner kronor över det av regeringen fastställda takbeloppet. Det totala antalet helårsstudenter vid Konstfack var 604.

Konstfack hade under år 1998 ett särskilt åtagande för en fortsatt satsning, från 1997, på projektet Stadens ljus och Katarina Bangata.

Omfattningen av medel för konstnärligt utvecklingsarbete till Konstfack har varit tämligen konstant på 2,6 miljoner kronor för åren 1997 och 1998. Under år 1998 har det konstnärliga utvecklingsarbetet vid Konstfack bl.a. omfattat en undersökning av beröringspunkter mellan arkitektur och filosofi kallad Filosofernas hus och ett projekt omkring temat Att arbeta estetiskt.

Antalet lärarårsverken vid Konstfack var 83 år 1998. Andelen kvinnor bland lärarna var 31 procent. Antalet professorer var 10 år 1998 (årsverken).

Konstfack har i enlighet med regeringens uppdrag kortfattat redogjort för sitt kvalitetsarbete under år 1998, men inte redovisat något kvalitetsutvecklingsprogram.

Konstfack har inte i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället.

Resurser för 2000

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 99 390 000 kronor. Resurser för konstnärligt utvecklingsarbete har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 280 000 kronor.

B45 Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	45 749
1999	Anslag	46 461
2000	Förslag	46 893
2001	Beräknat	47 705 ¹
2002	Beräknat	48 572 ¹

¹ Motsvarar 46 893 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och det särskilda åtagandet som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom vissa utbildningsområden. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Budgetåret 1998 redovisade Kungl. Konsthögskolan helårsprestationer motsvarande 2,1 miljoner kronor över det av regeringen fastställda takbeloppet. Det totala antalet helårsstudenter vid Kungl. Konsthögskolan var 216.

Det särskilda åtagandet har fullgjorts.

Omfattningen av medel till konstnärligt utvecklingsarbete till Kungl. Konsthögskolan har varit tämligen konstant på drygt 1,2 miljoner kronor för åren 1997 och 1998. Under år 1998 har medel fördelats till större projekt.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 30 år 1998. Av dessa utfördes 47 procent av kvinnor. Antalet professorer var 9 år 1998 (årsverken).

Kungl. Konsthögskolan har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redogjort för sitt kvalitetsarbete under år 1998, men inte redovisat något kvalitetsutvecklingsprogram. Kvalitetsarbetet har fokuserats på de rekommendationer som framkom 1997 i Högskoleverkets granskning och bedömning.

Kungl. Konsthögskolan har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället.

Resurser för 2000

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 46 733 000 kronor. Därutöver utgår ersättning motsvarande 34 000 kronor för det särskilda åtagandet avseende utdelning av tre stipendier. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 1 272 000 kronor.

B46 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	81 574
1999	Anslag	87 506
2000	Förslag	88 319
2001	Beräknat	90 431 ¹
2002	Beräknat	93 452 ²

¹ Motsvarar 89 102 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 90 668 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm har i budgetunderlaget framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 20 under treårsperioden.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom vissa utbildningsområden. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Budgetåret 1998 redovisade Kungl. Musikhögskolan i Stockholm helårsprestationer motsvarande 0,7 miljoner kronor över det av regeringen fastställda takbeloppet. Det totala antalet helårsstudenter vid högskolan var 563.

Omfattningen av medel för konstnärligt utvecklingsarbete till Kungl. Musikhögskolan i Stockholm har varit tämligen konstant på 2,7 miljoner kronor för åren 1997 och 1998. Det konstnärliga utvecklingsarbetet inkluderar bl.a. Centrum för musikpedagogisk forskning som bedriver forskning och utvecklingsarbete kring relationen musik och lärande.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 118 år 1998. Av dessa utfördes 28 procent av kvinnor. Antalet professorer var 15 år 1998 (årsverken).

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts. Högskolan har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redogjort för sitt kvalitetsarbete un-

der år 1998, men inte redovisat något egentligt kvalitetsutvecklingsprogram. Kvalitetsarbetet har fokuserats på de rekommendationer som framkom i Högskoleverkets granskning och bedömning.

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm har inte i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället. Handlingsprogrammet är under utveckling.

Revisionens iakttagelser

Kungl. Musikhögskolan i Stockholm fick revisionsberättelse utan invändning, men erhöll revisionsrapport på grund av att högskolan redovisat en negativ kapitalutveckling samt att kostnader och intäkter inte fördelats på verksamhetsgrenar. Regeringen förutsätter att högskolan vidtar åtgärder för att vända den negativa kapitalutvecklingen samt att årsredovisningen i framtiden upprättas i enlighet med gällande regler och förordningar.

Resurser för 2000

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 85 265 000 kronor. Därutöver utgår ersättning motsvarande 2 929 000 kronor för särskilda åtaganden avseende dirigentutbildning och elektronmusikdirigentutbildning samt medel för utbetalning av bidrag till Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation (SAMI). Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 738 000 kronor.

B47 Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	280 765
1999	Anslag	284 727
2000	Förslag	305 055
2001	Beräknat	334 855 ¹
2002	Beräknat	350 610 ²

¹ Motsvarar 329 493 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 339 269 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål

EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister- examen	10	89	200	300	300
Grundskol- lärare 4–9	488	361	810	1 000	710
Gymnasie- lärare	720	380	780	940	1 010

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Lärarhögskolan i Stockholm har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med minst 400.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universi-

tet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Lärarhögskolan i Stockholm har under budgetåret 1998 redovisat fler helårsprestationer än vad som kan ersättas inom det beslutat takbeloppet. Budgetåret 1998 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 17 miljoner kronor över takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställt för antalet examina vid Lärarhögskolan i Stockholm enligt tabellen ovan. För magisterexamen bedöms att examensmålet kommer att uppfyllas. När det gäller grundskolläraexamen med inriktning mot undervisning i årskurserna 4–9 samt gymnasieläraexamen bedömer regeringen att målen inte kommer att kunna uppnås.

Lärarhögskolan i Stockholm har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Högskolans utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts vad avser det totala målet. Uppdraget avseende antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts till 94 procent.

Målet att öka antalet helårsstudenter under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 torde kunna förverkligas inom såväl grundskollärarytbildningen med inriktning mot årskurserna 4–9 som gymnasielärarytbildningen. Det av regeringen givna målet att öka andelen män i lärarytbildningarna har inte uppnåtts under åren 1997 och 1998.

Målet att minska antalet helårsstudenter inom grundskollärarytbildningen med inriktning mot undervisning i årskurserna 1–7 under åren 1997–1999 i förhållande till perioden 1993/94–1995/96 torde kunna förverkligas.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts. Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid Lärarhögskolan i Stockholm från 39 miljoner kronor år 1997 till 45,9 miljoner kronor år 1998, varav 29 procent avser anslag. Ökningen har inte givit utrymme för någon större förändring av forskningsinriktningen.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 249 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timlärare) var 21 procent. 65 procent av

lärarna och 50 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. Antalet professorer var 6 år 1998 (årsverken).

Lärarhögskolan i Stockholm har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsarbete samt lämnat en sammanfattning av sitt kvalitetsutvecklingsprogram och redogjort för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Lärarhögskolan i Stockholm har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet torde ge goda möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Resursfördelning B47 Lärarhögskolan i Stockholm

Tusental kronor

Takbelopp	283 381
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- s.k. NT-utbildning	6 826
- utveckling av lärarutbildning för döva och hörselskadade	1 766
- rekryteringsinsatser för lärarstudenter med utländsk bakgrund och annat modersmål än svenska	606
- medel inför en samlad lokalisering	12 476
Summa	305 055

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbelopp) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 14 606 000 kronor.

B48 Mälardalens högskola: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	267 925
1999	Anslag	295 865
2000	Förslag	314 951
2001	Beräknat	346 503 ¹
2002	Beräknat	377 541 ²

¹ Motsvarar 341 111 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 365 621 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Som underlag för högskolans fortsatta planering redovisas i det följande antalet avlagda examina under treårsperioden 1993/94–1995/96 och tvåårsperioden 1997–1998 samt tidigare fastställda examensmål för treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002. Vidare redovisas regeringens beräkningar av examensmål för treårsperioden 2003–2005.

Examensmål

EXAMEN	UTFALL 1993/94 -1995/96	UTFALL 1997 -1998	MÅL 1997 -1999	MÅL 2000 -2002	MÅL 2003 -2005
Magister-examen	-	65	150	150	300

Källa för utfall: Högskoleverkets NU-databas.

Mälardalens högskola har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med 2 570.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Mälardalens högskola har under budgetåret 1998 redovisat färre helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Budgetåret 1998 redovisade högskolan helårsprestationer motsvarande 8,5 miljoner kronor under takbeloppet.

För treårsperioden 1997–1999 har mål fastställts för antalet examina vid Mälardalens högskola enligt tabellen ovan.

Mälardalens högskola har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Högskolans utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts. Uppdraget avseende antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts till 98 procent.

I enlighet med av regeringen givna mål har andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningarna där kvinnor är underrepresenterade ökat under åren 1997 och 1998. Andelen män inom de vårdutbildningar där män är underrepresenterade är dock i stort konstant.

Samtliga särskilda åtaganden har fullgjorts. Högskolan är sedan april 1999 miljöcertifierad och uppfyller därmed miljöstandard ISO 14001.

Omfattningen av forskningsmedlen har ökat vid Mälardalens högskola från 32 miljoner kronor år 1997 till 42 miljoner kronor 1998, varav 57 procent var anslagsfinansierat.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 348 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timplärare) var 30 procent. 40 procent av lärarna och 30 procent av de disputerade lärarna var kvinnor. En professor var anställd vid högskolan.

Mälardalens högskola har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt kvalitetsutvecklingsprogram och redogjort för det kvalitetsarbete som har genomförts under år 1998.

Mälardalens högskola har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sin samverkan med det omgivande samhället under år 1998 samt vilka åtgärder som vidtagits för att utveckla forskningsinformation via Internet. Handlingsprogrammet är under utveckling.

Resurser för 2000

Resursfördelning B48 Mälardalens högskola

Tusental kronor

Takbelopp	290 794
<i>Särskilda åtaganden</i>	
- s.k. NT-utbildning	21 129
- verksamhet vid Idélab	3 028
Summa	314 951

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 21 531 000 kronor.

B49 Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	13 352
1999	Anslag	13 728
2000	Förslag	13 856
2001	Beräknat	14 069 ¹
2002	Beräknat	14 293 ¹

¹ Motsvarar 13 856 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom vissa utbildningsområden. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Operahögskolan föreslår ingen förändring av antalet helårsstudenter.

Resultatinformation

Budgetåret 1998 redovisade Operahögskolan i Stockholm helårsprestationer motsvarande 85 000 kronor över det av regeringen fastställda takbeloppet. Det totala antalet helårsstudenter vid högskolan var 39.

Under år 1998 har konstnärligt utvecklingsarbete bl.a. omfattat en uppsättning av den nyskrivna operan *Lysistrate*. Av medlen för konstnärligt utvecklingsarbete under år 1998 har 59 procent använts för att täcka professorernas löner.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 17 år 1998. Av dessa utfördes 7 av kvinnor. Antalet professorer var 2 år 1998 (årsverken).

Operahögskolan i Stockholm har kortfattat redogjort för vad högskolan anser vara sitt kvalitetsarbete, men inte redovisat något kvalitetsutvecklingsprogram.

Operahögskolan i Stockholm har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället. Handlingsprogrammet torde ge relativt goda möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Resurser för 2000

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 13 730 000 kronor. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 158 000 kronor.

B50 Södertörns högskola: Grundutbildning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Anslag	99 006
1999	Anslag	148 737
2000	Förslag	172 114
2001	Beräknat	208 886 ¹
2002	Beräknat	236 142 ²

¹ Motsvarar 205 635 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 228 687 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag och de särskilda åtaganden som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

För utbildningsuppdraget för treårsperioden 2000–2002 se vidare avsnitt 5.6.

Planeringsförutsättning för 2001 och 2002

Södertörns högskola har i budgetunderlaget bl.a. framhållit behovet av att öka antalet helårsstudenter inom grundutbildningen med ytterligare 1 900 fördelat med 900 år 2000 och 500 för vart och ett av åren 2001 och 2002.

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom framför allt de naturvetenskapliga och tekniska områdena. Förslag till fördelning av nya platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Södertörns högskola har under budgetåret 1998 redovisat färre helårsstudenter och helårsprestationer än vad som kan ersättas inom beslutat takbelopp. Vid utgången av budgetåret 1998 redovisade högskolan ett anslagssparande motsvarande 7,2 miljoner kronor.

Södertörns högskola har i regleringsbrev erhållit utbildningsuppdrag avseende minsta antal helårsstudenter för år 1998 totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Uppdraget och utfallet per lärosäte framgår av tabell i avsnitt 5.2. Högskolans utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts till 96 procent vad avser det totala målet. Uppdraget avseende antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts.

I enlighet med av regeringen givna mål har andelen kvinnor inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena ökat under åren 1997 och 1998.

Högskolan redovisar ett underskott för budgetåret 1998 motsvarande 23,5 miljoner kronor. Uppbyggnaden av en ny högskola innebär att högskolan har stora svårigheter att finansiera sina utbildnings- och investeringskostnader inom de

ordinarie ersättningsbeloppen för olika utbildningsområden. Vidare måste lärare anställas och lokaler finnas innan studenterna har påbörjat sina studier och genererat ersättning för genomförd prestation. Regeringen har mot bakgrund av vad som ovan beskrivits givit Södertörns högskola rätt att utnyttja det uppkomna anslagssparandet från år 1998 på totalt 11 miljoner kronor utan att sparande behöver avräknas med genomförda prestationer. Dessutom gavs högskolan ytterligare medel för uppbyggnaden under budgetåret 1999 motsvarande 26,5 miljoner kronor.

Omfattningen av forskningsmedel har ökat vid högskolan från 35,8 miljoner kronor år 1997 till 117,8 miljoner kronor år 1998, varav 27 procent avser anslag. En stor del av forskningen finansieras med medel från Östersjöstiftelsen.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 104 år 1998. Andelen disputerade lärare (exklusive gäst- och timplärare) var 78 procent. 38 procent av lärarna och 37 procent av de disputerade lärarna var kvinnor.

Södertörns högskola har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redogjort för sitt kvalitetsarbete under år 1998 och redovisat att ett kvalitetsutvecklingsprogram är under utarbetande. Det kommer att fastställas under hösten 1999.

Södertörns högskola har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället. Handlingsprogrammet ger små möjligheter till uppföljning av gjorda, pågående och planerade aktiviteter.

Under år 1999 har en särskild kommitté tillsatts för att följa och stödja högskolans arbete med att förbättra ledningen och kontrollen av verksamheten samt att utveckla de ekonomiadministrativa funktionerna.

Revisionens iakttagelser

Södertörns högskola fick revisionsberättelse utan invändning, men erhöll revisionsrapport på grund av bristande återrapportering i resultatredovisningen och bristande rutiner vad avser ekonomisk uppföljning.

Högskolan redovisar ett stort underskott och räntekontokrediten har överskridits vid ett flertal tillfällen under budgetåret. Riksrevisionsverket betonar vikten av en löpande ekonomisk uppföljning mot bakgrund av att högskolan budgete-

rat ett underskott. Regeringen förutsätter dels att årsredovisningen upprättas i enlighet med gällande regler och förordningar, dels att högskolan har en löpande ekonomisk uppföljning.

Resurser för 2000

Resursfördelning	
Tusental kronor	
Takbelopp	169 086
<i>Särskilt åtagande</i>	
- uppbyggnadskostnader	3 028
Summa	172 114

Den högsta sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbelopp) har beräknats med hänsyn till dimensioneringsökningen år 2000 i enlighet med vad som har redovisats under avsnitten 5.3.1 och 5.3.2. Resurser för doktorander som skall handleda och undervisa vid Södertörns högskola har beräknats under anslaget B14 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 12 321 000 kronor.

B51 Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning

Anslagsutveckling		
Tusental kronor		
1998	Anslag	21 924
1999	Anslag	22 332
2000	Förslag	22 540
2001	Beräknat	22 901 ¹
2002	Beräknat	23 281 ¹

¹ Motsvarar 22 540 tkr i 2000 års prisnivå.

Under anslaget beräknas all ersättning som är förenad med det utbildningsuppdrag som skall gälla för högskolan.

Regeringens överväganden

Enligt regeringens bedömning finns det ett behov av ökad dimensionering inom vissa utbildningsområden. Förslag till fördelning av nya

platser på universitet och högskolor redovisas i avsnitten 5.3.1 och 5.3.2.

Resultatinformation

Budgetåret 1998 redovisade Teaterhögskolan helårsprestationer motsvarande 0,4 miljoner kronor över det av regeringen fastställda takbeloppet. Det totala antalet helårsstudenter vid högskolan var 68.

Omfattningen av medel för konstnärligt utvecklingsarbete till Teaterhögskolan har varit tämligen konstant på 2 miljoner kronor för åren 1997 och 1998.

Under år 1998 har det konstnärliga utvecklingsarbetet bl.a. omfattat ett treårigt projekt, "Skådespelarens vägar". Nästan hälften av resurserna för konstnärligt utvecklingsarbete har liksom tidigare år använts för att finansiera en professor i konstnärlig gestaltning.

Antalet lärarårsverken vid högskolan var 28 år 1998. Av dessa utfördes 13 av kvinnor. En professor var anställd år 1998 (årsverken).

Teaterhögskolan i Stockholm har i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redogjort för sitt kvalitetsarbete under år 1998, men inte redovisat något kvalitetsutvecklingsprogram. Kvalitetsarbetet har fokuserats på de rekommendationer som framkom i Högskoleverkets granskning och bedömning.

Teaterhögskolan i Stockholm har inte i enlighet med regeringens uppdrag särskilt redovisat sitt handlingsprogram och åtgärder för år 1998 avseende samverkan med det omgivande samhället. Högskolan har dock gjort en redovisning av vidtagna åtgärder och pågående verksamhet.

Revisionens iakttagelser

Teaterhögskolan har fått revisionsberättelse utan invändning, men har erhållit revisionsrapport bl.a. på grund av att budgetunderlag felaktigt har bifogats årsredovisningen, resultat per verksamhetsgren inte framgår och information om förändrade redovisningsprinciper saknas. Regeringen förutsätter att årsredovisningen i framtiden upprättas i enlighet med gällande regler och förordningar.

Resurser för 2000

Den sammanlagda ersättningen för helårsstudenter och helårsprestationer (takbeloppet) kan uppgå till högst 22 414 000 kronor. Resurser för forskning har beräknats under anslaget B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor och uppgår till 2 279 000 kronor.

B52 Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m.

Anslagsutveckling				
Tusental kronor				
1998	Utfall	1 461 190	Anslags-sparande	15 690
1999	Anslag	1 488 850	Utgifts-prognos	1 483 866
2000	Förslag	1 543 659		
2001	Beräknat	1 841 825 ¹		
2002	Beräknat	1 932 822 ²		

¹ Motsvarar 1 804 168 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 1 853 190 tkr i 2000 års prisnivå.

Under detta anslag beräknas medel bl.a. med anledning av avtal som staten ingått med enskilda utbildningsanordnare samt statsbidrag till kommuner och landsting.

Regeringens överväganden

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp.

Fördelning på anslagsposter

Tusental kronor

ANSLAGSPOST	BELOPP
1. Chalmers tekniska högskola AB	
- Grundutbildning	529 379
- Forskning och forskarutbildning	350 074
2. Handelshögskolan i Stockholm	51 021
3. Stiftelsen Högskolan i Jönköping	
- Grundutbildning	209 488
- Forskning och forskarutbildning	23 068
4. Teologiska Högskolan, Stockholm	2 515
5. Nybygget – kristen samverkan för Örebro Missionsskola	1 140
6. Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen för Johannelunds teologiska högskola	912
7. Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut	7 531
8. Ericastiftelsen	5 348
9. Stiftelsen Stora Sköndal	6 134
10. Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan	2 742
11. Mervärdesskattkostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping	78 687
12. Kommunala högskoleutbildningar	
- Utbildning för vårdyrken	246 001
- Ingesund's Musikhögskola	21 661
13. För regeringens fördelning	7 957
Summa	1 543 659

Anslagsposterna beräknas i de flesta fall som det högsta belopp som kan betalas ut motsvarande takbeloppet för statliga universitet och högskolor. Ersättning utgår för helårsstudenter och helårsprestationer samt i vissa fall för forskning och forskarutbildning.

Enskilda utbildningsanordnare*1. Chalmers tekniska högskola AB*

Ersättningen till Chalmers tekniska högskola AB, regleras i ett särskilt ramavtal, som bolaget och Stiftelsen Chalmers tekniska högskola har träffat med staten den 1 juli 1994. Närmare uppgifter om ersättning regleras för ett eller flera år i ett särskilt avtal mellan staten och bolaget om utbildnings- och forskningsuppdrag.

De examina som Stiftelsen Chalmers tekniska högskola har fått tillstånd att utfärda för bolaget anges i förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Högskolans utbildningsuppdrag för år 1998 har fullgjorts till 96 procent vad avser det totala

målet. Uppdraget avseende antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena har fullgjorts till 97 procent.

Högskolans särskilda åtagande att erbjuda s.k. NT-utbildning har fullgjorts till 70 procent. Enligt regeringens bedömning är det osäkert huruvida examensmålen för forskarutbildningen för treårsperioden 1997–1999 kommer att kunna uppnås.

Det högsta belopp som bör kunna utgå för budgetåret 2000 beräknas för

- grundutbildning till 529 379 000 kronor,
- forskning och forskarutbildning till 350 074 000 kronor.

2. Handelshögskolan i Stockholm

De examina som Handelshögskolan i Stockholm har rätt att utfärda regleras i förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Avtalet mellan staten och Handelshögskolan i Stockholm, som godkändes av regeringen i juni 1993 och som gäller fr.o.m. den 1 juli 1994 t.o.m. den 30 juni 2009, innebär att det högsta belopp som kan utgå är 50 000 000 kronor per år (inkl. bibliotek, studiestöd i forskarutbildningen och ersättning per avlagd doktorsexamen).

Enligt avtalet skall årlig korrigerig av bidraget ske med hänsyn till förändringar i basbeloppet sedan föregående år.

Med hänsyn till förändringarna i basbeloppet beräknar regeringen det maximala bidrag som kan utgå till Handelshögskolan i Stockholm budgetåret 2000 till 51 021 000 kronor.

Högskoleverket har granskat och bedömt kvalitetsarbetet vid högskolan (Högskoleverkets rapportserie 1999:1R). Vid Handelshögskolan är självreglering och lärande av den akademiska verksamheten väl utvecklad men uppföljning av resultat som grund för utveckling av verksamheten kan utvecklas ytterligare.

3. Stiftelsen Högskolan i Jönköping

Statsbidraget till Stiftelsen Högskolan i Jönköping regleras i ett särskilt ramavtal med staten den 1 juli 1994. Närmare uppgifter om ersättning regleras för ett eller flera år i ett särskilt avtal mellan staten och stiftelsen om utbildnings- och forskningsuppdrag.

De examina som Stiftelsen Högskolan i Jönköping har fått tillstånd att utfärda för Internationella Handelshögskolan i Jönköping AB, Högskolan för lärarutbildning och kommunika-

tion i Jönköping AB och Ingenjörshögskolan i Jönköping AB anges i förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Högskolans utbildningsuppdrag för år 1998 avseende helårsstudenter har fullgjorts, för såväl det totala målet som vad avser målet för antalet helårsstudenter inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Enligt högskolans prognos kommer det utbildningsuppdrag som fastställts för Stiftelsen Högskolan i Jönköping för treårsperioden 1997–1999 att fullgöras.

Högskolans särskilda åtagande att erbjuda s.k. NT-utbildning har fullgjorts.

Enligt regeringens bedömning kommer högskolan att uppnå examensmålen för forskarutbildningen för treårsperioden 1997–1999.

Det högsta belopp som bör kunna utgå för budgetåret 2000 beräknas för

- grundutbildning till 209 488 000 kronor,
- forskning och forskarutbildning till 23 068 000 kronor.

4. Teologiska Högskolan, Stockholm

Teologiska Högskolan, Stockholm har enligt förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina fått tillstånd att utfärda högskoleexamen med inriktning på teologisk utbildning och teologie kandidatexamen, 140 poäng.

Det avtal mellan staten och Teologiska Högskolan, Stockholm, som godkändes av regeringen i oktober 1993 och som började att gälla den 1 juli 1993, innebär att det högsta belopp som kan utgå per år till Teologiska Högskolan, Stockholm, är 1 720 000 kronor i 1993 års prisnivå. Enligt avtalet skall omräkning av bidraget ske enligt samma principer som gäller för statliga lärosäten.

Regeringen föreslår utöver detta att Teologiska Högskolan, Stockholm, fr.o.m. den 1 juli 2000 skall tilldelas medel för utbildning i mänskliga rättigheter och demokratifrågor motsvarande 50 helårsstudenter och helårsprestationer och motsvarande 10 helårsstudenter och helårsprestationer för utbildning i teologi. Se vidare avsnitt 5.3.1 samt avsnitt 5.5.7.

Det högsta belopp som kan utgå till Teologiska Högskolan, Stockholm, budgetåret 2000 beräknas till 2 515 000 kronor.

5. Nybygget – kristen samverkan för Örebro Missionsskola

Nybygget – kristen samverkan har för Örebro Missionsskola enligt förordningen (1993:956)

om tillstånd att utfärda vissa examina fått tillstånd att utfärda högskoleexamen, teologisk utbildning.

Det avtal mellan staten och Örebromissionen, som godkändes av regeringen i oktober 1993 och som började att gälla den 1 juli 1993 innebär att det högsta belopp som kan utgå till skolan är 1 075 000 kronor per år i 1993 års prisnivå. Enligt avtalet skall omräkning av bidraget ske enligt samma principer som gäller för statliga lärosäten.

Regeringen föreslår utöver detta att Nybygget – kristen samverkan för Örebro Missionsskola fr.o.m. den 1 juli 2000 skall tilldelas medel för utbildning i teologi motsvarande 8 helårsstudenter och helårsprestationer. Se vidare avsnitt 5.3.1.

Det högsta belopp som kan utgå till Nybygget – kristen samverkan för Örebro Missionsskola budgetåret 2000 beräknas till 1 140 000 kronor.

6. Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen för Johannelunds teologiska högskola

Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen har för Johannelunds teologiska högskola enligt förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina fått tillstånd att utfärda högskoleexamen, teologisk utbildning.

Det avtal mellan staten och Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen, som godkändes av regeringen i oktober 1993 och som började att gälla den 1 juli 1993, innebär att det högsta belopp som kan utgå per år till Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen för Johannelunds teologiska högskola är 860 000 kronor i 1993 års prisnivå. Enligt avtalet skall omräkning av bidraget ske enligt samma principer som gäller för statliga lärosäten.

Regeringen föreslår utöver detta att Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen för Johannelunds teologiska högskola fr.o.m. den 1 juli 2000 skall tilldelas medel för utbildning i teologi motsvarande 7 helårsstudenter och helårsprestationer. Se vidare avsnitt 5.3.1.

Det högsta belopp som kan utgå till Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen för Johannelunds teologiska högskola beräknas budgetåret 2000 till 912 000 kronor.

7. Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut

Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut har enligt förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina fått tillstånd att utfärda högskoleexamen, musikpedagogisk utbildning 80 och 120 poäng.

Det högsta belopp som kan utgå till Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut beräknas budgetåret 2000 till 7 531 000 kronor.

8. *Ericastiftelsen*

Ericastiftelsen har enligt förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina fått tillstånd att utfärda psykoterapeutexamen.

Det högsta belopp som kan utgå till Ericastiftelsen beräknas budgetåret 2000 till 5 348 000 kronor.

9. *Stiftelsen Stora Sköndal*

Stiftelsen Stora Sköndal och Ersta Diakonisällskap sammanförde den 1 januari 1998 sina utbildningsanstalter Sköndalsinstitutet och Ersta högskola till en läroanstalt benämnd Ersta Sköndal högskola och samarbetar i en gemensam organisation. Huvudmannaskapet är emellertid oförändrat. Stiftelsen Stora Sköndal och Ersta Diakonisällskap är sålunda fortfarande huvudmän för sina respektive utbildningar.

Stiftelsen Stora Sköndal har för Ersta Sköndal högskola fått tillstånd att utfärda socionomexamen och högskoleexamen, kyrkomusikalisk utbildning enligt förordningen (1993:956) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Ersta Diakonisällskap har för Ersta Sköndal högskola enligt samma förordning fått tillstånd att utfärda sjuksköterskeexamen, kandidatexamen i omvårdnadsvetenskap och högskoleexamen, teologisk utbildning 80 poäng.

Ersta Diakonisällskap erhåller för Ersta Sköndal högskola statsbidrag för utbildning till sjuksköterskeexamen via statsbidrag till Stockholms läns landsting under anslagsposten 12. Kommunala högskoleutbildningar, se nedan.

I anslaget beräknas medel för 22 kyrkomusiker. Dessa medel står till Stiftelsen Stora Sköndals förfogande förutsatt att utbildningen påbörjas och att övriga finansierare bidrar med sina delar av utbildningens finansiering.

Vidare beräknas medel för samordnad sjuksköterske- och socionomutbildning på äldreområdet motsvarande 50 helårsstudenter och helårsprestationer. Se vidare avsnitt 5.3.1.

Det högsta belopp som kan utgå till Stiftelsen Stora Sköndal för Ersta Sköndal högskola beräknas budgetåret 2000 till 6 134 000 kronor.

10. *Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan*

Regeringen har genom ett särskilt beslut i april 1996 tilldelat Stiftelsen Rudolf Steinerhögskolan statsbidrag för en påbyggnadsutbildning om 40 poäng i waldorfpedagogik för maximalt 100 helårsstudenter. Påbyggnadsutbildningen startade hösten 1996.

I avvaktan på kommande proposition rörande lärarutbildningen har anslagsposten beräknats till 2 742 000 kronor.

11. *Mervärdesskattekostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping*

Under anslaget har beräknats mervärdesskattekostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping i enlighet med de ramavtal som ingåtts mellan staten och respektive högskola.

Enligt avtalen skall staten ersätta högskolorna för de mervärdesskattekostnader, som uppkommer i den grundläggande högskoleutbildningen och forskningen vid Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping. Syftet är att garantera konkurrensneutralitet gentemot statliga högskolor och universitet.

Budgetåret 1998 anvisade staten 76,3 miljoner kronor avseende ersättning för mervärdesskattekostnader. Det sammanlagda belopp som skall utbetalas för budgetåret 1998 uppgår till ca 197 miljoner kronor. Budgetåret 1999 anvisades 78 miljoner kronor. Enligt prognoser kommer de samlade utgifterna för mervärdesskattekostnader för år 1999 att uppgå till ca 233 miljoner kronor. För att finansiera kostnaderna avseende budgetåret 1999 kommer regeringen att lägga fram förslag i en tilläggsbudget om finansiering av mervärdesskattekostnaderna för budgetåret 1999.

Anledningen till att utfallet blir så mycket större än de anvisade beloppen är dels att verksamhetens omfattning har ökat vid både Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping, dels att fastighetsbeståndet vid respektive högskola ägs av särskilda bolag. Akademiska Hus AB övertog ägandet av vissa fastigheter för Chalmers tekniska högskola AB med anledning av regeringens proposition Försäljning av vissa högskolefastigheter vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg m.m. (prop. 1995/96:66, bet. 1995/96:FiU03, rskr. 1995/96:52). Sedermera har hyrorna blivit momsbelagda. Detta har inneburit ökade mervärdesskattekostnader för Chalmers tekniska högskola AB.

För budgetåret 2000 prognostiseras sammanlagt minst 265 miljoner kronor som ersättning för mervärdesskattekostnader för Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping. Med anledning av utvecklingen av mervärdesskattekostnaderna kommer regeringen att återkomma med förslag på finansiering av kostnaderna avseende budgetåret 2000 i en tilläggsbudget. I den ekonomiska vårpropositionen (prop. 1998/99:100, bet. 1998/99:FiU27, rskr. 1998/99:249) aviserades att utgiftsområde 16 tillförs ytterligare 200 miljoner kronor fr.o.m. budgetåret 2001 för att finansiera mervärdesskattekostnaderna.

12. Kommunala högskoleutbildningar

12.1. Utbildning för vårdyrken

Anslagsposten avser statsbidrag för grundläggande vårdhögskoleutbildning för vilka landsting eller kommuner är huvudmän. Vilka examina som får utfärdas framgår av högskoleförordningens (1993:100) bilaga 2.

I juni 1998 beslutade regeringen att inrätta en kommission med uppgift att föreslå åtgärder för att underlätta rekryteringen av personal till vård- och omsorgssektorn samt närmare kartlägga framtida utbildningsbehov inom denna sektor. Kommissionen presenterade den 31 juli 1999 sitt arbete i rapporten *Den ljusnande framtiden är vård* (Ds 1999:44). Enligt kommissionen bör huvudmannskapet för samtliga s.k. landstingskommunala utbildningar föras över till staten senast år 2001. Kommissionen föreslog även att antalet nybörjarplatser på sjuksköterskeutbildning skulle utökas med 1 000 senast höstterminen år 2002. Regeringen delar denna bedömning. Vad gäller utökning av sjuksköterskeutbildning med nuvarande huvudmannskap gäller dagens finansieringsprincip, där landstingen finansierar de utökade kostnader som inte täcks av det riktade statsbidraget till landstingen.

I budgetpropositionen för 1999 (prop. 1998/99:1 utg.omr. 16 avsnitt 5.3.1, bet. 1998/99:UbU1, rskr. 1998/99:98) lämnade regeringen förslag till fördelning av nya platser för år 2000. Av de föreslagna 20 000 platserna kvarstod ett antal platser för senare fördelning. Regeringen avser att fördela dessa i särskild ordning. Vårdkommissionens förslag om en utökning av sjuksköterskeutbildning kommer då att beaktas. Se vidare avsnitt 5.3.1.

För denna utbildning fastställdes tidigare inte ett takbelopp per kommun eller landsting. I stäl-

let fastställdes ett maximalt antal statsbidragsberättigade årsstudieplatser för varje kommun eller landsting. Respektive landstings bidrag fastställdes därefter på antalet årsstudieplatser. Årsstudieplatser överensstämmer med det begrepp som för de statliga högskolorna kallas helårsstudenter.

Då alla landsting, förutom Jönköpings läns landsting, från och med den 1 januari år 2000 genom avtal uppdragit åt statlig högskola att bedriva utbildningen föreslår regeringen att beräkningen av respektive landstings bidrag baseras på helårsstudenter, dvs. det begrepp som används för den statliga högskolan och på vilket gällande avtal om vårdhögskoleutbildning baseras. Därmed underlättas redovisningen, samtidigt som tillförlitligheten i åiterrapporteringen förbättras. Beräkningen kan då göras på tidigare års uppnådda prestation. Bidrag per landsting/kommun kan därmed presenteras i budgetpropositionen. Högskoleverket gör på regeringens uppdrag en årlig sammanställning av antalet helårsstudenter inom vårdområdet, på vilken nedanstående belopp är beräknat. För beräkning av kommande års bidrag, föreslår regeringen såväl bidrag per landsting som högsta antal bidragsberättigade helårsstudenter.

För budgetåret 2000 bör fastställas följande bidrag per landsting/kommun, samt följande högsta antal bidragsberättigade helårsstudenter:

Bidrag per landsting/kommun samt bidragsberättigade helårsstudenter budgetåret 2000

LANDSTING/KOMMUN	KRONOR	HELÅRS-STUDENTER
Stockholms läns landsting	38 528 000	3 123
Uppsala läns landsting	13 220 000	1 011
Sörmlands läns landsting	5 465 000	401
Östergötlands läns landsting	13 165 000	966
Jönköpings läns landsting	14 092 000	1 034
Kronobergs läns landsting	6 174 000	453
Kalmar läns landsting	4 089 000	348
Blekinge läns landsting	4 552 000	334
Skåne läns landsting	28 362 000	
- varav tidigare Kristianstads läns landsting		509
- varav tidigare Malmöhus läns landsting		1 148
- varav tidigare Malmö kommun		800
Hallands läns landsting	4 157 000	305
Västra Götalands läns landsting	40 968 000	
- varav tidigare Bohus läns landsting		226
- varav tidigare Älvsborgs läns landsting		698
- varav tidigare Skaraborgs läns landsting		494
- varav tidigare Göteborgs kommun		1 588
Värmlands läns landsting	5 888 000	432
Örebro läns landsting	12 743 000	935
Västmanlands läns landsting	4 566 000	335
Dalarnas läns landsting	6 201 000	455
Gävleborgs läns landsting	6 760 000	496
Västernorrlands läns landsting	7 523 000	591
Jämtlands läns landsting	3 871 000	284
Västerbottens läns landsting	16 341 000	1 256
Norrbottnens läns landsting	8 804 000	665
Gotlands kommun	532 000	54

12.2. Ingesunds Musikhögskola

Enligt Högskoleverkets författningssamling, HSVFS 1997:2, har Värmlands läns landsting för Ingesunds Musikhögskola rätt att utfärda musiklärarexamen.

Det högsta belopp som kan utgå till Ingesunds Musikhögskola beräknas budgetåret 2000 till 21 661 000 kronor.

B53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.**Anslagsutveckling***Tusental kronor*

ÅR	Utfall	ANSLAGSPARANDE	UTGIFTS-PROGNOS
1998	448 890	585 180	
1999	Anslag	336 612	421 000
2000	Förslag	451 293	
2001	Beräknat	867 299 ¹	
2002	Beräknat	1 201 979 ²	

¹ Motsvarar 852 535 tkr i 2000 års prisnivå.² Motsvarar 1 160 338 tkr i 2000 års prisnivå.

Detta anslag avser verksamhet inom högskoleområdet för vilken medel inte har ställts till förfogande under annat anslag. Anslaget avser även bidrag till Svenska studenthemmet i Paris samt bidrag till Sveriges Förenade Studentkårer.

Regeringens överväganden

Regeringen har vid beräkning av anslaget utgått från följande belopp.

Fördelning på anslagsposter*Tusental kronor*

ANSLAGSPOST	BELOPP
1. Svenska studenthemmet i Paris	1 271
2. Finansiering av lånekostnader m.m. ¹	
3. Bidrag till Sveriges Förenade Studentkårer	191
4. Distansutbildning	7 760
5. Utveckling av lärarutbildning	31 583
6. Insatser inom naturvetenskap och teknik m.m.	190 484
7. Jämställdhet	57 712
8. Svenskundervisning i utlandet m.m.	6 843
9. Konstnärligt utvecklingsarbete	4 000
10. Övrig forskning	3 000
11. Statlig ålderspensionsavgift för utbildningsbidrag	48 328
12. För regeringens fördelning	100 123
Summa	451 293

¹ Anslagssparande 122 414 tkr från 1998.

Svenska studenthemmet i Paris

Bidraget har pris- och löneomräknats.

Finansiering av lånekostnader m.m.

Riksdagen har tidigare beslutat om investeringar i inredning och utrustning för universitet och högskolor enligt regeringens förslag i propositionerna Högre utbildning för ökad kompetens (prop. 1992/93:169, bet. 1992/93:UbU14, rskr. 1992/93:363) och Forskning för kunskap och framsteg (prop. 1992/93:170, bet. 1992/93:UbU22, rskr. 1992/93:390) samt i vissa fall enligt förslag i äldre propositioner vilka riksdagen beslutat om. Fr.o.m. budgetåret 1994/95 finansieras sådana investeringar genom att universitet och högskolor tar upp lån i Riksgäldskontoret. De tidigare avsatta medlen för investeringar finansierar i stället lånekostnaderna. Under denna anslagspost har beräknats medel för sådana tidigare beslutade ändamål som kommer att realiseras under kommande budgetår. Anslagsposten innehåller endast anslagssparande från föregående år. Medlen kommer att fördelas till universitet och högskolor genom särskilda regeringsbeslut.

Utveckling av lärarutbildning

Regeringen återkommer beträffande medlens användning i samband med propositionen om den framtida lärarutbildningen. Se vidare avsnitt 5.3.5.

Jämställdhet

För insatser som följer av propositionen Jämställdhet mellan kvinnor och män inom utbildningsområdet (prop. 1995/96:164, bet. 1995/96:UbU18, rskr. 1995/96:405) ingår medel i anslagsposten 7 för postdoktorala stipendier, för gästprofessorer, för nya professorer och för doktorandtjänster. Se vidare avsnitt 5.5.2.

Svenskundervisning i utlandet m.m.

Medel under anslagsposten beräknas finansiera åtgärder som främjar undervisning i svenska och om svenska förhållanden liksom information om

svensk utbildning och forskning i utlandet. Medlen disponeras av Svenska institutet.

Övrig forskning

Medel för forskning inom IT-området m.m. har förts till denna anslagspost (prop. 1997/98:1 utg. omr. 16 avsnitt 5.2.7).

Statliga ålderspensionsavgifter för utbildningsbidrag

Resurser för ökade utgifter för utbildningsbidrag för forskarstuderande med anledning av ålderspensionsreformen finns beräknade under anslagposten.

För regeringens fördelning

Under anslagposten finns bl.a. medel för decentraliserade platser. Dessutom avser 14,1 miljoner kronor Distansutbildningsmyndigheten att användas till distansutbildning inom högskolan.

B54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Utfall	438 686	Anslags-sparande	0
1999	Anslag	198 838	Utgifts-prognos	198 838
2000	Förslag	192 178		
2001	Beräknat	195 312 ¹		
2002	Beräknat	198 636 ¹		

¹ Motsvarar 192 178 tkr i 2000 års prisnivå.

Under detta anslag beräknas all ersättning – inklusive ersättning för lokalhyror och kostnader för inredning och utrustning – som är förenad med forskning vid högskolor som inte har vetenskapsområden samt konstnärligt utvecklingsarbete vid de konstnärliga högskolorna i Stockholm.

Regeringens överväganden

De mål och riktlinjer för verksamheten och resurserna som riksdagen beslöt om med anledning av den forskningspolitiska propositionen (prop. 1996/97:5 s. 34–35, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) samt budgetpropositionen (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:UbU1, rskr. 1997/98:108) för treårsperioden 1997–1999 skall fortsatt gälla.

Regeringen har vid beräkningen av anslaget utgått från följande belopp.

Fördelning på anslagposter

Tusental kronor

ANSLAGSPOST	BELOPP
1. Danshögskolan	2 671
2. Dramatiska institutet	2 262
3. Högskolan i Borås	9 350
4. Högskolan Dalarna	25 548
5. Högskolan på Gotland	2 022
6. Högskolan i Gävle	28 102
7. Högskolan i Halmstad	21 510
8. Högskolan Kristianstad	13 895
9. Högskolan i Skövde	13 193
10. Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	8 594
11. Idrottshögskolan i Stockholm	5 444
12. Konstfack	2 680
13. Kungl. Konsthögskolan	1 272
14. Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	2 738
15. Lärarhögskolan i Stockholm	14 606
16. Mälardalens högskola	21 531
17. Operahögskolan i Stockholm	2 158
18. Södertörns högskola	12 321
19. Teaterhögskolan i Stockholm	2 279
Summa	192 178

Medel för konstnärligt utvecklingsarbete beräknas även under anslagen till Lunds universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet och Luleå tekniska universitet.

Anslagsposten 6. Högskolan i Gävle har tillförts 13 miljoner kronor från utgiftsområde 18 anslaget A6 Byggforskning.

Resultatbedömning

Högskolorna har för budgetåret 1998 anvisats permanenta forskningsresurser. Utöver dessa har högskolorna erhållit betydande externa forsk-

ningsresurser. Detta vittnar om en hög kvalitet i forskningen, som är i ett skede av stark utveckling. Högskolorna har betydelse för utvecklingen av det regionala näringslivet och offentlig verksamhet, för tekniköverföring och forskningsinformation, men också för den regionala rekryteringen till högre utbildning.

Det konstnärliga utvecklingsarbetet är en väsentlig del av de konstnärliga högskolornas verksamhet och höjer grundutbildningens kvalitet.

Resurser för 2000

Resurserna för forskning vid högskolorna uppgår budgetåret 2000 till 192,2 miljoner kronor.

B55 Sunet

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Utfall	64 310	Anslags-sparande	75 618
1999	Anslag	34 995	Utgifts-prognos	59 922
2000	Förslag	75 692		
2001	Beräknat	128 554 ¹		
2002	Beräknat	37 581 ²		

¹ Motsvarar 126 157 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 36 157 tkr i 2000 års prisnivå.

Under år 1998 har Sunet fullgjort nästan alla de uppgifter som anges i regeringsbeslutet den 21 november 1996 och i budgetpropositionen för 1997. I dag har samtliga universitet och högskolor förbindelser med kapaciteten 155 Mbit/s. Kungl. biblioteket och de statliga centrala museerna har anslutits med förbindelser på 10 Mbit/s. Vad däremot gäller att erbjuda huvudbibliotek, länsbibliotek och läns museer Internetanslutning har måluppfylleslen inte varit tillfredsställande. Sammanlagt har nu ett 70-tal bibliotek och museer anslutits.

Förbindelsen till USA är central för de nordiska länderna och i januari 1999 uppgraderades NORDUnets USA-förbindelse till 310 Mbit/s. Tack vare de nordiska ländernas framstående position som IT-användare har också NORDUnet som första icke-amerikanska nät tecknat ett avtal med det amerikanska konsortiet Internet 2. Nordiska universitet kommer därigenom att kunna samarbeta med amerikanska universitet kring utvecklingen av applikationer för Internet.

Budget för avgiftsfinansierad verksamhet*Tusental kronor*

UPPDRAGSVERKSAMHET	INTÄKTER	KOSTNADER	RESULTAT
Utfall 1998	3 146	77 113	-73 967
Prognos 1999	80 200	140 622	-60 422
Budget 2000	80 200	174 359	-94 159

Regeringens överväganden

Sunet redovisar ett anslagsbehov om 159 miljoner kronor för 2000, 211 miljoner kronor för 2001 och 260 miljoner kronor för 2002. Regeringen gav 1998 Sunet tillstånd att ta ut en avgift för att finansiera verksamheten. För 1999 uppgår den till ca 80 miljoner kronor. Regeringen anser att den planerade utveckling som Högskoleverket har redovisat för Sunet bör äga rum under förutsättning att antagandet att trafikvolymen fördubblas varje år stämmer. Anslaget förstärks därför med 40 miljoner kronor för budgetåret 2000 och med ytterligare 50 miljoner kronor för budgetåret 2001. En fortsatt årlig avgiftsfinansiering på ca 80 miljoner kronor för perioden bedöms därför som rimlig.

B56 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning**Anslagsutveckling***Tusental kronor*

År	Utfall	1 568 170	Anslags-sparande	0
1998	Utfall	1 568 170	Anslags-sparande	0
1999	Anslag	1 056 161	Utgifts-prognos	1 056 161
2000	Förslag	1 600 913		
2001	Beräknat	1 642 857 ¹		
2002	Beräknat	1 686 064 ¹		

¹ Motsvarar 1 600 913 tkr i 2000 års prisnivå.

Från anslaget utgår ersättning till vissa landsting enligt avtal om samarbete om läkarutbildning och forskning m.m. samt om samarbete om tandläkarutbildning och forskning m.m.

Sedan avtalen ingicks har mål- och resultatstyrning samt ett nytt resurstilldelningssystem införts för den statliga högskolan vilket gör väsentliga delar av avtalen obsoleta. Regeringen tillkallade i juni 1997 en utredare med uppdrag att biträda Utbildningsdepartementet med att genomföra en översyn och omförhandling av avtalen. Vid diskussioner med en förhandlingsdelegation utsedd av berörda landsting framkom

att landstingen inte var beredda att sluta nya avtal. Regeringen beslutade i december 1998 att säga upp avtalen. Avtalen har en uppsägningstid om fem år. Se vidare avsnitt 5.3.4.

Regeringens överväganden

Regeringen har vid beräkning av anslaget utgått från följande belopp.

Medicinsk utbildning och forskning*Tusental kronor*

Uppsala universitet	188 597
Lunds universitet	303 353
Göteborgs universitet	314 141
Umeå universitet	153 540
Linköpings universitet	118 485
Karolinska institutet	437 791

Odontologisk utbildning och forskning*Tusental kronor*

Göteborgs universitet	48 315
Umeå universitet	36 691

B57 Universitets och högskolors premier för de statliga avtalsförsäkringarna**Anslagsutveckling***Tusental kronor*

År	Förslag	1 557 530	Nytt anslag
2000	Förslag	1 557 530	Nytt anslag
2001	Beräknat	1 587 123 ¹	
2002	Beräknat	1 618 866 ¹	

¹ Motsvarar 1 557 530 tkr i 2000 års prisnivå.

Under detta anslag beräknas ersättning premier för statliga avtalsförsäkringar.

Regeringens överväganden

Regeringen har beräknat ramanslaget till 1 577 530 000 kronor. I budgetpropositionen för 1999 (prop. 1998/99:1) aviserade regeringen att justeringar skulle göras av anslagen för förvaltningsändamål för år 2000 som en följd av ändrade finansieringsprinciper för avtalsförsäkringarna

på det statliga området. Berörda myndigheter kommer att till sina respektive ramanslag tillföras medel som motsvarar myndighetens ökade kostnader för de statliga ålderspensionsavgifterna. Universitet och högskolor har mer än ett anslag för sin verksamhet vilket, tillsammans med resurs-tilldelningssystemet för grundutbildningen, gör det olämpligt att justera respektive anslag. För ändamålet har i stället anslaget B57 Universitets och högskolors premier för de statliga avtalsförsäkringarna tillskapats.

6 Högskolemyndigheter m.fl.

C1 Högskoleverket

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Utfall	124 610	Anslags- sparande	41 970
1999	Anslag	129 405	Utgifts- prognos	155 730
2000	Förslag	131 775		
2001	Beräknat	134 011 ¹		
2002	Beräknat	136 397 ¹		

¹ Motsvarar 131 775 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringens överväganden

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd kompensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 2 370 000 kronor.

Resultatinformation

Målet för Högskoleverkets verksamhet är att genom uppföljning, utvärdering och tillsyn bidra till att förbättra och förnya den högre utbildningen och forskningen vid universitet och högskolor.

Extern utvärdering

Högskoleverket tillkallade hösten 1997 en extern grupp som fick i uppgift att utvärdera Högskoleverket. Utvärderingen omfattade verksamhetens resultat, verkets ambitionsnivå samt om verksamheten motsvarar statsmakternas intentioner och förväntningar. Resultatet av utvärderingen visar att Högskoleverket väl har fullgjort och

fullgör sin uppgift som nationell högskolemyndighet. Utvärderingen publicerades i rapporten Framgång måste ständigt vinnas på nytt (Högskoleverket 1998:11S).

Kvalitetsbedömningar av högre utbildning och forskning

En första omgång bedömningar av kvalitetsarbetet vid samtliga universitet och högskolor avslutades under 1998. Ett av de viktigaste resultaten är att synen på kvalitetsarbete har förändrats och att medvetenheten om dess betydelse har ökat. Utifrån erfarenheterna av den första bedömningsomgången redogör verket i rapporten Fortsatt granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid universitet och högskolor (Högskoleverket 1998:21R) för vad som skall bedömas och hur bedömningen skall genomföras under perioden 1998–2002.

Under år 1998 avslutades flera nationella utvärderingar, bl.a. av arkitektutbildningen och magisterexamen. I utvärderingen av magisterexamen ingick fem ämnen vid tjugo institutioner vid ett tiotal högskolor och universitet. Utvärderingen ligger till grund för ett pågående projekt om breddad magisterexamen som syftar till att studera behovet av och förutsättningar för att införa en ny typ av magisterexamen i Sverige.

Antalet genomförda examensrättsprövningar uppgick under år 1998 till 100. Prövningarna har till största delen gällt magisterexamensrätt inom humaniora, samhällsvetenskap, vård och teknik.

Måluppfyllelsen har varit god beträffande prövningar av examensrätter, professorer, universitet och vetenskapsområden. (se vidare avsnitt 5.5.1).

Beskrivning och analys av högskolan och dess omvärld

Högskoleverket ansvarar för statistik om verksamheten för universitet och högskolor. Statistiken sammanställs varje år i Årsrapport för universitet och högskolor. Statistiken görs även tillgänglig i verkets, på Internet tillgängliga, databas för nationell uppföljning (NU-databasen). Antalet besök i databasen uppgick år 1998 till 54 000.

Rättssäkerhet inom högskolan

En betydande del av verkets tillsynsändamål har initierats efter anmälningar från enskilda. Målet är att se till att lagar och förordningar inom högskoleområdet följs och att allmänhetens och enskilda individers – främst studenter – behov och intressen tillgodoses. I tillsynsrapporten Rättssäker examination (Högskoleverket 1998:39R) utreds syftet med hur examinationsfrågor skall eller bör hanteras inom den grundläggande högskoleutbildningen.

Stöd- och utvecklingsinsatser för universitet och högskolor

Rådet för grundläggande högskoleutbildning har till uppgift att främja utvecklingsinsatser som syftar till pedagogisk förnyelse och utveckling av utbildningens kvalitet, bl.a. genom att fördela medel till projekt. (se avsnitt 5.5.5)

Rekrytering till högre utbildning

Högskoleverket ansvarar för att öka kunskaper om och intresset för högre utbildning. Databasen ASKen (Automatisk studiekatalog), som innehåller information om utbildningar vid samtliga universitet och högskolor, hade under 1998 nära 3 miljoner förfrågningar.

Genom NOT-projektet, som bedrivs i samarbete med Statens skolverk, arbetar verket för att stimulera intresset för teknisk och naturvetenskaplig utbildning. (se avsnitt 5.3.3)

Vidare ansvarar verket för Högskoleprovet som är ett viktigt instrument vid antagning till högre utbildning. Under år 1998 anmälde sig drygt 141 000 personer.

Högskoleverket ansvarar även för det nationella systemet för forskningsinformation på Internet, Safari. (se avsnitt 5.5.5)

Internationell rörlighet för studenter och akademiskt utbildade

Högskoleverket stöder högskolornas internationella kontakter och främjar rörligheten för stu-

denter, lärare och forskare. Verket är nationellt kontor för EU:s studentutbytesprogram Erasmus och för Tempus, EU:s särskilda stödprogram för Öst- och Centraleuropa.

Vidare ansvarar verket för bedömningar av utländska högskoleutbildningar och jämför dessa med motsvarande svenska, till stöd för framför allt invandrades inträde på arbetsmarknaden.

Det svenska universitetsdatornätet - SUNET.

Högskoleverket är ansvarigt för universitetsdatornätet Sunet (se anslaget B 55).

Övriga uppgifter

Verket svarar för kansliuppgifter till Överklagandenämnden för högskolan samt Högskolans avskiljandenämnd.

Vidare genomförde verket 6 regeringsuppdrag samt påbörjade ytterligare 5 under 1998.

Högskoleverket har på regeringens uppdrag analyserat risker i samband med 2000-årsskiftet och gett stöd åt universitet och högskolor vid planering, prioritering och genomförande av anpassningsåtgärder. Verkets slutsatser är att högskolornas beredskap generellt sett är god och att eventuella störningar i samband med millennieskiftet sannolikt endast kommer att vara av mindre omfattning.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tusental kronor

UPPDRAGS- VERKSAMHET	INTÄKTER	KOSTNADER	RESULTAT
Utfall 1998	17 853	16 531	-1 450
Prognos 1999	16 250	17 700	-1 450
Budget 2000	16 250	17 700	-1 450

C2 Verket för högskoleservice**Anslagsutvecklingen**

Tusental kronor

1998	Utfall	9 892	Anslags- sparande	2 584
1999	Anslag	10 177	Utgifts- prognos	12 761
2000	Förslag	12 171		
2001	Beräknat	12 371 ¹		
2002	Beräknat	12 586 ²		

¹ Motsvarar 12 171 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 12 171 tkr i 2000 års prisnivå.

Verket för högskoleservice (VHS) ansvarar för den samordnade antagningen till grundläggande högskoleutbildning. Utöver detta biträder VHS universitet, högskolor och andra myndigheter vid upphandling.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Antalet sökande under år 1998 var drygt 172 000 personer, vilket är jämförbart med föregående år då knappt 174 000 personer sökte. Antalet antagna har däremot ökat med knappt 4 000 från år 1997 till totalt 58 000 år 1998.

Tyngdpunkten i VHS arbete ligger i antagningen till höstterminen. Inför höstterminen 1998 antog VHS studenter till 1 408 utbildningsprogram som kan jämföras med antagningen till vårterminen 1999, som omfattade 174 program.

Upphandlingsverksamheten har under året minskat något i omfattning p.g.a. personalavgångar. Under år 1998 genomfördes 49 stycken upphandlingar över EU:s tröskelvärde, med en total omsättning på 238 miljoner kronor. I förhållande till föregående år är detta en minskning med 21 upphandlingar.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tusental kronor

UPPDRAGS- VERKSAMHET	INTÄKTER	KOSTNADER	RESULTAT
Utfall 1998	54 053	51 330	2 907
Prognos 1999	51 330	51 330	0
Budget 2000	52 450	52 450	0

C3 Centrala studiestödsnämnden

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

1998	Utfall	339 099	Anslags- sparande	-1 575
1999	Anslag	313 566	Utgifts- prognos	373 566
2000	Förslag	343 250		
2001	Beräknat	332 673 ¹		
2002	Beräknat	338 419 ²		

¹ Motsvarar 327 250 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 327 250 tkr i 2000 års prisnivå.

Regeringen föreslår på tilläggsbudget i denna proposition att förvaltningsanslaget till Centrala studiestödsnämnden (CSN) höjs engångsvis för budgetåret 1999 med 61 miljoner kronor med anledning av kostnadsökningar avseende data-drift och utveckling samt ökade ärendevolymer. Volymökningen har uppkommit till följd av regeringens fortsatta satsning på vuxen- och högskoleutbildning. Anslagsmedlen för budgetåret 1999 kommer sammantaget att uppgå till 375 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

CSN:s årsredovisning för år 1998 visar att myndigheten har lyckats uppfylla de för myndigheten fastställda målen bättre än under år 1997. Genom regeringens satsning på nya platser inom högskolan och vuxenutbildningen ökade pressen kraftigt på CSN under hösten 1997. Pressen fortsatte att stiga under föregående år och förväntas även att stiga innevarande år. Det stora antalet studerande som ansöker om det särskilda utbildningsbidraget kräver betydande arbetsinsatser. Det totala antalet ansökningar om studiestöd har ökat med 6,7 % under föregående år samtidigt som också antalet återbetalningsskyldiga låntagare ökade.

Servicenivån under 1998 har varit enligt följande nyckeltal:

Nyckeltal för CSN:s verksamhet

Verksamhet	1996	1997	1998
Ärendeutveckling	974 962	1 147 014	1 186 454
Behandlingstid högst 3 veckor - studiemedel	82,7%	66,0%	70,8%
Behandlingstid 3 veckor - utlandsstudier	44,3%	42,2%	50,5%
Behandlingstid 3 veckor - särskilt utbildningsbidrag		44,3%	47%
Behandlingstid 3 veckor - SVUX	98,7%	95,6%	96,1%
Behandlingstid 3 veckor - SVUXA	54,4%	43,5%	45,0%
Antal besvarade telefonsamtal	87,5%	68,8%	85,9%

Som redan nämnts har CSN för år 1998 med hjälp av ökade resurser kunnat förbättra sin service till de studerande och låntagarna. Trots detta

har man fortfarande inte nått 1996 års service-nivå.

Antalet personer som får studiestöd under år 1999 beräknas uppgå till nästan en miljon och antalet låntagare till drygt 1,3 miljoner personer. Under hela femårsperioden som kunskapslyftet pågår bedöms efterfrågan på vuxenstudiestöd vara hög.

Regeringen tillkallade i december 1997 en särskild utredare som fick uppdraget att göra en översyn av CSN:s nuvarande organisation och resursbehov för administrationen av myndighetens samtliga verksamheter (Dir. 1997:143). Uppdraget slutredovisades i november 1998 genom betänkandet CSN - en myndighet i ständig förändring (SOU 1998:131). Betänkandet har remissbehandlats. Förslagen i betänkandet ingår i underlaget för det översynsarbete beträffande myndighetens organisation och arbete som CSN:s ledning bedriver. Vidare skall utredningsmaterialet användas i den arbetsgrupp som Utbildningsdepartementet avser att tillsätta i syfte att se över och lämna förslag till principer för resurstilldelning till CSN.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet				
Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat
Utfall 1998	79 762	181 900	206 000	-24 100 ¹
Prognos 1999	83 000	202 000	232 000	-30 000
Budget 2000	91 000	203 000	232 000	-29 000

¹Anslagsmedel har tillförts för år 1998.

Avsikten är att återbetalningsverksamhetens administrationskostnader skall täckas av intäkter från avgifter. För att uppnå de ekonomiska målen för verksamheten höjdes expeditionsavgiften inom återbetalningsverksamheten från den 1 januari 1999 vilket ger en resursförstärkning på ca 20 miljoner kronor. Kostnaderna för budgetåret 2000 beräknas till 232 miljoner kronor men intäkterna till endast 202 miljoner kronor. Av dessa förväntas ca 184 miljoner kronor att inflyta kassamässigt. Detta beror på att en del låntagare inte erlägger sina avgifter. Dessa avgifter ligger som en utestående fordran.

Kostnadsökningen beror i huvudsak på att kostnader för datadrift och utveckling har ökat mer än beräknat och att de flesta kostnaderna är svårörliga på kort sikt. Regeringen planerar att skapa en mer långsiktig lösning av finansieringen

av återbetalningsverksamheten och en minskning av främst datakostnader fr o.m. år 2002.

Inkomster till CSN avseende uppläggningsavgifter, som redovisas på statsbudgetens inkomstsida under inkomsttitel 2552 Övriga offentligt-rättsliga avgifter, beräknas till 91 miljoner kronor år 2000.

Slutsatser

Regeringens satsning på utbildning har ökat arbetsbelastningen avsevärt för CSN. Under åren 1998 och 1999 har handläggningssituationen trots detta varit relativt god. Verksamheten under innevarande år beräknas uppvisa ett underskott på ca 61 miljoner kronor i relation till budgeterade medel. Regeringen föreslår på tilläggsbudget i denna proposition en engångsvis förstärkning av anslaget för innevarande budgetår. CSN har beräknat kostnaden för år 2000 till 600 miljoner kronor, vilket är 100 miljoner kronor mera än tidigare beräknat. Regeringen anser att beräkningen är osäker. Anslaget för år 2000 har dock förstärkts engångsvis med 16 miljoner kronor. Höjningen har finansierats inom utgiftsområdets ram. Regeringen avser att noga följa den fortsatta utvecklingen och vid behov återkomma med förslag om ytterligare förstärkning i tilläggsbudget.

Distansutbildningsmyndigheten

En ny myndighet har inrättats fr.o.m. den 1 juli 1999.

Bakgrund

Med anledning av regeringens förslag i propositionen Regional tillväxt - för arbete och välfärd har riksdagen godkänt att en ny myndighet inrättas för att stödja utveckling av distansutbildning baserad på modern informationsteknik inom högskolan och folkbildningen. Myndighetens resurser och kompetens kan även vara ett stöd för gymnasiestudier m.m. på distans inom vuxenutbildningen.

I propositionen förklarade regeringen att den avsåg att avsätta 50 miljoner kronor från anslag inom utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling för myndighetens inledande verksamhetsperiod. Dessa medel skulle främst finan-

siera verksamhet med inriktning mot högskolans behov. Vidare skulle myndigheten erhålla 50 miljoner kronor från Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling för att stödja distansutbildning för i första hand folkbildningens behov (prop. 1997/98:62, bet. 1997/98:AU11, rskr. 1997/98:204).

Regeringen beslutade den 20 maj 1998 om direktiv (dir. 1998:44) till en organisationskommitté (U98:03) för en distansutbildningsmyndighet i Härnösand. Regeringen beslutade den 11 mars 1999 att denna kommitté fick fatta beslut om planering och förberedelse av verksamheten för myndigheten. Planeringsbemyndigandet omfattade även fördelning av resurser motsvarande 50 högskoleplatser för IT-baserad distansutbildning som anordnas fr.o.m. andra halvåret år 2000. För platserna fick högst 20 miljoner kronor fördelas för kostnader under ett år, varav högst 10 miljoner kronor för andra halvåret år 2000. Regeringen beslutade vidare att kommittén fick fatta beslut om utvecklingsprojekt med IT-buren distansutbildning inom högskolan inom en ram av 15 miljoner kronor och inom folkbildningen inom en ram av 25 miljoner kronor. Utvecklingsprojekt inom folkbildningen fick beslutas på villkor som kommittén kan komma överens om med Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling. Kommittén presenterade en slutrapport den 30 juni 1999.

Regeringen fattade den 15 april 1999 beslut om Förordning (1999:249) med instruktion för Distansutbildningsmyndigheten. Myndigheten påbörjade sin verksamhet den 1 juli 1999.

Genom beslut den 20 maj 1999 avsatte regeringen 50 miljoner kronor till Distansutbildningsmyndigheten i första hand med syfte att utveckla distansutbildning inom högskolan åren 1999 och 2000. 15 miljoner kronor får användas för år 1999 och 35 miljoner kronor får användas för år 2000.

Regeringen har vidare utfärdat regleringsbrev för myndigheten den 23 juni 1999 för budgetåret 1999. I regleringsbrevet framgår myndighetens effekt- och verksamhetsmål.

Eftersom Distansutbildningsmyndigheten är en ny myndighet återges nedan målen i sin helhet.

Mål

Distansutbildningsmyndighetens del av de effektmål som rör högskolorna, folkbildningen

och regionalpolitiken är att främja utvecklingen och användningen av en distansutbildning som grundas på informations- och kommunikationsteknik (IT-stödd distansutbildning). Myndighetens verksamhet skall avse högskolan och folkbildningen i hela landet. Även utbildningsväsendet i övrigt skall kunna dra nytta av verksamheten.

Målen är att

- genom stöd till utveckling av IT-stödd distansutbildning underlätta för folkbildningen att erbjuda verksamhet av hög kvalitet i alla delar av landet,
- genom stöd till utveckling av IT-stödd distansutbildning underlätta för universitet och högskolor att erbjuda utbildning av hög och likvärdig kvalitet i alla delar av landet,
- genom att verka för att IT-stödd distansutbildning kommer till stånd inom områden som är särskilt angelägna ur regionalpolitisk synvinkel och som inte kan väntas komma till stånd på annat sätt kunna bidra till en regionalt balanserad utveckling.

Distansutbildningsmyndighetens verksamhetsmål skall inom sitt ansvarsområde aktivt främja och säkra uppfyllelsen av målen.

Distansutbildningsmyndigheten skall

- genomföra utvärderingar och bedömningar som underlag för statsmakternas respektive universitetens, högskolornas och folkbildningens åtgärder för att förbättra kvaliteten inom IT-stödd distansutbildning,
- belysa och presentera den IT-stödda distansutbildningens betydelse för samhällsutvecklingen i ett nationellt perspektiv och för olika regioner i landet, samt
- stödja den fortsatta utvecklingen av den IT-stödda distansutbildningen inom högskole- och folkbildningsområdena .

Prioriteringar

Under år 2000 får myndigheten efter rekvisition använda 35 miljoner kronor enligt regeringsbeslut den 20 maj 1999 för utvecklingsarbete inom högskolan.

För år 2000 föreslås myndigheten vidare disponera 14,1 miljoner kronor motsvarande sammanlagt 700 högskoleplatser fr.o.m. höstterminen. Medlen har beräknats under anslaget B53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. Det är angeläget att en viss beredskap finns så att resurserna kan användas i syfte att möta ej tidigare förutsedda utbildningsbehov, t.ex. med anledning av större förändringar på arbetsmarknaden.

Regeringen avser att återkomma till frågan om myndighetens resurser i budgetarbetet för år 2001.

I detta sammanhang kan nämnas att en arbetsgrupp har tillsatts med uppgift att leda projektverksamhet med målsättningen att utveckla distansmetoder inom gymnasial vuxenutbildning. Gruppens uppgift är även att utveckla funktioner vid Statens skolor för vuxna i Härnösand och Norrköping (SSV-skolorna) till stöd för flexibel undervisning genomförd av kommunala vuxen-utbildningsanordnare.

Vid genomförande av uppdraget skall arbetsgruppen samverka med Distansutbildningsmyndigheten samt lokala komvuxenheter.

7 Nationella och internationella forskningsresurser

7.1 Forskningspolitiska utgångspunkter

Högre utbildning och forskning spelar en central roll i ett lärande samhälle genom att utgöra själva grunden för att ta fram, sprida och fördjupa kunskaper. Högre utbildning och forskning är därför prioriterade områden.

Sverige är det land inom OECD som avsätter störst andel av bruttonationalprodukten, nästan 4 %, till forskning och utveckling. De samlade FoU-resurserna i Sverige var enligt forskningspolitiska utredningen (SOU 1998:128) uppskattningsvis 58 miljarder kronor år 1998.

Utgångspunkten för forskningspolitiken är att Sverige ska befästa sin ställning som framstående forskningsnation. Svensk forskning skall hålla en hög kvalitet och forskningsinsatserna skall rymma både bredd och koncentration inom strategiskt viktiga områden. Detta kräver fortsatt stora insatser av både staten och näringslivet. Staten har ett särskilt ansvar för den grundforskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor som beskrivs närmare inom verksamhetsområdet Universitet och högskolor. Dessa verksamheter finansieras huvudsakligen via anslag till forskning och forskarutbildning och medel till grundforskning från forskningsråden. De statliga anslagen till grundforskning och forskarutbildning inom framför allt naturvetenskap och teknik höjs nu med sammanlagt 779 miljoner kronor fram till och med år 2002.

Det är angeläget att Sverige i likhet med flera av världens viktigaste forskningsnationer satsar ökade resurser på grundforskning. En fri, ny-

fikenhetsstyrd grundforskning, som kan utgöra en bas för och växelspela med mer tillämpad forskning, är en förutsättning för att uppnå nya och ibland oanade kunskaper som kan leda till nya tillämpningar.

Den stora satsning på grundläggande högskoleutbildning som redan har inletts skapar i sig ett behov av fler forskarutbildade lärare. Samtidigt ökar behovet av forskarutbildade inom framför allt näringslivet. Ambitionen är därför att öka antalet forskarutbildade i Sverige.

Svensk forskning håller en mycket hög kvalitet, men måste hela tiden vidareutvecklas för att Sverige skall hålla jämna steg med sina konkurrentländer. Tvärvetenskap behöver främjas och gränserna mellan grundforskning och tillämpad forskning överbryggas. Flerdisciplinär kompetens i form av exempelvis kombinationer av teknik, språk, ekonomi, kultur m.m. blir allt viktigare. Särskilt viktigt är det att i utbildning och forskning överskrida gränserna mellan teknik/naturvetenskap och humaniora, samhällsvetenskap samt konstnärliga ämnen.

Den ökade globaliseringen är en positiv drivkraft som har stor betydelse för forskningen. Kontakterna med omvärlden ger nya idéer och kunskaper. Till detta bidrar forskningssamarbetet inom EU, men även forskningsråden har en viktig funktion att fylla. Den moderna informationsteknologin öppnar dessutom helt nya möjligheter till globalt forskningssamarbete.

För att attrahera utländska forskare och företag måste Sverige utveckla spetskompetens inom ett antal vetenskapliga områden. Samtidigt måste informationen till utlandet om svensk forskning

förbättras. Kännedomen måste öka i omvärlden om den framstående forskning som bedrivs i Sverige.

Inom svensk forskning råder i dag stor pluralism på finansieringssidan. Vid sidan om universiteten, högskolorna och forskningsråden finns även flera andra myndigheter och stiftelser som stöder forskning och utvecklingsarbete. Forskningsråden, i vilka forskarna är i majoritet, spelar en stor roll vad gäller att värna den vetenskapliga kvaliteten och öka förnyelsen inom svensk forskning. Det är även viktigt att råden stöder forskning som är av strategisk betydelse för Sverige och bidrar till samhällsutvecklingen. Av det skälet är det angeläget att forskningsråden har ett väl utvecklat samarbete med andra myndigheter inom forskningsområdet. En arbetsgrupp har i uppdrag att lämna förslag till myndighetsorganisation för forskningsfinansieringen.

Regeringen avser att under år 2000 överlämna en forskningspolitisk proposition till riksdagen.

7.2 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar anslag till nationell och internationell forskning, till nationella forskningsbibliotek och till nationell kontaktverksamhet i förhållande till EU:s forsknings-samarbete. Myndigheterna inom verksamhetsområdet kan med hänsyn till sina mål och uppgifter delas in i tre olika grupper. En grupp består av stora forskningsfinansierande myndigheter: forskningsråden, Forskningsrådsnämnden och Rymdstyrelsen. En annan grupp består av nationella forskningsbibliotek: Kungl. biblioteket och Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek. Den tredje gruppen består av övriga myndigheter: Institutet för rymdfysik, Polarforskningssekreterariatet och Rådet för forsknings- och utvecklings-samarbete mellan Sverige och EU (EU/FoU-rådet).

7.3 Utgiftsutveckling

Tabell 7.1 Utgiftsutvecklingen

Miljoner kronor (löpande priser)

Utfall 1998	Anslag 1999 ¹	Utgifts- prognos 1999	Förslag anslag 2000	Beräknat anslag 2001	Beräknat anslag 2002
2 330	2 218	2 506	2 310	2 325	2 365

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1999 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

Verksamhetsutfall och ekonomiskt utfall

Verksamheten utvecklas enligt de målsättningar och riktlinjer som angavs i den senaste forskningspropositionen (prop. 1996/97:5, bet. 1996/97:UbU3, rskr.1996/97:99). Besparingarna på forskningsrådets anslag har under budgetåren 1998 och 1999 kompenseras genom utnyttjande av anslagssparande.

Förändringar

I avvaktan på den forskningspolitiska proposition som regeringen avser att lägga fram under år 2000, har inga större förändringar genomförts som rör den nationella forskningsverksamheten inom verksamhetsområdet. Inom det europeiska forskningssamarbetet har det femte ramprogrammet för forskning och utveckling inletts.

Prioriteringar

Arbetet för att förbättra myndigheternas resultat vad gäller tvärvetenskap, jämställdhet, samhällsrelevans och förnyelse inom forskningen samt forskningsinformation skall fullföljas. Myndigheternas kompetens skall utnyttjas fullt ut för att ta fram ett allsidigt och kvalitativt underlag för forskningspropositionen år 2000.

7.4 Resultatbedömning

Resultatbedömningen är anpassad till verksamhetsområdets heterogena karaktär. En gemensam resultatbedömning görs för de myndigheter som har likartade mål och uppgifter. Detta gäller de större forskningsfinansierande myndigheterna inom verksamhetsområdet. Därefter följer i se-

parata avsnitt resultatbedömningar för övriga myndigheter.

Nedan följer en kortfattad resultatbedömning för verksamhetsområdet som helhet.

Regeringens övergripande bedömning är att verksamheten inom området bedrivs enligt de övergripande forskningspolitiska mål och riktlinjer som beslutats av riksdagen (prop. 1996/97:5, bet. 1996/97:UbU3, rskr. 1996/97:99) och enligt de mål som formulerats i regleringsbrev för myndigheterna.

Den grundläggande uppgiften för forskningsråden, Forskningsrådsnämnden och Rymdstyrelsen är att fördela medel till forskning som är av högsta vetenskapliga kvalitet. Regeringen bedömer att myndigheternas system för bedömning och prioritering av ansökningar väl fyller sin funktion som kvalitetssäkring. Särskilt positivt är att myndigheterna arbetar aktivt med att fortlöpande anpassa sina beredningsorganisationer till utvecklingen inom forskningen. Internationella jämförelser och utvärderingar indikerar att den svenska forskningen håller hög internationell standard. Myndigheterna har särskilda uppgifter som rör forskningens förnyelse och samhällsrelevans, tvärvetenskap och jämställdhet. Regeringen bedömer att arbetet med dessa frågor utvecklats positivt, men vill samtidigt understryka att arbetet i flera avseenden bör kunna konkretiseras och påskyndas under kommande verksamhetsår. Verksamheten vad gäller forskningsinformation har utvecklats väl, men en bättre samordning med det nationella systemet för forskningsinformation på Internet (SAFARI) är önskvärd.

Verksamheten vid Kungl. biblioteket har utvecklats positivt efter den långa ombyggnadsperiod som nyligen avslutats. Besöks- och lånefrekvensen har ökat. Biblioteket har också utvecklat och använt ny teknik för bevarande av insamlat material. Det nationella biblioteksdataskytsystemet LIBRIS har utvidgats ytterligare och systemet med ansvarsbibliotek är nu fullt utbyggt.

Verksamheten vid Institutet för rymdfysik, Polarforskningssekretariatet och EU/FoU-rådet ligger väl i linje med angivna mål. Bland de viktigare resultaten kan följande nämnas. Institutet för rymdfysik har uppnått en internationellt framskjuten roll vad gäller miniaturisering av sonder för rymdforskning och har påbörjat en expansion av sin utbildningsverksamhet. Polarforskningssekretariatet har planerat och under sommaren 1999 genomfört expeditionen Tundra Northwest. EU/FoU-rådet har av regeringen ut-

setts till s.k. National Contact Point för det femte ramprogrammet för forskning och har analyserat det svenska deltagandet i EU:s fjärde ramprogram.

7.4.1 Forskningsråden, Forskningsrådsnämnden och Rymdstyrelsen

Nedan följer resultatredovisning och resultatbedömning avseende verksamheten vid de forskningsråd som verkar inom verksamhetsområdet – Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR), Medicinska forskningsrådet (MFR), Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR), Teknikvetenskapliga forskningsrådet (TFR) och Forskningsrådsnämnden (FRN) – samt den del av verksamheten vid Rymdstyrelsen som finansieras av anslag inom verksamhetsområdet.

De effektmål som angivits för myndigheterna innebär att forskningen skall vara av högsta vetenskapliga kvalitet. Forskningen skall också utgöra en bas för kompetensuppbyggnad, kunskapsöverföring och tillämpningar i samhället och därigenom främja kulturell, social och ekonomisk utveckling. Därutöver skall forskningen bidra till samhällets omställning mot en hållbar utveckling samt bidra till en hög utbildningsnivå och kritiskt tänkande. Slutligen skall forskningen stödja det internationella samarbetet och bidra till lösningar av globala problem.

Myndigheterna skall främja jämställdhet mellan kvinnor och män samt verka för att information om forskning och forskningsresultat sprids. Myndigheterna skall utvärdera den forskning till vilken de har fördelat medel och därvid särskilt bedöma forskningens kvalitet och dess relevans för samhället och forskningens utveckling. Myndigheterna skall också undersöka vilka forskningsbehov som är angelägna inom olika samhällsområden, redovisa resultaten av dessa undersökningar samt ta initiativ till och främja forskning som behövs för att tillgodose sådana behov.

FRN skall ta initiativ till och stödja forskning främst inom områden som är angelägna från en vidare samhällsynpunkt, vilket ofta innebär ett tvärvetenskapligt angreppssätt, samt främja information om forskning och forskningens roll i samhället. FRN skall även främja jämställdhets-, kvinno- och genusforskning.

Rymdstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för frågor som gäller den svenska rymd- och fjärranalysverksamheten, särskilt för forskning och utveckling. Rymdstyrelsens övergripande mål är att bidra till utvecklingen av svensk rymdforskning och näringsverksamhet till högsta internationella nivå.

Fr.o.m. budgetåret 1997 infördes vissa nya verksamhetsmål. Myndigheterna skall ägna ökad uppmärksamhet åt forskningens samhällsrelevans samt stödja forskning som är strategisk för såväl forskningens utveckling som samhällets behov. Myndigheterna skall även stödja tvärvetenskaplig forskning, både över ämnes- och sektorsgränser. Myndigheterna skall sedan tidigare prioritera förnyelsen inom forskningen, rikta särskild uppmärksamhet mot den internationella anknytningen, öka antalet internationella utvärderingar av svensk forskning, förstärka informationen om forskning och forskningsresultat samt verka för jämställdhet vid granskning av ansökningar om och fördelning av forskningsmedel.

Regeringen gjorde i budgetpropositionen för år 1998 bedömningen att myndigheternas resultatredovisningar kan vidareutvecklas. I regeringsbrevet för samma år uppdrog regeringen åt myndigheterna att eftersträva att de kvantitativa delarna av resultatredovisningen utformas utifrån en, mellan myndigheterna överenskommen, enhetlig redovisningsmodell. Resultatet av arbetet har tillämpats i myndigheternas årsredovisningar för år 1998. Med den modell för resultatredovisning som gemensamt utarbetats ökar förutsättningarna för överblick och jämförelser mellan myndigheterna. Regeringen kommer i dialog med myndigheterna att fortsätta arbetet med att utveckla resultatredovisningarna.

Vetenskaplig kvalitet och utvärdering av forskning

Konkurrensen om myndigheternas forskningsmedel är stor. En stor del av verksamheten består av att granska och prioritera forskningsansökningar. Granskningen sker i prioriteringskommittéer sammansatta av väl meriterade forskare. Organisation och procedurer för bedömning av forskningsansökningar utvärderas regelbundet och anpassas till utvecklingen inom forskningen.

FRN har gjort en översyn av kommittéstrukturen och av sekretariatets organisation. MFR har omstrukturerat sina prioriteringskommittéer för att skapa en organisation som bättre överens-

stämmer med den medicinska forskningens utveckling. Organisation och arbetsformer vid NFR har utvärderats med särskild uppmärksamhet på formerna för bedömning av forskningsansökningar.

Ett viktigt led i arbetet med kvalitetssäkring är de internationella utvärderingar av olika delar av svensk forskning som regelbundet genomförs. Utvärderingarna är ett viktigt hjälpmedel både för forskare inom det område som utvärderats och för myndigheterna i deras arbete med att prioritera framtida forskningsinsatser. Genom att utvärderingarna i regel utförs av utländska forskare kan de användas för att jämföra den svenska forskningens inriktning och kvalitet med den främsta internationella forskningen.

FRN har utvärderat temaområdet genusforskning. MFR har avslutat en utvärdering av svensk hjärt/kärlforskning. NFR genomförde under år 1998 en utvärdering av forskningen inom ämnesområdet exogen kemi. HSFR anlitar regelbundet utländska experter för att göra disciplinutvärderingar inom områden som rådet stödjer. Under budgetåren 1997-1999 slutförs utvärderingar rörande pedagogik, litteraturvetenskap, kulturgeografi och nordiska språk.

Databasen National Science Indicators (NSI) används av MFR och NFR för att göra internationella jämförelser av statistik som rör publicering och citering av vetenskapliga artiklar. Statistiken visar att Sverige i förhållande till folkmängden ligger väl framme inom medicin, biologi, kemi och fysik.

Regeringen gör bedömningen att den forskning som finansieras av myndigheterna generellt sett har en hög kvalitet och inom flera områden ligger i den internationella forskningsfronten. Av särskild vikt i det fortsatta kvalitetsarbetet är åtgärder som ytterligare förbättrar den svenska forskningens internationella anknytning. Myndigheterna bör t.ex. öka användningen av utländska forskare i prioriteringsarbetet. Regeringen vill också understryka att insatser för att främja förnyelse inom forskningen, tvärvetenskap och jämställdhet är angelägna delar av kvalitetsarbetet.

Förnyelse inom forskningen

Förnyelse av forskningen stimuleras på flera sätt. Internationell rörlighet för forskare främjas genom utbytesavtal med andra länder, bidrag för forskning i utlandet, resebidrag, postdoktorsti-

pendier och bidrag till metodikstudier för doktorander. Myndigheternas insatser för förnyelse av forskningen sker även genom stöd till forskarkryteringen. Många doktorander är verksamma inom de forskningsprojekt som myndigheterna finansierar och råden stödjer direkt yngre forskare genom bl.a. särskilda forskarassistenttjänster. Förnyelse av forskningen sker dessutom genom att en del av rådets bidrag vid varje ansökningsomgång alltid går till nya forskningsprojekt/inriktningar och till forskare som inte tidigare fått finansiering.

Det kan noteras att drygt en fjärdedel av projektanslagen från NFR och TFR under år 1998 tillföll forskare under 40 år. MFR redovisar att både antalet nya forskningsprojekt som beviljats bidrag och andelen yngre forskare (<40 år) med eget projektstöd från rådet ökat kraftigt. Även HSFR redovisar att andelen yngre forskare stigit.

Myndigheterna har nu under två år, 1997 och 1998, haft som verksamhetsmål att prioritera förnyelse av forskningen. På grund av att den forskningsfinansierande verksamheten bedrivs med stor långsiktighet kan resultaten av detta arbete ännu inte bedömas fullt ut. Regeringen förväntar sig tydligare resultat under verksamhetsåren 1999 och 2000.

Regeringen vill också understryka att arbetet för förnyelse är angeläget. Tendensen att etablerade forskningsinriktningar dominerar forskningsfinansieringen kan tillsammans med den relativt låga geografiska rörligheten hos de akademiska forskarna på sikt urholka den svenska forskningens generellt sett goda kvalitet. Ett av de viktigaste argumenten för att fördela forskningsmedel via forskningsråd är dessutom att råden skall bidra till att stärka den nyskapande forskningen och underlätta etablering av nya forskningsinriktningar. Förnyelsearbetet berör många faktorer vid sidan av situationen för yngre forskare och forskarrörlighet, som t.ex. tvärvetenskapens villkor och de värderingar som styr rådets prioriteringar vid fördelning av forskningsstöd. Forskningsråden måste därför ha genomarbetade strategier för förnyelse som integrerar olika typer av insatser.

Tvärvetenskaplig forskning

Forskning som överskrider traditionella gränser mellan olika ämnen blir allt viktigare. Tvärvetenskaplig forskning behövs inte enbart på grund av att många angelägna samhälls- och forsknings-

frågor måste bearbetas i samverkan mellan forskare från olika vetenskapliga discipliner, utan också för att utveckla och förnya forskningen i sig.

Myndigheterna gör gemensamma insatser för att främja tvärvetenskaplig forskning genom den samverkansgrupp som FRN och forskningsråden under Utbildningsdepartementet har tillsammans med Rymdstyrelsen, Skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) samt Socialvetenskapliga forskningsrådet (SFR). Under år 1998 har samverkansgruppen låtit en särskild expertgrupp analysera bl.a. olika tvärvetenskapliga arbetsriktningar, hur tvärvetenskap meritvärderas samt hinder och incitament för tvärvetenskap. Gruppen har också gjort en genomgång av rådets praxis när det gäller hantering av tvärvetenskapliga ansökningar. Vidare förs en diskussion inom samverkansgruppen kring möjliga gemensamma tvärvetenskapliga forskningsområden.

FRN:s forskningsfinansiering är koncentrerad till ett antal temaområden som bedöms ha hög samhällsrelevans men ofta inte hunnit konsolidera sig organisatoriskt och vetenskapligt. Syftet är att bygga upp vetenskaplig kompetens inom nya områden. Områdenas karaktär gör att forskningen ofta är tvär- eller mångdisciplinär. De största temaområdena under år 1998 var humanistisk/samhällsvetenskaplig forskning om naturresurser, miljöforskning och genusforskning. Inom varje temaområde har olika programområden utarbetats, vilka i sin tur bildar ramarna för de konkreta forskningsprojekten.

HSFR finansierade även under år 1998 de stora ämnesövergripande forskningsprogrammen Forskning om Europa samt Kultur och samhälle i Väst- och Centralasien. Rådet har också utarbetat bättre former för att inom sin beredningsorganisation hantera projektansökningar som omfattar flera discipliner inom rådets ansvarsområde.

MFR har tillsammans med andra forskningsfinansierare utarbetat särskilda forskningsprogram av tvärvetenskaplig karaktär inom områden som epidemiologi och anorexi. Inom medicinsk teknik sker samverkan med TFR och bedömningen sker i en gemensam prioriteringsgrupp mellan de två råden. Inom MFR:s ansvarsområde har den interdisciplinära forskning som uppstår i mötet mellan grundläggande och klinikanknuten medicinsk forskning vuxit i betydelse. Den medicinska forskningen har också kopplingar till andra

vetenskapsområden inom t.ex. socialmedicin, medicinsk teknik och miljömedicin.

NFR har inrättat fyra särskilda insatsområden som är avsedda att stimulera forskare till ökat samarbete i gränslandet mellan olika naturvetenskapliga ämnen. Avsikten är att insatsområdena skall löpa under ett antal år och sedan integreras inom olika ämnesområden. NFR har också i samarbete med TFR samt Knut och Alice Wallenbergs stiftelse ett program där matematik, naturvetenskap och teknik skall samspela.

TFR har en särskild beredningsgrupp för forskning som går över ämnesgränserna. För att stimulera gränsöverskridande forskning ger TFR även större, långsiktiga forskningsanslag till forskarmiljöer som arbetar inom mycket breda strategiska områden.

Regeringens bedömning är att de åtgärder myndigheterna har vidtagit främjar den tvärvetenskapliga forskningen. Inte minst viktigt är att råden har utarbetat former för att hantera tvärvetenskapliga projekt. Det är dock angeläget att rådets samverkan kring tvärvetenskap utvecklas och fördjupas i form av konkreta tvärvetenskapliga projekt som överskrider såväl gränser mellan discipliner som sektors- och rådsgränser. Detta arbete bör ges hög prioritet.

Jämställdhet och genusforskning

Den samverkansgrupp mellan ett antal forskningsfinansiärer som nämndes under avsnittet Tvärvetenskaplig forskning, skall också användas för att öka medvetandet om genusperspektiv i forskningen och öka insatserna för jämställdhet. Under år 1998 har samverkansgruppen tillsatt en expertgrupp för genusforskningens integration i andra forskningsområden. På förslag av expertgruppen kommer bl.a. rådets ansökningshandlingar att gås igenom i syfte att identifiera relevanta genusforskningsaspekter som hittills inte uppmärksammats.

FRN fick år 1990 i uppdrag av regeringen att stödja kvinno- och jämställdhetsforskning. FRN har sedan dess byggt upp ett väl utvecklat genusforskningsprogram, vars omfattning har vuxit från 3 miljoner kronor budgetåret 1991/92 till 10 miljoner kronor år 1998. Från och med budgetåret 1998 har programmet koncentrerats till ett mindre antal forskningsområden och FRN strävar efter att särskilt stödja unga forskare. FRN verkar också för att ge genusperspektivet en starkare ställning inom nämndens övriga te-

maområden för forskning. I de vetenskapliga kommittéer som bedömer forskningsansökningar hos FRN är andelen kvinnor ca 40 %. År 1998 var andelen kvinnliga bidragsmottagare 41 %, vilket var något högre än föregående år. Andelen beviljade ansökningar är i stort sett densamma för män och kvinnor.

Inom HSFR har andelen kvinnor i beredningsorganisationen ökat kontinuerligt under de senaste åren och uppgick till 39 % under år 1998. Den andel av forskningsstödet som gick till kvinnliga forskare steg också från 29 % till 34 % under det senaste verksamhetsåret. Genusperspektivet har stor relevans inom många av HSFR:s discipliner. I rådets direktiv till beredningsgrupperna ingår att genusperspektivet alltid skall beaktas vid bedömning av ansökningar. HSFR finansierar dessutom sedan flera år särskilda tjänster i jämställdhetsforskning.

Även MFR:s jämställdhetsarbete har gett resultat i form av ett kraftigt ökat antal kvinnor i rådets prioriteringskommittéer. Andelen kvinnor har under de fyra senaste åren ökat från 11 % till 35 %. Rådet redovisar också statistik som visar att de kvinnor som söker projektstöd och tjänster generellt sett har lika stor chans till framgång som manliga sökande. Fortfarande är dock bara 20 % av de forskare som söker bidrag från MFR kvinnor.

NFR arbetar sedan år 1995 enligt ett åtgärdsprogram för ökad jämställdhet. Andelen beviljade projektbidrag har ökat något, från knappt 12 % år 1997 till nästan 15 % år 1998. Beviljandegraden är lika hög för kvinnor som för män. Drygt en fjärdedel av rådets forskartjänster innehas av kvinnor.

Även TFR arbetar enligt en fastställd handlingsplan som syftar till att öka stödet till kvinnor inom rådets ansvarsområde. Andelen kvinnor som sökt projektbidrag hos TFR har fördubblats sedan år 1993, men kvinnor svarade trots detta endast för 8 % av ansökningarna vid den senaste ansökningsomgången. Det finns inga skillnader i beviljandegrad mellan manliga och kvinnliga sökande. På sikt finns möjligheter till ökad jämställdhet, eftersom nästan en fjärdedel av doktoranderna inom den av TFR finansierade forskningen är kvinnor.

Det kvinnliga deltagandet i Rymdstyrelsens verksamhet är mycket lågt. Ca 10 % av de tjänster som helt eller delvis finansieras av Rymdstyrelsen innehas av kvinnor. Bara en obetydlig andel av dem som söker forskningsbidrag är kvinnor. Den mycket skeva könsfördelningen

beror framför allt på att mycket få kvinnliga forskare verkar inom de forskningsområden som omfattas av Rymdstyrelsens verksamhet.

Regeringen gör bedömningen att myndigheterna arbetat medvetet och långsiktigt med jämställdhets- och genusfrågor. Frågorna har diskuterats kontinuerligt och nya former för forskningsstöd har prövats. Andelen ansökningar från kvinnliga forskare har också ökat successivt inom alla rådens ansvarsområden och beviljandegraden följer i de flesta fall denna trend. I regel ges underrepresenterat kön företräde i de fall ansökningarna är av likvärdig kvalitet. Trots detta råder ännu en mycket skev könsfördelning inom många forskningsområden. I dessa fall är det särskilt viktigt att myndigheternas verksamhet bidrar till att det tillkommer fler kvinnliga forskare som kan vara goda förebilder för kvinnliga forskarstuderande och även locka fler kvinnor till grundutbildningarna.

Forskningens samhällsrelevans och nyttiggörande

Resultaten av forskningen, oavsett dess ursprungliga syfte, bör i större utsträckning kunna nyttiggöras i samhället. I forskningspropositionen *Forskning och samhälle* (prop. 1996/97:5), redovisade regeringen de allmänna riktlinjer som skall gälla för bl.a. forskningens samhällsrelevans och nytta. I regleringsbrevet för år 1998 gavs myndigheterna i uppdrag att ägna hög uppmärksamhet åt forskningens samhällsrelevans och att prioritera stöd till forskning som är strategisk för både forskningens utveckling och samhällets behov. Myndigheterna skulle också redovisa hur kriterier för samhällsrelevans beaktas och vilka åtgärder som vidtagits för att uppmärksamma forskningens relevans och nytta. Senare fick också myndigheterna i uppdrag att redovisa vilka kriterier för samhällsrelevans som tillämpas, hur dessa beaktas samt vilka åtgärder som vidtagits med anledning av riktlinjerna i forskningspropositionen. Uppdraget redovisades i april 1998.

De forskningsfinansierande myndigheterna inom verksamhetsområdet finansierar huvudsakligen grundforskning. Grundforskningen är i mer allmän bemärkelse nyttig bara genom att bidra med nya kunskaper om företeelser i vår omvärld. Grundforskningen utgör också en nödvändig kunskapsbas för mer tillämpningsnära forskning och utvecklingsarbete. Nya — och ofta oanade — tekniker och metoder har många

gånger sitt ursprung i genombrott som gjorts inom den grundläggande forskningen.

Myndigheterna har på olika sätt försökt att integrera ett relevans- och nyttoperspektiv i sitt arbete med att bedöma och prioritera forskningsansökningar. FRN skall enligt sina instruktioner främst stödja forskning som är angelägen från samhällets synpunkt och ny forskning tillkommer ofta i samspel med samhällsrepresentanter. Samhällsrelevans finns med som en viktig aspekt i alla FRN:s bedömningar av forskningsansökningar. HSFR tillämpar de riktlinjer för relevansbedömning som rådet tidigare redovisat för regeringen. För de experter som granskar TFR:s ansökningar gäller sedan år 1997 en ny instruktion som också omfattar kriterier för samhällsrelevans.

MFR ställer krav på att forskningsansökningar på ett tydligt sätt skall innehålla beskrivningar och motiveringar av forskningens nytta. Rådet avser att använda detta material vid utvärderingar och beslut om initiativ till ny forskning. För att kunna följa utvecklingen över tid kommer MFR också att årligen sammanställa en rapport grundad på prioriteringskommittéernas sammanställningar av samhällsrelevansen i forskningsansökningarna.

NFR driver tillsammans med Knut och Alice Wallenbergs stiftelse och Technotransfer AB ett teknikerprogram som möjliggör för svenska tekniker och ingenjörer att arbeta inom tekniskt avancerade projekt vid internationella forskningsorganisationer. På så sätt kan ny teknik återföras till Sverige.

Rymdforskningens högteknologiska karaktär och Rymdstyrelsens breda ansvar för både grundforskning och utvecklingsarbete inom rymdindustrin gör att resultat inom den grundläggande forskningen relativt snabbt kan nyttiggöras.

Regeringen bedömer att myndigheterna har ägnat hög uppmärksamhet åt forskningens samhällsrelevans under verksamhetsåret 1998. De åtgärder som vidtagits bör ge resultat på såväl kort som lång sikt. Samtidigt bör framhållas att det finns stora variationer mellan olika forskningsområden vad gäller vilka tidsperspektiv som är rimliga att använda vid en bedömning av samhällsrelevansen. Oftast måste dock grundforskningens samhällsrelevans och nytta ses i ett längre tidsperspektiv, även om t.ex. den kliniska delen av medicinsk forskning ligger mycket nära ett direkt nyttiggörande av forskningsresultat. Det är också viktigt att understryka att forsk-

ningens relevans och nytta slutligen beror på hur väl forskare, högskolor och forskningsfinansiärer förmår att sprida forskningsresultat till det omgivande samhället. Samhällsrelevant forskning av hög kvalitet måste kombineras med en god förmåga att informera om forskning.

Forskningsinformation

Regeringen har i olika sammanhang betonat vikten av att forskningsinformationen förbättras. Myndigheterna hade därför även under budgetåret 1998 i uppdrag att förstärka informationen om forskning och forskningsresultat. En utgångspunkt för arbetet med forskningsinformation är den gemensamma strategi för populärvetenskaplig information som utarbetats på uppdrag av regeringen och som redovisades i mars 1998.

FRN har som en särskild uppgift att på nationell nivå främja kontakter mellan forskare och allmänheten, bl.a. genom att stimulera forskares medverkan i samhällsdebatten. Nämndens informationsverksamhet har en stor bredd vad gäller målgrupper och nämnden strävar efter att finna nya former för informationsöverföring. Nya initiativ för att utveckla informationsverksamheten främjas genom ett särskilt projektstöd. Under år 1998 har FRN bl.a. utlyst medel till universitet och högskolor för att inrätta s.k. forskningsfrågelådor på Internet. Uppbyggnaden av nyhetsbrevet Nya Vetenskap med kringtjänster i elektronisk form avslutades under år 1998.

HSFR har under några år successivt utvidgat informationsverksamheten. År 1996 inrättades ett särskilt utskott för att planera den löpande informationsverksamheten och år 1997 fastställdes en övergripande informationsstrategi. Från hösten 1998 finns även en projektanställd informator. Informationsaktiviteterna under år 1998 har riktat sig både till vetenskapssamhället och till en bredare allmänhet. HSFR:s webbplats har i genomsnitt 1400 besökare per månad.

MFR har en särskild rådgivande kommitté för informationsfrågor som består av såväl forskare och aktiva inom sjukvården som mediarepresentanter. Under år 1998 har MFR arbetat med att utveckla en webbtjänst som skall sprida forskningsinformation till elever och lärare på högstadiet och gymnasiet. MFR har också genom en brevenkät undersökt hur olika målgrupper tar emot och använder informationen från rådet.

Som en konsekvens av enkäten har ett arbete för att stärka marknadsföringen av rådets information påbörjats.

NFR har bildat en enhet med ansvar för forskningsinformation. En tidskrift om naturvetenskaplig forskning, *Carpe Scientiam*, och ett informationsblad tillkom som nya informationskanaler under år 1998. Det samarbete med Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling, som innebär att fem forskningsattachéer på sikt skall arbeta med att skapa varaktiga kontakter mellan forskare och avnämare, har inletts under år 1998.

TFR har anställt en informationssekreterare som skall förbättra rådets informationsinsatser. TFR medverkar också i ERGO, en organisation som syftar till att ta fram en databas över alla forskningsprojekt som finansieras inom EU:s medlemsländer. Slutligen har TFR för första gången krävt en populärvetenskaplig sammanfattning i samband med ansökningar om forskningsstöd.

Rymdstyrelsen har tillsammans med FRN och Rymdbolaget givit ut en populärvetenskaplig skrift för elever på mellanstadiet. Skriften fick stort genomslag i media. Rymdstyrelsen har också utvecklat sin information via Internet genom att ansluta sig till SAFARI samt genom att förnya webbsidorna och förse dem med länkar till hemsidor hos forskare som finansieras av myndigheten och olika rymdorganisationer.

Regeringen bedömer att informationsverksamheten vid myndigheterna har utvecklats mycket positivt. Medvetenheten om informationsinsatsernas betydelse har ökat och råden har utvecklat organisatoriska former för att hantera informationsverksamheten. Det är dock angeläget att myndigheterna under kommande budgetår i högre utsträckning utnyttjar möjligheterna att dels lära av varandra, dels samordna sina informationsinsatser. Befintliga kanaler för forskningsinformation, t.ex. SAFARI, bör utnyttjas effektivare. Det är vidare angeläget att myndigheterna följer upp och utvärderar hur informationen fungerar i förhållande till olika målgrupper.

7.4.2 Nationella forskningsbibliotek

Utbildningsdepartementet ansvarar för Kungl. biblioteket (KB). Departementet ansvarar även för Arkivet för ljud och bild (ALB), som återrapporteras inom utgiftsområde 17. Dessa myn-

digheter ombesörjer tillvaratagandet av de plikt-exemplar som, enligt lagen (1993:1392) om plikt-exemplar av dokument, måste lämnas för bevarande. Materialet skall sedan kunna tillhandahållas för forskning och studier.

I bibliotekslagen (1996:1596) anges mål för biblioteksverksamheten. Lagen syftar främst till att garantera avgiftsfria boklån och ett väl fungerande nationellt nätverk som binder ihop högskolebibliotek, forskningsbibliotek, länsbibliotek, lånecentraler samt folk- och skolbibliotek.

KB fyller en viktig roll i svenskt biblioteksväsende och i den nationella bibliotekspolitik. KB är dessutom ett humanistiskt forskningsbibliotek.

Under år 1998 har flera av KB:s uppgifter, som under den långa ombyggnadsperioden varit eftersatta, arbetats ifatt. Samtidigt har besöks- och lånefrekvensen stadigt ökat. KB:s roll som kulturarvsinstitution har också hittat sina former.

Den svenska produktionen av olika media har ökat. Trots att KB har effektiviserat handläggningen av tryckleveranser har mängden icke omhändertaget material ökat. Det inkomna okatalogiserade svenska trycket har dock minskat under året.

KB har under år 1998 ägnat bevarandefrågor särskilt stort intresse. I samarbete med Statens kulturråd har ett arbete med en nationell bevarandeplan pågått. På ett framåtsyftande sätt har KB också utvecklat och använt ny teknik för att genomföra olika bevarandeprojekt som på bästa sätt säkrar originalutformning och informationsinnehåll i bevarade dokument. Under ett par år har projektet Kulturarv³ bedrivits med målet att utarbeta och pröva nya metoder att samla, bevara och tillhandahålla svenska elektroniska dokument.

Frågor som rör insamlande och bevarande av elektronisk online-information har utretts av den s.k. E-pliktutredningen (SOU 1998:111). Regeringen avser att återkomma med förslag angående villkoren för att säkra ett tillräckligt bevarande av elektronisk information.

Det nationella biblioteksdataskytsystemet LIBRIS har utvecklats för att främja forskning, utbildning och kultur genom att avgiftsfritt tillhandahålla en nationell katalog för universitet, högskolor, offentlig förvaltning, näringsliv samt för allmänheten genom folkbiblioteken. Genom LIBRIS effektiviseras arbetet med förvärv, katalogisering och framförallt lokalisering och förmedling av litteratur. Antalet bibliotek som del-

tar i LIBRIS har ökat med 28 och 190 forsknings- och folkbibliotek deltar totalt. De flesta folkbibliotek är dock anslutna till BURK som är Bibliotekstjänst AB:s databas. KB arbetar nu för att skapa ett nationellt virtuellt biblioteksdataskytsystem genom att möjliggöra gemensamma och samtidiga sökningar i LIBRIS och BURK.

KB har nyligen utsett ett ansvarsbibliotek inom det sista återstående ämnesområdet, nämligen geovetenskap. Regeringen ser med tillfredsställelse att systemet med ansvarsbibliotek nu är heltäckande.

Under år 1998 fortsatte KB att ansvara för central upphandling av referens- och fulltextdatabaser till högskolorna. Avtalen innebär att högskolorna får tillgång till digitaliserad i stället för pappersbaserad information, vilket ger fördelar i form av förbättrad tillgång till olika vetenskapliga publikationer samt minskade förvärvs- och hanteringskostnader.

7.4.3 Institutet för rymdfysik

Institutet för rymdfysik (IRF) skall bedriva grundforskning och forskarutbildning i rymdfysik, atmosfärfysik och rymdteknik samt stödja exploatering av tillämpningsmöjligheter. IRF skall också bedriva observatorieverksamhet i rymdfysik och atmosfärfysik.

Måluppfyllelsen har varit god inom IRF:s verksamhetsgrenar. Inom forskningsverksamheten har IRF medverkat i uppsändningar av flera rymdsonder, vilket har utmynnat i en ökning av antalet publikationer. Andelen expertgranskade publikationer har emellertid sjunkit.

Rymd- och atmosfärfysik bedrivs med fördel i norra Skandinavien, vilket har bidragit till att IRF:s forskare har ett väl utvecklat internationellt samarbete. IRF har vid ett flertal tillfällen under senare år i internationell konkurrens utsetts till huvudexperimentator i program hos Europeiska Rymdorganisationen (ESA). IRF har också fått en internationellt framträdande roll vad gäller miniaturisering av sonder för rymdforskning. Atmosfärforskningsprogrammet har med stöd av Miljö- och rymdforskningsinstitutet (MRI) vuxit ytterligare och bidrar till IRF:s forskning och den långsiktiga observatorieverksamheten.

Bland IRF:s personal sker en kontinuerlig förnyelse bland annat genom ett stort inslag av

utländska forskare. IRF arbetar långsiktigt med att ändra könsfördelningen bland personalen enligt en fastställd jämställdhetsplan. I dag är en tredjedel av forskarna kvinnor.

IRF har medverkat i grundutbildningarna inom rymdteknik och fysik vid Umeå, Luleå, Lund och Uppsala universitet. En expansion av utbildningsverksamheten och en utbyggnad av utbildningslokalerna har påbörjats.

7.4.4 Polarforskningssekreteriatet

Polarforskningssekreteriatets främsta uppgift är att främja och samordna svensk polarforskning på hög internationell nivå. Polarforskningssekreteriatet planerar och genomför expeditioner till polarområdena och bevakar den internationella utvecklingen inom området. Polarforskningssekreteriatet är även tillståndsmyndighet för svenskars vistelse och verksamhet i Antarktis.

Expeditioner till polartrakterna medför betydande logistiska problem och kräver flera års planering. Polarforskningssekreteriatets verksamhet ger svenska forskare en möjlighet att på ett kostnadseffektivt sätt bedriva forskning i polartrakterna.

Sekreteriatet har under det gångna året genomfört expeditioner till Sibirien, Svalbard och Antarktis. I samtliga fall har expeditionerna varit internationella men under svensk ledning. Sekreteriatet har regelbundet inbjudit konstnärer att delta i de större expeditionerna. Expeditionerna har givits stor uppmärksamhet i massmedia. Under sommaren 1999 genomfördes en stor fartygsbaserad expedition, Tundra Northwest, till den kanadensiska arktiska övärlden och Alaska.

Sekreteriatet deltar också aktivt i flera organisationer och nätverk som rör Arktis och Antarktis och följer därmed den internationella utvecklingen avseende polarområdena.

Under året har Polarforskningssekreteriatet fastställt en plan för expeditionsverksamheten de kommande 3-5 åren, med bl.a. oceanografiska, meteorologiska och maringeologiska insatser i Arktis. En satsning på biokemiska kretslopp kommer att ge förnyelse till den svenska marina arktisforskningen.

7.4.5 EU/FoU-rådet

EU/FoU-rådet är nationellt kontaktorgan för det samarbete mellan Sverige och EU som avser

forskning och teknisk utveckling. Rådets huvudsakliga uppgifter är rådgivning, nätverksbyggande och informationsspridning om samarbetet samt kartläggning och analys av det svenska deltagandet. Måluppfyllelsen har varit god inom samtliga verksamhetsgrenar.

Forskningsmyndigheternas gemensamma kontor i Bryssel har underställt EU/FoU-rådets styrelse. Regeringen har även utsett rådet till s.k. National Contact Point för samtliga program inom det femte ramprogrammet (vad gäller ett av programmen tillsammans med NUTEK). Dessa nya uppgifter kommer att ge rådet ett större ansvar för informations- och rådgivningsverksamhet men även utökade möjligheter till ett effektivt nätverksbyggande.

Ett omfattande kartläggnings- och analysarbete rörande det svenska deltagandet i EU:s fjärde ramprogram har utförts under året. Totalt deltog Sverige i ca 30 % av alla projekt i det fjärde ramprogrammet. Det svenska deltagandet är övervägande företagsinriktat inom IT-området, medan universitetsforskningen är störst inom biotvetenskaperna och miljöområdet.

Efterfrågan på kvalificerad rådgivning har ökat, särskilt den juridiska rådgivningen kring avtal och kontrakt.

Spridningen av rådets informationsmaterial har ökat. Nyhetstidningen EU/FoU-Inside har kompletterats med ett elektroniskt nyhetsbrev. Rådets hemsida är välbesökt med ca 80 läsare per dag. Informationsbehovet inför det femte ramprogrammet har varit stort. Rådet har mött efterfrågan med en serie guider om det femte ramprogrammet. Rådet har även genomfört fem s.k. Kick Off-konferenser för det femte ramprogrammet.

Rådet har gjort en fokuserad insats mot små och medelstora företag genom en studie som kartlägger dessa företags deltagande. Ett s.k. öppet hus som arrangerades inför den sista utlysningen i det program som vänder sig direkt till de små och medelstora företagen ledde till att det svenska deltagandet i detta program ökade.

Rådet har under året på olika sätt arbetat aktivt med sin systerorganisation i Estland, FEMIRC, bl.a. med rådgivning och informationsverksamhet.

7.4.6 Forskningsstiftelserna

De samlade resurserna för forskning och utveckling har ökat sedan forskningsstiftelsernas till-

komst åren 1993-94. Utöver de 15 miljarder kronor som staten satsar på forskning varje år, tillför forskningsstiftelserna ca 2 miljarder kronor årligen. De prioriteringar som görs och de beslut som forskningsstiftelserna fattar har stor betydelse för svensk forskning.

Stiftelsen för strategisk forskning (SSF) stödjer forskning och forskarutbildning inom naturvetenskap, teknik och medicin. Stiftelsen skall stödja forskning och forskningsmiljöer av högsta internationella klass, stödja etableringen av nya forskningsområden samt på olika sätt bidra till kompetensutbyte mellan högskola och näringsliv/samhälle.

Stiftelsen är i dag en av de största externa finansierarna av svensk forskning och forskarutbildning inom sitt verksamhetsområde och har därmed stor betydelse för utvecklingen av svensk forskning.

Stiftelsens finansiella åtaganden för perioden 2000 - 2002 uppgår till ca en miljard kronor per år. Stiftelsen har beslutat att den årliga budgetvolymen skall minskas till 650 miljoner kronor per år fr.o.m. år 2005. Därmed kan stiftelsens medel förväntas räcka in på 2020-talet.

Stiftelsen har prioriterat stora, i regel femåriga, program som ofta är tvärvetenskapligt inriktade. Större delen av programmen är organiserade som nationella nätverk med ett antal samverkande universitet och högskolor eller som lokala s.k. Centers of Excellence. En stor del av verksamheten är också uppbyggd kring forskarskolor. Tyngdpunkten ligger inom biovetenskap, informationsteknik, process- och produktionsindustrieforskning, materialforskning samt mikroelektronik.

SSF har under åren 1998 och 1999 låtit Kungl. Vetenskapsakademien och Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien genomföra utvärderingar av pågående program. Utvärderingen visar att stiftelsen i allt väsentligt fullgjort sin uppgift med stor omsorg och kompetens.

Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (MISTRA) skall stödja miljöforskning med ett långsiktigt perspektiv som är inriktat på att lösa viktiga miljöproblem. MISTRA:s finansiella åtaganden under åren 1998-2000 ligger mellan 280 och 300 miljoner kronor per år. Fr.o.m. år 2001 beräknar stiftelsen att den årliga budgeten kommer att uppgå till ca 250 miljoner kronor.

Stiftelsens forskning är till stor del organiserad i breda tvär- och mångvetenskapliga program som skall stimulera nätverksbyggande och kontakt mellan näringsliv och universitet. MISTRA

stödjer även enskilda projekt som främjar yngre forskares arbete samt främjar nya idéer och ämnesområden.

MISTRA har regelbundet låtit Kungliga Vetenskapsakademien och Skogs- och lantbruksakademien genomföra utvärderingar av stiftelsens verksamhet. Utvärderingen för år 1998 betonar vikten av att MISTRA värnar om sitt stadgebundna ansvar att inom miljöforskningen bl.a. främja tvärvetenskap, nationellt och internationellt nätverksbyggande och forskarrörlighet.

Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) har en viktig roll för att skapa nya former för samarbete mellan högskolor och näringsliv och finansierar också forskning vid mindre och medelstora högskolor. Några av stiftelsens insatser beskrivs i avsnitt 5.4 inom verksamhetsområdet Universitet och högskolor.

Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT) har till uppgift att främja internationalisering för att stärka kvalitet och kompetens i svensk högre utbildning och forskning samt förstärka befintliga och ta nya kontakter med länder som Sverige vill utveckla särskilda ekonomiska och kulturella relationer med. Stiftelsens verksamhet omfattar samtliga vetenskapsområden och är främst uppbyggd kring stipendier och bidrag för bilaterala forskningsprojekt samt stadgebunden medfinansiering av EU:s fjärde ramprogram.

Stiftelsens finansiella åtaganden kommer att öka något under perioden 1999 - 2000. Fr.o.m. år 2001 beräknar stiftelsen att den årliga budgeten kommer att uppgå till ca 170 miljoner kronor

Stiftelsen för vård- och allergiforskning (Vårdal) skall främja forskning och forskarutbildning inom vårdområdet samt forskning och forskarutbildning med inriktning på allergier och annan överkänslighet. Stiftelsens årliga budget uppgår till ca 80 miljoner kronor.

Vårdal organiserar sin verksamhet i tvärvetenskapliga program för att stimulera och stärka de nya forskningsområdena vård- och allergiforskning. Stiftelsen har tillsatt tre arbetsgrupper som skall identifiera viktiga forskningsområden.

I samband med att de övriga stiftelserna bildades tillfördes Riksbankens Jubileumsfond (RJ) en donation för kulturvetenskaplig forskning. Från donationen ges stöd till humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning, framförallt till forskningsprojekt och program som främjar gränsöverskridanden mellan discipliner, nätverksbyggande, forskarutbildning och forskarre-

krytering samt ökad forskarrörlighet. Budgeten för år 1999 är drygt 200 miljoner kronor.

Regeringen ser positivt på de insatser som stiftelserna och Riksbankens Jubileumsfond gör för svensk forskning. I flera avseenden innebär deras verksamhet värdefulla förstärkningar och kompletteringar av andra forskningsfinansiärs insatser. Stiftelserna och andra forskningsfinansiärer har också nått långt i sin gemensamma strävan att finna konstruktiva former för samarbete. I det följande redovisas några konkreta exempel på samverkan mellan olika forskningsfinansiärer.

7.4.7 Nationell samverkan i forskningsfrågor

Organisationen för finansiering av forskning i Sverige består av många olika forskningsråd, andra myndigheter och forskningsstiftelser. Detta ställer höga krav på samverkan så att de nationella forskningsresurserna utnyttjas optimalt och överlappningar eller luckor i forskningsfinansieringen undviks. Den växande betydelsen av tvär- och mångvetenskapliga ansatser, samt behovet av en god koppling mellan mer grundläggande och mer tillämpningsnära kunskapsökande, är andra faktorer som nödvändiggör en god samverkan. Behovet av samverkan mellan olika forskningsfinansiärer har också accentuerats under 1990-talet som en följd av inrättandet av forskningsstiftelserna och den växande EU-forskningen.

Samverkan sker bl.a. genom att en särskild samarbetsnämnd med representanter för FRN och forskningsråden inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde, Skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR), Socialvetenskapliga forskningsrådet (SFR), Rådet för arbetslivsforskning (RALF), SIDA, Cancerfonden och Riksbankens Jubileumsfond prövar eventuella överlappningar vad gäller ansökningar av forskningsmedel.

Ett viktigt exempel på samverkan är det ovan beskrivna arbetet inom den samverkansgrupp som FRN och forskningsråden under Utbildningsdepartementet har tillsammans med Rymdstyrelsen, Skogs- och jordbrukets forskningsråd samt Socialvetenskapliga forskningsrådet. Myndigheterna skall genom denna samverkansgrupp främja och samordna sin forskningsstödande verksamhet vad gäller tvärvetenskaplig forskning samt verka för ett ökat

medvetande om genusperspektiv i forskningen och öka insatserna för jämställdhet.

En utvärdering av samverkansgruppens arbete har inletts inom Utbildningsdepartementet.

Stiftelsen för strategisk forskning finansierar sedan år 1998 forskningsinsatser inom sex olika delområden som ligger inom ansvarsområdet för MFR, NFR, TFR och Rymdstyrelsen. Programmet har nyligen förlängts t.o.m. år 2000. Bedömning och prioritering av forskningsansökningar till detta forskningsprogram görs av råden och Rymdstyrelsen. SSF har under år 1998 också finansierat stora driftbidrag till ett antal yngre forskare som valts ut av MFR, NFR och TFR. Under år 2000 kommer dessutom SSF att bidra med ytterligare medel för strategisk forskning inom NFR:s ansvarsområde. Slutligen har nämnda stiftelse tillsammans med MFR, Cancerfonden samt Knut och Alice Wallenbergs stiftelse under våren 1999 utlyst medel för ett gemensamt finansierat forskningsprogram om genterapi.

Forskningsråden granskar ansökningar om STINT:s postdoktorala stipendier. Forskningsråden föreslår även sakkunniga granskare till STINT:s program för gästforskare och bilaterala forskningsprojekt. Ansökningarna för medfinansiering av forskningsprojekt inom EU:s fjärde ramprogram bedömdes under år 1998 av programansvariga myndigheter. Stiftelsen samarbetar även med HSFR och Riksbankens Jubileumsfond i en satsning på kulturvetenskapernas internationalisering. HSFR har sedan länge löpande samråd med Riksbankens Jubileumsfond.

Vårdalsstiftelsen och MFR samverkar inom områdena anorexi, reumatologi och etik i vården och gemensamma forskningsprogram förbereds.

FRN har under år 1998 fortsatt sitt samarbete med MISTRA och sju statliga forskningsfinansiärer inom programmet Vågar till uthållig utveckling. Programmet har genomgått en internationell utvärdering som utmynnade i rekommendationen att programmet bör fullföljas med en andra etapp åren 1999-2001.

7.4.8 Internationellt forskningssamarbete

Sverige avsätter i ett internationellt perspektiv en mycket hög andel av BNP för forskning och utveckling. De svenska resurserna för FoU motsvarar ändå bara ca 1 % av världens totala FoU-resurser. En fortsatt hög kvalitet hos svensk forskning förutsätter därmed en ständig kontakt

med den internationella utvecklingen och en god förmåga att anamma och vidareutveckla framsteg inom forskningen som gjorts i andra länder.

Den svenska forskningens anknytning till utvecklingen internationellt sker huvudsakligen genom att forskare deltar i projekt med forskare från andra länder, tar del av och själva blir publicerade i tidskrifter och publikationer med internationell spridning, besöker konferenser eller kommunicerar direkt med utländska kollegor.

De forskningsfinansierande myndigheterna skall ägna stor uppmärksamhet åt det internationella samarbetet och alla stödjer också på olika sätt internationellt samarbete. De vanligaste stödformerna är bidrag till anordnande av internationella konferenser och seminarier, bidrag till resor och fördyrade levnadsomkostnader samt stipendier för doktorandstudier utomlands. Forskningsråden fördelar också på regeringens uppdrag särskilda medel till gästprofessorer för kvinnor och postdoktorstipendier för kvinnliga forskare. För gästprofessorer och postdoktorstipendier inom rådens ansvarsområden gäller att Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT) svarar för finansieringen, medan råden svarar för vetenskaplig bedömning och prioriteringar.

Huvuddelen av myndigheternas resurser för internationellt forskningssamarbete utnyttjas för att finansiera Sveriges medverkan i formaliserat samarbete inom internationella forskningsorganisationer. Dessa organisationers verksamhet avser till största delen naturvetenskap och teknik och motiveras av forskningens komplexitet och av behovet av mycket dyrbar vetenskaplig utrustning. Genom deltagandet i dessa organisationer får svenska forskare möjlighet att delta i avancerad forskning inom främst fysik och astronomi, men även inom biologi, kemi och teknik. Sverige är för närvarande medlem i bl.a. följande organisationer:

- Europeiska kärnforskningsorganisationen (CERN) som bedriver grundforskning inom högenergifysik.
- Europeiska sydobservatoriet (ESO) som driver astronomiska observatorier i Chile.
- Europeiska synkrotronljuskällan (ESRF) som ger fysiker, kemister och biologer möjlighet till grundläggande materialforskning.
- Europeiska molekylärbiologiska forskningslaboratoriet (EMBL) som ger möjlighet till

deltagande i främst molekylärbiologisk forskning.

- Det europeiska rymdorganet (ESA) som bl.a. driver vetenskapliga program inom rymdområdet.
- Internationella institutet för tillämpad systemanalys (IIASA), där FRN är svensk medlemsorganisation.

Medlemskapen i ovanstående och andra internationella forskningsorganisationer tar i anspråk betydande delar av framförallt anslagen till Naturvetenskapliga forskningsrådet och Rymdstyrelsen. Fr.o.m. år 1998 har dessa och övriga råd själva ansvaret för att väga det vetenskapliga värdet av medlemskapet i internationella organisationer mot alternativet att satsa mer resurser på nationellt forskningsstöd. Myndigheterna lämnar förslag till regeringen beträffande medlemskapen och mot bakgrund av bl.a. dessa bedömningar har regeringen beslutat att Sverige tills vidare fortsätter sitt medlemskap i samtliga internationella forskningsorganisationer som landet var medlem i år 1998.

Forskningssamarbete inom EU

Parlamentet och ministerrådet fattade under år 1998 beslut om att inleda det femte ramprogrammet för forskning och utveckling. Programmet trädde i kraft vid årsskiftet 1998/99 och löper till och med år 2002. Budgeten för ramprogrammet är närmare 15 miljarder euro, ca 130 miljarder svenska kronor.

Det femte ramprogrammet är mer problemorienterat än tidigare ramprogram där forskningen utfördes inom respektive disciplin- eller sektorsområde. Det nya ramprogrammet skall bidra med lösningar på olika problem som unionen möter i sina integrationssträvanden. Programmet är därför uppbyggt kring olika teman som tillsammans belyser olika tekniska, ekonomiska, industriella, socioekonomiska och kulturella frågeställningar. Regeringen gör bedömningen att Sverige i förhandlingarna om ramprogrammet lyckades väl med att stödja eller driva igenom för Sverige viktiga sakområden som forskning kring globala förändringar, klimat, hållbar utveckling och biologisk mångfald, skogsfrågor samt socioekonomisk forskning.

På grund av det femte ramprogrammets nya uppbyggnad kommer programkommittéerna att hantera mer övergripande strategiska frågor än

under det fjärde ramprogrammet. Detta gör det viktigt att Regeringskansliet mera direkt involveras i programkommittéernas arbete. Sverige representeras i varje programkommitté av två personer, vilka i de flesta fall kommer från det huvudansvariga departementet och från någon av de berörda myndigheterna. Det finns även en svensk beredningsgrupp för varje delprogram. I dessa grupper ingår företrädare för andra berörda departement och myndigheter.

Kommissionen har tillsatt s.k. External Advisory Groups som skall ge strategiska råd om ramprogrammets innehåll och framtida inriktning. Varje grupp består av forskare, industriföreträdare, tjänstemän m.fl. som fungerar som oberoende experter. Sverige är representerat i praktiskt taget samtliga grupper.

Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT) fördelade resurser för medfinansiering av svenskt deltagande i det fjärde ramprogrammet. Stiftelsen har även avsatt medel för viss kompletteringsfinansiering inom det femte ramprogrammet. Totalt har 74 miljoner kronor avsatts för en period om två år, varav 50 miljoner kronor för svenska högskolors deltagande och 24 miljoner kronor för forskningsinstituterna. Regeringen avser att i nästa forskningspolitiska proposition återkomma i frågan om den framtida nationella medfinansieringen.

OECD

I juni 1999 hölls ett ministermöte inom OECD:s kommitté för forsknings- och teknikpolitik (CSTP). Mötet behandlade tre teman, nämligen innovationssystemets betydelse för en hållbar utveckling och sysselsättning, internationellt forskningssamarbete samt utveckling av regelverk som underlättar utnyttjande av forskningsresultat. Vid mötet konstaterades att särskild uppmärksamhet bör ägnas kunskapsförsörjning som bidrar till en hållbar utveckling och till att hantera storskaliga (globala) frågor som miljö, hälsa, livsmedelsproduktion och energiförsörjning. Nationella regelverk måste också följas upp och utvecklas så att utnyttjandet av forskningsresultat underlättas. OECD uppmanades att fortsätta sitt goda arbete med jämförande statistik och att ta fram nya statistiska indikatorer som bättre belyser utvecklingen i det moderna kunskapsområdet.

Nordiskt forskningssamarbete

Nordiska ministerrådet fastställde i december 1998 en nordisk forskningspolitisk strategi. Med strategin införs en samlad process för att initiera, prioritera och besluta om nya tidsbegränsade forskningsprogram. Strategin innefattar också former för kvalitetssäkring och utvärdering av forskningsprogrammen.

Under år 2000 startar två nya forskningsprogram, språkteknologi samt sexualiserat våld, som är framtagna enligt den nya strategin. Samtidigt fortsätter fyra andra forskningsprogram som tidigare inletts. Totalt kommer under år 2000 sex forskningsprogram att löpa parallellt.

7.5 Förändringar

7.5.1 Det forskningspolitiska reformarbetet

Med anledning av den forskningspolitiska kommitténs betänkande Forskningspolitik (SOU 1998:128) överlämnade regeringen den 15 april 1999 propositionen Vissa forskningsfrågor 1998/99:94 till riksdagen. I enlighet med vad som angavs i propositionen har regeringen genomfört följande:

- En arbetsgrupp med uppgift att föreslå myndighetsorganisation för forskningsfinansieringen har tillsatts. Arbetsgruppen skall redovisa sina förslag senast den 1 november 1999.
- Ekonomistyrningsverket har fått i uppdrag att efter samråd med Högskoleverket utveckla en modell för beräkning av full kostnadstäckning av forskningsverksamhet vid universitet och högskolor. Uppdraget skall redovisas senast den 15 december 1999.
- Högskoleverket har fått i uppdrag att utveckla kunskapen om forskarskolornas inverkan och möjligheter i förhållande till forskarutbildningen. Uppdraget skall redovisas senast den 1 december 1999.
- Universitet, högskolor, forskningsråd och andra berörda myndigheter har fått i uppdrag att utarbeta kunskapsstrategier och forskningsstrategier. Dessa skall redovisas senast den 15 december 1999.

Som ett ytterligare led i arbetet med att ta fram underlag till den forskningspolitiska propositionen förbereder Högskoleverket och forskningsråden gemensamt en forskningskonferens

som är avsedd att genomföras under hösten 1999.

7.5.2 Forskningsetik

Den kommitté om forskningsetik (U 1997:11, dir. 1997:68) som regeringen tillsatte våren 1997, överlämnade den 1 februari 1999 sitt betänkande *God sed i forskningen* (SOU 1999:4). Kommittén har analyserat vilka etiska frågor som uppstår i forskningsprocessen, granskat utbildningen i forskningsetik och övervägt särskilda åtgärder för att öka medvetenheten om etiska frågor i forskningen. Betänkandet har remissbehandlats och kommitténs förslag bereds för närvarande inför den forskningspolitiska proposition som regeringen avser att presentera för riksdagen under år 2000.

7.5.3 Bioteknik

Den parlamentariska kommitté som skall lämna förslag till en övergripande svensk politik för tillämpningen av den moderna biotekniken (U 1998:01, dir. 1997:120) har lämnat ett delbetänkande om Gentekniknämnden. Enligt kommittén bör Gentekniknämndens roll och arbetsuppgifter tills vidare vara oförändrade. Kommittén föreslår heller inga förändringar vad gäller Gentekniknämndens sammansättning. Kommittén arbetar nu vidare med att bl.a. studera bioteknikens möjligheter och risker och med att bedöma Sveriges möjligheter till industriell utveckling inom området. Uppdraget skall slutredovisas till regeringen senast den 1 juni år 2000.

7.5.4 Forskning för en hållbar utveckling

Forskningsrådsnämnden (FRN) fick våren 1997 i uppdrag att utveckla det svenska programmet för forskning till stöd för en hållbar utveckling. FRN avrapporterade uppdraget i november 1998. Rapporten remissbehandlas för närvarande inför den kommande forskningspropositionen.

7.5.5 Anslagsfrågor

Riksdagen beslutade, efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för år 1998, om bespa-

ringar på 150 miljoner kronor inom verksamhetsområdet. Beslutet innebar främst att resurserna för deltagande i internationella forskningsorganisationer minskade med 77 miljoner kronor och de sammanförda anslagen för dyrbar vetenskaplig utrustning och högpresterande datasystem med 68 miljoner kronor i förhållande till budgetåret 1997. En stor del av besparingarna motsvarades dock av kostnadsminskningar. Bl.a. gjorde en omläggning av finansieringssystemet för dyrbar vetenskaplig utrustning att det årliga resursbehovet temporärt minskade med 43 miljoner kronor.

Besparingar som inte motsvarades av förväntade kostnadsminskningar lades ut på framförallt NFR:s forskningsanslag och Rymdstyrelsens anslag för rymdforskning. Under budgetåren 1998 och 1999 har dock myndigheterna kompenserats för denna besparing genom dispositionsrätt till delar av det anslagssparande på anslagsposten 9 under anslaget Särskilda utgifter för forskningsändamål som står till regeringens förfogande.

Regeringen gör nu liksom tidigare bedömningen att kostnaderna för Sveriges medverkan i internationella forskningsorganisationer bör minska. Varje forskningsråd måste också inom ramen för sina anslag avväga hur resurserna skall fördelas mellan nationellt forskningsstöd och internationellt samarbete. Den nuvarande anslagssituationen för NFR och Rymdstyrelsen ger dock alltför stor osäkerhet om Sveriges förmåga att finansiera framtida medverkan i den europeiska kärnforskningsorganisationen CERN och i det europeiska rymdsamarbetet inom ESA. Regeringen föreslår därför att anslagen till Naturvetenskapliga forskningsrådet och Rymdstyrelsen fr.o.m. budgetåret 2000 vardera ökas med ca 19 miljoner kronor. Regeringen bedömer att detta ger myndigheterna möjlighet att inom ramen för de egna anslagen finansiera det internationella samarbetet. Den kompensation som myndigheterna tidigare erhållit från anslagssparande på anslaget Särskilda utgifter för forskningsändamål bör upphöra.

För att finansiera ökningen av anslagen till NFR och Rymdstyrelsen om totalt 38 miljoner kronor, föreslår regeringen följande förändringar av anslagen inom verksamhetsområdet.

Det årliga bidraget på 25 miljoner kronor till Svenska institutet för internationella forskarstipendier m.m. föreslås upphöra. Dessa stipendier inrättades i mitten av 1980-talet för att främja forskningssamarbete mellan främst Sverige och EU-länderna. Därefter har dock tillgången till

stipendier från andra källor ökat genom den stipendieverksamhet som ingår i EU:s femte ramprogram för forskning och de stipendieprogram som finansieras av Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT). STINT har t.ex. nyligen inlett ett stipendieprogram som i likhet med Svenska institutets program särskilt riktar sig till doktorander inom humaniora och samhällsvetenskap. Regeringen har också erfårit att STINT inom kort kommer att diskutera behovet av stipendier hos framförallt de grupper av svenska forskarstuderande som tidigare utnyttjat Svenska institutets stipendier. Regeringen avser att tillse att Svenska institutet under år 2000 disponerar tillräckliga resurser för att uppfylla de bindande åtaganden om stipendier som redan ingåtts för detta år. De insatser för att stärka det svenska språkets ställning och för att informera om svensk utbildning och forskning som tidigare finansierats inom ramen för det nu berörda bidraget, kommer i fortsättningen att finansieras via anslaget B53 inom verksamhetsområdet Universitet och högskolor.

Regeringen föreslår också att FRN:s anslag för forskning och forskningsinformation minskas med 10 miljoner kronor. Merparten av anslagsminskningen förklaras av att de 8 miljoner kronor som t.o.m. år 1999 tillförts anslaget för att finansiera Sveriges årliga bidrag till finansieringen av Miljö och rymdforskningsinstitutet i Kiruna (MRI) upphör enligt avtal. Resterande besparing motiveras främst av att forskningsråden, och Högskoleverket genom det s.k. SAFARI-projektet, förstärkt sin forskningsinformation. FRN bör också se över sina temaområden för forskning, med sikte på att minska eller avveckla stödet till forskningsområden som inte längre befinner sig i en initieringsfas och därför kan söka stöd från andra finansierare.

Som en del av omfördelningen inom verksamhetsområdet föreslår regeringen vidare att bidraget till Institutet för Framtidsstudier minskas med 1,5 miljoner kronor. Institutet har inte berörts av tidigare besparingar inom verksamhetsområdet. För att underlätta anpassningen till en lägre anslagsnivå, avser regeringen att under budgetåret 2000 kompensera institutet för besparingen via det anslagssparande på anslagsposten 9 under anslaget Särskilda utgifter för forskningsändamål som står till regeringens förfogande.

Slutligen föreslår regeringen att verksamheten vid Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek (SPPB) skall inordnas i Stockholms universitets-

bibliotek. Med hänsyn till de samordningsvinster som kan förväntas genom den nya organisationen minskas det anslag som förs över till Stockholms universitet med 1,5 miljoner kronor.

Med början år 2001 upphör stegvis den temporära kostnadsminskning på anslaget för dyrbar vetenskaplig utrustning som är en följd av den omläggning av finansieringssystemet som gjordes fr.o.m. budgetåret 1998. Nya resurser behöver tillföras anslaget för att bibehålla en oförändrad nivå på stödet till dyrbar vetenskaplig utrustning. Regeringen avser att utnyttja delar av den förstärkning av anslagen för forskning och forskarutbildning som riksdagen beslutade om i samband med 1999 års vårproposition för att finansiera återföringar till anslaget.

7.5.6 Ny organisation för verksamheten vid Statens psykologisk--pedagogiska bibliotek

Regeringen föreslår i avsnitt 5.4.1 inom verksamhetsområdet Universitet och högskolor att Stockholms universitet skall erhålla resurser för att överta verksamheten vid Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek (SPPB) och inordna denna i Stockholms universitetsbibliotek.

SPPB är ett specialbibliotek inom ämnesområdena psykologi, pedagogik och folkbildningsforskning och är nationellt ansvarsbibliotek för dessa ämnesområden.

Kungliga biblioteket (KB) har på regeringens uppdrag utrett konsekvenserna av en sammanslagning av SPPB och Stockholms universitetsbibliotek. KB:s slutsats är att det är fullt möjligt både att behålla SPPB som en egen myndighet och att inordna verksamheten i Stockholms universitetsbibliotek som ett filialbibliotek. KB bedömer dock att det krävs särskilda insatser för att utveckla samarbetet mellan SPPB, Stockholms universitetsbibliotek och berörda institutioner vid universitet om SPPB skall förbli en egen myndighet. I båda alternativen förutsätter KB att funktionen som ansvarsbibliotek skall ligga kvar på myndigheten respektive filialbiblioteket.

KB:s rapport har remitterats till ett tjugotal remissinstanser, varav flera lärosäten samt myndigheter som Statens Skolverk, Högskoleverket och Folkbildningsrådet. Av de remissinstanser som har synpunkter på organisationsfrågan är de som anser att SPPB bör förbli en egen myndighet ungefär lika många som de som föredrar

att SPPB inordnas i Stockholms universitetsbibliotek. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig på Utbildningsdepartementet.

Regeringens bedömning är att verksamheten vid SPPB skall inordnas i Stockholms universitetsbibliotek. Ett inordnande av SPPB:s verksamhet i Stockholms universitetsbibliotek ger bättre förutsättningar att vidga samarbetet med universitetsbiblioteket och med de närliggande institutionerna för pedagogik och psykologi. Ett ökat samarbete behövs för att förbättra den lokala servicen samt för att undvika dubbelarbete och överlappningar vid inköp av litteratur. Det går inte heller att bortse från de betydande administrativa samordningsvinster som beräknas följa av den nya organisationen. Dessa kan uppskattas till ca 1,5 miljoner kronor per år.

En viktig fråga i sammanhanget är om funktionen som nationellt ansvarsbibliotek är beroende av om SPPB är en egen myndighet. Som flera av remissinstanserna understrukit är SPPB ett väl fungerande ansvarsbibliotek med betydande specialistkunskaper som spelar en viktig roll för den nationella informationsförsörjningen inom berörda ämnesområden. Särskilt universitetet har framhållit vikten av att biblioteket även i framtiden kan fungera väl som ansvarsbibliotek med specialistkompetens.

Regeringen kan konstatera att SPPB i dag är det enda ansvarsbibliotek som är en egen myndighet. Inom andra ämnesområden utförs denna funktion av ett universitets- eller högskolebibliotek. Ett inordnande av verksamheten vid SPPB i Stockholms universitetsbibliotek skulle därmed ansluta till vad som gäller för ansvarsbibliotek inom andra ämnen. Detta system har också utvärderats med gott resultat. KB har i sin rapport inte lyft fram några faktorer som skulle kunna hindra att funktionen som nationellt ansvarsbibliotek för psykologi, pedagogik och folklivsforskning kan utföras väl inom ramen för Stockholms universitetsbibliotek.

KB har föreslagit att det förutvarande SPPB vid ett inordnande i Stockholms universitetsbibliotek skulle få en ställning som filialbibliotek med egen filialchef. Verksamheten föreslås fortsätta i nuvarande lokaler för att behålla närheten till institutionerna för pedagogik och psykologi.

Regeringen vill särskilt understryka betydelsen av att den nya organisationen för det psykologisk-pedagogisk biblioteket utformas på ett sätt som ger det väl fungerande biblioteket goda förutsättningar att fortsätta utvecklas i rollen som lokal och nationell resurs för informations-

försörjningen inom sina ämnesområden. Regeringen delar utredarens principiella syn att den organisatoriska lösning som väljs måste förena förbättrade möjligheter till lokal samverkan och administrativ samordning med en relativt självständig ställning för biblioteket. Det bör dock överlämnas till Stockholms universitet att avgöra de närmare formerna för den nya organisationen.

Regeringen bedömer att inordnandet av SPPB:s verksamhet i Stockholms universitetsbibliotek i allt väsentligt kan genomföras till den 1 januari 2000. Stockholms universitet kommer av regeringen att ges i uppdrag att ansvara för eventuella avvecklingsuppgifter efter SPPB:s upphörande.

Som en följd av den nya organisationen skall det årliga anslag som tillfaller SPPB föras över till Stockholms universitet. Det anslag som överförs till Stockholms universitet skall dock inte motsvara hela det nuvarande anslaget för SPPB, eftersom den nya organisationen ger administrativa samordningsvinster. Regeringens förslag i avsnitt 5.4.1 inom verksamhetsområdet Universitet och högskolor innebär därför att anslaget till Stockholms universitet permanent ökas med ca 6,9 miljoner kronor och att 1,5 miljoner kronor dras in som en besparing. För år 2000 föreslås dock att Stockholms universitet engångsvis tillförs ytterligare 1,5 miljoner kronor från det anslagssparande på anslagsposten 9 under anslaget D16 Särskilda utgifter för forskningsändamål som står till regeringens förfogande. Dessa medel är avsedda att täcka kostnaderna för verksamheten innan samordningsvinsterna nått full effekt.

7.6 Revisionens iakttagelser

Riksrevisionsverket har inte haft några invändningar i revisionsberättelsen för år 1998 avseende myndigheterna inom verksamhetsområdet.

7.7 Bemyndiganden om ekonomiska förpliktelser

Forskningsråden och Forskningsrådsnämnden bör även i fortsättningen ges möjlighet att åta sig mer långsiktigt projektstöd. Regeringen föreslår därför att riksdagen skall bemyndiga regeringen att under år 2000 fatta beslut om stöd till

forskning som finansieras under verksamhetsområdet Nationella och internationella forskningsresurser som innebär åtaganden enligt följande tabell.

Tabell 7.2 Bemyndiganden

Tusental kronor

	1998 utfall	1999 prognos	2000 beräknat	2001 beräknat	2002 – beräknat
D1 Forskningsrådsnämnden: Forskning och forskningsinformation					
Utestående förpliktelser vid årets början	51 246	55 000	65 654		
Nya förpliktelser	55 000	70 000	69 000		
Infriade förpliktelser*	51 246	59 346	55 000		
Utestående förpliktelser vid årets slut	55 000	65 654	79 654		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	165 000	165 000	80 000		
D3 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Forskning					
Utestående förpliktelser vid årets början	290 768	224 471	228 960		
Nya förpliktelser	91 274	117 284	119 630		
Infriade förpliktelser*	157 571	112 795	115 051		
Utestående förpliktelser vid årets slut	224 471	228 960	233 539		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	381 000	381 000	245 000		
D5 Medicinska forskningsrådet: Forskning					
Utestående förpliktelser vid årets början	299 741	402 177	487 674		
Nya förpliktelser	292 889	281 966	290 000		
Infriade förpliktelser*	190 453	196 469	276 377		
Utestående förpliktelser vid årets slut	402 177	487 674	501 297		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	614 000	614 000	502 000		
D7 Naturvetenskapliga forskningsrådet: Forskning					
Utestående förpliktelser vid årets början	444 602	470 540	750 000		
Nya förpliktelser	343 468	602 532	550 000		
Infriade förpliktelser*	317 530	323 072	520 000		
Utestående förpliktelser vid årets slut	470 540	750 000	780 000		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	1 313 000	1 313 000	780 000		
D9 Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Forskning					
Utestående förpliktelser vid årets början	177 455	139 673	262 820		
Nya förpliktelser	94 101	220 164	165 727		
Infriade förpliktelser*	131 883	97 017	162 530		
Utestående förpliktelser vid årets slut	139 673	262 820	266 017		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	440 000	440 000	280 000		
D17 Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning					
Utestående förpliktelser vid årets början	173 900	108 900	122 400		
Nya förpliktelser	60	103 500	103 500		
Infriade förpliktelser*	65 000	90 000	72 500		
Utestående förpliktelser vid årets slut	108 900	122 400	153 400		
Erhållen/föreslagen bemyndiganderam	162 000	162 000	162 000		

* Utgiftsutfall till följd av ingångna förpliktelser

7.8 Anslag

D1 Forskningsrådsnämnden: Forskning och forskningsinformation

Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
1998	Utfall	90 125		10 071
1999	Anslag	90 585	Utgifts- prognos	88 452
2000	Förslag	81 353		
2001	Beräknat	82 680 ¹		
2002	Beräknat	84 087 ²		

¹ Motsvarar 81 353 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 81 353 tkr i 2000 års prisnivå.

Forskningsrådsnämnden (FRN) skall ta initiativ till och stödja vetenskapligt betydelsefull forskning främst inom områden som är angelägna ur samhällets synpunkt. Nämnden skall härvid beakta behovet av tvär- och mångvetenskaplig forskning. FRN skall främja jämställdhet mellan kvinnor och män, verka för att information om forskning sprids samt samverka med andra myndigheter och organ inom forskningens område. FRN fördelar också särskilda medel för dyrbar vetenskaplig utrustning.

Sedan år 1996 har FRN också ansvar för Miljö- och rymdforskningsinstitutet (MRI) i Kiruna. MRI finansieras dels av EU:s strukturfonder för mål 6-området, dels av nationella medel från bl.a. Länsstyrelsen i Norrbottens län, Utbildningsdepartementet, Miljödepartementet och Kiruna kommun. MRI:s verksamhet omfattar klimatforskning, atmosfärforskning, samhällsgeografisk miljöforskning och ett miljödatacenter.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1998 visar ett anslagssparande om 10 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 12 miljoner kronor. Anslagssparandet består i huvudsak av in-tecknade medel för forskningsprojekt som är beslutade men ännu ej utbetalda. Detta är en konsekvens av att forskningsprojekt är långsiktiga och sträcker sig över flera budgetår.

På tilläggsbudget i denna proposition föreslås att anslaget för budgetåret 1999 minskas med 960 000 kronor. Regeringen avser att kompensera neddragningen genom att myndigheten får disponera anslagssparande med motsvarande belopp.

Regeringens överväganden

Regeringens förslag till anslag för budgetåret 2000 innebär att anslaget D1 minskas med 10 miljoner kronor. Skälen för detta har beskrivits ovan.

FRN har under år 1998 slutfört sitt regeringsuppdrag kring forskning om amalgam och oral galvanism m.m. Uppdraget genomfördes i samarbete med MFR och rapporterades till regeringen i mars 1998. FRN har också i uppdrag att utarbeta ett samordnat program för konsumentforskning. Tre kunskapssammansättningar kring barn i konsumtionsområdet, produktsäkerhet och livsmedelsforskning är nu tryckta eller under tryckning. Vidare har FRN på regeringens uppdrag startat ett forskningsprogram kring landsbygdens utveckling. Programmet har utarbetats tillsammans med Skogs- och jordbrukets forskningsråd, Glesbygdverket och Institutet för regional forskning. FRN och andra forskningsfinansiärer har till programmet beviljat totalt 9 miljoner kronor för åren 1998 och 1999.

Verksamheten vid MRI i Kiruna är nu etablerad och institutets prestationer ligger generellt sett över eller inom ramarna för vad som avtalats. Antalet vetenskapliga publiceringar är emellertid något lägre än förväntat inom vissa projekt. Detta beror på att flera projekt startade senare än beräknat och att publicering av vetenskapliga artiklar tar relativt lång tid. Under åren 1999 och 2000 förväntas en ökning av antalet publiceringar. Institutet har intensifierat sitt arbete med att finna former för att utveckla verksamheten i Kiruna när MRI:s första avtalsperiod avslutas efter år 2000.

D2 Forskningsrådsnämnden: Förvaltning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
1998	Utfall	19 636		2 885
1999	Anslag	22 200	Utgifts- prognos	24 000
2000	Förslag	25 008		
2001	Beräknat	25 424 ¹		
2002	Beräknat	25 864 ²		

¹ Motsvarar 25 008 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 25 008 tkr i 2000 års prisnivå.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1998 visar ett anslagssparande om 2,9 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 1,1 miljoner kronor. Anslagssparandet kommer främst att utnyttjas för att täcka hyresökningar som är en följd av att hyresavtalet har omförhandlats.

Regeringens överväganden

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd kompensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 2 672 000 kronor.

D3 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Forskning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Utfall	215 910	Anslags-sparande	55 942
1999	Anslag	206 546	Utgifts-prognos	249 937
2000	Förslag	208 467		
2001	Beräknat	211 866 ¹		
2002	Beräknat	215 472 ²		

¹ Motsvarar 208 467 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 208 467 tkr i 2000 års prisnivå.

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR) skall främja och stödja vetenskapligt betydelsefull forskning, främja jämställdhet mellan kvinnor och män, verka för att information om forskning sprids samt samverka med andra myndigheter och organ inom forskningens område.

HSFR är svensk huvudman för samverkan med Europeiska universitetsinstitutet i Florens (European University Institute, EUI). Institutets verksamhet omfattar forskning och forskarutbildning inom humaniora, rättsvetenskap och vissa samhällsvetenskaper. Rådet fördelar stipendier till svenska studerande som genomför hela eller delar av sin forskarutbildning vid EUI.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1998 visar ett anslagssparande om 56 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelast-

ningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 12,5 miljoner kronor. Anslagssparandet består i huvudsak av in-tecknade medel för forskningsprojekt som är beslutade men ännu ej utbetalda. Detta är en konsekvens av att forskningsprojekt är långsiktiga och sträcker sig över flera budgetår.

På tilläggsbudget i denna proposition föreslås att anslaget för budgetåret 1999 minskas med 9 miljoner kronor. Regeringen avser att kompensera neddragningen genom att myndigheten får disponera anslagssparande med motsvarande belopp.

Regeringens överväganden

Regeringens bedömning av verksamhetens resultat framgår av inledningen till verksamhetsområdet. Särskilt kan framhållas att rådet genomfört utvärderingar av ämnena kulturgeografi och litteraturvetenskap, att rådet finansierar särskilda tjänster i jämställdhetsforskning samt att informationsinsatserna förstärkts genom att en informatör anställts.

Rådet driver på regeringens uppdrag särskilda forskningsprogram kring arbetsmarknadsforskning, byggforskning, forskning om offentlig sektor, kriminalvetenskaplig forskning, forskning kring militär underrättelse- och säkerhetstjänst samt ungdomsforskning. Flera av dessa program utvärderas under år 1999. Utvärderingarna kommer att utgöra ett underlag till den forskningspolitiska propositionen.

HSFR fick för ett par år sedan regeringens uppdrag att stimulera och stödja forskning om Kooperation. Uppdraget vidgades år 1998 till att även gälla folkrörelseforskning. Rådet har under år 1998 bl.a. anordnat ett seminarium kring Kooperation med forskare från samtliga universitet. Våren 1999 genomfördes ett symposium för att stimulera projekt inom ett antal utvalda teman.

Regeringen tillkännagav i 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100) sin avsikt att inom ramen för utgiftsområdet avsätta 3 miljoner kronor till Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet för att finansiera forskning om kommunismen, särskilt med inriktning mot kommunistiska regimers brott mot mänskliga rättigheter. Under budgetåret 2000 kommer dessa medel att tillföras HSFR från det anslagssparande som står till regeringens förfogande på anslaget D16 Särskilda utgifter för forskningsändamål, anslagsposten 9.

Forskningsinsatsen har tidigare varit föremål för överläggningar mellan partiledarna.

D4 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Utfall	10 621	Anslags-sparande	1 924
1999	Anslag	10 777	Utgifts-prognos	12 600
2000	Förslag	14 655		
2001	Beräknat	14 883 ¹		
2002	Beräknat	15 123 ²		

¹ Motsvarar 14 655 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 14 655 tkr i 2000 års prisnivå.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1998 visar ett anslagssparande om 1,9 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 100 000 kronor. Anslagssparandet kommer främst att utnyttjas för att täcka hyresökningar som är en följd av att hyresavtalet har omförhandlats.

Regeringens överväganden

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd kompensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 3 817 000 kronor.

D5 Medicinska forskningsrådet: Forskning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Utfall	334 374	Anslags-sparande	32 175
1999	Anslag	336 658	Utgifts-prognos	362 114
2000	Förslag	339 342		
2001	Beräknat	344 875 ¹		
2002	Beräknat	350 745 ²		

¹ Motsvarar 339 342 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 339 342 tkr i 2000 års prisnivå.

Medicinska forskningsrådet (MFR) skall främja och stödja vetenskapligt betydelsefull forskning, främja jämställdhet mellan kvinnor och män, verka för att information om forskning sprids samt samverka med andra myndigheter och organ inom forskningens område.

MFR fördelar resurser för medicinsk forskning, inklusive de farmaceutiska, odontologiska och veterinärmedicinska områdena. De tre största målområdena är i tur och ordning nervsystemet och dess sjukdomar, mikrobiologi och infektionssjukdomar samt hjärtat, kärlsystemet och dess sjukdomar.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1998 visar ett anslagssparande om 32 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 6,7 miljoner kronor. Anslagssparandet består i huvudsak av in-tecknade medel för forskningsprojekt som är beslutade men ännu ej utbetalda. Detta är en konsekvens av att forskningsprojekt är långsiktiga och sträcker sig över flera budgetår.

Regeringens överväganden

Regeringens bedömning av verksamhetens resultat framgår av inledningen till verksamhetsområdet. Särskilt kan framhållas att rådet genomfört en utvärdering av svensk hjärt/kärlforskning, att antalet bidrag till yngre forskare ökat med 20 % och att rådets prioriteringskommittéer omstrukturerats för att underlätta bedömningen av nya interdisciplinära forskningsområden.

MFR har också, enligt uppdrag i regleringsbrevet, i årsredovisningen för år 1998 redovisat sitt stöd till forskning om reumatiska sjukdomar. MFR har sedan slutet av 1970-talet arbetat med

uppbyggnaden av reumatologisk forskning. Forskningsområdet är i dag väletablerat på alla universitetssjukhus och håller hög internationell standard. MFR har särskilt uppmärksammat forskningen om reumatiska sjukdomar i sin populärvetenskapliga verksamhet.

D6 Medicinska forskningsrådet: Förvaltning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Utfall	9 924	Anslags- sparande	3 708
1999	Anslag	10 336	Utgifts- prognos	11 651
2000	Förslag	11 822		
2001	Beräknat	12 010 ¹		
2002	Beräknat	12 208 ²		

¹Motsvarar 11 822 tkr i 2000 års prisnivå.

²Motsvarar 11 822 tkr i 2000 års prisnivå.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1998 visar ett anslagssparande om 3,7 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 2,4 miljoner kronor. Anslagssparandet kommer främst att utnyttjas för att täcka hyresökningar som är en följd av att hyresavtalet har omförhandlats.

Regeringens överväganden

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd kompensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 1 427 000 kronor.

D7 Naturvetenskapliga forskningsrådet: Forskning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Utfall	749 031	Anslags- sparande	44 574
1999	Anslag	722 029	Utgifts- prognos	741 800
2000	Förslag	747 544		
2001	Beräknat	759 733 ¹		
2002	Beräknat	772 663 ²		

¹Motsvarar 747 544 tkr i 2000 års prisnivå.

²Motsvarar 747 544 tkr i 2000 års prisnivå.

Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) skall främja och stödja vetenskapligt betydelsefull forskning, främja jämställdhet mellan kvinnor och män, verka för att information om forskning sprids samt samverka med andra myndigheter och organ inom forskningens område.

NFR fördelar medel till forskning inom områdena biologi, fysik, geovetenskaper, kemi och matematik. Rådet ansvarar också för driftanslag till vissa nationella forskningsanläggningar inom det naturvetenskapliga området samt finansierar statens bidrag till forskningsreaktorerna i Studsvik.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1998 visar ett anslagssparande om 45 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 25 miljoner kronor. Anslagssparandet består i huvudsak av in-tecknade medel för forskningsprojekt som är beslutade men ännu ej utbetalda.

Regeringens överväganden

Regeringens bedömning av verksamhetens resultat framgår av inledningen till verksamhetsområdet. Särskilt kan framhållas att rådet låtit utvärdera sina egna arbetsformer, att två nya rådsprofessurer inrättats i biogeosfärsdynamik respektive teoretisk magnetism och att rådet aktivt arbetat för att förbättra forskningsinformationen.

Regeringens budgetförslag innebär som tidigare beskrivits att anslaget D7 ökas med 19 miljoner kronor för att göra det möjligt för NFR att inom ramen för det egna anslaget hantera kostnaderna för internationellt forskningssamarbete. Den sammantagna effekten av det höjda anslaget och den borttagna kompensationen via anslagssparande innebär dock att NFR även i fortsätt-

ningen noggrant bör pröva avvägningen mellan internationellt forskningssamarbete och stöd till nationell forskning.

D8 Naturvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Utfall	18 577	Anslags- sparande	1 021
1999	Anslag	20 656	Utgifts- prognos	21 300
2000	Förslag	21 891		
2001	Beräknat	22 231 ¹		
2002	Beräknat	22 587 ²		

¹ Motsvarar 21 891 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 21 891 tkr i 2000 års prisnivå.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1998 visar ett anslagssparande om 1 miljon kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 400 000 kronor. Anslagssparandet kommer främst att utnyttjas för att täcka hyresökningar som är en följd av att hyresavtalet har omförhandlats.

Regeringens överväganden

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd kompensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 1 124 000 kronor.

D9 Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Forskning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Utfall	239 440	Anslags- sparande	32 650
1999	Anslag	241 402	Utgifts- prognos	257 773
2000	Förslag	243 647		
2001	Beräknat	247 620 ¹		
2002	Beräknat	251 834 ²		

¹ Motsvarar 243 647 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 243 647 tkr i 2000 års prisnivå.

Teknikvetenskapliga forskningsrådet (TFR) skall främja och stödja vetenskapligt betydelsefull forskning, främja jämställdhet mellan kvinnor och män, verka för att information om forskning sprids samt samverka med andra myndigheter och organ inom forskningens område.

TFR fördelar medel till forskning inom sex teknikområden: kemiteknik, bioteknik, informationsteknik, teknisk fysik/teknisk materialvetenskap, teknisk mekanik och tvärvetenskap samt medicinsk teknik och instrumentutveckling.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1998 visar ett anslagssparande om 33 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 16 miljoner kronor. Anslagssparandet består i huvudsak av in-tecknade medel för forskningsprojekt som är beslutade men ännu ej utbetalda.

På tilläggsbudget i denna proposition föreslås att anslaget för budgetåret 1999 minskas med 5 miljoner kronor. Regeringen avser att kompensera neddragningen genom att myndigheten får disponera anslagssparande med motsvarande belopp.

Regeringens överväganden

Regeringens bedömning av verksamhetens resultat framgår av inledningen till verksamhetsområdet. Särskilt kan framhållas att rådet gör en årlig verksamhetsuppföljning via enkät till forskargrupperna, att en särskild stödform, raman-slag, utnyttjas för strategiskt stöd till starka forskargrupper och att en informationssekreterare anställts under år 1998.

D10 Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning

Anslagsförteckning

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
1998	Utfall	5 433		11 502
1999	Anslag	8 415	Utgifts-prognos	11 150
2000	Förslag	8 784		
2001	Beräknat	8 921 ¹		
2002	Beräknat	9 065 ²		

¹ Motsvarar 8 784 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 8 784 tkr i 2000 års prisnivå.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1998 visar ett anslagssparande om 11,5 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 8,8 miljoner kronor. Anslagssparandet kommer främst att utnyttjas för att täcka hyresökningar som är en följd av att hyresavtalet har omförhandlats.

På tilläggsbudget i denna proposition föreslås att anslaget för budgetåret 1999 minskas med 3 505 000 kronor. Regeringen avser att kompensera neddragningen genom att myndigheten får disponera anslagssparande med motsvarande belopp.

Regeringens överväganden

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd kompensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 324 000 kronor

D11 Rymdforskning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
1998	Utfall	112 130		7 000
1999	Anslag	121 446	Utgifts-prognos	128 446
2000	Förslag	142 075		
2001	Beräknat	144 392 ¹		
2002	Beräknat	146 849 ²		

¹ Motsvarar 142 075 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 142 075 tkr i 2000 års prisnivå.

Rymdstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för frågor som gäller den svenska rymd- och fjärranalysverksamheten, särskilt för forskning och utveckling. Rymdstyrelsens övergripande mål är att bidra till utvecklingen av svensk rymdforskning och näringsverksamhet till högsta internationella nivå. Från anslaget betalas kostnader för grundforskning inom Rymdstyrelsens verksamhetsområde. Huvuddelen av anslaget används för internationell rymdforskning inom European Space Agency, ESA.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1998 visar ett anslagssparande om 7 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar inget anslagssparande.

Regeringens överväganden

Regeringens bedömning av verksamhetens resultat framgår av inledningen till verksamhetsområdet.

Regeringens budgetförslag innebär som tidigare beskrivits att anslaget D11 ökas med 19 miljoner kronor för att göra det möjligt för Rymdstyrelsen att inom ramen för det egna anslaget hantera kostnaderna för internationellt forskningssamarbete. Den sammantagna effekten av det höjda anslaget och den borttagna kompensationen via anslagssparande innebär dock att Rymdstyrelsen även i fortsättningen noggrant bör pröva avvägningen mellan internationellt forskningssamarbete och stöd till nationell forskning.

D12 Kungl. biblioteket

Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
1998	Utfall	227 274		27 604
1999	Anslag	196 145	Utgifts-prognos	223 549
2000	Förslag	200 811		
2001	Beräknat	204 117 ¹		
2002	Beräknat	207 614 ²		

¹ Motsvarar 200 811 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 200 811 tkr i 2000 års prisnivå.

Kungl. biblioteket (KB) är Sveriges nationalbibliotek. KB skall främja svensk informationsför-sörjning genom att samla, bevara och tillhandahålla det svenska trycket och förvärva utländsk

litteratur, framställa nationalbibliografiska produkter samt stödja svenskt biblioteksväsende med centrala insatser. Inom KB:s område finns Stiftelsen Svenska Barnboksinstitutet.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1998 visar ett anslagssparande om 28 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen för innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 200 000 kronor.

KB har under år 1998 använt det från tidigare år uppkomna anslagssparandet till åtgärder för att främja nationell bibliotekspolitik. Som exempel kan nämnas ett projekt av särskilt kulturhistoriskt värde som rör en nationell bevarandeplan för svenska biblioteks äldre samlingar på papper. Digitalisering av särskilt ömtåligt material och insamlande och lagring av elektroniska dokument har varit andra viktiga projekt.

Regeringens överväganden

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd kompensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 4 285 000 kronor.

KB har från sitt anslagssparande finansierat projektet Kulturarw³, vars mål är att utarbeta och pröva nya metoder att samla, bevara och tillhandahålla svenska elektroniska dokument. Anslagssparandet har också utnyttjats för att subventionerna kostnaderna för de licensavtal avseende referens- och fulltextdatabaser till högskolorna som KB upphandlat centralt.

KB har fr.o.m. år 2000 inte tillräckliga resurser för ovanstående verksamheter. Regeringen bedömer att båda verksamheterna är angelägna och avser att som ett engångsbelopp tillföra KB 17 miljoner kronor att utnyttjas för dels projektet Kulturarw³, dels fortsatt subventionering av licensavtal och kostnader förbundna med denna verksamhet. Medlen tas från det anslagssparande på anslagsposten 9 under anslaget D16 Särskilda utgifter för forskningsändamål som står till regeringens förfogande.

Regeringen avser också att låta utreda frågor som rör förutsättningar, uppbyggnad och finansiering av ett eventuellt svenskt s.k. elektroniskt forskningsbibliotek.

Ett av biblioteken inom ansvarsbibliotekssystemet, biblioteket för kvinno-, mans- och genusforskning vid Göteborgs universitetsbibliotek, har fr.o.m. budgetåret 1997 tillförts

500 000 kronor per år från KB:s anslag för uppbyggnad av sin ansvarsbiblioteksfunktion. Regeringen anser att medel av denna storlek bör tilldelas även budgetåret 2000.

D13 Institutet för rymdfysik

Amslagsutveckling

Tusental kronor

År	Slags	Belopp	Slags	Belopp
1998	Utfall	37 941	Anslags-sparande	8 270
1999	Anslag	38 056	Utgifts-prognos	41 276
2000	Förslag	41 145		
2001	Beräknat	41 788 ¹		
2002	Beräknat	42 463 ²		

¹ Motsvarar 41 145 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 41 145 tkr i 2000 års prisnivå.

Institutet för rymdfysik (IRF) har i uppgift att bedriva och främja forskning, utbildning, utvecklingsarbete samt mät- och registreringsverksamhet främst inom området rymdfysik. Vidare skall IRF inom sitt verksamhetsområde medverka vid forskarutbildning som anordnas vid bl.a. universiteten i Uppsala och Umeå. IRF är även värd för ett av de fyra forskningsprogram inom Miljö- och rymdforskningsinstitutet (MRI), som delvis finansieras från EU:s strukturfonder.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1998 visar ett anslagssparande om 8,3 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 5 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Regeringens bedömning av verksamhetens resultat framgår av inledningen till verksamhetsområdet.

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd kompensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 2 846 000 kronor.

D14 Polarforskningssekreteriatet**Anslagsutveckling***Tusental kronor*

1998	Utfall	16 246	Anslags- sparande	19 415
1999	Anslag	22 670	Utgifts- prognos	39 530
2000	Förslag	22 836		
2001	Beräknat	23 242 ¹		
2002	Beräknat	23 676 ²		

¹ Motsvarar 22 836 tkr i 2000 års prisnivå.² Motsvarar 22 836 tkr i 2000 års prisnivå.

Polarforskningssekreteriatets uppgift är att främja och samordna svensk polarforskning på hög internationell nivå. Sekretariatet planerar och genomför expeditioner till polarområdena. Polarforskningssekreteriatet är även tillståndsmyndighet för svenskars vistelse och verksamhet i Antarktis.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1998 visar ett anslagssparande om 19 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 2,5 miljoner kronor. Verksamheten präglas av en mycket ojämn kostnadsfördelning över tiden till följd av stor belastning vid genomförande av expeditioner.

Regeringens överväganden

Regeringens bedömning av verksamhetens resultat framgår av inledningen till verksamhetsområdet.

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd kompensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 120 000 kronor.

D15 Rådet för forsknings och utvecklingssamarbete mellan Sverige och EU**Anslagsutveckling***Tusental kronor*

1998	Utfall	10 989	Anslags- sparande	1 812
1999	Anslag	11 556	Utgifts- prognos	12 888
2000	Förslag	11 994		
2001	Beräknat	12 190 ¹		
2002	Beräknat	12 396 ²		

¹ Motsvarar 11 994 tkr i 2000 års prisnivå.² Motsvarar 11 994 tkr i 2000 års prisnivå.

Rådets övergripande mål är att svara för samordning inom landet av det samarbete mellan Sverige och EU som avser forskning och teknisk utveckling. Rådet skall vara ett nationellt kontaktorgan för samarbetet.

En jämförelse mellan budget och utfall för budgetåret 1998 visar ett anslagssparande om 1,8 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 500 000 kronor. Anslagssparandet kommer främst att utnyttjas för att täcka hyresökningar som är en följd av att hyresavtalet har omförhandlats.

Regeringens överväganden

Regeringens bedömning av verksamhetens resultat framgår av inledningen till verksamhetsområdet.

Vid anslagsberäkningen har en teknisk justering gjorts av anslaget. Justeringen har genomförts för att korrigera tidigare i anslaget inlagd kompensation för premierna för avtalsförsäkringarna. Anslaget har tillförts 406 000 kronor.

D16 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Utfall	155 287	Anslags- sparande	166 368
1999	Anslag	86 516	Utgifts- prognos	180 491
2000	Förslag	123 904		
2001	Beräknat	81 693 ¹		
2002	Beräknat	67 740 ²		

¹ Motsvarar 80 183 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 65 183 tkr i 2000 års prisnivå.

Anslaget avser bidrag till forskningsverksamhet och vissa särskilda utgifter för forskningsändamål. Anslaget avser att finansiera följande verksamheter:

1. Bidrag till Kungl. Vetenskapsakademien
2. Bidrag till Svenska institutet i Rom
3. Bidrag till Svenska institutet i Aten
4. Bidrag till Svenska forskningsinstitutet i Istanbul
5. Bidrag till Nämnden för svensk-amerikanskt forskarutbyte, Fulbrightkommissionen
6. Bidrag till Institutet för framtidsstudier
7. Bidrag till IMEGO AB
8. Bidrag till EISCAT
9. Till regeringens förfogande

Kungl. Vetenskapsakademien har till uppgift att främja vetenskaperna, företrädesvis i matematik och naturvetenskap.

Medelhavsinstitutet i Rom, Aten och Istanbul är enligt sina stadgar primärt vetenskapliga institutioner med forskning och undervisning som huvuduppgifter. De skall främja svensk forskning, främst inom de klassiska vetenskaperna, men också inom andra vetenskapsområden.

Fulbrightkommissionen etablerades år 1952. Dess verksamhet innebär huvudsakligen utdelning av stipendier.

Institutet för framtidsstudier är en stiftelse med uppgift att bedriva framtidsstudier, långsiktig analys och därmed sammanhängande verksamhet.

IMEGO AB är ett helägt statligt aktiebolag som inrymmer verksamheten vid ett tekniskt

forskningsinstitut i Göteborg med inriktning mot mikroelektronikbaserade system.

European Incoherent Scatter Facility (EISCAT) är ett stort radarsystem som utnyttjas för bl.a. jonosfärstudier. Huvudkontoret ligger i Kiruna och Sverige finansierar utgifter för tull och mervärdesskatt på varor och tjänster för verksamheten.

Anslagsposten 9 avser bl.a. utgifter för särskilda undersökningar och insatser inom FoU-området samt vissa utgifter för europeisk forskningssamverkan. Posten avser även vissa extraordinära utgifter för verksamhet inom forskningsområdet. Under anslagsposten beräknas vidare medel för tjänster för forskning med ett genusperspektiv. När tjänsterna är tillsatta kommer medlen att ställas till berörda högskolors disposition.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1998 visar ett anslagssparande om 166 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 72 miljoner kronor. Anslagssparandet avses i huvudsak användas för att finansiera åtaganden i samband med bidragen till internationella forskningsorganisationer samt vissa insatser inom FoU-området. Under budgetåret 2000 kommer 3 miljoner kronor av anslagssparandet att tillföras HSFR för att finansiera den forskning om kommunismen, särskilt med inriktning mot kommunistiska regimers brott mot mänskliga rättigheter, som regeringen tillkännagav i 1999 års ekonomiska vårproposition.

Regeringens överväganden

Regeringens förslag till omfördelningar innebär att anslaget D16 minskas med 27 miljoner kronor som en följd av att bidraget till Svenska Institutet upphör och bidraget till Institutet för Framtidsstudier minskar. För budgetåret 1999 föranledde prognoserna för utgiftsutvecklingen mot anslaget en tillfällig minskning av anslaget. Under budgetåret 2000 återförs 62 miljoner kronor till anslaget, varav 40 miljoner är en varaktig återföring till anslaget och 22 miljoner kronor är ett engångsbelopp.

Det tekniska forskningsinstitutet i Göteborg, IMEGO AB, bildades av staten år 1998 och totalt 100 miljoner kronor avsattes därvid för investeringar och vissa initiala driftkostnader (prop. 1997/98:1, prop. 1997/98:114, bet. 1997/98:UbU17, rskr. 1997/98:271). Regeringen

beräknar nu ett driftbidrag för IMEGO AB om 15 miljoner kronor för år 2000. Inför budgetåret 2001 avser regeringen att närmare utvärdera verksamhetens utveckling och fortsatta resursbehov.

Regeringen planerar att fördela anslaget enligt följande:

Tusental kronor

1. Bidrag till Kungl. Vetenskapsakademien	30 468
2. Bidrag till Svenska institutet i Rom	7 884
3. Bidrag till Svenska institutet i Aten	2 654
4. Bidrag till Svenska forskningsinstitutet i Istanbul	1 869
5. Bidrag till Nämnden för svenskamerikanskt forskarutbyte, Fulbrightkommissionen	2 751
6. Bidrag till Institutet för framtidsstudier	10 875
7. IMEGO AB	15 000
8. EISCAT	1 470
9. Till regeringens förfogande	50 933

D17 Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning

Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
1998	Utfall	62 368		38 383
1999	Anslag	64 130	Utgifts- prognos	90 000
2000	Förslag	64 726		
2001	Beräknat	87 468 ¹		
2002	Beräknat	104 461 ²		

¹ Motsvarar 86 065 tkr i 2000 års prisnivå.

² Motsvarar 101 065 tkr i 2000 års prisnivå.

Bidrag till finansiering av dyrbar vetenskaplig utrustning fördelas av Forskningsrådsnämnden (FRN).

En jämförelse mellan budget och utfall år 1998 visar ett anslagssparande om 38 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen under innevarande budgetår visar ett anslagssparande om 12 miljoner kronor. Anslagssparandet är en följd av förskjutningar i investeringsverksamheten i samband med omläggningen av finansieringssystemet.

Regeringens överväganden

Fr.o.m. budgetåret 1998 ger FRN inte bidrag till själva investeringskostnaden för beviljad utrustning. I stället betalar FRN räntor och amorteringar på de lån som mottagande universitet och högskolor tar i Riksgäldskontoret för att finansiera utrustningen.

Inför beslut om fördelning av bidrag samråder FRN med forskningsråd, fonder och stiftelser som t.ex. Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse och berörda lärosäten. Huvuddelen av ansökningar och beviljade bidrag avser utrustning och anläggningar för teknisk och naturvetenskaplig forskning.

8 Gemensamma ändamål

8.1 Omfattning

Under verksamhetsområdet finns två anslag till gemensamma ändamål för utbildning och forskning. Det är medel för dels Sveriges medlemskap i Unesco, dels utvecklingsarbete m.m. inom Utbildningsdepartementets område.

8.2 Utgiftsutvecklingen

Tabell 8.1 Utgiftsutvecklingen

Tusental kronor (löpande priser)

Utfall 1998	Anslag 1999 ¹	Utgifts- prognos 1999	Förslag anslag 2000	Beräknat anslag 2001	Beräknat anslag 2002
42 722	56 121	79 000	60 434	60 592 ²	54 781 ³

¹ Inklusive beslut till följd av förslag till tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1999 i samband med den ekonomiska vårpropositionen.

² Motsvarar 59 434 tkr i 2000 års prisnivå.

³ Motsvarar 52 634 tkr i 2000 års prisnivå.

8.3 Resultatbedömning

Svenska Unescorådet har under budgetåret 1998 tillsammans med andra organisationer och myndigheter arbetat med en rad projekt i linje med Unescos program och informerat om Unescos verksamhet.

Medlen under anslaget Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m. har under budgetåret 1998 i första hand använts till att under våren 1998 anordna Unescos kulturpolitiska konferens, The Power of Culture, i Stockholm. Svenska Unescorådet ansvarade för planering och genomförande av konferensen vilken samlade mer än 2 000 deltagare. Delegatio-

ner ledda av ministrar eller statssekreterare från mer än 135 länder deltog och nästan 40 olika seminarier anordnades. Konferensen antog en handlingsplan som utgör grund för Unescos vidare arbete.

8.4 Anslag

E1 Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.

Anslagsutvecklingen

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
1998	Utfall	36 365	Anslags- sparande	6 197
1999	Anslag	37 162	Utgifts- prognos	40 000
2000	Förslag	37 629		
2001	Beräknat	38 373 ¹		
2002	Beräknat	39 185 ¹		

¹ Motsvarar 37 629 tkr i 2000 års prisnivå.

Den stora delen av anslaget avser medlemsavgiften till Unesco. En mindre del avser medlemsavgifter till konventionen om världens natur- och kulturarv och det internationella centret för konservering i Rom (ICCROM). Avgiften till Unesco som utgör mer än 90% av anslaget betalas, dels i franska franc, dels i dollar. Det innebär att anslaget påverkas av valutaförändringar. Förutom avgifterna till Unesco och konventionerna ingår även medel för kostnader för Svenska Unescorådet.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1998 visar ett anslagssparande om 6,2 miljoner kronor, vilket uppstod p.g.a. nedsättning av avgiften till Unesco i enlighet med Unescos plan för att

främja tidig inbetalning av årsavgiften. I tilläggsbudget för hösten 1997 fördes ett belopp om 10 miljoner kronor på anslaget för att disponeras av Svenska Unescorådet för genomförande av Unescos kulturkonferens i Stockholm våren 1998. Huvuddelen av dessa medel har använts under 1998 till kulturkonferensen och det återstående beloppet har finansierat den kommitté som förberett Sveriges deltagande i Unescos vetenskapskonferens i Budapest sommaren 1999. Kommittén genomför även flera mindre seminarier, möten och konferenser under 1999.

På tilläggsbudget i denna proposition föreslås att anslaget för budgetåret 1999 minskas med 3,3 miljoner kronor. Regeringen avser att kompensera neddragningen genom att myndigheten får disponera anslagssparandet med motsvarande belopp.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Regeringen bedömer att medlen använts på ett effektivt sätt och i enlighet med Svenska Unescorådets uppgifter.

Slutsatser

För budgetåret 2000 beräknas anslaget till 37 629 000 kronor. Ökningen av anslaget är relaterad till prisutvecklingen. Årsavgiften till Unesco för år 1999 fastställdes vid Unescos generalkonferens hösten 1997. Årsavgiften för år 2000 och 2001 beslutas vid generalkonferensen hösten 1999. För år 2002 beslutas årsavgiften först vid generalkonferensen år 2001.

E2 Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.

Anslagsutveckling

Tusental kronor

1998	Utfall	6 357	Anslags-sparande	31 909
1999	Anslag	18 959 ¹	Utgifts-prognos	39 000
2000	Förslag	22 805		
2001	Beräknat	22 219 ²		
2002	Beräknat	15 596 ³		

¹ Anslaget minskades med 1 miljoner kronor i tilläggsbudget i samband med den ekonomiska vårpropositionen 1999.

² Motsvarar 21 805 tkr i 2000 års prisnivå.

³ Motsvarar 15 005 tkr i 2000 års prisnivå.

De utgifter som belastar anslaget avser utvecklingen av system som skall leda till effektiviseringar och kostnadsminskningar i myndigheternas verksamhet eller av system som ger ökad tillgång till information nationellt och internationellt samt viss övergripande statistik. Anslaget kan även tas i anspråk för vissa andra myndighetsövergripande verksamheter av tillfällig art. I nu gällande ansvarsfördelning för officiell statistik inom Utbildningsdepartementets område finansieras den officiella skolstatistiken via anslag till Skolverket och högskolestatistiken via anslag till Högskoleverket. Den statistik som gäller utbildningsväsendet som helhet finansieras via anslag till Statistiska Centralbyrån (SCB). Från detta anslag finansieras särskilda översiktspublikationer och gemensam utbildningsstatistik samt annan internationell jämförande statistik. Från 1998 delfinansieras SCB:s verksamhet med långsiktiga prognoser och analyser vad gäller utbildning och arbetsmarknad från detta anslag. Statistiska Centralbyrån gör under år 1999 en undersökning av invandrades utbildning, vilken finansieras från detta anslag. Under 1999 har anslaget minskats med 1 miljoner kronor för delfinansiering av SCB:s arbete med uppbyggnad av ett yrkesregister (prop. 1998/99:100, FiU 1998/99:27, rskr 19898/99:249).

Vidare finns under anslaget särskilda medel avsatta för barnomsorgsundersökningar.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1998 visar ett anslagssparande om 31,9 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen innevarande budgetår har beräknats till 39 miljoner kronor vilket innebär ett utgående anslagssparande om 11,9 miljoner kronor vid årets slut. Huvuddelen av anslaget är anvisat till verksamheter

av tillfällig art eller projekt och där behoven uppstår löpande under året. Det innebär att anslagsbelastningen varierar kraftigt från ett budgetår till ett annat.

På tilläggsbudget i denna proposition föreslås att anslaget för budgetåret 1999 minskas med 12,8 miljoner kronor.

Regeringens överväganden

Resultatinformation

Medlen under anslaget har under budgetåret 1998 samt början av år 1999 använts till olika projekt av myndighetsövergripande art inom utbildningsområdet samt utveckling av informationssystem. Från anslaget finansieras viss statistik vid Statistiska Centralbyrån. Det gäller vissa statistiska översiktspublikationer. År 1998 utkom Utbildningsstatistisk årsbok som kommer vart tredje år. Tabellbilagan kommer att komma ut varje år, dvs även under 1999. Fickskolan kommer vartannat år på svenska (1998) och vartannat år på engelska (1999). Dessutom utkommer den med större intervall på tyska och franska. Med början 1998 delfinansieras SCBs verksamhet med långsiktiga analyser och prognoser från detta anslag, vars regleringsbrev styr verksamheten. I januari 1999 utkom *Trender och prognoser 1998*. Inom prognosinstitutet pågår en intensiv analysverksamhet som nu också behandlar utvecklingen på litet kortare sikt. För 1998 anvisades medel från detta anslag för anpassning av svensk utbildningsnomenklatur till ISCED (International standard classification of education, UNESCO har svarat för arbetet). Arbetet beräknas vara slutfört inom kort.

Under innevarande budgetåret har ytterligare medel avsatts till det IT-baserade forskningsinformationssystemet Safari som Högskoleverket ansvarar för. Vidare har medel anvisats till Statens skolverk för en undersökning om förskoleverksamhet och barnomsorg. Under innevarande budgetår avses medel fördelas till ett projekt som gäller det nordiska universitetsdatanät. Vidare kommer 10 miljoner kronor att avsättas för vidareutveckling av antagningssystemet som Verket för högskoleservice ansvarar för.

För 1999 minskades detta anslag med 1 miljoner kronor för delfinansiering av SCB:s arbete med uppbyggnad av ett yrkesregister.

Slutsatser

För år 2000 föreslås att anslaget minskas med ytterligare 1 miljoner kronor för uppbyggnad och drift av yrkesregistret (jfr UO 2 Samhälls-ekonomi och finansförvaltning, anslag A6). För år 2000 har medel beräknats bl.a. för en översiktspublikation för vuxenutbildning och för inrättande av ett individregister för folkhögskolans längre kurser. Vidare ingår medel för statistikuppgifter inom barnomsorgsområdet. Under kommande budgetår planeras ytterligare satsningar på ett projekt som gäller det nordiska universitetsdatanät.